Universidad de Deusto
Biblioteca

CANISIUS
AUTHORITATES
IN
CATECHISMUM
3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

AVTHORITATVM SACRAE SCRIPTVRAE ET SANCTORVM PATRVM,

QVAE IN CATECHISMO DOCTORIS PETRI Canisij Theologi Societatis IESV citantur, & nunc primùm ex ipsis fontibus fideliter collectæ, ipsis Catechismi verbis subscriptæ sunt,

PARS TERTIA.

DE PRIORI IVSTITIAE CHRISTIANAE PARTE, quæ in fugiendis vitijs sita est : siue

DE PECCATIS:

ECCLESIASTICI XXI.
Quasi à facie colubri fuge peccata.

I. PETRI III.
CHRISTVS *semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.*

COLONIAE
Apud Geruinum Calenium, & hæredes Ioannis Quentel,
Anno M. D. LXX.

Cum gratia & priuilegio Summi Pontif. Pij V. & Imperatoris Rom. Maximiliani II. in decennium.

FACULTAD DE TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

Del collegio de la compª de Jhs de Pedro
y su librero

Universidad de Deusto
Biblioteca

PETRVS BVSAEVS AD LECTOREM.

NONignoras optime Lector, has authoritates Catechisticas à nobis in tres partes siue tomos initiò distributas fuisse, ità vt tertio tomo vniuersam tractatiõem de Iustitia Christiana, & Appendicem de Lapsu & Iustificatione hoïs, ex Concilio Tridentino desumptam, compræhendi posse existimaremus. Cæterùm quia nunc depræhendimus, priorem partem dictæ tractationis ad eam magnitudinem excreuisse, vt reliquam nõ admittat, nisi in volumine admodùm incommodo: idcircò coacti sumus sententiam mutare, & vniuersum hoc Catechisticum opus in quatuor tomos diuidere: & tertio quidem compræhendere priorem Iustitiæ Christianæ partem de vitijs, quarto autem tomo posteriorem de bonis operibus &c. cum appendice.

Quia verò sequenti parte Catechismi tractantur ea quæ moralia sunt, & ad mores Christianorum rectè informandos pertinent, nec tam breuibus absolui possunt, boni consulet Lector sententiarũ longitudinem. Satis quidem fuisset, Lectorem ad reliqua ex ipsis authoribus petenda remisisse: nisi hic labor in eorum potissimum gratiam susceptus esset, quibus non supperunt Patrum volumina. Benè vale, & quartam partem propediem expecta.

CA=

CAPVT QVINTVM DE IVSTITIA CHRISTIANA.

I

Quænam pertinent ad Iustitiam Christianam?

VMMATIM duo, quæ his verbis continẽtur: [a] *Declina à malo, & fac bonũ*: sicut & Esaias docet: [b] *Quiescite agere perversè, & discite benè facere*. Hoc est, quod Paulus [c] monet, veterem cum actibus suis exuendum, & nouum hominem in iustitia & sanctitate veritatis induendum esse. Prius est in cognoscendis fugiendisque peccatis positum, quoniam eaipsa maxima sunt mala mortalibus: posterius verò in bonis expetẽdis atque consectandis versatur.

a Aug. ser. 99 de temp. Chrys. in psal. 4 & homil. 16. in epi. ad Ephes. Prosper sentẽt. 98. ex Au.
a Psal. 36. e 33.
c 1. Pet. 3. b
Tob. 4. d
b Esa. 1. e
Eccl. 3. d
Rom. 12. e
c Colos. 3. b
Ephe. 4. c f g

B Vt autem Iustitię hoc officium vtrunq; [d] prę-stemus, Dei gratia per IESVM CHRISTVM nobis parta & promissa, semperq; necessaria est. Ea ve-

d Bern. ser. 1. de pẽtecoste.

rò præeunte[e] atque cooperante, efficitur id in nobis quod Ioannes affirmat:[f] *Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille* (Deus) *iustus est.* Addit porrò: *Qui facit peccatum, ex diabolo est.*

e Aug. de gratia & lib. arbit. ca. 5. 15. & de spir. & lit. in Enchirid. ca. 32. Hier. in Ioui. Conc. Trident sess. 6 can. 2.

f 1. Ioan. 3. b

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigesimo sexto: Declina à malo, & fac bonum. Et trigesimo tertio: Diuerte à malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam.

PRIORIS Petri tertio: Qui vult vitam diligere, & dies videre bonos: coërceat linguam suam à malo, et labia eius nè loquantur dolum. Declinet à malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam

TOBIAE quarto capite: Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus DEVM, & recesserimus ab omni peccato, et fecerimus benè.

ECCLESIASTICI tertio: Sapiens cor et intelligibile abstinebit se à peccatis, et in operibus iustitiæ successus habebit.

AD Romanos duodecimo: Odientes malum, adhærentes bono.

AD Colossenses tertio: Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri inuicèm: expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem, secũdùm imaginem eius qui creauit illum.

AD Ephesios quarto: Deponite vos, secundùm pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secũdùm desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ:

vestræ: & induite nouum hominem, qui secundùm DEVM creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicèm membra. Irascimini, & nolite peccare: Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vndè tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritũ sanctum Dei: in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicèm benigni, misericordes, donantes inuicèm, sicut & Deus in CHRISTO donauit vobis.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS sermone quinquagesimonono de tempore: Iustitia non aliud est, quàm non peccare: non peccare autem, legis præcepta seruare. Præceptorum autem obseruatio duplici genere continetur, vt nihil eorum quæ prohibentur, facias, & omnia quæ iubentur, implere contendas. Hoc est enim quod Psalmista dicit: Recede à malo, & fac bonum. Si à malo recesseris, & non feceris bonum, transgressor es legis, quæ non tantùm in malorum actuum abominatione, sed in bonorum perfectione completur. Neque hoc solùm tibi præcipitur, vt vestitum suis non spolies indumentis, sed vt spoliatos operias tuis.

Iustitia in quo cõsistat.

Psal. 33.

2 CHRYSOSTOMVS in psalmum quartum, super eum versum, Sacrificate sacrificium iustitiæ: Non sufficit si à malis abstineamus, sed oportet etiam bonorum accedere actiones. Quocircà etiam progrediens admonet, dicens: Declina à malo, & fac bonum. non solùm enim improbitatis actio, sed etiam à virtute cessatio, vt puniamur efficit. Nam & qui esurientem non pauerunt, & sitienti potum non dederunt, & qui nudum non vestiẽrunt, non

Nõ satis est à malo abstinere.

Psal. 36.

Matth. 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

furati sunt, nec auari fuerunt, nec bona aliena ceperunt : sed quia ☞ non fecerunt eleemosynam, propterea pœnæ immortali dati sunt & supplicio, cuius nullus est finis. Ex quo intelligimus, quòd abstinere à malis, non satis est nobis ad salutem, nisi adsit etiam bonorũ possessio & virtutis actio. Propterea ergò etiam prophera, cùm & ab improbitate per compunctionem abduxisset, & ad virtutis actionem aptiorem fecisset, & duritiam mentis emollijsset, & eam per compunctionem teneram reddidisset, incipit verba facere de iustitia, & dicit: Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. Psal. 4.

Iustitiæ nomen generale. Iustitiam autem hîc, non singularem aliquam dicit virtutem, sed vniuersam : quemadmodùm etiam virum iustum vocamus, qui omnem in se virtutem continet.

Non sufficit à malo abstinere. 3 IDEM homilia decimasexta in epistolam ad Ephesios: Non est satis à malitia liberari, si quidem consequendum sit regnum cælorum : sed & multo virtutum lucro ac prouentu opùs est. Nam ad hoc quidem vt à gehenna liberemur, opùs est vt abstineamus à malitia : vt verò regnum consequamur, amplectenda & vsurpanda est virtus: nisi quisquam illud dixerit, quòd & bonum non facere, malitiæ pars quædã sit. Nam ocij istud est & segnitiei: ocium verò, malitiæ pars est: immò verò non pars, sed causa & mala radix. Omnem quippe malitiam docuit ocium : itaque cauendum, nè stultè quæstiones istas indagemus & inquiramus: nempe, quem sit habiturus locum, qui nihil boni fecit. Nihil enim boni facere, hoc ipsum est malum facere. Dicas enim velim, si famulum quempiam haberes, qui etsi nec furaretur, nec conuiciaretur, nec contradiceret, immò nec inebriaretur, nec reliquorum malorum quicquam designaret: sederet tamen perpetuò ocioſus, nec aliquid eorum quę seruus hero suo præstare debet, faceret: non flagellares illum? non vt peruersum castigares ? Dic quæso. Atqui nihil dum mali operatus esset. Itaque hoc ipsum malum est. Producamus autem & ad reliqua vitæ genera sermonem. Sit agricola quisquam, qui nulla in parte lædat nostra bona, nec illis inſidietur, nec furtum intenter : duntaxàt consertis domi manibus ociosè sedeat, nec seminans, nec sulcum proscindens, nec boues subiugans, nec vitem colens, nec alium quenquam eorum laborum faciens, qui ad terræ culturam pertinent. An huiusmodi non puniemus ? Atqui nihil iniuriæ intulit, nè culpare talem possimus. Verùm hoc ipso quòd ociosus fuit, iniuriam intulit. Iniuriam enim committit communi ratione, qui, quã debet, vtilitatem suam non præstat. Itaque si & in domesticis, & in opifi-

Eccl 33.

Nihil boni facere, est malè facere.

opificibus, & in toto corpore magna est iniuria, non solùm mali quicquam facere, sed & bona omittere, multo magis istud vtiquè in corpore CHRISTI erit.

Iustitiæ tota ratio in quo sit posita. 4 IN libro sententiarum Prosperi ex Augustino, sententia nonagesimaoctaua : Tota iustitiæ ratio est, vt declinentur mala, & fiant bona : cuius obseruantiæ inter quaslibet aduersitates forma seruanda est: quia hoc solùm nunquàm amittitur, quod operi pietatis impenditur.

Ad declinandũ à malõ, & faciendũ bonum, quæ in nobis operetur Spiritus sanctus. 1 B BERNARDVS sermone primo in festo Pentecostes: Quia mandatum accepimus, vt declinantes à malo, faciamus quod bonum est, vide quemadmodùm spiritus in vtroque adiuuat infirmitatem nostram. Nam diuisiões gratiarum sunt, idem autem spiritus. Propterea ad declinandum à malo, tria operatur in nobis, compunctionem, supplicationem, remissionem. Porrò ad faciendum bonum quid in nobis spiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet, & docet. Moner memoriam, rationem docet, mouet voluntatem. Psal 36. 1.Cor.12.

Philip.2. Psal 102. Liberũ arbitriũ cooperatur gratiæ Dei. 2 AVGVSTINVS libro de gratia & libero arbitrio ad Valentinum, capite nono: Quia ipsa bona opera ille in nobis operatur, de quo dictum est, Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideò dixit psalmus, Coronat te in miseratione & misericordia : quia eius miseratione bona operamur, quibus corona reddetur. Non enim quia dixit, Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate: ideò liberum arbitrium abstulisse putandus est. Quod si ità esset, non superiùs dixisset, Cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Quandò enim iubetur vt operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium : sed ideò cum timore & tremore, nè sibi tribuendo quod benè operantur, de bonis tanquàm suis extollantur operibus.

Scripturis probatur gratiæ & liberi arbitrij cõcursus Psal. 94. Ezech. 18. 3 ET capite decimoquinto eiusdem libri : Nè putetur, nihil ibi facere ipsos homines per liberum arbitrium, ideò in Psalmo dicitur : Nolite obdurare corda vestra. Et per ipsum Ezechielem, Proijcite à vobis omnes impietates vestras, quas impiè egistis in me, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum, & facite omnia mandata mea. Vt quid moriemini domus Israel, dicit Dominus, quia nolo mortem morientis, dicit Adonai Dominus : sed conuertimini, & viuetis. Meminerimus Deum dicere: sed conuertimini, & vipetis: cui dicitur, Conuerte nos Deus. Meminerimus Deum dice- Psal 84.

re:

Universidad de Deusto
Biblioteca

re. Proijcite à vobis omnes impietates vestras, cùm ipse iustificet impium. Meminerimus ipsum dicere, Facite vobis cor nouum & spiritum nouum : qui dicit, Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum dabo vobis. Quomodò ergò quod dicit, Facite vobis: hoc dicit, Dabo vobis? Quarè iubet, si ipse daturus est? Quarè dat, si homo facturus est, nisi quia dat quod iubet, & adiuuat vt faciat cui iubet? Semper est autem in nobis voluntas libera, sed non semper est bona. Aut enim à iustitia libera est, quandò seruit peccato, & tunc est mala : aut à peccato libera est, quandò seruit iustitiæ, & tunc est bona. Gratia verò DEI semper est bona, & per hanc fit, vt sit homo bonæ voluntatis, qui priùs fuit voluntatis malæ. Per hanc etiam fit, vt ipsa bona voluntas, quæ iam esse cœpit, augeatur : & tam magna fiat, vt possit implere diuina mandata quæ voluerit, cùm valdè perfectèq; voluerit. Ad hoc enim valet, quod scriptum est : Si voluëris, conseruabis mandata: vt homo qui voluerit & nõ potuerit, nondùm se plenè velle cognoscat, & oret vt habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adiuuatur vt faciat quod iubetur : tunc enim vtile est velle, cùm possumus : & tunc vtile est posse, cùm volumus : Nam quid prodest, si quod non possumus, volumus : aut si quod possumus, nolumus?

Ezech. 18.

Volũtas semper libera est, etsi non semper bona.

Gratia Dei facit vt bona sit voluntas, & possit implere mandata

Eccl. 15.

4 ITEM capite decimosexto : Certum est enim, nos mandata seruare si volumus : sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, vt tantum velimus, quantum sufficit vt volendo faciamus. Certum est nos velle cùm volumus, sed ille facit vt velimus bonum, de quo dictũ est quod paulò antè posui, quòd præparatur volũtas à Domino, de quo dictum est: A Domino gressus hominis dirigẽtur, & viam eius volet: de quo dictum est, Deus est qui operatur in vobis & velle & operari. Certum est nos facere cùm facimus, sed ille facit vt faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam vt in iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis & faciatis. Cùm dicit, Faciam vt faciatis: quid aliud dicit, nisi, Auferam à vobis cor lapideũ, vndè non faciebatis: & dabo cor carneum, vndè faciatis? & hoc quid est, nisi, Auferam cor durum, vndè non faciebatis: & dabo cor obediens, vndè faciatis? Ille facit vt faciamus, cui dicit homo: Pone Domine custodiam ori meo: hoc est enim dicere, Fac vt ponã custodiam ori meo: quod beneficium DEI iam fuerat consecutus, qui dixit, Posui ori meo custodiam.

Seruamus mandata si volumus.

Psal. 36. Philip 2.

Deus facit vt faciamus. Ezech. 36.

Psal. 140.

Psal. 38.

5 IDEM

5 IDEM Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, capite trigesimo secundo : Restat vt propterea rectè dictum intelligatur, non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, sed non omnia: quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam vtrunque legitur in sanctis eloquijs : Et misericordia eius præueniet me, & misericordia eius subsequetur me. Nolentem præuenit vt velit, volentem subsequitur, nè fruſtrà velit.

Rom. 9.

Psal. 58. Psal. 22. Matt. 6.

Gratia præueniens & subsequens.

6 HIERONYMVS libro secundo aduersùs Iouinianum : Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur. Alioquin, vbì necesitas est, nec damnatio, nec corona est. Sicut in bonis operibus perfector est Deus : non est enim volentis neque currentis, sed miserentis & adiuuantis Dei, vt peruenire valeamus ad calcem : sic in malis atque peccatis semina nostra sunt, incentiua & perfectio diaboli.

Liberi arbitrij sumus.

Rom. 9.

7 CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, canone secundo : Si quis dixerit, ad hoc solùm diuinam gratiã per CHRISTVM IESVM dari, vt faciliùs homo iustè viuere, ac vitam ætternam promereri possit, quasi per liberũ arbitrium sine gratia vtrunque, sed ægrè tamen & difficulter possit, anathema sit.

Gratia Dei ad qd necessaria sit.

II

Quid est peccatum?

Augustino [a] teste, Peccatum voluntas est retinendi vel consequendi quod Iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere. Et alibì docet, [b] Peccatum esse dictum, vel factum, vel cõcupitum contra legem Dei. Ambrosius [c] verò, Quid est peccatum, inquit, nisì legis diuinæ præuaricatio, & cælestium inobedientia præceptorum?

a Lib. de duabus animab. c. 11 & l. 1. Retract. ca. 15 & 13. Li. de Gen. ad lit. imperfec. cap. 1.

b Lib. 22. cõt. Faust. c. 27. li. 1. cõt 2. epist. Pela cap 13.

c Lib. de Paradiso cap. 8. Aug. l. 2. de cõsensu Euãgelist. cap. 4 Beda in ca. 3. epi. 1. Ioãnis.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro de duabus animabus contra Manichæos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Peccati definitio.

chæos, capite vndecimo: Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere.

2 IDEM libro primo retractationum: Definitio peccati qua diximus, (scilicet in libro iam citato) Peccatum est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere: propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodò peccatum est, non quod est etiam pœna peccati. Cur igitur (inquiunt Pelagiani) peccatum dicitis paruulorum, quorum voluntatem non tenetis ream? Respondetur, non eos proprietate voluntatis, sed origine reos teneri. Porrò Adam habebat vtiquè voluntatem, qua voluntate cùm peccâsset, peccatum per eum intrauit in mundum. Et post pauca: Propterea non perturbat de paruulis quæstio: qa ex illius origine rei tenentur q voluntate peccauit.

Originale peccatũ quomodò voluntarium sit.

3 CAPITE verò decimotertio sic ait: Illud quod in paruulis dicitur originale peccatum, cùm adhuc non vtantur libero arbitrio voluntatis, non absurdè vocatur etiam voluntarium, quia ex primi hominis mala voluntate contractum, factum est quodammodò hæreditarium. Non itaque falsum est quod dixi (scilicet in libro de vera religione, capite decimoquarto) vsqueadeò peccatum voluntarium malum est, vt nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.

4 ITEM in libro de Genesi ad literã imperfecto, capite primo: Catholica fides est, omne quod dicitur malum, aut peccatum esse, aut pœnam peccati: nec esse peccatum, nisi prauum liberæ voluntatis assensum, cùm inclinamur ad ea, quæ iustitia vetat, & vndè liberum est abstinere, id est, non in rebus istis, sed in vsu earum legitimo. Vsus autem rerum est legitimus, vt anima in lege DEI maneat, & vni DEO plenissima dilectione subiecta sit, & cætera sibi subiecta sine cupiditate aut libidine ministret, id est, secũdùm præceptum Dei.

Peccatum qd sit.

5 RVRSVS Augustinus libro vigesimosecundo contra Faustum Manichæum, capite vigesimoseptimo: Peccatum, est factum vel dictum vel concupitum aliquid contra æternam legem. Lex verò æterna, est ratio diuina vel voluntas Dei, ordinem naturalem conseruari iubens, perturbari vetans.

6 ITEM libro primo contra duas epistolas Pelagianorum, capite decimotertio: Peccata sunt, quæ secundùm carnis concupiscentiam vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Quæ transacta etiam reos tenent, si non remittantur.

7 AM-

Peccatum qd.

7 AMBROSIVS in libro de Paradiso, capite octauo: Quid est peccatum, nisi præuaricatio legis diuinæ, & cælestium inobedientia præceptorum?

8 AVGVSTINVS libro secundo de consensu Euangelistarum, capite quarto: Denarius tanquàm iustitiæ numerus, in decem præceptis legis ostenditur. Porrò peccatum est legis transgressio.

9 VENERABILIS Beda in caput tertium epistolæ primæ Ioannis super ea verba, Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: Nemo dicat, aliud est peccatum, aliud iniquitas. Nemo dicat, ego peccator sum, sed iniquus non sum. Omnis enim qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas. Virtus huius sententiæ faciliùs in lingua Græcorum, qua edita est epistola, cõprehenditur. Siquidem apud eos iniquitas ἀνομία vocatur, quod significat, quasi cõtra legem vel sine lege factum. Siquidem lex Græcè νόμος appellatur. Cùm ergò dicit Ioannes, Quia omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, hoc est, ἀνομίαν, & peccatum est iniquitas, manifestè insinuat, quia omne quicquid peccamus, contra legem DEI facimus, iuxta illud Psalmistæ: Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ. Omnes enim qui peccant, præuarications rei sunt, hoc est, non solùm illi qui data sibi scriptæ legis scita contemnunt, sed & illi qui innocentiam legis naturalis, quam in protoplasto omnes accepimus, siue infirmitate, siue negligentia, siue etiam ignorantia corrumpunt. Sed & latinum nomen eidem rationi congruit, quòd iniquitas quasi æquitati aduersa nuncupatur, quiq facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum est iniquitas. Quia quicunque peccat, contrarius nimirùm æquitati diuinæ legis peccando existit.

Omne peccatum sit cõtra legem Dei. Psal. 118.

III

Quotuplex verò peccatum est?

A Triplex, [a] Originale, Mortale, ac Veniale.

[a] Aug in enchir. cap. 64.

B Primùm, Originale vocamus, [b] quod à primo generis parẽte Adam transfusum, nobisq; in ipsa [c] cõceptiõe cõtractũ, p Baptismũ in Christo tollitur. De quo Paulus in hũc modũ: [d] *Per vnũ hominẽ, inqt, peccatũ in hũc mundũ intrauit, & p peccatũ mors,*

[b] Trident. cõc. sess. 5.

[c] Psal. 50. b

[d] Rom. 5. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ità in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Et rursùs ad baptizatos loquẽs, vt vim Christiani baptiſmi ad hoc quoquè peccatum expiandum porrigi oſtenderet, apertè teſtatur: [e] *Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri.*

e 1. Cor. 6. c

C Mortale verò, eſt peccatum (vt vocant) actuale, quod vitam ſpiritualem eripit, ac mortem adfert animæ peccantis: quæ mors & à Deo Deiq́ue [f] regno ſeparat, & ſupplicio æterno dignum facit. Vndè ſcriptum eſt, [g] *Stipendia peccati mors.* [h] *Iniuſtitia, mortis eſt acquiſitio: Impij autem manibus & verbis accerſiérunt illam.*

f 1. Cor. 6. b Gal. 5 d Apoc. 21. c
g Rom 6. d
h Sapient. 1. d

D Demùm, Veniale peccatum eſt actuale quidem, ſed quod Dei inimicum hominem non efficit, cuiusq́ue à Deo venia fidelibus facilè impetratur. De hoc Ioannes dixit: [a] *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Nam & Iacobus apertè fatetur, [b] *In multis offendimus omnes.* Et ſi Sapienti credimus, [c] *Septiès cadit iuſtus in die, & reſurgit.*

a 1. Ioan. 1. d Aug. lib. 3. cõtra duas epi. Pelagianorũ cap. 3.
Iacobi 3. a
c Pro. 24. b Eccleſ. 7. c
d Ioan. 19. b

E Iam verò peccatum vnum altero eſſe [d] grauius conſtat: & quidem grauiori pœnam [e] maiorem deberi, non ſolùm humanæ, ſed etiam diuinæ eſt iuſtitiæ conſentaneum. Proindè CHRISTVS inter culpam pœnamq́ue ſcienter ac ignorãter peccantis,

e Aug. lib. 21. de ciuit. Dei ca 16. & ſerm. 18. de verbis Apoſtoli.

cantis, ità diſcreuit: [f] *Ille ſeruus*, inquit, *qui cognouit voluntatẽ Domini ſui, & nõ ſe præparauit, & non fecit ſecundùm voluntatem eius, plagis vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Alibì verò idem de peccato iræ eiusq́ue gradibus loquens, hanc tulit ſententiam: [g] *Omnis qui iratus fratri ſuo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri ſuo Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Vbì per gradus culpæ creuit ordo ſententiæ, vt [h] Gregorij verbis vtamur, dum ira ſine voce, Iudicio: ira in voce, Cõcilio, vbì cauſæ ſententia definitur: ira verò in voce atque ſermone, Gehennæ ignibus mancipatur.

f Luc. 12. f
g Matth. 5 c
h Greg. 22. Moral. cap. 5. Aug. in lib. 1. de ſermone Domini in mõte cap. 19.

SCRIPTVRAE.

AD Romanos quinto: Prioris ad Corinthios ſexto: Ad Romanos ſexto: Sapientiæ primo: Primæ Ioannis primo: Iacobi tertio: Prouerbiorum vigeſimoquarto: Lucæ duodecimo: & Matthæi quinto, vt in textu.

PSALMO quinquageſimo: Eccè enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea.

PRIORIS ad Corinthios ſexto: Et hęc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI, & in ſpiritu Dei noſtri.

IBIDEM: An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare, Neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD Galatas quinto: Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, &cæ. & his similia. Quæ prædico vobis, sicut prędixi, quoniam qui talia agunt, regnũ Dei non consequentur.

APOCALYPSIS vigesimoprimo: Timidis & incredulis, & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

PRIMAE Ioannis primo capite: Si dixerimus etcæt. vt in textu. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus, vt remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam nõ peccauimus, mendacem facimus eum, et verbum eius non est in nobis.

ECCLESIASTIS septimo: Non est homo iustus in terra qui faciat bonum, et non peccet.

IOANNIS decimonono: Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

PATRES.

A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimoquarto: Per remissionem peccatorum stat Ecclesia, quæ in terris est: per hanc non perit, quod perierat & inuentum est. Excepto quippe baptismatis munere, quod contra originale peccatum donatum est, vt quod generatione attractum est, regeneratione detrahatur, & tamen actiua quoquè peccata quæcunque corde, ore, opere commissa inuenerit, tollit. Hac ergò excepta magna indulgentia, vndè incipit hominis renouatio, in qua soluitur omnis reatus & ingeneratus & additus, ipsa etiam vita cætera iam ratione vtentis ætatis, quantalibet præpolleat fœcunditate iustitiæ, sine remissione peccatorum non agitur, Quoniam filij DEI quandiù mortaliter viuunt, cum morte confligunt. Et quanuis de illis sit veraciter dictum, Quotquot spiritu DEI aguntur, hi filij sunt DEI: sic tamen spiritu DEI excitantur, & tanquàm filij DEI proficiunt ad DEVM, vt etiam spiritu suo, maximè aggrauante corru-

Lucæ 15.
Originale peccatum.
Actiuum peccatum.
Veniale peccatum.

corruptibili corpore tanquàm filij hominum quibusdam moribus humanis deficiant ad seipsos, & ideò peccent. Interest quidem quãtum satis dicitur. Neque enim quia peccatum est omne crimen, ideò crimen est etiam omne peccatum. Itaque sanctorum hominum vitam, quandiù in hac morte viuitur, inueniri posse dicimus sine crimine: peccatum autem si dixerimus, quia non habemus, vt ait sanctus Apostolus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis non est.

Sapient. 9.
Non omne peccatum est crimen.
1. Ioan. 1.

B CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, vt infrà in appendice Catechismi de hominis lapsu & iustificatione secundùm doctrinam concilij Tridentini, capite secundo & tertio.

D AVGVSTINVS libro tertio contra duas epistolas Pelagianorum, capite tertio: Quanuis Diabolus sit author & princeps omnium peccatorum, non tamen filios diaboli faciunt quæcunq; peccata. Peccant enim & filij DEI: quoniam si dixerint se non habere peccatum, seipsos seducunt, & veritas in eis non est. Sed ea conditione peccant, qua sunt filij adhuc huius seculi. Qua verò gratia sunt filij DEI, non vtiquè peccant, quia omnis qui natus est ex DEO, non peccat.

Peccata venialia.
1. Ioan. 1.
1. Ioan. 3.

1 E AVGVSTINVS libro vigesimoprimo de ciuitate Dei, capite decimosexto: Nequaquàm negandum est, etiam ipsum æternum ignem pro diuersitate meritorum quanuis malorum, alijs leuiorem, alijs futurum esse grauiorem, siue ipsius vis atq; ardor pro pœna digna cuiusque varietur, siue ipse æqualiter ardeat, sed non æquali molestia sentiatur.

Inæqualitas pœnarum in inferno.

2 IDEM Augustinus sermone decimooctauo de verbis Apostoli: Duæ habitationes sunt, vna in igne æterno, alia in regno æterno. Putà qa in igne æterno aliter ille, aliter ille torquebuntur, vbi erũt: tamen ibi omnes cruciabuntur, minùs ille, plùs ille, quia tolerabilius erit Sodomæ in die iudicij, quàm alteri ciuitati: Et quidem circuneunt mare & terram facere vnum proselytum, quem cùm fecerint, faciunt eum filium gehennæ duplo quàm sint ipsi. Putà quia alij duplo, alij simplo, putà quia alij plùs, alij minùs. Non est regio vbi eligas locum. Quęcunq; ibi mitiora tormenta sunt, peiora sunt, quàm quæ formidas in isto seculo.

Alij magis, alij minùs torquentur.
Alij magis, alij minùs cruciabũtur.
Matth. 10.
Matth. 23.

3 GREGORIVS libro vigesimoprimo Moralium, cap. quinto: Racha in Hebræo eloquio vox indignantis est, quæ quidem animũ irascentis ostẽdit, nec tñ plenum verbum iracundię exprimit. Priùs ergò ira reprẽditur sine voce, postmodùm verò ira cũ voce,

Gradus iræ & pœnarũ debitarum.

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed necdùm pleno verbo formata: ad extremum quoquè cùm dicitur, fatue, ira redarguitur, quæ cum excessu vocis expletur etiam perfectione sermonis. Et notandum, quòd in ira perhibet reum esse iudicio: in voce iræ, quod est Racha, reum concilio: in verbo vocis, quod est, Fatue, reum gehennæ ignis. Per gradus etenim culpæ, creuit ordo sententiæ, quia in iudicio adhuc causa discutitur, in cõcilio autem iam causæ sententia definitur: in gehenna verò ignis, ea quæ de concilio egreditur, sententia expletur.

Matth. 5.

4 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite decimonono: Quid interest inter reum iudicio, & reum concilio, & reum gehennæ ignis? Nam hoc postremum grauissimũ sonat, & admonet quosdam gradus factos à leuioribus ad grauiora, donèc ad gehennam ignis veniretur. Non enim reatus ipse haberet gradus, nisi gradatim etiam peccata commemorentur. Et paulò pòst: Gradus itaq; sunt in istis peccatis, vt primò quisq; nascatur, & eum motũ retineat corde conceptum. Iam si extorserit vocẽ indignantis ipsa commotio non significantem aliquid, sed illum animi motum ipsa eruptione testantem, qua feriatur ille cui irascitur, plus est vtiquè quàm si surgens ira silentio premeretur. Sin verò nõ solùm vox indignantis audiatur, sed etiam verbum quo iam certam eius vituperationem in quem profertur, designet & notet, quis dubitat amplius hoc esse, quàm si solus indignationis sonus ederetur? Itaque in primo vnum est, id est, ira sola: in secundo duo, & ira, & vox quæ iram significat: in tertio tria, ira, & vox quæ iram significat, & in voce ipsa certæ vituperationis expressio. Vide nunc etiàm tres reatus, iudicij, concilij, & gehennæ ignis. Nam in iudicio adhuc defensioni datur locus. In concilio autem quanquàm & iudicium esse soleat, tamen quia interesse allquid hoc loco fateri cogit ipsa distinctio, videtur ad concilium pertinere sententiæ prolatio, quandò non iam cum ipso reo agitur, vtrùm damnandus sit, sed inter se, qui iudicant, conferunt, quo supplicio damnari oporteat, quem constat esse damnandum. Gehenna verò ignis nec damnationem habet dubiam sicut iudicium, nec damnati pœnam, sicut concilium: in gehenna quippe ignis, certa est & damnatio & pœna damnati. Videntur ergò aliqui gradus in peccatis & in reatu, sed quibus modis inuisibiliter exhibeantur pœnæ meritis animarum, quis potest dicere?

Gradus à leuioribus ad grauiora.

Iræ gradus.

Tres gradus reatus.

Pœnæ secundùm merita animarum.

Quarè peccatum est fugiendum?

A Primùm, quia *Deus nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi*, sed [a] *Odit omnes qui operantur iniquitatem*, vt apertè scriptura testatur. Nec est quicquam Deo magìs inuisum ac exosum, qui diligit [b] alioquin omnia quæ sunt, & præter peccatum nihil odio atque supplicio persequitur, illudque nec [c] in cælo, nec [d] in terra finit impunitum abire.

Eccles. 15. d
a Psal. 5. a
Eccl. 12. b
Sapient. 14. b
Prou. 15. b
Exodi 23. a
b Sap. 11. d.
c Esaiæ 14. a
d Leuit. 26. c
Deut. 28. b

B Deindè peccatum, nè parùm execrandum videatur, CHRISTO Domino, qui alioquin [e] peccatum non fecit, [f] causam præbuit subeundæ crucis & acerbissimæ mortis perferendæ. Etenim [g] *ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrûm.* [h] *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.* Ac propterea quidem lauit [a] nos à peccatis nostris in sanguine suo, vt quoquot cũ ipso per baptismum [b] in mortem consepeliuntur, hi peccatis [c] mortui, iustitiæ viuant, ac in [d] nouitate vitæ per ipsius gratiam ambulent continẽter. Cæterùm qui post acceptam in baptismo CHRISTI gratiam, iterùm voluntariè peccant, in Christum peccant, Christum persequuntur, Christum de-

e 1 Pet. 2. d
f Bernar. ser. 3. de natiuit. Domini.
g Esaiæ 53. b
h 1 Ioan. 2. a
a Apoc. 1. b
b Rom. 6. a
c 1 Pet. 2. d
d Rom. 6. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

nuò crucifigunt, quos Christo iusto iudici pœnas non minores quàm sceleratos ethnicos, dare

e Heb. 10 e

oportebit. Sic enim Paulus docet: [c] *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij.* De quibus & Apostolus Petrus

f 2 Pet. 2 d

dixit: [f] *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsùm conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato.* Quare qui stat, videat

g 1 Cor. 10. c Luc. 11. d Matth. 12. d

[g] nè cadat. nam cadendo, posteriora prioribus deteriora fiunt.

h Tob. 12. c

C Prætereà [h] *qui faciunt peccatum & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ,* si Raphaëli credimus. Nam

a Sap. 16 b

[a] *homo per malitiam occidit animam suam. Anima* [b] *quæ*

b Ezech. 18. a Iacobi 1. b Psal. 33. d Rom. 6. d

peccauerit, ipsa morietur. Nihil autem ea morte infelicius, qua homo à Sanctorum omnium consortio, ab Angelorum & cælitum gaudio, atque [c] ab

c Mat. 7. d 25. d. Luc. 13. f Psal. 6 b Chrys. hó 24. in Mat & 48 ad pop. Antioch. Itẽ epi. 3 ad Theodorum lapsum.

ipsò deniquè summo & æterno bono, in cuius cognitione ac fruitione sanè omnis salus & perfecta hominis beatitudo consistit, in æternum separatur.

D Ad hæc, ea peccati natura est atque malignitas, vt non solùm à Deo Deiq́ue gratia & gloria

d Eze. 18. e f 33. c d

homines etiam [d] iustos abducat: sed prętereà summis æternisq́ue malis cùm corporis, tum animæ sub-

subijcit: nec [e] solùm in hac, sed etiam in futura vita infelicissimos reddit, vt in potestatem dæmonum redacti, supplicijs grauissimis & malis omnibus perpetuò addicant.

e Iudith 5 e Exod. 22. f Num. 14. d e Eccl. 21. a Psal. 10. b Luc. 16. f

E Hinc notanda sunt in scripturis sacris, quæ passim de reprehensis ac punitis peccatoribus exempla proferuntur, vt de [f] Cain, [g] Pharaone, [h] Nabuchodonosore, [a] Sodomitis, [b] Aegyptijs, [c] Israëlitis, & cæteris quorum scelera iustus DEVS miris ac horrendis modis est persequutus. Obseruandæ quoquè sententiæ, quæ peccatorum pestes fugiendas & execrandas docent. Vt, [d] *Qui facit peccatum, seruus est peccati. Odio* [e] *sunt Deo impius & impietas eius.* [f] *Miseros facit populos peccatum. Quasi à* [g] *facie colubri fuge peccata.* [h] *Non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit iuxta te malignus, neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Qui* [a] *in vno peccauerit, multa bona perdet.* [b] *Omnibus diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum, & caue nè aliquandò peccato consentias, & prætermittas præcepta Dei nostri.*

f Gen. 4. b g Exod. 14. g h Daniel 4. f a Gen. 19. e Ezech. 16. f b Exod. 7. 8. 9. 10. 12. 14. c Deut. 32. c d Num. 16. e

d Ioan. 8. d

e Sap. 14. b

f Prou. 14. b g Eccl. 21. a h Psal. 5. a

Eccl. 9. d

b Tob. 4. a Vide Chrys. hó. 8. ad pop. Antioch. 17. in Gen 31. & 17 in Ioan. 28. in epi. ad Rõ. 41. in Acta, & hó. de Iona proph. Basil. hõ. in psal. 33. Aug. ppos. 42. ex epistò ad Rom.

F Hæc eò spectant, vt æquissimum peccatorum vindicem Deum homo cognoscat, cognoscendo timeat, timendo caueat saluti suæ, & cauendo pœnas euadat horribiles peccatorum. [c] *Multa enim flagella peccatoris.*

c Psal. 31 c

SCRIPTVRAE.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ECCLESIASTICI decimoquinto: Esaiæ quinquagesimotertio: Primæ Ioannis secundo: Ad Hebræos decimo: Posterioris Petri secundo: Tobiæ duodecimo: Sapientiæ decimosexto: Ezechielis decimooctauo: Ioannis octauo: Sapientiæ decimoquarto: Prouerbiorum decimoquarto: Ecclesiastici vigesimoprimo: Psalmo quinto: Ecclesiastis nono: Tobiæ quarto: Psalmo trigesimoprimo, vt in textu.

PSALMO quinto: Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquũtur mendacium. Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.

ECCLESIASTICI duodecimo: Altissimus odio habet peccatores, & impijs reddet vindictam.

SAPIENTIAE decimoquarto: Similiter odio sunt Deo impius & impietas eius.

PROVERBIORVM decimoquinto: Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorum placabilia. Abominatio est Domino via impij: qui sequitur iustitiam, diligetur ab eo.

EXODI vigesimotertio: Insontem & iustum nõ occides, quia auersor impium.

SAPIENTIAE vndecimo: Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti.

ESAIAE decimoquarto: Detracta est ad inferos superbia tua, cóncidit cadauer tuum: subter te sternetur tinea, et operimentum tuum erunt vermes. Quomodò cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo, In cælum cõscendam: super astra DEI exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Veruntamen

men ad infernum detraheris in profundum laci.

SECVNDAE Petri secundo: Si DEVS Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit cruciandos in iudicium reseruari: Et originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiæ præconem custodiuit, diluuium mundo impiorum inducens: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt, ponens: & iustum Loth oppressum à nefandorum iniuria ac luxuriosa conuersatione eripuit: Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos: magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt, audaces, sibi placentes: sectas non metuunt introducere blasphemantes. Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm sint maiores, non portant aduersùm se execrabile iudicium.

LEVITICI vigesimosexto: Quòd si non audiêritis me, nec feceritis omnia mandata mea, si spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, vt non faciatis ea quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoquè hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras: Frustrà seretis sementem, quæ ab hostibus deuorabitur. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subijciemini his qui oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Sin autem nec sic obediêritis mihi, addam correptiones vestras septuplùm propter peccata vestra, & conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vobis cælum desuper sicut ferrum, & terram æneam. Consumetur incassùm labor vester, non proferet terra germen,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec arbores poma præbebunt. Si ambulaueritis exàduersò mihi, nec voluëritis audire me, addam plagas vestras vsque in septuplum propter peccata vestra: immittamque in vos bestias agri, quæ consument vos & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ. Quod si nec sic voluëritis recipere disciplinam, sed & ambulaueritis exaduersò mihi: ego quoquè contra vos aduersus incedam, & percutiam vos septiès propter peccata vestra: inducamque super vos gladium vltorem fœderis mei. Cumque confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestrî, & trademini in manibus hostium, postquàm confregero baculum panis vestri, ità vt decem mulieres in vno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non saturabimini. Sin autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaueritis contra me: & ego incedam aduersùs vos in furore contrario, & corripiam vos septem plagis propter peccata vestra, ità vt comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum vestrarum: destruam excelsa vestra, & simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abominabitur vos anima mea intantùm, vt vrbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam sanctuaria vestra, nec recipiam vltrà odorem suauissimum. Dispergamque terram vestram, & stupebunt super ea inimici vestri, cùm habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in Gëtes, et euaginabo post vos gladium, eritq; terra vestra deserta, et ciuitates vestræ dirutæ.

DEVTERONOMII vigesimooctauo: Quòd si audire nolueris vocem Domini Dei tui, vt custodias et facias omia mandata eius, et cæremonias quas ego præcipio tibi hodiè, venient super te omnes maledictiones istæ, et apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens. Mittet Dominus super te famem & esuriem, & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinuentiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me. Adiungat tibi Dominus pestilentiam, donèc consumat te de terra. Percutiat te Dominus egestate, febri & frigore, ardore & æstu, & aëre corrupto ac rubigine, & persequatur donèc pereas. Sit cælum quod supra te est, æneum: et terra quam calcas, ferrea &c.

B PRIORIS Petri secundo: CHRISTVS passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius: qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, nõ comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniustè: qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. cuius liuore sanati estis.

APOCALYPSIS primo: CHRISTVS dilexit nos, et lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

AD Romanos sexto: Qui mortui sumus peccato, quomodò adhuc viuemus in illo? An ignoratis quia quicunque baptizati sumus in CHRISTO IESV, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismũ in mortem.

PRIORIS Petri secundo: Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.

AD Romanos sexto: Vt quomodò CHRISTVS surre-

xit

Universidad de Deusto
Biblioteca

xit à mortuis per gloriam Patris, ità & nos in nouitate vitæ ambulemus.

PRIORIS ad Corinthios decimo: Qui se existimat stare, videat nè cadat.

LVCAE vndecimo: Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se: & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora peioribus.

MATTHAEI duodecimo. Tunc vadit, & assumit, &cæ. vt apud Lucam.

C IACOBI primo Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem.

PSALMO trigesimotertio: Mors peccatorum pessima.

AD Romanos sexto: Stipendia peccati mors.

MATTHAEI septimo: Discedite à me qui operamini iniquitatem.

ET capite vigesimoquinto: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

LVCAE decimotertio: Discedite à me omnes operarij iniquitatis.

PSALMO sexto: Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem.

D EZECHIELIS decimooctauo: Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundùm omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione, qua præuaricatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur. Et dixistis: Non est æqua via Domini. Audite ergò domus Israel: Nunquid via mea non est æqua, & non magis viæ vestræ prauæ sunt? Cùm enim auerterit se iustus à iustitia sua, et fecerit iniquitatem, morietur in

in eis: in iniustitia, quam operatus est, morietur.

ET capite trigesimotertio: Iustitia iusti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua: & iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacunque die peccauerit. Etiam si dixero iusto, quòd vita viuat, & cõfisus in iustitia sua fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur, & in iniquitate sua quam operatus est, in ipsa morietur.

IVDITH quinto: Quotiescunquè (ait dux Achior ad Holophernem) præter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladiũ, & in opprobrium. Quotiescunquè autem pœnituerunt se recessisse à cultura DEI sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi. Deniquè Chananæum regem, et Iebusæum, et Pherezæum, et Hethæum, et Heuæum, et Amorrhæum, et omes potentes in Hesebon prostrauerunt, et terras eorum et ciuitates eorum ipsi possederunt: et vsquedùm non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona. Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cùm recessissent à via, quam dederat illis Deus, vt ambularent in ea, exterminati sunt prælijs à multis nationibus, et plurimi eorum captiui abducti sunt in terram nõ suam. Nupèr autem reuersi ad Dominum Deum suum ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hęc omia, et iterùm possidẽt Hierusalem, vbi sunt sancta sanctorum.

EXODI trigesimotertio: Respondit Dominus: Qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Ego in die vltionis visitabo et hoc peccatum eorum.

NVMERORVM decimoquarto: Omnes homines qui viderunt maiestatem meam, et signa quæ feci in Aegypto et

Universidad de Deusto
Biblioteca

in solitudine, et tentauerunt me iam per decem vices, nec obediérunt voci meæ, non videbunt terram, pro qua iuraui Patribus eorum: nec quisquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam. Querelas filiorum Israel audiui: Dic ergò eis, Viuo ego, ait Dominus, sicut locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadauera vestra.

Ecclesiastici vigesimoprimo: Quasi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.

Psalmo decimo: Pluet super peccatores laqueos, ignis et sulphur et spiritus procellarum, pars calicis eorum.

Lvcae decimosexto: Mortuus est autem et diues, et sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos, cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans, dixit: Pater Abraham, miserere meî, et mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

E Genesis quarto: Dixit Dominus ad Cain: Maledictus eris super terram, quæ aperuit os suũ, et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus et profugus eris super terram.

Exodi decimoquarto: Fugientibusque Aegyptijs occurrerunt aquæ, et inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuersæque sunt aquæ, et operuerunt currus et equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, nec vnus quidem superfuit ex eis.

Danielis quarto: Vox de cęlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex, Regnum tuum transibit à te, et ab hominibus eijcient te, et cum bestijs et feris erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes, et septem tempora mutabuntur super te, donèc scias, quòd dominetur excelsus in regno hominum, et cuicunque voluerit, det illud. Eadem hora sermo

mo completus est super Nabuchodonosor, et ex hominibus abiectus est, et fœnum vt bos comedit, et rore cæli corpus eius infectum est: donèc capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium.

Genesis decimonono: Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cęlo: & subuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, vniuersos habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia.

Ezechielis decimosexto: Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & ocium ipsius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant. Et eleuatæ sunt, & fecerunt abominationes coram me, & abstuli eas, sicut vidisti.

Exodi septimo, octauo, nono, decimo, ac duodecimo, horrendæ atque grauissimæ recensentur plagæ decem, quibus Dominus Aegyptios affecit, eô quòd non paruerit Pharao rex Aegypti Domino, vt populum Israël abire sineret ex Aegypto.

Deuteronomii trigesimosecundo: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima: deuorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, et sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, et deuorabunt eos aues morsu amarissimo: dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atq; serpentium. Foris vastabit eos gladius, et intùs pauor, iuuenē simul ac virginem, lactentē cum homine sene. Et dixi, Vbinàm sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.

Nvmerorvm decimosexto: Sufficiat vobis, (inquit Core cum suis numero 250.) quia omnis multitudo sanctorum est, et in ipsis est Dominus: Cur eleuamini super po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulũ Domini? Locutusque Dominus ad Moysen et Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, vt eos repentè disperdam. Et paulò pòst: Surrexitque Moyses, et abijt ad Dathan et Abiron: et sequentibus eum senioribus Israel, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, et nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Et post pauca: Confestìm igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum: et aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis et vniuersa substantia eorum. Descenderuntque viui in infernum, operti humo, et periêrunt de medio multitudinis. At verò omnis Israel qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Nè sortè et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum. Et quibusdam interpositis: Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel, sequenti die contra Moysen et Aaron dicens: Vos interfecistis populum Domini. Cumque oriretur seditio, et tumultus incresceret, Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod postquàm ingressi sunt, operuit nubes tabernaculum, et apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moysen: Recedite de medio huius multitudinis: etiam nũc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari, mitte incẽsum desuper, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est ira à Domino, et plaga desæuit. Quod cùm fecisset Aarõ, et cucurrisset ad mediam multitudinem, quã iã vastabat incendiũ, obtulit thymiama: et stans inter mortuos ac viuẽtes, pro populo deprecatus est, et plaga cessauit. Fuerũt aũt qui percussi sunt, quatuordecim millia hominũ, et septingenti, absque his qui periêrant in seditione Core.

PA-

PATRES.

Peccati grauitas ex difficultate remedij colligitur.

B BERNARDVS sermone tertio in Natali Domini: Agnosce ô homo quàm grauia sunt vulnera, pro quibus necessè est Dominum CHRISTVM vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & ad mortem sempiternam, nunquàm pro eorum remedio Dei filius moreretur.

Intolerabilior amissio gloriæ, quàm gehennæ supplicium.

1 C CHRYSOSTOMVS homilia vigesimaquarta in Matthæum: Qui in gehenna vritur, cælorum etiam regnum prorsùs amittit: quæ certè pœna maior est, quàm cruciatus ille flammarum. Noui autem quòd plurimi pertimescant tantùm gehennam, ego tamen illius gloriæ amissionem multò amarius, quàm ipsius gehennæ dico esse supplicium. Si verò id non possum sermone mõstrare, nihil est omninò mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, vt infelicitatem quoquè eorum amissione perspicuè scire possimus. Cæterùm Paulus qui ista cognita habebat, certissimè nouit, quoniam excidere à DEI gratia, omnium sit profectò miserrimum. Et post pauca: Intolerabilis quidem res est etiam gehenna: quis nesciat? & supplicium illud horribile: tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est à beatæ illius gloriæ honore repelli, exosumq; esse CHRISTO, & audire ab illo, Non noui vos: atque argui, quòd esurienti & sitienti negauerimus cibum & potum. Est enim satius, mille fulmina sustinere, quàm vultum illum mansuetudinis pietatisq; plenum, nos tamen auersantem, videre, & illos placidissimos oculos nequaquàm nos adspicere sustinentes.

A beata gloria repelli. Matt. 7. & 25.

Regni amissio.

2 IDEM homilia quadragesimaoctaua ad populum Antiochenum: Intolerabilis gehenna, confiteor, & multùm intolerabilis: tamen intolerabilior regni amissio, hoc cogitate.

3 ITEM epistola quinta ad Theodorum lapsum: Sunt quidam absurdi iudicij, ij duntaxàt amant effugisse gehennam: contrà ego multo durius esse tormentum quoddam assero, quàm gehenna est: hoc est, non assecutum esse tantam gloriam, & illinc elapsum esse. Nec opinor equidem tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quanto necessè est casum deplorare, quòd de cœlis excidimus, qui est nimirùm cruciatus omnium durissimus.

De cœlis excidere.

4 IDEM Chrysostomus homilia octaua ad populum Antiochenum: Talis est peccantium consuetudo: omnia suspecta habent, vmbras tremunt, omnem strepitum timent, & quenque putant cõtra se venire: & alijs alia inter se differentibus, peccati sibijpsis consci,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Peccatum affert metum magnum.

scij, putàt illos de se sermocinari. Talis res peccatum est, nullo prodit arguente, nullo condemnat accusante, pauidum facit & timidum peccatorem, sicut iustitia contrarium. Audi igitur, quo modo & huius pauorem, & illius libertatem scriptura designauit: Fugit impius persequente nemine, inquit. Quo modo persequente nemine fugit? Intùs habet agentem conscientiæ accusatorem, & hunc vbiquè circunfert: & sicut seipsum non potest fugere, sic nec intrinsecùs ipsum agitantem: sed quocunquè abeat, flagellatur, & vulnus habet immedicabile. At non talis iustus: sed qualis, audi: Iustus tanquàm Leo, inquit, confidit.

Prouc 28. Conscientia accusans.

Ibid.

5 PRAETEREA homilia decimaseptima in Genesim: Nihil peccato peius. Ipsum enim vt introierit, non solùm confusione totos nos replet, sed & insipientes facit eos, qui anteà intellectu & sapientia multa præditi fuerant.

Peccatũ insipientes facit.

6 ET homilia quinquagesimaprima in Ioannem: Nihil peccato sordidius, nihil immundius, cuius naturam Propheta interpretatus, clamabat: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ.

Peccato nihil immundius. Psal. 37.

7 ITEM homilia trigesimaseptima in Ioannem super ea verba, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, nè deterius aliquid tibi contingat: Res profectò grauis est peccatum, grauis inquam res, & animi pernicies, vt nonnunquàm vi & exuperantia sua corpora quoquè inficiat. Breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna sunt. Si grauem priorum scelerum pœnam dedimus, deindè in eadem inciderimus, dabimus longè maiorem: & meritò sanè. Qui enim supplicio non fit melior, tanquàm stupidus quidem & contemptor, grauiorem sibi pœnam præparat. Ipsum nanque peccatum, semèl lapsum, satis superq; cohibere, & sapientiorem reddere debebat, nè iterùm in idem prolaberetur. Quòd si post datas pœnas in eadem iterùm crimina prolapsi, grauiori pœna afficimur: quid his sperandum est, † qui in ipso supplicio in ijsdem sceleribus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia, inquies, non omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasciuientes: nolimus propterea eos admirari, sed deplorare potiùs: quòd enim in hac vita nihil aduersi patiuntur, maioris in futura supplicij est argumentum. Hoc & Paulus his verbis significauit: Dum iudicamur à Domino, corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. Hic enim correctio est, illic supplicium.

Peccatum in hac vita prospitas, cuius argumẽtũ sit. 1. Corint. 11.

† nullo affecti supplicio,

8 IDEM Chrysostomus homilia vigesimaoctaua in epistolam ad

Romanos: Peccatum dæmone peius eijciamus. Dæmon siquidem non omninò spoliat regno cælorum: sed subindè fit, vt & prosit modesto ac vigilanti. Peccatum verò omninò excludit: Voluntarius quippe dæmon est peccatum, spontanea insania.

Peccatũ est peius dæmone.

Peccatum est voluntarius dæmon.

9 RVRSVS homilia quadragesimaprima in Acta Apostolorum: Non est ità magnum, à dæmone liberari, vt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cælorum assequi, licèt cooperetur, inuitus quidem.

10 ITEM homilia de Iona Propheta: Nihil graue æquè & onerosum inuenies, quàm peccatum. & ideò Zacharias plumbo peccatum figurauit: & Dauid naturam eius describens, ait: Iniquitates meæ superauerunt caput meum, sicut onus graue grauatæ sunt super me.

Peccati grauitas. Zach 5. Psal. 37.

11 BASILIVS homilia in Psalmum trigesimumtertium: Omni in CHRISTVM credenti angelus assistit, nisi illum à nobis per improbas actiones profligauerimus. Velut enim fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit: sic angelum vitæ nostræ custodem abigit multa lachrymarum adspergine dignum ac graueolẽs peccatum.

Peccatũ abigit custodem angelum.

12 AVGVSTINVS in libro expositionis quarundam propositionum ex epistola ad Romanos, propositione quadragesimasecunda: Quòd autem ait, Venundatus sub peccato: intelligendum est, quòd vnusquisque peccando animam suam diabolo vendit, accepto tanquàm precio dulcedine temporalis voluptatis. Vndè & Dominus redemptor noster dictus est, quia hoc modo quo dictum est, venditi eramus.

Rom. 7.

Peccatũs, diabolo animam vendũt vilissimo precio.

V

Quæ via ad peccati foueam ducit?

A Tribus præcipuè[a] gradibus ad peccatum peruenitur: Suggestione, delectatione, consensu.

[a] Aug li 1 de serm Domini in mõte c. 23. & lib. 12. de Trinit. ca. 12. Greg hõ. 16. in euãg. & li. 4 mora. c. 27.

B Suggestione quidem hostis, dum nobis praua ingeritur cogitatio, siue tentatio à mundo, carne vel Satana: delectatiõe autem nostra, dum animo

Universidad de Deusto
Biblioteca

mo iam nimiùm adlubescit, quod praua suggessit tentatio: demùm, & proprio consensu, dum in peccatum ipsum voluntas allecta consentit deliberatè: Ex quo sanè consensu peccatum iam [b] cõsummatur, vt hominem non modò immundum, iniquumq; faciat, & spiritualiter occídat, verum etiam coram DEO gehennæ obnoxium reddat, etiamsi non semper opere perpetretur. Vndè non temerè dictum [c] est illud: In suggestione semen, in delectatione nutrimentum, in consensu perfectionem inesse peccati.

b Iacob. 1. b & ibidèm Beda. Tob. 4. a Rõ. 6. b Matt. 5. d

c Greg. ad interrogationẽ 11 Augustini Cantuar.

C Quòd si exactiùs consideremus, qui soleant gradus esse peccati, in primis oritur [d] ex suggestione cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione consensus, ex consensu operatio, ex operatione consuetudo, ex cõsuetudine desperatio, ex desperatione peccati defensio, ex peccati defensione gloriatio, ex gloriatione damnatio. Hęc est demùm longa illa & horrenda peccatorum catena: Hi [e] funes atque compedes, quibus adstrictum hominem Satanas nunc in omne genus malorum, ac tandèm in tartaream abyssum pcipitat infelicissimè. Atq; idcircò plurimùm refert, peccatorum gradus eiusmodi atque propagines, nè fallamur atque periclitemur, studiosè discernere & obseruare.

d Vide Gregoriũ Magnũ lib. 4. moralium, cap. 27. & Isidorũ lib. 2. de summo bono, cap. 23.

e Prouer. 5. d Psal. 118. h 2. Reg. 22. a Vide Aug. li. 8. confessionum, cap. 5.

SCRI

SCRIPTVRAE.

IACOBI primo: Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deindè concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm cõsummatum fuerit, generat mortem.

TOBIAE quarto: Caue nè aliquandò peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

AD Romanos sexto: Nõ ergò regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius.

MATTHAEI quinto: Omnis qui iracundus fuerit fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.

PROVERBIORVM quinto: Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur.

PSALMO centesimo decimooctauo: Funes peccatorum circumplexi sunt me.

SECVNDI Regum vigesimo secundo Funes inferni circumdederunt me: præuenerunt me laquei mortis.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite vigesimotertio: Sanè considerandum est, quòd non dixit, Omnis qui concupiuerit mulierem: sed, Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: id est, hoc fine & hoc animo attenderit, vt eam concupiscat: quod iam non est titillari delectatione carnis, sed plenè consentire libidini, ità vt non refrænetur illicitus appetitus, sed si facultas data fuerit, satietur. Nam tria sunt, quibus impletur peccatum, suggestione, delectatione, & consensione. Suggestio, siue per memoriam fit, siue per corporis sensus, cùm aliquid videmus aut audimus, vel olfacimus, vel gustamus, vel tangimus: Quo si frui delectauerit, delectatio illicita refrænanda est. Velut cùm ieiunamus, & visis cibis, palati appetitus assurgit, non fit nisi delectatione: sed huic tamen non consentimus, si eam dominantis

Matth. 5.

Tribus impletur peccatũ.

†E ratio-

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

rationis iure cohibemus. Si autem consensio facta fuerit, plenum peccatum erit. Notum autem D E O in corde nostro, etiam si facto non innotescat hominibus. Ità ergò sunt isti gradus, quasi à serpente suggestio fiat, id est, lubrico & volubili, hoc est, temporali corporum motu : quia & si qua talia phantasmata intùs versantur in anima, de corpore forinsecùs tracta sunt : & si quis occultus præter istos quinque sensus motusq; corporis animum tangit, est etiam ipse † temporalis & lubricus : & ideò quanto illabitur occultiùs, vt cogitationem contingat, tanto conuenientiùs serpenti comparatur. Tria ergò hæc, vt dicere cœperam, similia sunt illi gestæ rei, quæ in Genesi scripta est, vt quasi à serpente fiat suggestio & quædam suasio: in appetitu autem carnali, tanquàm in Eua, delectatio: in ratione verò, tanquàm in viro, consensio: quibus peractis, tanquàm de paradiso, hoc est, de beatissima luce iustitiæ, in mortem homo expellitur, iustissimè omninò. Non enim cogit qui suadet. Et omnes naturæ in ordine suo gradibus suis pulchræ sunt; sed de superioribus, in quibus rationalis animus ordinatus est, ad inferiora non est declinandum. Nec quisquam hoc facere cogitur, & ideò si fecerit, sine iusta defensione punitur. Non enim hoc committit inuitus. Veruntamen delectatio ante consensionem vel nulla est, vel tam tenuis, vt propè nulla sit. Cui consentire, magnū peccatum est, cùm illicita est. Cùm autem quisque consenserit, committit peccatum in corde suo. Si autem etiam in factum processerit, videtur satiari & extingui cupiditas : Sed posteà cùm suggestio repetitur, maior accenditur delectatio : quæ tamen adhuc multo minor est, quàm illa quæ assiduis factis in cōsuetudinem vertitur. Hanc enim vincere difficilimum est: & tamen etiam ipsam consuetudinem si se quisque non deserat, & Christianam militiam non reformidet, illo duce atque adiutore superabit : ac sic in pristinam † potestatem atque ordinem & vir CHRISTO, & mulier viro subijcitur. Sicut ergò tribus gradibus ad peccatum peruenitur, suggestione, delectatione, consensione : ità ipsius peccati tres sunt differentiæ, in corde, in facto, in consuetudine, tanquàm tres mortes. Vna quasi in domo, id est, cùm in corde consentitur libidini: altera iam prolata, quasi extra portam, cùm in factum procedit assensio : tertià, cùm vi consuetudinis malæ tanquàm mole terrena premitur animus, quasi in sepulcro iam putens. Quæ tria genera mortuorum Dominum resuscitâsse, quisquis Euangelium legit, agnoscit. Et fortâsse considerat, quas differentias habeat etiam ipsa vox

al. †corporalis

Suggestio cōparatur serpēti, delectatio mulieri, consensus viro.

Illicitæ delectationi cōsentire, magnum peccatum est.

al. † pacem

vox resuscitantis, cùm alibi dicit: Puella, surge. Et alibi: Iuuenis, dico tibi, surge. Alibi, Infremuit in spiritu, & fleuit, & rursùs fremuit, & pòst deindè voce magna exclamauit: Lazare, veni foràs. Matth. 9. Luc. 7. Ioan. 11.

2 IDEM libro duodecimo de Trinitate, capite duodecimo: Cùm huic intentioni mentis, quæ in rebus temporalibus & corporalibus propter actionis officium ratiocinādi viuacitate versatur, carnalis ille sensus vel animalis ingerit quandam illecebram fruendi se, id est, tanquàm bono quodam priuato & proprio, non tanquàm publico atque communi, quod est incommutabile bonum : tunc velut serpens alloquitur fœminam : huic autem illecebræ consentire, de ligno prohibito manducare est. Sed iste consensus si sola cogitationis delectatione contentus est, superioris verò authoritate consilij ità membra retinentur, vt non exhibeantur iniquitatis arma peccato : sic habendum existimo, velut cibum vetitum mulier sola comederit. Si autem in consensione malè vtendi rebus quę per sensum corporis sentiuntur, ità decernitur quodcunq; peccatum, vt si potestas sit, etiam corpore compleatur, intelligēda est illa mulier dedisse viro suo secum simul edendum illicitum cibum. Neque enim potest peccatum non solùm cogitandum suauiter, verùm etiam efficaciter perpetrandum mente decerni, nisi & illa mētis intentio, penès quam summa potestas est, membra in opus mouendi, vel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat & seruiat. Nec sanè cùm sola cogitatione mens oblectatur illicitis, non quidem decernens esse facienda, tenens tamen & voluens libenter, quæ statim vt attigerunt animum, respui debuerunt, negandum non est esse peccatum, sed longè minus, quàm & si opere statuatur implēdum. Et ideò de talibus quoquè cogitationibus venia petenda est, pectusq; percutiendum, atque dicendum : Dimitte nobis debita nostra : faciendum quoquè quod sequitur, atque in oratione iungendum, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Neque enim sicut in illis duobus primis hominibus personam suam quisque portabat, & ideò si sola mulier cibum edisset illicitum, sola vtiquè mortis supplicio plecteretur: Ità dici potest in homine vno, si delectationibus illicitis à quibus se continuò deberet auertere cogitatio, libenter sola pascatur, nec facienda decernantur mala, sed tantùm suauiter in recordatione teneantur, quasi mulierem sine viro posse damnari: absit hoc credere. Hæc quippe vna persona est, vnus homo est, totus'que damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate animum talibus oblectandi,

Serpens quidò alloqtur fœminam.

Māducare de ligno vetito.

Dare viro simul edendū.

Voluntaria oblectatio in cogitatione illicita, peccatum est.

Matth. 6.

Propter solā voluntatē oblectādi se illicitis cogitationibus, damnamur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vide S. Thō. 12. q. 74. art. 8.

solius cogitationis sentiuntur esse peccata, per mediatoris gratiam remittantur.

Tribus modis peragitur tentatio.

3 GREGORIVS homilia decimasexta in Euangelia: Sciendum nobis est, quia tribus modis tentatio agitur, suggestione, delectatione, & consensu. Et nos cùm tentamur, plerunquè in delectationem aut etiam in consensum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobisipsis etiam gerimus vndè certamina toleramus. Deus verò qui in vtero virginis incarnatus, in mundum sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Tentari ergò per suggestiōem potuit, sed eius mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideò omnis diabolica illa tentatio foris, non intùs, fuit.

Matth. 4.

4 IDEM libro quarto Moralium, capite vigesimoseptimo: Quatuor modis peccatum perpetratur in corde, quatuor consummatur in opere. In corde nanque suggestione, delectatione, consensu, & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per aduersarium, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Culpa enim quæ terrere mentem debuit, extollit, & deijciendo eleuat, sed grauiùs eleuando supplantat. Vndè & illam primi hominis rectitudinem antiquus hostis his quatuor ictibus fregit. Nam serpens suasit, Eua delectata est, Adam consensit: qui etiam requisitus, confiteri culpam per audaciam noluit. Hoc verò in humano genere quotidiè agitur, quod actum in primo parente nostri generis non ignoratur. Serpens suadet, quia occultus hostis mala cordibus hominum latenter suggerit: Eua delectata est, quia carnalis sensus, ad verba serpentis mox se delectationi substernit: Consensum verò Adam mulieri præpositus præbuit: quia dum caro in delectationem rapitur, etiam à sua rectitudine spiritus infirmatus inclinatur. Et requisitus Adam, confiteri culpam noluit: quia videlicet spiritus, quo peccando à veritate disiungitur, eo in ruinæ suæ audacia nequiùs obduratur. Eisdem etiam quatuor modis, peccatum consummatur in opere. Priùs nanque latens culpa agitur: postmodùm verò etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur: dehinc & in consuetudinem ducitur: ad extremum verò vel falsæ spei seductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur.

serpēs suadet.

Eua delectatur.

Adā cōsentit.

Gradus per quos descendit peccator ad profundū.

Tribus modis agitur tentatio.

1 BEDA in primum caput Iacobi: Tribus modis tentatio agitur: suggestione, delectatione, consensu. Suggestione hostis, delectatione autem, vel etiam consensu, nostræ fragilitatis. Quòd si hoste

hoste suggerente delectari aut consentire peccato nolumus, tentatio ipsa nobis ad victoriam prouenit, qua coronam vitæ mereamur accipere. Si verò & hostis suggestione paulatim à recta intentione abstrahimur, & vitio incipimus illici, delectando quidem offendimus, sed necdùm lapsum mortis incurrimus. At si delectationem concepti corde facinoris, etiam partus prauæ sequitur actionis, nobis iam mortis reis, victor hostis abscedit. Quod vt adstruamus exemplis, tentatus est Ioseph verbis Dominæ, sed quia concupiscentiam libidinis non habuit, suggestione tantùm, non etiàm delectatione vel consensu, tentari potuit: ideò victor euasit. Tentatus est Dauid visu vxoris alienæ, & quia necdùm carnis appetitum vicerat, à concupiscentia sua abstractus & illectus est. Atque vbi conceptum scelus perfecit, reatum mortis etiam proprio ore iudicatus incidit, quam tamen pœnitendo euasit. Tentatus est Iudas per philargyriam, & quia erat auarus, ab ipsa sua concupiscentia abstractus & illectus, ad interitum consentiendo decidit. Tentatus est Iob multipliciter: sed quia nec possessiones, nec salutem corporis diuino amori præposuerat, tentari quidem suggestione hostili potuit, sed consentire vel saltem delectari peccato nullatenùs valuit. Quod ergò dicitur, Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem: respicit econtrariò ad hoc, quod supradictum est de eo qui suffert tentationem, quia cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Sicut enim ille qui tentatus superat, præmia vitæ meretur: ità nimirùm qui concupiscentijs suis illectus, à tentatiōe superatur, meritò ruinam mortis incurrit.

Gen. 39.

2. Reg. 11.

2. Reg. 12.

Matth. 26.

Iob 1. & 2.

Iacobi 1.

2 GREGORIVS Magnus in responsione ad vndecimā interrogationem Augustini Cantuariensis Archiepiscopi: Tribus modis impletur omne peccatum, videlicet, suggestione, delectatione, consensu. Suggestio quippe fit per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum: quia cùm primam culpam serpens suggessit, Eua velut caro delectata est, Adam velut spiritus consensit. Et necessaria est magna discretio, vt inter suggestionem, delectationem, & consensum iudex sui animus præsideat. Cùm enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente, si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodò perpetratum non est: Cùm verò caro delectari cœperit, tunc peccatum incipit nasci: Si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est, In delectatione fit nutrimentum, In consensu perfectio. Et sæpè

Tribus modis impletur peccatum.

Consensione perficitur peccatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõtingit, vt hoc quod malignus ſpiritus ſeminat in cõgitatione, caro in delectationem trahat, nec tamen animus eidem delectationi conſentiat. Et cùm caro ſine anima delectari nequeat, ipſe tamen animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe vehementer ingemiſcat. Vndè & ille cæleſtis exercitûs præcipuus miles gemebat, dicens: Videoaliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Si autem captiuus erat, minimè pugnabat. Quapropter & captiuus erat, & captiuus non erat, & pugnabat. Igitur legi mentis, lex quæ in membris eſt, repugnabat. Pugnabat autem, quapropter captiuus nõ erat. Eccè itaque homo, eſt, vt ità dixerim, & captiuus, & liber: Liber, ex iuſtitia quã diligit: captiuus, ex delectatione quam portat inuitus.

Rom. 7.

1 C GREGORIVS Magnus libro quarto Moralium, capite vigeſimoſeptimo, vt ſuprà hac eadem quæſtione A.

2 ISIDORVS Epiſcopus, libro ſecundo de ſummo bono, capite vigeſimotertio: Iſtis fomitibus quaſi quibuſdã gradibus coaleſcit omne peccatum. Cogitatio nanque praua delectationem parit, delectatio conſenſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo neceſsitatem: ſicq; his vinculis homo implicatus, quadam catena vitiorum tenetur adſtrictus: ità vt ab ea euelli nequaquàm valeat, niſi diuina gratia manum iacentis apprehendat. Peccatum admittere, cadere eſt in puteum: conſuetudinem verò peccandi facere, os putei eſt coangustare, nè is qui cecidit, valeat exire. Sed interdùm etiam tales Deus liberat, dum eorum deſperationem ad conuerſionem libertatis commutat. Ipſo enim miſerante peccata dimittuntur: quo protegante fit, nè in deterius peccando eatur. Nequiſsimum eſt peccare, peius eſt peccandi conſuetudinem facere. Ab illo facilè, ab hoc cum magno labore reſurgitur, dum malæ conſuetudini repugnatur. Malè agendi conſuetudinem, receſſum eſſe Propheta aſſerit in profundum, cuius vſu quaſi quadam lege homo tenetur adſtrictus, vt etiam quandò non vult, peccatum admittat. A lapſu verò citò reſurgere, non eſt in profundum ire. Apoſtolus legem peccati dicit eſſe in membris ſuis, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus, & non ab ea cum volumus diſcedimus: quia iam neceſsitatis vinculo per conſuetudinem retinemur.

Gradus peccatorum.

Catena vitiorum.

Peccandi cõſuetudo.

3 AVGV-

3 AVGVSTINVS libro octauo confeſsionum, capite quinto: Cui rei ego ſuſpirabam ligatus, nõ ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & indè mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate peruerſa, facta eſt libido: & dum ſeruitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſsitas. Quibus quaſi anſulis quibuſdam ſibimet innexis, vndè catenam appellauit, tenebat me obſtrictum dura ſeruitus. Et poſt nonnulla: Fruſtrà condelectabar legi tuæ ſecundùm interiorem hominem, cùm lex alia in membris meis repugnaret legi mentis meæ, & captiuum duceret in lege peccati, quæ in membris meis erat. Lex enim peccati, eſt violentia conſuetudinis, qua trahitur & tenetur etiã inuitus animus, eo merito, quo in eam volens illabitur.

Catena peccatorum.

Rom. 7.

Lex peccati eſt violentia cõſuetudinis.

4 GREGORIVS libro vigeſimoquinto Moralium, capite duodecimo: Omne peccatum quod tamen citiùs pœnitendo non tergitur, aut peccatum eſt & cauſa peccati, aut peccatum & pœna peccati: Peccatum nanq; quod pœnitentia non diluit, ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit.

Peccatũ vnũ trahit ad aliud.

VI

Quomodò peccata facilè deuitantur?

A Primùm quidem, ſi quæ peccatis mala & pericula ſuccedant, prouideamus: deindè, ſi illorum initijs prauiſque ſuggeſtionibus, quibus ad peccandum facilè ſolicitamur, ſtatìm [a] occurramus atque repugnemus fortiter: poſtremò, ſi [b] virtutes peccatis contrarias exercitare nitamur, CHRISTO in his omnibus auxiliante.

[a] Pſal. 136.b Iacobi 4.b 1 Pet. 5.c

[b] Rõ. 12.a b e Eph. 4.a e f g Philip. 4.b

B Monet igitur Eccleſiaſticus, [c] *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimi-*

[c] Eccl. 18.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

micis tuis. Vndè diuinum etiam oraculum pronũciat: [d] *Nónne si benè egeris, recipies? si autem malè, statim in foribus peccatum aderit: sed sub te erit appetitus, & tu dominaberis illius.* Atque hìc locum habet armatura [e] spiritualis, qua vult Paulus CHRISTI milites aduersùs peccatum & insidias omnes diaboli esse munitos, vt peccato repugnare, in die malo resistere, & omnia tela nequissimi extinguere possint.

d Gen. 4. a

e Ephes. 6. b c Heb 12. b

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI decimooctauo & Genesis quarto, vt in textu.

PSALMO centesimo trigesimosexto: Beatus qui tenebit & allidet paruulos suos ad petram.

IACOBI quarto: Subditi estote Deo: resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.

PRIORIS Petri quinto: Aduersarius vester diabolus tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei quę in mũdo est, vestræ fraternitati fieri.

AD Romanos duodecimo: Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in nouitate sensûs vestri, vt probetis quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, vnicui-

cũique sicut Deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ità multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Odientes malum, adhærentes bono. Charitatem fraternitatis inuicèm diligentes. Honore inuicèm prævenientes, Solicitudine nõ pigri. Spiritu feruentes, Domino seruientes. Spe gaudentes, In tribulatione patientes. Orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Idipsum inuicèm sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quòd ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmetipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Mihi vindictam, ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.

Deut 32. Prou 25.

AD Ephesios quarto: Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicèm in charitate, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Deponite vos, secundùm pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secũdùm deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Propter quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: quomiam sumus inuicèm membra. Irascimini, & nolite peccare. Sol non óccidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur, iam non furetur: magìs autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vndè tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicèm benigni, misericordes, donantes inuicèm, sicut & Deus in Christo donauit vobis.

Ad Philippenses quartò: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus propè est. Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu. De cætero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, siqua virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate. Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me.

Ad Ephesios sexto: De cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersùs insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersùs carnem & sanguinem: sed aduersùs principes & potestates, aduersùs mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus. Propterea accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in

in die malo, & in omnibus perfecti stare. State ergò succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, (quod est verbum Dei) per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: & in ipso vigilantes in omi instantia, & obsecratiõe pro omnibus sanctis & pro me.

Ad Hebræos duodecimo: Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersùm semetipsum contradictionẽ: vt nè fatigemini animis vestris deficientes. Nondùm enim vsque ad sanguinem restitistis, aduersùs peccatum repugnantes.

DE SEPTEM PECCATIS CAPITALIBVS.

I

Quæ sunt peccata præcipuè animaduertenda?

EA nimirùm, quæ dicuntur Capitalia, quòd sint velutì fontes vel capita reliquorum, & è quibus velut ex corrupta radice, pestiferi planè fructus nascuntur, & longa quasi stirpe omnis generis vitia, turpitudines, scandala, damna, corruptelę, ac pestes humani generis descendunt, & vi magna profluunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

II

Quot sunt peccata eiusmodi capitalia?

De his Greg. lib. 31. Moral. cap. 31 & Cassianus collatione 5 Item lib 5 & sequentib.

Septem, quæ sic numerantur: Superbia, Auaritia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Acedia. Sed vt hæc maximo semper odio persequenda fugiendaque, sic Virtutes septem, quæ peccatis illis opponuntur, summo quidem studio & amore, si vitam animæ quærimus, sunt consectandæ. Superbiæ contraria est[a] Humilitas, Auaritiæ[b] Liberalitas, Luxuriæ[c] Castitas: cum Inuidia pugnat[d] Charitas, Gulæ opponitur[e] Abstinentia, Iræ[f] Patientia: demùm Acediç Deuotio,[g] seu pia sedulitas, sedulaque pietas aduersatur.

a Coloss. 3 b b 2 Cor. 9. b c Act 24. g d 1. Cor. 13 b e Eccl 31. b d f Hebr 10. g g 1. Cor. 15 g

SCRIPTVRAE.

Ad Colossenses tertio: Induite vos ergò sicut electi DEI, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem &c.

Posteriorisad Corinthios nono: Necessarium existimaui rogare fratres, vt perueniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem, non tanquàm auaritiam. Hoc autem dico, Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.

Actorvm vigesimoquarto: Disputante autem illo (Paulo) de iustitia & castitate &c.

Prio-

Prioris ad Corinthios decimotertio: Charitas patiens est, benigna est, &c.

Ecclesiastici trigesimoprimo: Vtere quasi homo frugi his quę tibi apponuntur, vt non, cùm manducas multùm, odio habearis. Cessa prior causa disciplinæ: & noli nimius esse, nè fortè offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis nè extendas manum tuam: nec prior poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguũ, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem. Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum. Aequa vita hominibus vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius. Vinum in iucunditatem creatum est, & nõ in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis, vinũ moderatè potatum. Sanitas est animæ & corpori sobrius potus. Vinum multùm potatum, iritationem & iram & ruinas multas facit. Amaritudo animæ, vinum multùm potatum. Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

Ad Hebræos decimo: Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

Prioris ad Corinthios decimoquinto: Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino.

III

Quid est superbia, & quas gignit filias?

A Superbia[a] est inordinatus appetitus excellentiæ, siue intùs lateat in animo, siue extrinsecùs etiam sese prodat.

a Vide Chrys. hõ. 41. ad pop. Antioch. Bernard. de grad. humil. Greg. 34 moral. ca. 17. & seq. & li. 23. cap. 7. Prosp ad Demetr. Isido. de summo bono l. 2. c. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

B Hæc vitiorum quidem omnium mater, princeps ac [b] regina est: quæ præcipuè infelicem hanc sobolem gignit, [c] Inobedientiam, iactantiam, hypocrisim, contentionem, pertinaciã, discordiam, curiositatem.

C Vt autem delictum hoc maximum caueatur, Tobias in hunc modum admonet: [d] *Superbiam nunquàm in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim [e] initium sumpsit omnis perditio.* Hinc Apostolica illa doctrina: [f] *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Immò si Ecclesiasticæ credimus, [g] *Odibilis est coram Deo & hominibus superbia. Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantauit humiles ex ipsis gẽtibus. Quid ergò superbis terra & cinis?*

b Greg. lib. 31. Moral. ca. 31. Prosper lib. 3. de vita contemp. cap. 2.
c Deut. 17. c Sapient. 5. b Matth. 23. c d Prou. 13. b Gene. 49. a Prou. 6. c 1. Tim 5. b
d Tob. 4. a
e Eccl. 10 b
f Iacobi 4. b 1. Pet 5. b
g Eccl. 10. a
Ibidèm a
Ibidèm b

SCRIPTVRAE.

TOBIAE quarto: Ecclesiastici decimo: Iacobi quarto: prioris Petri quinto, vt in textu.

DEVTERONOMII decimoseptimo: Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de Israël: cunctusq; populus audiens, timebit, vt nullus deincèps intumescat superbia.

SAPIENTIAE quinto: Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquàm vmbra, et tanquàm nuncius præcurrens, etc.

MATTHAEI vigesimotertio: Qui maior est vestrûm erit minister vester. Quis autem se exaltauerit, humiliabitur et qui

& qui se humiliauerit, exaltabitur. Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes. propter hoc amplius accipietis iudicium. Væ vobis Scribę & Pharisæi hypocritę, quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ à foris párent hominibus speciosa, intùs verò plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia. sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti, intùs autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.

PROVERBIORVM decimotertio: Inter superbos semper iurgia sunt.

GENESIS quadragesimonono: Maledictus furor eorũ, quia pertinax.

PROVERBIORVM sexto: Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius: Oculos sublimes, Linguam mendacem, Manus effundentes innoxium sanguinem, Cor machinans cogitationes pessimas, Pedes veloces ad currendum in malum, Proferẽtem mendacia testem fallacem, Et eum qui seminat inter fratres discordias.

PRIORIS ad Timotheum quinto, reprehendens Apostolus viduas quasdam adolescentiores: Non solùm (inquit) ociosæ, sed & verbosæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet.

PATRES.

I A CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimatertia ad populum Antiochenum: Quemadmodùm sæui quidem venti, in tranquillum mare delati, totum ab imo subruunt, vt & arena cum vndis misceatur: sic & ambitio & turpis quæstus animam subeuntes, omnia subuertunt. Excæcat mentis intuitum, præsertim gloriæ furor: nam pecunias quidem contemnere, volenti satis est facilè: honorem autem à multis collatum despicere, multi laboris indiget, magnæ sapientiæ, angelicæ cuiusdam animæ, ipsum cælestis testudinis verticem tangentis. Cogita, cùm gloriam concupiscis, quòd eam sis assecutus, & disce finem, & nihil inuenies. Cogita, quan-

Modus & ratio vana gloriæ cupiditatẽ restringẽdi

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantam ea res habeat iacturam, quot & qualibus bonis priuet. Labores quidem sustinebit atque pericula, fructibus autem priuabitur & certaminum præmijs. Cùm aliquid boni faciens cogites, quòd & hominibus oportet ostendere, & solicitus sis vt videatur: cogita quòd Deus videt, & omnem illam extingues concupiscentiam. De terra recede, & ad illud cæleste respicias theatrum. Homines licèt laudauerint, mox tamen accusant vel inuident, vel carpunt: vel si hoc non fecerint, nihil tamen omninò laudato prosunt. Deus tamen non ità, sed gaudet nostra laudans merita. Dixisti recte, plausus{que} consecutus es? Si adiuti quidem sunt plaudentes, & mutati, & meliores effecti, prioribus abstinuêre malis, verè gaudendum est, non iam collatis laudibus, sed bona mirabili{que} mutatione: si verè laudantes quidem & tumultuantes perseuerant, nullum autem ex plausibus fructum reportant, dolendum magis est, quoniam hæc eis in iudicium cedunt & damnationem. Sed in pietate gloriam habes? Si verè quidem sis pius, & tibi nihil conscius sit mali, oportet gaudere, non quoniam vidéris, sed quoniam es. Si cùm sis, multorum quidem gloriam concupiscis, cogita quòd non hi nobis iudices erunt in illa die, sed qui latentia perfectè nouit. Si verò tibi peccatorum conscius, apud omnes mundus suspicari non tantùm gaudere nõ oportet, verùm & dolere, & amarè gemere, diem continuè cogitantem, in quo omnia reuelantur, in quo abscondita tenebrarum illuminantur. Honore delectaris? hunc repelle, sciens quòd te debitorem constituit. Honorem tibi præbet tremo? & in hoc gaudendum est. Non enim cum alijs & hoc tibi Deus improperabit, quòd honore delectatus es. Hoc saltem lucraris quòd maiori supplicio non eris obnoxius. Anima nanque cupiens honorem & glorificari, non videbit regnum cælorum. Non mea est hic sermo, sed spiritus sancti. Non videbit, licèt virtutem operetur: ait enim: Receperunt mercedem suam. Non prohibeo operari gloriam, sed veram volo gloriam, quæ est à Deo: cuius laus est, inquit, non ex hominibus, sed ex Deo. In abscondito simus pij, nec multo circundati fastu, & ostentatione, & simulatiõe. Ouis pellem abijciamus, sed potiùs oues efficiamur. Nihil hominum gloria vilius. Dic enim mihi, si paruulorum videas puerorum multitudinem, lactentium dico, nunquid ab eis gloriam concupisces? sic ergo cunctos homines disponaris propter gloriam. Idcircò cenodoxia dicitur: Nónne vides personas, quas in scena variantes induuntur, quàm sint pulchrę quidem, quàm verò splendidæ, quàm ad extremam

Matth 5.

Rom. 2.

Nihil hominum gloria vilius.

tremam pulchritudinis perfectionem effictæ? Potes mihi talem adspectum in veritate monstrare? Nequaquàm. Quia vacuæ sunt, & imitantur pulchritudinem: pulchritudo tamen non sunt. Similiter & gloria inanis. Cùm nolis gloriam contemnere, dic: Par Deo fio, si contempsero: & statim contemnes. Non enim potest gloriæ seruus homo, non omnium seruus esse, & ipsis seruilior mancipijs. Sicut est modestiæ principium ieiunium, id est, fundamentum & constitutio: sic & peccati superbia: & ab ea omne peccatum inchoatur. Ex superbia nascitur pauperum despectus, pecuniarum concupiscentia, amor principatus, multæ desiderium gloriæ. Elatus, etiam nec à maioribus, nedùm ab inferioribus, contumeliam pati sustinet: qui verò contumelia non tolerat affici, neque malè pati sustinebit. Qui nouit quòd Dei filius se tantum humiliauit, non extollitur. Si Deus contritum diligit spiritum, econtrà superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: nullum itaque malum par elationi: hominem reddit dæmonem, contumeliatorem, blasphemum, periurium: cędes facit & homicidia cupere. Elatus, semper in doloribus viuit, semper indignatur, semper mœret. Nihil est quod eius possit explere libidinem: si vel regem viderit supplicantem & adorantem, non est satiatus, sed magis accensus. Sicut enim auari quanto plura ceperint, tanto pluribus egent: itidèm & superbi, quanto maiori funguntur honore, tanto plus concupiscunt. Iam naturæ terminos transcenderunt curiosi, & superflua satagentes, quantumcunque passi fuerint, non sistunt. Igitur quomodò superbiam extinguere possumus? Si Deum agnoscamus. Nam si ex ignorãtia Dei nascitur, cùm ipsum agnouerimus, expellitur omnis insolentia. Cogita gehennam, cogita multo meliores te: cogita quòd Deo pœnas debeas. Sed non potes ista facere, es imbecillior: cogita præsentia, ipsam humanam naturam, quàm nihil sit homo. Cùm videris in foro mortuum efferri, orphanos sequentes filios, vxorem viduam plangentem, præsentium rerum vilitatem cogita, & quòd ab vmbra somnijs{que} nihil differunt. Sed non vis hoc: at cogita prædiuites in bellis temerè pereuntes: magnatum & illustrium domos considera nunc solo prostratas: cõsidera quantũ potuerunt, & nunc nec eorũ quidẽ memoria remanet. Per singulos enim dies, si velis, horũ exẽpla reperies, magistratuũ successiones, pscriptiões diuitũ. Cogita cùm dormis, q̃ sis dignus: nónne vel minima bestia te posset interimere? Multis enim à tecto frequẽter illata breuis bestiola vel oculum eruit, vel alicuius alterius piculi causam attulit.

Omne genus peccati ex superbia nascitur.

Pſal. 50. 1. Pet 5.

Hominẽ reddit dæmonẽ.

superbia quomodò comprimatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 BERNARDVS in tractatu de gradibus humilitatis, hos duodecim enumerat superbiæ gradus: Curiositatem, Leuitatem animi, Ineptam lætitiam, Iactantiam, Singularitatem, Arrogantiam, Præsumptionem, Defensionem peccatorum, Simulatam confessionem, Rebellionem, Libertatem peccandi, Consuetudinem peccandi.

3 GREGORIVS libro trigesimoquarto Moralium, capite decimoseptimo: Notandum quòd Leuiathan iste, qui per corpoream
Iob 41. bestiam designatur, sublimè videre describitur: quia videlicet cordis superbia cùm exteriùs vsque ad corpus extenditur, priùs per oculos indicatur. Ipsi quippe per fastum tumoris inflati, quasi ex
Psal. 17. sublimi respiciunt, & quo se deprimunt, altiùs extollũt. Nisi enim superbia per oculos quasi per quasdam se fenestras ostenderet, nequaquàm Deo Psalmista dixisset: Populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis. Et paulò pòst: Vt Leuiathan
Eccli. 10. iste in cunctis quæ superiùs dicta sunt, caderet: sola se superbia perculit. Neque enim per tot illos vitiorum ramos arescceret, nisi per hanc priùs in radice putruisset. Scriptum est nanque: Omnis peccati initium superbia. Per hanc enim ipse succubuit, per hanc se se-
Vitiorum radix superbia. quentem hominem strauit. Et post pauca: Sicut enim inferiùs radix tegitur, sed ab illa rami extrinsecùs expanduntur: ità se superbia extrinsecùs celat, sed ab illa protinùs aperta vitia pullulant. Nulla quippe mala ad publicum prodirent, nisi hæc mentem in occulto stringeret. Hæc est quæ Leuiathan istius sensum feruescere sicut ollam facit. Vndè & humanas mentes in quodam feruore insaniæ concutit, sed per aperta opera qualiter cõcussi animam euertat, ostendit. Intùs nanque priùs ebullit in elatione, quod foris
Superbia omnibus virtutibus aduersatur. postmodùm spumat in opere. ET capite decimooctauo: Alia vitia eas solummodò virtutes impetunt, quibus ipsa destruuntur: vt videlicet ira patientiam, gastrimargia abstinentiam, libido continentiam expugnet. Superbia autem quam vitiorum radicem diximus, nequaquàm vnius virtutis extinctione contenta, contra cuncta animæ membra se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus corpus omne corrumpit. Et paulò pòst: Quisquis verò eius in se tyrannidem captiua mente susceperit, hoc primum damnum pati-
Iudicij æquitatẽ puertit. tur, quòd clauso cordis oculo, iudicij æquitatem perdit. Nam cuncta quæ ab alijs benè geruntur, displicent: & sola ei quæ ipse vel prauè egerit, placẽt. Semper aliena opera despicit, semper miratur quæ ipse facit. ITEM capite vigesimo: Cunctis superba apud se cogi-

Externi mores & gestus superborum. gitatione tumentibus inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate, furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad irrogandas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad lacessendos verò alios importuna: ad ea quæ facere & debet & prævalet, ignaua: ad ea autem quę facere nec debet, nec prȩualet, parata. Hęc in eo quod spõtè non appetit, nulla exhortatione flectitur: ad hoc autem, quod latenter desiderat, quærit vt cogatur: quia dum metuit ex desiderio suo vilescere, optat vim in ipsa sua voluntate tolerare. CAPITE vigesimosecundo: Ad hoc vnigenitus Dei filius formam infirmitatis nostræ susceperit, ad hoc inuisibilis non solùm visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc contumeliarum ludibria, irrisionum opprobria, passionumq; tormenta tolerauit, vt superbum non esse hominem doceret humilis DEVS. CAPITE vigesimotertio: Quia igitur redemptor noster corda regit humilium, & Leuiathan
Iob 41. Euidentissimũ reproborum signum est superbia. iste rex dicitur superborum, apertè cognoscimus quòd euidentissimum reproborum signum, superbia est: at contrà, humilitas, electorum. Cùm ergò quam quisque habeat, cognoscitur: sub quo rege militet, inuenitur.

Species superbiæ quatuor. 4 IDEM libro vigesimotertio Moralium, capite septimo: Quatuor sunt species, quibus omnis tumor arrogantium demonstratur, cùm bonum aut à semetipsis habere se æstimant, aut si sibi datum desuper credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant: aut certè cùm iactant se habere quod non habent, aut despectis cæteris singulariter videri appetunt habere quod habẽt. A semetipso enim Prima. bonum se habere iactabat, cui per Apostolum dicitur: Quid autem 1. Cor. 4. habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Rursùm, nè dari nobis bonum gratiæ pro nostris Secunda. præcedentibus meritis crederemus, idem Apostolus admonet, dicens: Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, sed DEI Ephes. 2. donum est, non ex operibus, vt nè quis glorietur. Qui etiam de semetipso ait: Qui priùs fui blasphemus, et persecutor, et contume- 1. Tim. 1. liosus: sed misericordiam consecutus sum. Quibus verbis apertè declarat, quòd gratia non pro meritis tribuatur, dum ex seipso docuit, & quid de malitia meruit, & quid de benevolentia accepit. Rursùm nonnulli iactant se habere, quod non habent, Tertia. sicut diuina voce per Prophetam de Moab dicitur: Superbi- Hierem. 48. am eius & arrogantiam eius ego noui, & quòd non sit iuxta eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apoc. 3. virtus eius. Et sicut Angelo Ecclesiæ Laodiceæ dicitur: Quia dicis quòd diues sum & locupletatus,& nullius eges, & nescis quia tu es miser,& miserabilis,& pauper,& cæcus, & nudꝰ. Rursùm nōnulli,

Quarta. despectis cęteris,videri appetunt singulariter bonum habere quod

Lucæ 18. habent. Vndè & Pharisæus idcircò de templo absque iustificatione

descendit: quia bonorum operum meritum sibi quasi singulariter

Lucæ 10. tribuens, oranti publicano se prætulit. Sancti quoquè Apostoli ab hoc elationis vitio reuocātur,qui de prædicatione redeuntes, cùm elati dicerent: Domine,in nomine tuo etiam dæmonia nobis subiecta sunt:nè de hac miraculorum singularitate gauderent,ilicò eis

Esaiæ 14. respondit Dominus,dicens:Videbam Satanam velut fulgur de cælo cadentem.Ipse quippe singulariter elatus dixerat:Super astra cęli exaltabo solium meum,sedebo in monte testamenti,in lateribus Aquilonis:similis ero Altissimo.Et mirè Dominus vt in discipulorum cordibus elationem premeret, mox iudicium ruinæ retulit, q̃d ipse magister elatiōis accepit: vt in authore superbiæ discerent, quid de elationis vitio formidarent.In hac itaq; arrogantiæ quarta specie crebrò humanus animus labitur: vt id quod habet, habere se singulariter glorietur. In qua tamen similitudini diabolicæ vicinius appropinquat: quia quisquis bonū se habere singulariter gaudet,quisquis videri sublimior cæteris quærit, illum videlicet imitatur,qui despecto bono societatis angelorū,sedem suam ad Aquilonem ponens, & Altissimi similitudinem superbè apperens, per iniquum desiderium quasi ad quoddam culmen conatus est singularitatis erumpere.

Superbiæ quarta speciei hominem diabolo similem facit.

Omnis boni author Deus agnoscēdus.

5 PROSPER Regiensis Episcopus in epistola ad virginem Demetriadem: Si quis est,q̃ aliqua se habere existimat bona, quorum non Deus largitor sit, sed ipse sibi author existat: manifestum est,

1.Cor. 1. hunc non Dei spiritum habere, sed mundi, & de illa secularis sapi-

Isa. 29 & 33. iuxta LXX. entiæ tumere doctrina,de qua dicit Dominus:Perdam sapientiam sapientium,& prudētiam prudentium reprobabo.Inter omnes lapsus hominum, inter omnia commissa peccantium, nulla est grauior quàm superborum ruina,maximè cùm ipsa elatio in Dei tendit iniuriam. Nam aliter inflantur, qui cupiditate extollentiæ singularis omnibus appetunt anteferri: aliter verò intumescunt, qui Dei auxilium refutantes,quæ fieri sine ipsius opere non possunt, ex sua perfici virtute contendunt, & spem suam à Domino auferunt, atq; ad se transferunt, vt adimpleatur in eis quod scriptum est: Maledictus homo, q̃ spem habet in homine, & firmat carnem brachij sui,

Nulla grauior q̃ superborum ruina.

Hierem. 17.

sui,& à Domino discedit cor eius. Hæc superbia à diabolo sumpsit exordium:qui quoniam sua quam à creatore acceperat,potentia & dignitate sibi placuit, sedq; authoris sui gloriæ comparauit, cum ijs angelis,quos in consensu impietatis suæ traxerat,à cælesti sublimitate deiectus est.Et ideò primis hominibus nocere potuit: quia illis malè credulis per mendacia venenata persuasit, vt meliores se futuros putarent,si in libertate sui arbitrij profilirēt, quàm si in legis datæ custodia permanerent. Siue itaque in lapsu diaboli, siue in præuaricatione hominis,initium peccati superbia est:quæ congruenter & auaritia nominatur,quia vtraque appellatio eum significat appetitum, qui & suam mensuram concupiscat excedere, & non dignetur diues esse nisi proprijs: tanquàm habeat hoc simile Deo, vt bonorum suorum ipse sibi fons,ipse sibi sit copia. Et paulò pòst: Quia inter vitia aut nulla est, aut rara iactantia, & facilè spernitur qui de opprobrio gloriatur: malum superbiæ maximè virtutibus est cauendum, quia nullis opportuniùs insidiatur, quàm quibus laus iusta debetur.Multi enim seruientes Deo, & in lege eius die ac nocte meditantes, crucifixerunt carnem suam cum desiderijs & concupiscentijs, omniumq; illecebrarum incentiua domuerunt, non damnis victi, non persecutionibus fracti, non prosperitatibus deprauati,mundum istum nec dilexêre obsequentem,nec timuêre terrentem.Tantam itaque firmitatem,& tam sublime propositum qua impugnatione diabolus posset adoriri, nisi vt quibus non potuerat persuadere vitiorum amorem, immitteret laudis cupiditatem: & indè nouissimè instrueretur tentatio, vndè nocuit prima deceptio?Non itaque desidiosis & tepidis,neque inertibus & incultis,sed magis quibusdam animis sedulis & bonorum actuum probitate luculentis,per gloriam irrepsit humanam:& quos impulsione non nouit, elatione deiecit. Quanto enim clariores erant meritis,tanto eos aptiores suis inuenit insidijs. Sed solicitudo nos Apostoli contra hoc periculum monet,dicens:Cum timore & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate. Quanto ergò excellentiùs in mandatis Dei quique proficiunt, tanto maiores habent causas formidinis & tremoris: nè de ipsis probitatis augmentis mens sibi conscia,& laudis auida,in superbiæ rapiatur excessus,& fiat immūda vanitate, dum sibi videtur clara virtute. Si ergò omnia quæ ad vitam & pietatem pertinent, Deus nobis diuina sua virtute donauit:nihil magis fugiendum est,quàm appetitus huius concupiscentiæ:

Esaiæ 14.

Genes 3.

Superbia virtutibus & ijs q̃ virtute polleāt, maximè insidiatur.

Philip. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Superbia ota bona corrumpit.

tiæ: quæ virtutem negat diuini operis, amore propriæ dignitatis. Et cùm aliæ cupiditates ea tantùm bona, quibus aduersantur, imminuant: hæc dum omnia ad se trahit, simul vniuersa corrumpit. Cùm itaque totius superbiæ generale nomen odiosum sit, siue illa de honore suo, seu de nobilitate, vel de immodicis opibus intumescat: hæc pars ipsius omnibus tentationibus nocentior inuenitur, quæ videtur ijs, quas perditas cupit, amica esse virtutibus. Sed quia sublimiora quæque grauiùs corruunt, gaudet princeps superbiæ, eos quos potuerit sua impulsione prosternere, ad celsiora creuisse. Et post pauca: Inflatio & ambitio, & propriorum bonorum superba defensio, possunt destruere eleemosynas, possunt euacuare martyria: si & magnas opes amore quis humanæ laudis effundat, & sæua supplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed ea quam de se præsumpsit, excipiat.

Omnis peccans, superbus est. Eccli. 10.

6 ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite trigesimooctauo: Omnis peccans, superbus est, eò quòd faciendo vitia, contemptui habeat diuina præcepta. Rectè ergò initium omnis peccati, superbia: quia nisi præcesserit mandatorum Dei inobedientia, transgressionis non sequitur culpa. Omnis superbia tanto in imo iacet, quanto in altum se erigit: tanto'que profundiùs labitur, quanto excelsiùs eleuatur. Qui enim per propriam attollitur superbiam, per Dei iustitiam inclinatur. Qui inflantur superbia, vento pascuntur. vndè & Propheta: Omnes, inquit, pastores tuos pascet ventus, hoc est, superbus spiritus. Qui de suis virtutibus superbiunt, ex ipsis iudicandi sunt operibus, quibus pro virtutibus vitia tur: quia rem bonam non bona voluntate faciunt. Nam reuerà sine humilitate virtus quælibet & sine charitate, in vitio deputatur. Ipsa est enim in peccato prima, ipsa in conflictu postrema. Superbia ut origo est omnium criminum, ità ruina cunctarum virtutum. Hæc enim prima aut in exordio mentem per peccatum prosternit, aut nouissimè de virtutibus eijcit. Indè & omnium peccatorum est maxima, quia tam per virtutes, quàm per vitia humanam mentem exterminat. Ibi cadit superbia, vbi & nascitur, vt nõ sit superbis aliud culpa, aliud pœna, sed ipsa culpa sit illis & pœna. De superbia nascitur arrogantia, non de arrogantia nascitur superbia. Nam nisi præcesserit occulta elatio mentis, non sequitur aperta iactantia foris. Ità ergò in culpa præponitur superbia arrogantiæ, sicut præfertur ex origine. Vtilius est arroganti in quocunque vitio labi & humilem, post casum, DEO fieri, quàm per elationem su-

Hierem. 22.

Ruina est omnium virtutũ, superbia.

pe-

perbire, grauioremq; ruinã & damnationẽ per superbiam sumere.

Vitiorũ regina superbia.

1 B GREGORIVS libro trigesimoprimo Moralium, capite trigesimoprimo: Ipsa vitiorum regina superbia cùm deuictum plenè cor ceperit, mox illud septem principalibus vitijs, quasi quibusdam suis ducibus deuastandum tradit. Quos videlicet duces exercitus sequitur: quia ex eis proculdubiò importunæ vitiorum multitudines oriuntur. Quod melius ostendimus, si ipsos duces atque exercitum specialiter, vt possumus, enumerando proferamus. Ra-

Radix cuncti mali superbia. Eccli. 10.

dix qppe cuncti mali, superbia est: de ẽ, scriptura attestante, dicitur: Initium omnis peccati est superbia. Primæ aũt eius soboles, septem nimirùm principalia vitia, de hac virulenta radice proferuntur: scilicet, inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ventris ingluuies, luxuria. Nam quia his superbię vitijs nos captos doluit, idcircò redemptor noster ad spiritale liberationis prælium, spiritu septiformis gratiæ plenus venit. Sed habent contra nos hæc singula exercitum suum. Nam de inani gloria, inobedientia, iactantia, hypocrisis, contentiones, pertinaciæ, discordiæ, & nouitatũ prę sumptiones oriuntur. De inuidia odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur. De ira rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemię profe-

Ota capitalia vitia oriũtur ex superbia.

Filiæ inanis gloriæ siue superbiæ spreciatim acceptæ

runtur. De tristitia malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, vagatio mẽtis erga illicita nascitur. De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur. De ventris ingluuie inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiã propagantur. De luxuria cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium DEI, affectus præsentis seculi, horror autem vel desperatio futuri generantur. Quia ergò septem principalia vitia tantam de se vitiorum multitudinem proferunt, cùm ad cor veniunt, quasi subsequentis exercitus cateruas trahunt. Ex quibus videlicet septem, quinque spiritalia, duoq; carnalia sunt. Sed vnumquodque eorum tanta sibi cognatione iungitur, vt non nisi vnum de altero proferatur. Prima nanque superbiæ soboles, inanis est gloria, quæ dum oppressam mentem corruperit, mox inuidiam gignit: quia nimirùm dum vani nominis potentiam appetit, nè quis hanc alius adipisci valeat, tabescit. Inuidia quoquè iram generat, quia quantò interno liuoris vulnere animus sauciatur, tantò etiam mansuetudo tranquillitatis amittitur: & quia quasi dolens membrum

Filiæ inuidiæ.

Iræ filiæ.

Acediæ filiæ.

Auaritiæ filiæ.

Gulæ filiæ.

Luxuriæ filiæ.

Inter capitalia vitia quædam sunt carnalia, quædã spiritalia.

Quo ordine ex se mutuò generentur.

tangi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tangitur idcircò oppositæ actionis manus velut grauiùs pressa sentitur. Ex ira quoquè tristitia oritur: quia turbata mens quo se inordinatè concutit, eo addicendo confundit: & cùm dulcedinem tranquillitatis amiserit, nihil hanc nisi ex gturbatione subsequens mœror pascit. Tristitia quoquè ad auaritiam deriuatur: quia dum confusum cor, bonum lætitiæ in semetipso intùs amiserit, vndè consolari debeat, foris quærit: & tantò magis exteriora bona adipisci desiderat, quantò gaudium non habet, ad quod intrinsecùs recurrat. Post hæc verò duo carnalia vitia, id est, ventris ingluuies & luxuria, supersunt. Sed cunctis liquet quòd de ventris ingluuie luxuria nascitur.

Ecclesi. 10.

2 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite secundo: Scriptura diuina immobilem sententiam protulit, dicens: Initium, inquit, omnis peccati superbia. Quid potest apertiùs, quid probabiliùs dici? Initium, inquit, non alicuius, sed omnis peccati, superbia: vt euidenter ostenderet, quòd ipsa sit peccatorum omnium causa: quoniam nõ solùm peccatum est ipsa, sed etiam nullum peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa. Siquidẽ nihil aliud omne peccatum, nisi DEI contemptus est, quo eius præcepta calcantur. Quem contemptum Dei nulla res alia persuadet hominibus, nisi superbia, quæ etiam in ipso diabolo, vt diabolus ex angelo fieret, æternæ perditionis extitit causa. Denique & ipse sciens se per superbiam de cælestibus corruisse, & in hunc caliginosi aëris carcerem trusum, homini subuertendo, quem Deus fecerat sine vllo peccato, vitium persuasit serpentina calliditate superbiæ: certus, quòd recepta superbia, quæ est malorum omnium causa, facilè iam peccata omnia, quæ non nisi superbo concipiuntur animo, perpetraret. Hinc est, quòd idem primꝰ homo superbi spiritus elatione corruptus, ꝺomnem posteritatem suam, quæ in illo radicaliter fuit, necessitati corruptionis ac mortalitatis addixit: vt corruptibilis & mortalis effectus, corruptibiles mortalesq; generaret, atque ità quod in illo egerat punienda superbia, in omnibus ex illo natis peccati fieret pœna. Et propterea nõ eo modo iam possumus peccato resistere, sicut ille potuit.

Supbia, omnium peccatorum causa.

Esaiæ 14. Lucæ 10.

Genes. 3.

3 AVGVSTINVS epistola quinquagesimasexta ad Dioscorum: Nisi humilitas omnia, quæcunque benè facimus, & præcesserit, & comitetur, & eõsecuta fuerit, & proposita quam intueamur, & apposita cui adhæreamus, & imposita qua reprimamur, iam nobis de aliquo bono facto gaudentibus, totum extorquet de manu

Humilitas q necessaria sit.

superbia: vitia quippe cætera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timẽda est, nè illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.

Quadruplex superbia.

4 BERNARDVS sermone tertio ex paruis sermonibus: Est superbia cordis, superbia oris, superbia operis, superbia habitus. Superbia cordis est, quandò homo in oculis suis magnus est. Contra quam sapiens orat, dicens: Extollentiam oculorum meorum nè dederis mihi. Et alibi: Væ qui sapientes estis in oculis vestris. Superbia oris vel linguæ, quæ & iactantia dicitur, est quandò homo non solùm magna de se sentit, sed etiam loquitur. Vndè psalmista: Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Superbia operis est, quandò homo exteriori quadam superbia, vt magnus appareat, agit. De qua idem psalmista ait: Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam. Superbia habitus est, quãdò homo vt glorioſus videatur, preciosis se ornat vestibus. Vndè Paulus: Non in veste preciosa. Et Dominus: Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt, vbi superbia abundat. Sunt autem quinque, quę ad remedium tam mortiferę pestis, à Domino ratiõali animæ sunt posita, locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Christi, & eius conuersatio. Locus, quia exilium: corpus, quia oneroſum: tentatio, quia inquietat: Christi prædicatio, quia ædificat: & eius conuersatio, quia informat. His quasi quinque sensibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita est corporis, ità Deus vita est animæ: & sicut corpus mortuũ est, quod per quinq; sensus ab anima non vegetatur, ità anima mortua est, q̃ per hæc à Domino non humiliatur.

Eccles. 12.

Esaiæ 5.

Psal. 11.

Psal. 100.

Superbia habitus.

1. Timoth. 2.

Matth. 11.

Quinque remedia contra superbiam.

5 IDEM sermone quarto de aduentu Domini: Vtile est abscondere magis quàm ostentare, si quid habemus boni, sicut & mendici cùm eleemoſynam petunt, non preciosas vestes ostendunt, sed seminuda membra aut vlcera, si habuerint, vt citiùs ad misericordiam videntis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille seruauit multò meliùs Pharisæo: & ideò descendit iustificatus ab illo, id est, prę illo. Et post pauca: Propter quod & dicebat: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Considera sanè in his verbis, quoniam humilitas duplex est: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoscimus quòd nihil sumus: & hanc discimus à nobisipsis & ab infirmitate propria: posteriore ealcamus gloriam mundi: & hanc ab illo discimus, qui exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens: qui etiam quæsitus in re-

Pulchra similitudo.

Matth. 11.

Duplex humilitas.

Philip 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioann.6.& 18. gnum, fugit: quæsitus ad tãta opprobria & ignominiosum supplicium crucis, sponte obtulit semetipsum.

IIII

Quid est Auaritia, & quarum filiarum mater?

a Consule Basil. in diteſcentes & auaros hó. 6 & 7. Prosper. lib. 2. de vita cõtempl. c. 15. & 16. Isidor. de summo bono lib. 2. cap. 41. Aug. li. 3. de libero arbit. c. 17. & serm. 256. de temp. Amb. in lib. de Nabuthe Iezraelita.

A Auaritia[a] est habendi appetitus inordinatus. Auarus enim rectè iudicatur, non solùm qui rapit, sed etiam qui concupiscit aliena, vel cupidè seruat sua.

b Greg. lib. 31. moral. ca. 31. 2. Tim. 3. a 1. Corinth. 6. b Eccl. 11. d Zach. 8. c Matth. 6. d Prouerb. 21. d 21. b

B Filiæ[b] sunt huius pessimæ matris, Proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violẽtia, immisericordia, seu inhumanitas, & cordis durities.

c Col. 3. a Eph 5. b

C Damnat hoc vitium Apostolus,[c] vt idolorum seruitutem dixerit: ac prætereà ità scribit:[d] *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum Diabolí, & desideria multa & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omniũ malorũ est cupiditas.* Et alibì scriptum habemus:[e] *Auaro nihil est scelestius.* Item, *Nihil est iniquius, quàm amare pecuniã. Hic enim & animã suam venalem habet.* Et CHRISTVS ipse testatur:[f] *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Et iterùm: *Nolite soliciti esse in crastinum.* Quod Paulus etiam explicatiùs reddens, ità

d 1. Timoth. 6. b Esa 5. b Marc. 10. d Iacob. 5. a Eccl 31. a Baruch. 3. b Psal. 48. c d b

e Eccli. 10. b

Ibidem.

f Matth. 6. e

Ibidem. d

ità monet:[g] *Sint mores sine auaritia, contenti præsentibus. Ipse enim dixit, Non te deseram neque derelinquam: ità vt confidẽter dicamus, Dominus mihi adiutor.*[h] *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.*

g Hebr. 13. a Luc. 12. b

Iosu. 1. Psal 117. a

h 1. Tim. 6. b

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Timotheum sexto: ECCLESIASTICI decimo: MATTHAEI sexto: AD Hebræos decimotertio, vt in textu.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magìs quàm Dei: habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: Et hos deuita.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, &c. neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.

ECCLESIASTICI vndecimo: Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim sunt insidiæ dolosi. Bona in mala conuertens insidiatur, & in electis imponet maculam. A scintilla enim vna augetur ignis, & ab vno doloso augetur sanguis: homo verò peccator, sanguini insidiatur.

ZACHARIAE octauo: Vnusquisq; malum contra amicũ suum nè cogitetis in cordibus vestris: & iuramentũ mẽdax

Universidad de Deusto
Biblioteca

nè diligatis: omnia enim hæc sunt quæ odi, dicit Dominus.

MATTHÆI sexto: Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Ideò dico vobis, nè soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nónne anima plus est quàm esca? & corpus plus quàm vestimentum? Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nónne vos magis plures estis illis? Quis autem vestrûm cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid soliciti estis? Considerate lilia agri, &cæ. Nolite ergò soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester, quia his omnibus indigetis. Quærite ergò primùm regnum Dei & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Nolite ergò soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibijpsi: sufficit diei malitia sua.

PROVERBIORVM vigesimosecundo: Non facies violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus causam eius, & configet eos, qui confixerunt animam eius.

ET capite vigesimoprimo: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. Ibidèm: Qui congregat thesauros lingua mendacij, vanus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

AD Colossenses tertio: Mortificate membra vestra quæ sunt super terram, fornicationem, &cæt. concupiscentiam malam & auaritiam, quę est simulacrorum seruitus, propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis.

AD Ephesios quinto: Hoc scitote intelligentes, quòd omnis

omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & DEI. Propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentiæ.

ESAIAE quinto: Vę qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci: nunquid habitabitis vos soli in medio terrę? In auribus meis sunt hęc, dicit Dominus exercituum, &c.

MARCI decimo: Filioli, quàm difficile est, confidentes in pecunijs, in regnum DEI introire. Facilius est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum DEI.

ABACVC secundo: Væ ei qui multiplicat non sua? Vsquò & aggrauat contra se densum lutum? Væ qui congregat auaritiam malam domui suę, &c.

IACOBI quinto: Agite nunc diuites, plorate, vlulantes in miserijs vestris quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum æruginauit: et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizâstis vobis iram in nouissimis diebus.

ECCLESIASTICI trigesimoprimo: Qui aurum diligit, non iustificabitur. Beatus dives qui inuentus est sine macula: et qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia et thesauris. Quis est hic, et laudabimus illum? fecit enim mirabilia in vita sua. Quis probatus est in illo, (et perfectus inuentus est, et erit illi gloria æterna? qui potuit transgredi, et non est transgressus: ideò stabilita sunt bona illius in Domino, et eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

BARVCH tertio: Vbi sunt principes gentium qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.

PSALMO quadragesimooctauo: Nè timueris cùm diues factus fuerat homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cùm interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Introibit vsque in progenies patrum suorum: & vsque in æternum non videbit lumen. Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ibidèm: Et relinquent alienis diuitias suas, & sepulcra eorum domus illorum in æternum.

LVCAE duodecimo: Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet. Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdam diuitis huberes fructus ager attulit: & cogitabat intrà se, dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit, Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parâsti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.

PATRES.

Lucæ 12. Totam hanc homiliã Basilij D. Ambrosius etiã trãstulit: estq; inter sermones eius octogesimus primus.

A BASILIVS homilia in dictum illud Euangelij, Destruam horrea mea, & maiora ædificabo: quæ est sexta inter homilias Basilij variorum argumentorum: Exemplum accusati diuitis tibi vbique occurrat: qui quidem præsentia custodiès, & de futurorum spe anxiè solicitus, & incertus num esset victurus crastinò, hodiè peccando

do diem anteuertit crastinum. Nondùm collegit fructus, & iam auaritiæ iudicium & condemnationem accepit. Quandò terrena sapis, & Deum habes ventrem, totus quoquè caro effectus, vitiosis affectibus obsequeris, audi te dignam appellationem, quam tibi nullus hominum, sed ipse Dominus indidit: Stulte, hac nocte animam tuam abs te repetent: quæ autem parâsti, cuius erunt? Habe, si vis, apothecas ventres pauperum, thesauriza tibi thesauros in cælo. Quæ illic reconduntur, ea neutiquàm depascuntur tineæ, nulla depopulatur caries aut erodit, nulli suppilant prædones. Dixeris: Atqui tum in indigos dispartiar, quum horrea secunda compleuero. Longa tibi vitæ tempora præfixisti: vide nè te illud tempus quod certo ac pstituto termino accelerare solet, fortè corripiat. Et profectò vitam sibi hoc modo confidentiùs polliceri, non bonitatis, sed malitię est indicium. Vitam nanque tibi polliceris, non vt posthàc sis liberalior, aut tribuas: sed vt instantem mendicum à te propulses. Esuriens fame absumitur, nudus frigore rigescit. Qui repetitur debitum, vinculis obtorto collo adstringitur: & tu eleemosynam in crastinum differs? Audi Salomonem: Nè dicas, regressus reuertere, & cràs dabo. Ignoras enim quid sequens pariet dies. Quantam te Deo beneficentissimo gratiam habere, quàm hilarem esse te simul & in inopes munificum atq; liberalem oportebat, quòd non ipse pro foribus alienis cogeris obstreperus esse & querulus, sed tuas alij occupant? Nunc autem tristis es & difficilis. Vnam tantùm nôsti vocem: Non habeo, non dabo: nam & pauper ego quoquè sum. Pauper es profectò, pauper & omnium egens bonorum. Pauper, inquam, charitate pauper, benignitate in indigos pauper, fide erga Deum pauper, pauper æterna spe. Dixeris: Cui facio iniuriam, si mea retineo, conseruoq; ? Quæ illa, dic mihi, tua? Vndè accepta hæc ad traducendam præsentem hanc vitã inuexisti? Perindè enim facis, ac si quis in theatro locum spectandi mox vt anteuertit, alijs, arripere cæteros abarceat ingressu, suo vnius vsui adiudicans, quod ad omnium communem vsum proponitur. Tales & diuites existunt. Communia nanq; quum priores obtinuerint, propria faciunt occupando. Nónne nudus ex vtero matris excidisti? nudusq; rursùs reuertéris ad humum? Hęc tibi præsentia bona vndè? Si à casu dixeris, impius es, eum non agnoscens qui te condidit, neque ei, qui dedit, rependens gratiam. Quòd si ex Deo te illa habere fateris, dic mihi quamobrem hæc sortitus es? Non enim iniustus est Deus, qui ea quæ sunt ad victum, inæqualiter nobis diuiserit. Cur tu diues

Stulti nomine quinam appellentur.

Matth. 6.

Eleemosyna nõ differenda in crastinum. Prou. 3.

auarorũ vox, Nõ habeo, nõ dabo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cur hic dites, ille pauper.

ues es, ille pauper? Profectò non ob aliam causam, nisi vt tu benignitatis ac fidelis administratiõis mercedem accipias, ille verò patientiæ maximis præmijs honoretur. Tu verò insatiabilis auaritiæ lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis priuans, neminem te lædere putas. Quis, quæso, est auarus? Ille, qui eo quod satis esse debet, non est contentus. Quis verò peculator? Ille qui ad se vnũ transfert, quæ singulorum sint. Tu ergò non auarus? Non tu peculator, cùm ea quæ ad dispensandum distribuendumq; receperis, tibi propria facis? Esurientium est panis, quem tu retines: nudi est vestis quam in arca custodis: discalceati calceus, qui apud te marcescit: egentis argentum, quod tu terræ infossum possides. Quarè tot iniurius es hominibus, quot poteras opem conferre. O quanto dignum precio tibi censebitur die iudicij verbum illud, Venite benedicti patris mei, possidete regnum vobis paratum à constitutione mundi. Esurijui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere. Quanta rursùs trepidatio ac sudor, quantæ ob oculos tenebræ se tibi circunfundent, condemnationem audienti? Ite maledicti in tenebras exteriores, paratas diabolo & angelis eius. Esurijui enim, & nõ dedistis mihi manducare, &c. Non ibi rapax accusatur, sed qui substantiam non communicauerit, condemnatur.

Diuitũ bona, sunt paperũ: intellige, quantùm ad vsum, nõ asit quãtùm ad proprietatẽ, vtait S. Thõ. 22. q. 32 art. 5.

Matth. 25.

Ibidẽm.

2 IDEM in homilia in diuites auaros, quæ est septima inter homilias variorum argumentorum: Incertum est, inquis, quid futurum sit: necessitati, quæ nos quandoquè vrgere posset, prouidendum est. At longè incertior defossi thesauri vsus: nec tamen pœna incerta, quæ tuorum morũ manet inhumanitatem. Vidi ego multos ieiunantes, orantes, præteritorum pœnitentia suspirantes, omnem deniquè sine sumptu pietatem ostendentes, egentibus verò ne obolum quidem præbentes. Quid his cætera virtutum dilligentia prodest? Non propterea regnum Dei consequentur: Idcirco inquit Dominus: Difficilius est diuitem intrare in regnum cælorũ, quàm camelum per foramen acus. Quid miser iudici respondebis? Parietes vestis, homines non vestis? Equos phaleris ornas, fratrem tuum laceris amictum pannis, aspernaris? frumentum retinendo perdis, esurientes non respicis? Aurum in terram condis, & oppressum non curas? Quanquàm ad tuas veniunt fores, miseram rogando vocem emittentes, tu tamen negas, affirmans rogantibus cunctis non posse sufficere. Et cùm lingua deieres, manu periurus esseceris. Licèt enim illa taceat, mendacium tamen tuum deprædicat annulo quem in digito habes, conspicua & illustris. Annulus in-

Matth 19.

quã

quam tuus, quantum æris alieni possit exoluere? Vna tantùm tuarum vestium arcula, totum populum frigore rigentem amicire posset. Verùm sustines inexoratus abs te pauperem reijcere, nec metuis iudicis minas, ac ea quæ se ille pollicitus est hominibus redditurum. Non te miseret? misericordiam non inuenies. Non aperuisti domum tuam? à regno Dei excludéris. Nõ dedisti panem? non vitam recipies æternam. Sed & pauperem teipsum dicis. Et ego tecum sentio. Pauper profectò est, qui multis indiget. Paupertatem, inquam, insatiabiles concupiscentia reddit. Decem talentis totidèm addere contendis, deindè viginti coactis, etiam totidèm. Nec solùm crescendo non expletur, sed ardentior redditur appetitus. Ex quo anima curis continuò premitur, dum alios superare contendunt. Oportebat illos gaudere & gratos esse, & tam multis sint opulentiores: illi verò mœrent ac lugent, & ab vno & altero opulẽtioribus vincũtur. Vbi ditiorem aliquem adæquârũt, mox & alterum à q̃ superãtur, adæquare studẽt: & vbi istũ quoq; trãsierũt, erga aliũ vltrà adæquandũ rapiũtur. Tu te spõtè insatiabilẽ animo reddẽs, multis damnũ facis. Quandò miser iã partis vteris? Quãdò fruéris, aut à curis habendi cessabis? Væh qui domui vicinam domum, & agrum agro coniungitis, vt aliquid proximo auferatis. Tu verò quid facis? Non innumera causaris, vt quæ proximi sunt auferatis? Domus, inquis, proximi ædes meas obscurat, turbas excitat, aut errones suscipit, aut tale quid aliud quodcunque prætexis, quo vexes & agites, vellas ac laceres vicinum: nec priùs cessas, quàm ille necessitate coactus, aliò migret. Quã ob causam Nabuthas Iezraelita occisus est? An non propter concupiscentiam Achab, vineam ipsius auferre volentis? Mare terminos habet, nox item leges antiquas non egreditur. Solus auarus nullum circunscribit tempus, non terminum nescit. Potentię incrementum, fit auaris sceleris occasio maioris. Qui enim mala sub ipsis patiuntur, ijsdem quoquè auxilia ferre inuiti in aliorum iniurias coguntur. O miser, parumpèr quæso à tuo scelere respira, & tuæ conscientiæ recessus aliquantulùm perscrutare, tecumq; considera. Habes terræ partim aratro, partim arboribus vtilis tot iugera: præterea vineas, montes, campos, saltus, flumina, loca amœna. Quid ergò post hæc? Nónne telluris tres tantùm cubiti te expectant? Nónne paruus lapis ad tui miseri corporis custodiam satis erit? Quibus verbis te curabo? Regnũ Dei non curas, gehennam non times. Infelix homo, pecuniæ naturam aliquantùm inspice. Quid attonitus aurum miraris? Lapis est

Esaiæ 5.

3. Reg. 21.

Auari sunt pauperes, qa semper egẽt, & nunquàm satiantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aurum, lapis argentum, lapis margarita, lapides sunt chrysolitus beryllus, achates, hyacinthus, amerhystus, iaspis. Hæc summa, hi flores opum magnarum. Hos partim, cùm sint clarissimi, in tenebris abscondis: partim in digitis micantibus, alijsq; in ornatibus circunfers. Quis pulchritudini formæq; fingendæ studens, vnam vitæ diem sibi prorogare poterit? aut cui mors ob diuitias parcit? quo morbus ob pecuniam abstinet? Quousquè igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, peccati esca? Ad subsidium vitæ, non malorum incitamentum, pecunia data est: animæ redemptio est, non exitij occasio. Sed inquis, ob filios necessaria est. Plausibilis est ista auaritiæ excusatio: liberos prætexitis, ac interea cordibus vestris satisfacitis. Dic, quæso, cùm Deum orâsti, & pro fœcunditate cùm precatus es, vt fieres liberorum pater, addidisti ne illud: Da liberos, vt causa sint nè præceptis tuis obediam? Da mihi liberos, nè veniã in regnũ cęlorũ? Prętereà quis tibi spõsor de ipsorũ fuerit volũtate ac ingenio, vt rectè datis relictisq; vtantur? Nam multis diuitiæ luxuriæ sunt causa. An non audistis Ecclesiasten dicentem? Vidi stultitiam multam & grauem, Diuitias in malum custodientibus ipsas conuerti. Et rursùs: Relinquo ego homini post me, & quis nouit si sapiens erit aut stultus? Considera itaque, nè cum multis ærumnis opes cumulatas, peccatorum materiam alijs tradas, duplicitq; plectaris postmodùm pœna, & tuorum criminum causa, & aliorum quibus causam dederis. Nónne cunctis liberis coniunctior est tibi anima tua? Hinc tu primas da partes diuitis hæreditatis, vitæ videlicet æternæ diuitem materiam, deinde filijs victum tribue. Qui verò liberis carent, quam parsimoniæ causam obijciunt? Nolo, inquiunt, vendere, nolo pauperibus dare, ob vitæ necessarios vsus. Non ergò Dominus tibi præceptor erit, nec euangelium formam vitæ dabit, sed tu tibijpsi iura dices ac statues. Sed inquis, ego quidem bonis, dum vixero, frui volo: post mortem verò in testamento hæredes facultatum mearum ac dominos pauperes asscribam. Scilicet magna dignus eris liberalitatis laude, magnus tibi honor debebitur & gratia, si in sepulcro iacens, & in terram conuersus, magnificus ac sumptuosus apparebis. Dic cuius mercedem, temporis potissimùm, exposces? vitæne, an mortis? Nam si tempore, quod ad promerendum datur, in voluptatibus ac delicijs absumpto, pauperes nequaquàm respexisti: mortuus, cuiusnam actionis aut operis mercedem petiturus es? Sed quis exitus tui tempus nunciabit? Quis de mortis genere sponsor? Quot vi-

Cur opes diuitibus datæ. Prouer. 13.

Excusatio auaritiæ studentiũ propter liberos suos.

Eccles. 5.

In eos q liberis carent, & tamẽ opibus cõgregandis studeant.

demus repentinò, ac vi casúve extingui, qui præ doloris ac spiritus angustia ne vocem quidem emittere potuerunt? Quot etiam febris à sensu alienos facit? Quid igitur tempus expectas, in quo sæpè rationis compos non eris? Enimuerò nox profunda, morbus grauis nullus circà adiutor: Immò potiùs qui hæreditati insidiatur, paratus aderit. Et sub finem: Omnibus tuis ornatus hinc discede, sic ornent te tuæ diuitiæ. Habe illas penès te. Crede optimè consulenti, teq; amanti Iesu Christo, qui ob nostram salutem egere voluit, vt ex eius paupertate nos diuites essemus: qui etiam sese pro nobis redimendis precium obtulit æternæ vitæ.

3 PROSPER libro secundo de vita contemplatiua, capite decimoquinto: Iubet, eccè, nobis imperiosa cupiditas, vt diuina parui pendentes, possessionum terrestrium damnosa compendia cogitemus: vt in eis totam solicitudinẽ curamq; ponamus, vt indè nos morbida vanitate iactemus, vt amplitudine patrimonij diffusioris elati, fieri pauperes spiritu negligamus. O facinus inauditum: Suaui Christi iugo contempto, ferreum cupiditatis imperium voluntaria mentium inclinatione susc ipimus, & Domini nostri leui onere, quod subiectos non onerat, sed subleuat posthabito, plumbeum pondus nostris ceruicibus aggeramus, quod citiùs potest deponi, quàm ferri: quia & ipsa cupiditas, quæ nobis subijci vltrò volentibus hoc pondus imponit, contemni potest faciliùs, quàm expleri: & ideò qui se illi volentes dederint oppugnanti, voluntatem resistendi vlteriùs non habebunt tyrannicè dominanti. Et hoc fit iusto Dei iudicio, vt qui cupiditati resistere noluimus ingressuræ, iam resistere nequeamus ingressæ. O intolerandum dæmoniacæ cupiditatis imperium, vt ex hostibus suis quos potest vincere, victores faciat suos: promittit ingentia, & bonorum temporalium pollicitatione deceptos, impellit iam miseros, & miserandos in turpia. Tenet nos lucrorum pœnaliter dulcium catenis addictos, & in sua ditione captiuos: nec trahit inuitos, sed quod est deterius, quocunquè voluerit, volentes ducit. Vastat in nobis quicquid verecundiæ aut pudoris inuenerit: & quos suis triumphis addixit, adhuc tanquàm resipiscendi suspectos omnibus viribus honestatis exarmat, nè quandò contra eam, q bellare noluimus, rebellemus. Rapit nos, ac passim p oĩa acquisitionũ genera cupidos acquirendi dispergit.

Ferreũ cupiditatis imperium.

4 ET capite decimosexto libri eiusdem: Quem possidendi delectat ambitio, Deum qui possidet omnia quæ creauit, expedita mẽte possideat, & in eo habebit quæcunque in eo sanctè habere desi-

Dũda est opera, vt Deum ipsum possideamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derat. Sed quoniam nemo possidet Deum, nisi q possidetur à Deo, sit ipse primitùs Dei possessio, & efficietur eius DEVS possessor & portio. Et quid potest eo esse felicius, cui efficitur conditor census, & hæreditas eius dignatur esse ipsa diuinitas: si modò eam sanctis operibus colat, omnes fructus ex illo percipiat: in illo & de illo iugiter viuat, & nihil terrenũ cum illo possideat? Quia omnium conditor, cui nihil eorum quæ fecit, valet æquari, non dedignatur cum his quæ condidit, possideri. Denique quid vltrà quærit, qui omnia suus conditor sit? aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit? Hunc possidebat, & ab illo possidebatur ille qui dicebat in spiritu: Portio mea Dominus, dixi custodire legẽ tuam. Et, Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei.

Psal 118.
Psal. 15.

Omni peccato peior auaritia Eccls. 10.

5 ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite quadragesimoprimo: Omni peccato peior est auaritia & amor pecuniarum. Vndè & per Salomonem dicitur, Nihil est scelestius quàm amare pecuniam: hic enim animam suam venalem facit, quoniam in vita sua proiecit intima sua. Cupiditas, omnium criminum materia est. Vndè & Apostolus ait: Radix omnium malorum cupiditas est: quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Si ergò succiditur radix criminum, non pullulant cæteræ soboles peccatorum. Multa causa cupiditatis terrenæ etiam ipsam fidem abnegauerunt. Cupiditas enim Christum vendidit. Nam & plerisq; tantũ in rebus alienis est desiderium, vt etiam homicidium perpetrare non vereantur: sicut Achab qui appetitu cupiditatis suæ, sanguinis expleuit effusionem. Sæpè iniqui mala quæ concupiscunt, assequuntur, quatenùs de affectu mali desiderij fortiùs puniantur. Electos autem suos DEVS non dimittit ire in desideriorum malorum perfectionem, sed in dolorem mentem conuertit eorum, pro eo quod in seculo nequiter appetunt, vt hac experientia resipiscant, & conuertantur ad Deum, à quo mente recesserunt. Deum ergò sibi propitium nouerit aduersari, qui quod temporaliter concupiscit, non permittitur adimplere. Secreto autem Dei iudicio fieri creditur, vt duriùs pereant hi, quorum cupiditatem effectus statim sequitur actionis. Nunquàm satiari nouit cupiditas. Semper enim auarus eget, quanto q; magis acquirit, tantò plus quærit: nec solùm desiderio augendi excruciatur, sed etiam amittẽdi metu afficitur. Inopes nascimur in hac vita, inopes recessuri sumus de hac vita. Si bona mundi huius peritura credimus, cur peritura tanto amore cupimus? Plerique potentes tanta cupiditatis rabie inflammantur, vt de

Omnium criminũ materia est cupiditas. 1. Tim. 6.

3. Reg. 21.

Nunq; satiari nouit.

confinijs suis pauperes excludant, nec habitare p̃mittãt. Quibus rectè per Prophetam dicitur: Væ qui cõiungitis domũ ad domũ, & agrum ad agrum copulatis vsque ad terminum loci. Nunquid soli vos habitabitis in medio terræ? Tales quippe hostes infernum, id est, diabolum rapere ad perditionem, idem Propheta consequenter annunciat, dicens: Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino, & descendent fortes eius & sublimes gloriosiq; eius ad eum. Nec mirum quòd morientes inferni ignibus deputentur, qui viuentes flammam cupiditatis suæ minimè extinxerunt. Qui desiderio cupiditatis exæstuant, flatu diabolicæ inspirationis vruntur.

Esaiæ 5.

Ibidem.

6 AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimoseptimo: Auaritia, quæ Græcè φιλαργυρία dicitur, non in solo argento vel nummis, vndè magis nomen duxisse resonat, argento enim nummi, vel mixto argento frequentiùs apud veteres fiebant: sed in omnibus rebus quæ immoderatè cupiuntur, intelligẽda est, vbicunquè omninò plus vult quisq; quàm sat est.

Auaritiæ nomen generale est.

7 IDEM sermone centesimo nonagesimosexto de tempore: Præcipit nobis veritas quæ non fallitur. Audiamus, timeamus, caueamus. Dico, inquit, vobis, abstinete ab omni auaritia. Quid est, ab omni? Quarè addidit, ab omni? Potest enim & sic dicere: Cauete ab auaritia. Quarè hoc dixerit, velut occasio ipsa vndè natus est sermo, appãret in sancto Euangelio. Interpellauit enim eum quidam contra fratrem suum, qui totum patrimonium abstulerat, & fratri suo partem suam non reddebat. Non rapere quærebat aliena, sed sua à parentibus sibi derelicta quærebat. Causa iusta, causa breuis. Sed audiamus & iudicantem, & dicentem: Homo, ait, quis me constituit diuisorem inter vos? Qui noluit esse diuisor, quis me, inquit, constituit diuisorem inter vos? Petis beneficium, audi consilium. Ego dico vobis, Cauete ab omni cupiditate. Fortè, inquit, tu auarum & cupidum diceres, si quæreret aliena. Ego autem dico: Cupidè & auarè non appetas nec tua: hoc est, ab omni. Non leuiter habendum est, fratres mei, quandò Dominus noster, redemptor noster, Saluator noster, qui mortuus est pro nobis, qui sanguinem suũ precium dedit, vt redimeret nos, aduocatus & iudex noster, non est leue quãdò dicit, Cauete. Nouit ille quantũ mali sit, nos non nouimus. Illi credamus. Cauete, inquit, Quid? Vndè? Ab omni auaritia. Meum seruo, non alienum tollo. Cauete ab omni auaritia. Non solùm auarus est qui rapit aliena, sed ille auarus est, qui cupidè seruat sua.

Lucæ 12.

Auarus est etiã q cupidè seruat sua.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sua. Sed si sic culpatur qui cupidè conseruat sua, quomodò iudicaturus est te, cùm non solùm seruas tua, sed etiam quæris aliena?

Inuehitur in auaros.

S AMBROSIVS toto libro de Nabuthe Iezraelita, differit cõtra diuites auaros: in cuius capite primo inter cætera sic ait. Quousq; extẽditis diuites insanas cupiditates? Nũquid soli habitabitis super terram? Cur eijcitis consortem naturæ, & vindicatis possessionem naturæ? In commune omnibus diuitibus atque pauperibus terra fundata est. Cur vobis ius proprium soli diuites arrogatis? Nescit natura diuites, quæ pauperes omnes genauit. Nudos fudit in lucem, egentes cibo, amictu, poculo: nudos recipit terra quos edidit, nescit fines possessionum sepulcro includere. Omnes similes creat, omnes simili gremio claudit sepulcri. Quis discernat species mortuorum? Redoperi terram, & si cognoscis diuitem, deprehende. Eruderato paulopòst tumulum, & si cognoscis egentem, argue: nisi fortè hoc solum, quòd cum diuite plura pereunt. Sericæ vestes & auro intexta velamina, quibus diuitis corpus ambitur, damna viuentium, non subsidia defunctorum sunt. Hæredes relinques qui litigent cum hæredibus. Si frugi hæredes sunt, custodiunt: si luxurioli, exhauriunt. Itaque aut bonos hæredes perpetua condemnas solicitudine, aut malos dimittis qui tua facta condemnent.

Quo plus habẽt, eo plus appetunt. 3 Reg 21.

CAPITE secundo: O diues, nescis quàm pauper sis, quàm inops tibijpsi videaris, qui te diuitem dicis? Quanto plus habueris, plus requiris: & quicquid acquisieris, tamen tibi adhuc indiges. Inflammatur lucro auaritia, non restinguitur. Rex Achab sibi egere visus est, quia vineam habebat pauper vicinus. Quis igitur tibi pauper videtur? qui contentus est suo, an qui concupiscit alienum? Alter certè pauper censu videtur, alter pauper est affectu. Affectus diues, egere non nouit: census abundans, nequit auari pectus explere. Quæ vox alia stipem publicam postulantis, nisi, Da mihi? Hoc est,

Da mihi, mẽdicantiũ est.

Da mihi, quia egeo. Da mihi, quia aliud viuendi subsidium habere non possum. Hæc quàm abiecta, quàm vilia? Non habent enim humilitatis affectum, sed cupiditatis incendium. CAPITE tertio: Auis auibus se associat: pecus pecori adiungitur, piscis piscibus,

* cum plurium comitatu

nec damnum ducũt, sed commercium viuendi *, cùm plurimum comitatum capessunt, & quoddam munimentum solatio frequentioris societatis affectant. Solus tu homo consortem excludis, includis feras, struis habitacula bestiarũ, destruis hominum. Inducis mare intra p̃dia tua, nè desint beluæ: producis fines terræ, nè possis habere finitimum. CAPITE quarto: Diuites magis alienũ panem quàm

q̃ suum manducant, qui raptu viuunt, & rapinis sumptum exercẽt suum. Diuites, eripitis quidem pauperibus vniuersa: pœnam tamẽ pauperũ vos potiùs, diuites, sustinetis. Pauperes quidẽ non habent quo vtantur, vos aũt nec ipsi vtimini, nec alios vti sinitis. Noui ego diuitẽ in agrũ p̃ficiscentem panes breuiores vrbe delatos numerare solere, vt p̃ numero panis æstimaretur, quot dies in agro futurus esset. Nolebat obsignatũ aperire horreũ, nè qd de cõdito minueretur. Panis vn⁹ singulis diebus deputabatur, q̃ tenacẽ vix satiare posset. Cõperi etiam viri fidẽ, si quãdò ei ouum esset appositũ, queri p̃ pull⁹ esset occisus. Hoc ideò scribo, vt cognoscatis vindicẽ esse Dei iustitiam, q̃ lachrymas pauperũ vestro vlciscatur ieiunio. CAPITE sexto: Quis artifex vnum diem vitę hominis potuit adiungere? Quem diuitię eius ab inferis reuocărũt? Cuius ægritudinẽ pecunia micgauit. Non in abundãtia diuitiarũ, inqt, vita eius. Et alibi: Nihil prosunt thesauri iniusti, iustitia aũt liberat à morte. Meritò clamat Propheta: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Quid enim mihi prosunt, si me à morte liberare non possunt? Quid mihi prosunt, si mecum post mortem esse non possunt? Hic acquiruntur, hic relinquuntur. Somnium igitur loquimur, non patrimonium. Vndè benè ait idem Propheta de diuitibus: Dormiérunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Hoc est dicere: Nihil inuenerunt in operibus suis diuites, qui nihil pauperibus contulerunt. Quid est diues, nisi quidam inexplebilis gurges diuitiarum. Sic Propheta admonet: Qui diligit argentum, nõ satiabitur argento. Et infrà idem: Equidem hic pessimus languor. Sicut enim fuit, irà & abijt, & abundantia eius laborat in ventum. Equidem omnes dies eius in tenebris & luctu, & iracundia multa, & languõre & ira. Tolerabilior conditio seruulorum. Semper in laqueis, semper in vinculis est: nunquàm liber à compedibus, quia semper in criminibus. Naturæ ipsius nescit munia, nec somni ipsius seruitium. Excitat eum cupiditas, exagitat cura peruigil aliena rapiendi, torquet inuidia, mora vexat, sterilitas prouentuum infœcũda perturbat, solicitat abundantia. CAPITE septimo: Nescit auarus bona, nisi ea q̃ quæstuosa sunt, nominare. Sed acquiesco ei, vt bona dicãtur quæ sunt pecuniaria. Cur ergò de bonis facitis mala, cũ de malis bona facere debeatis? Scriptũ est enim: Facite vobis amicos de mãmona iniqtatis. Ei ergò qui vti sciat, multa bona sunt:

Alienũ panẽ auari diuites manducant.

Luc. 14. Prouerb. 10. Psal. 61.

Eccles. 5. iuxta LXX.

Luc. 16.

ei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.111.

ei qui vti nesciat, rectè mala. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum. Quid hoc melius bono, si pauperibus largiaris, in quo tibi debitorem Deum quadam pietatis fœneratione constituas? Bona sunt, si aperias horrea iustitiæ tuæ, vt fis panis pauperum, vita egentium, oculus cæcorum, orbatorum infantium pater. Tu verò, quod multis nasci voluit, tibi soli reseruas, immò tibi ipsi adimis. Magis enim seruares tibi, si dispertires alijs. Bonorum enim fructus munerum, in eos ipsos qui contulerunt, conuertuntur: & gratia liberalitatis in authorem boni operis redit. CAPITE octauo: Adhuc tibi tempora viuendi longa meditaris? Stulte, hac nocte repetunt animã tuam à te. Benè ait, nocte: Nocte enim anima auari reposcitur, quæ à tenebris incipit, & in tenebris perseuerat. Auaro semper nox est.

Debitorem Deum cõstituimus. Iob 29.

B GREGORIVS libro trigesimoprimo Moralium, capite trigesimoprimo: De auaritia proditio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentiæ, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur.

V

Quid est Luxuria, qualemq; sobolem gignit?

A Luxuria[a] est appetitus inordinatus impuræ ac libidinosæ voluptatis. [b] Gignit autem ex se mentis cæcitatem, inconsiderationem, inconstantiam, præcipitationem, amorem sui, odium DEI, desiderium huius vitæ nimium, mortis futuriq; iudicij horrorem, ac felicitatis æternæ desperationem.

a Videatur Prosp de vita cõtemp. li. 3. c. 6 Isido. de summo bono, l. 2. ca. 39.

b Greg vt suprà. Osee 4 c. 2 Re. 11. c Dan. 13. g Prou. 13 a Sapiẽ. 4. e Psal. 51. a 2. Tim. 3. a psal. 20 b Iaco. 4. b Ephe. 4 c

B Aduersùs hoc peccatum, quod [c] sapientes amentes, & homines penè pecudes facit, ità Paulus: [d] *Fugite fornicationem. Omne enim peccatũ, quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* Quamobrem & alibi in hunc modum scribit: [e] *Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet Sanctos: aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinent, sed magis gratiarum actio.* Ac mirum est sanè, ingenti [f] pudore non affici Christianos, qui coram Deo & angelis eius fœda se libidine polluunt, cùm corpora membraque sua Spiritui sancto & CHRISTO Domino velutì [g] templa pura in baptismate consecrârint. Hinc iterùm Paulus: [h] *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri?* Tum rursùs: [a] *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergò membra Christi, faciam membra meretricis?* Ac demùm ità concludit: [b] *Empti estis precio magno: glorificate & portate Deũ in corpore vestro:* [c] *Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.*

c 3. Re. 11. aeccl. 19. a Hierõ. in c. 4. Osee Amb. l. 1. de Cain & Abel, ca. 5 & lib. de Noe & arca c. 9. d 1. Cor 6 d & ibidẽm Chrys. Au. de decẽ chordis. c. 10. & ser. 16. de verbis domini.

e Ephes. 5 a & ibidẽm Hieron. Vide sextũ præceptũ Decalogi.

f Ambr. in ca. 4 Luc. Greg. 16. Moral. cap. 31.

g 1. Cor. 3. d 2. Cor. 6. d

h 1. Cor. 6. d

a Ibidẽm.

b Ibidẽm.

c Hebr. 13. a 1. Cor. 6 b Ephes. 5 a Galat. 5 d Apoc. 21. e

SCRIPTVRAE.

OSEAE quarto: Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.

SECVNDI Regum vndecimo: Factum est ergò manè, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab, misitq; per manum Vriæ, scribens in epistola: Ponite Vriam exaduersò belli, vbi fortissimum est prælium: & derelinquite eum, vt percussus intereat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DANIELIS decimotertio: Species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuum.

PROVERBIORVM decimotertio: Qui inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.

SAPIENTIAE quarto: Inconstantia cõcupiscentiæ transuertit sensum.

PSALMO quinquagesimoprimo: Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa.

POSTERIORIS ad Timotheum tertio: Hoc autem scito, quòd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: & erunt homines seipsos amantes, cupidi &c. incõtinentes &c. & voluptatum amatores magis, quàm Dei.

PSALMO vigesimo: Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes, qui te oderunt. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum à filijs hominum. Quoniam declinauerunt in te mala &c.

IACOBI quarto: Nescitis quia amicitia huius mundi inimica est Dei? Quicunq; ergò voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur.

AD Ephesios quarto Desperantes tradiderũt semetipsos impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis.

TERTII Regum vndecimo: Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoquè Pharaonis &cæt. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei vxores quasi reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ: & auerterunt mulieres cor eius. Cumque iam senex esset, deprauatum est cor eius, vt sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid Patris eius. Sed colebat Salomon Astarthen

then deam Sidoniorum, & Chamos deum Moabitarum, & Moloch idolum Ammonitarum. Tunc ædificauit Salomon phanum Chamos idolo Moab, in monte qui est cõtra Hierusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon &c.

ECCLESIASTICI decimonono: Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos: & qui se iungit fornicarijs, erit nequam: putredo & vermes hęreditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Ad Ephesios quinto: Hebræorum decimotertio, vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios sexto: Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt.

AD Ephesios quinto: Hoc enim scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorũ seruitus) non habet hęreditatem in regno Christi & Dei.

AD Galatas quinto: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam q talia agunt, regnũ Dei non consequentur.

APOCALYPSIS vigesimoprimo: Timidis autem & incredulis, et execratis, & homicidis, & fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphure, quod est mors secunda.

PATRES.

1 A PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite sexto: Plerosque gula & abundantia vini turpiter in luxuriam sol-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uunt: alios in iniuriam pudicitiæ sordidæ cogitationes incendunt: nonnullos de proposito castitatis occasiones oblatæ deijciunt: quosdam sub impudicitiæ iugum exempla perditè viuentium mittunt. Sunt alij quorū vitā lingua turpis inflammat, aut turpē cōscientiam manifestat: qui priùs inuerecundos sermones aut proferunt libenter, aut audiunt: ac deindè paulatim morbo crescente, ab honestate deficiunt, attritoq; pudore viles effecti, dum indecenter elegantes videri volunt, passim iam turpibus verbis impudenter insaniunt. Hoc enim loquuntur quique, quod diligunt: & delectabiliter audiunt, quod assiduis cogitationibus voluunt. Et in fine: Hæc & his similia de mulieribus colloquentes suggerunt concupiscentiæ suæ materiam. Hæc tamen ideò concupiscunt, quia aut loquuntur libenter, aut audiunt. Qui nisi concupiscentiæ morbo corrupti essent, nunquàm vel loquerentur talia, vel audirent: quia non eorum ista corrumpunt, sed corruptos ostendunt. Ac nè me ista veraciter arguentem quisquam iudicet arguēdum, nouerit propter hoc fortè ab antiquis fuisse decretum, nè qui adolescentium legerent Geneseos librum, ac partē pariter Ezechielis prophetæ, vel Canticum canticorum, & cætera talia, in quibus & generationes, & actus, & nomina quarundam scripta sunt mulierum. Quas licèt secundùm historiam fuisse credamus, earum tamē nominibus virtutes significatas accipimus: quoniam sicut illæ non solùm viris suis per sanctos mores, sed etiam extraneis sine dispendio sui pudoris ob nitidam pulchritudinem placuerunt, ità sanctæ virtutes & suos mirabiles omnibus reddunt, & extraneos quadam admiratione sui perstringunt. Hinc est quòd & ipsi qui vitiosè viuunt, virtutes vitijs anteponunt: quia aliud est quod faciunt morbo, aliud quod colunt probare iudicio. Sed nè fortè hæc spiritualia secundùm carnem adhuc carnales acciperent, nec virtutes cogitarent, quas mulieres illæ significant, sed ipsas cogitando carnaliter deperirent, consultò iuniores legere sunt illa prohibiti, quæ sicut spiritualiter accepta viuificant, ità carnaliter intelligentibus ipsa carnalis intelligentia occasiones carnalis concupiscentiæ submistrat. Earum quisque nomina frequenter habet in ore, quarum desideria vulnerato gestat in corde: aut turpitudinem quam exercere verecundatur in facto, tenet in animo, reus non humano iudicio, sed diuino.

Iunioribus cur quorundā sacræ Scripturæ librorū lectio non permissa fuerit. Vide hac de re Hieron. l. 1. Cōmentar. in Ezechielem.

2 ISIDORVS de summo bono libro secundo, capite trigesimonono: Vnusquisque suæ deputet culpæ quòd cecidit quotiès libidine

bidine vincitur: quia nisi præcessisset latens superbia, non sequeretur libidinis manifesta ruina. Luxuriosis atque superbis dæmones plùs fautores existunt, dumque in cæteris vitijs spiritus maligni deseruiant, his tamē maiori familiaritate iunguntur, ijsq; amplius iuxta eorum desiderium famulantur. Principaliter his duobus vitijs diabolus humano generi dominatur, id est, superbia mentis, & luxuria carnis. Qui delectationem refrænat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis. Citò enim resistit operi, qui titillanti consensum non accommodat delectationi. Antequàm perficiatur adulterium in opere, iam extat adulterium in cogitatione. Ex corde enim primùm fornicationes sunt auferendæ, & non prorumpunt postea in opere. Hinc est quòd per Prophetam dicitur: Accingite lumbos vestros super vbera vestra, hoc est, in corde libidines resecate, quæ ad lumbos pertinent. Nam cor sub vberibus est, non in lumbis. Libidinis immoderata licentia nescit habere modum. Nam dum se vitiosus animus in explenda fornicatione, carne luxuriante laxauerit, nihilominùs ad alia nefanda scelera suadentibus dæmonibus transit: Denique cùm immoderatè metas pudoris excesserit, crimen criminibus adijcit, paulatimq; ad deteriora procedit. Non ità suauis est amantium, immò amentium incerta carnis libido, sicut experta: nec ità delectat fornicatio, dum primùm committitur: nam repetita, maiorem delectationem ingerit. Iam verò si in vsum venerit, tanto perditis dulcior fit, vt separare difficile sit. Vndè & sæpè ex consuetudine delinquendi, quasi captiui ad peccandum cum quadam violentia trahimur: sensusq; nostros contra rectam voluntatem in nobis rebellare sentimus. Inter cætera septem vitia, fornicatio maximi est sceleris: quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membrum Christi, facit membrum meretricis. Maximè per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quàm per cætera vitia. Dæmones scientes pulchritudinem esse animæ castitatem, & per hanc hominem angelicis meritis, è quibus illi lapsi sunt, coæquari: liuore percussi inuidiæ, inijciunt per sensus corporis opus desideriumq; libidinis, quatenus à cælestibus deorsùm derectam animam pertrahant, secumq; quos vicerint, gloriantes ad tartara ducant. Quandò impulsu dæmonum mens ad delectationem fornicationis impellitur, diuini iudicij metus, & æterni tormenta incendij ante oculos proponantur, quia nimirùm omnis pœna, grauioris supplicij formidine superatur. Sicut

Dæmōes sunt maximè familiares luxuriosis & superbis.

Esaiæ 32.

Vsu crescit libido.

Maximi sceleris est fornicatio. 1. Cor. 6.

Remedijs cōtra tēptationes luxuriæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim clauus clauum expellit,ità sæpè recordatio ardoris gehennæ, ardorem excludit luxuriæ.

Filiæ Luxuriæ.

3 GREGORIVS libro trigesimoprimo Moralium,capite trigesimoprimo:De luxuria cæcitas mentis,inconsideratio,inconstantia, præcipitatio,amor sui,odium Dei,affectus præsentis seculi,horror autem vel desperatio futuri,generantur.

1 B HIERONYMVS in caput quartum Oseæ : Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor: Sicut enim vinum & ebrietas eum qui biberit,mentis suæ impotem facit:ità & fornicatio ac voluptas peruertit sensum,animumq; debilitat : & de rationabili homine, brutum efficit animal : vt ganeas & lupanaria & libidinum lustra sectetur.

Luxuria facit ex hominibus bestias.

Libidinis fomes ebrietas.

2 AMBROSIVS libro primo de Cain & Abel, capite quinto: Vini ebrietas fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera,animus ignescit,anima exuritur. Sæuus criminũm stimulus, libido est, quæ nunquàm manere quietum patitur affectum. Nocte feruet,die anhelat,de somno excitat,à negocio abducit,à ratione reuocat,aufert consilium,amentes inquietat,lapsos inclinat, castis insidiatur,potiẽdo inflammat,vsuq; accenditur. Nullus peccandi modus,& inexplebilis scelerum sitis,nisi morte amantis extingui non potest. Et ideò ait Apostolus: Fugite fornicationem,vt veloci fuga tanquàm furiosæ dominæ declinare sæuitiam, & tetro seruitio exire possimus.

Libidinis mala.

1.Cor. 9.

Gene.39.

Seruituti miserrimæ subijcit hominẽ.

3 IDEM de Noë & arca,capite nono : Nihil est quod tam miserè seruituti subijciat hominem, quàm libido, atque eiusmodi cupiditates quæ iugo quodam criminum graui deprimunt miserã conscientiam,vt se nequeat attollere, vtpotè quæ libertatem innocentiæ amiserit.

1.Cor.6.

4 CHRYSOSTOMVS in priorem epistolam ad Corinthios,homilia decimaoctaua:Membra Christi estis,inquit Apostolus, templum estis spiritus. Quarè nolite facere membra meretricis. Non enim corpori vestro contumeliam facitis, quia non vestrum corpus est, sed Christi. Hæc autem dixit, simul & humanitatem ostendens, quòd eius corpus nostrum est,& à malorum licẽtia nos auertens. Nam si alienum corpus est, non habetis potestatem, vt alienum corpus iniuria afficiatis, inquit, & maximè cùm sit Domini,neque spiritus sancti templum maculandum est.Nam si quis piam priuatam domum ingressus,& illam ignominia afficiens, vltimum dabit supplicium:qui Regis templum,spelũcam latronum fe-

cerit,intelligas velim,quot mala perpetietur? His igitur consideratis,eum qui in nobis habitat reuereare, quippe qui cõsolator est, & tibi coniunctum & inhærentem timeas.

Fornicatio simplex est peccatum.

5 AVGVSTINVS in libro de decem chordis,capite decimo : Noli dicere tibi, quandò fortè aliquid luxurianter vis agere, vxorem non habeo, facere possum quod volo:non enim polŀ vxorem meam pecco.Iam nõsti precium tuum,iam nõsti quò accedis,quid manduces,quid bibas,immò quem manduces,quem bibas.Abstinete à fornicationibus. Nè fortè mihi dicas,ad fornicem vado,ad meretricem pergo, ad prostitutam eo, nec illud præceptum violo quod dictum est, Non mœchaberis:quia vxorem nondùm habeo, nec post illam aliquid facio : nec illud præceptũ violo,vbi dictum, Non concupisces vxorem proximi tui. Qui ad publicam vado, in quod præceptum incurro? Charior factus est tibi homo quàm Deus? Ergò quomodò facio, inquis,ipsi Deo? Corrumpis teipsum. Et vndè iniuriam facio Deo,quia corrumpo meipsum? Vndè tibi facit iniuriam, qui voluërit fortè lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula imago tua est, in domo tua inaniter posita ad vanum honorem tuum,nec sentiens,nec loquens,nec videns?Si quis illam lapidet,nónne in te esse contumeliam factam attendis? Cùm verò imaginem DEI, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes & per diffluentias libidinis, attendis quia ad nullius vxorem accessisti, attendis quia post vxorem tuam nihil fecisti, quia vxorem non habes, & non attendis per libidines illicitas fornicationis, cuius imaginem violâsti.Hoc iussit,hoc præcepit Dominus,nè per illicitas voluptates corruat templum eius,quod esse cœpisti. Nunquid hoc ego dico? Apostolum audite, Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis?Si quis templum DEI corruperit, corrumpet illum Deus. Videtis quomodò minatur. Non vis corrumpi domum tuam : quarè corrumpis domum Dei?

Exod.20.

1.Cor.3.& 6.

6 IDEM sermone decimosexto de verbis Domini : Iam vide quid facias de templo Dei.Si eligeres in Ecclesia facere adulterium intrà istos parietes,quid te esset sceleratius? Modò autem tu ipse es templum Dei, templum intras, templum exis, templum in domo tua manes, templum surgis. Vide quid agas,vide nè offendas templi habitatorem,nè deserat te,& in ruinam vertaris. Nescitis,inqt, quia corpora vestra (& hoc de fornicatione loquebatur Apostolus, nè cõtemnerent corporalia peccata) templum in vobis est spiritus sancti,quem habetis à Deo,& non estis vestri?

1.Cor 6.

7 HIE-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Molliciei peccatũ approbant Ethnici Philosophi.

7 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ ad Ephesios, super ea verba: Fornicatio autem & omnis immunditia &cæt. Nisi Philosophorum quidam Cynicus extitisset, qui doceret omnem titillationem carnis & fluxum seminis ex qualicunque attritu tactuq; venientem, in tempore non vitandum: & nonnulli sapientes seculi in hanc turpem & erubescendam hæresim consensissent: nũquàm sanctus Apostolus scribens ad Ephesios, ad fornicationem etiam omnem immunditiam copulâsset, & ad immunditiam iunxisset auaritiam, non hanc qua pecuniam cupimus congregare, sed illam de qua suprà diximus: Nè supergrediatur, & auarus fraudet in negocio fratrem suum: Quòd scilicet insatiabilis & inexpletus per omnia turpitudinum genera lasciuiæq; discurrat. Sicut decet, inquit, sanctos. Ex quo sanctus non potest appellari, quicunque extra fornicatiõem in aliqua immũditia & auaritia voluptatum, quas se delectauerint, inuenitur. Porrò stultiloquium esse existimo eorum, qui aliqua narrant turpia, vt risum moueãt, & facultate simulata magis illudant eis, quibus placere desiderant.

Ephes. 5. Immũditia & auaritia.

Stultiloquiũ.

Febre libido flagrantior.

8 AMBROSIVS in caput quartum Lucę: Febre libido flagrantior est, grauiusq; præcipitat & inflammat, sed vbi quis resipuerit à furore, tunc conscientiæ interioris visus aperitur, factiq; succedit pœnitentia, & pudenda sui vnusquisque facinoris erubescit. Tunc Deus timetur, & peccator cupit se celare, sed non potest. Tunc caro arguitur, diabolus accusatur: Hæc quasi lerna vitiorum, ille quasi author erroris. Patescit deformitas: nudum est enim DEO omne secretum, nec illius ficus foliis, hoc est, tegmine corporali & iactantia seculari flagitiorum secreta velantur. Et vnusquisque diuinum peccati conscia formidat mente iudicium, dicens: Qui super me montes cadant, in quibus me abscondam fissuris petrarum, cùm venerit confringere terram? Tunc tribulas & spinas animo caro, hoc est, curarum morsus solicitudinumq; generat, æstusq; quos sibi per concupiscentiam carnis animus ipse circundedit. Etenim quasi clauis quibusdam suffigitur anima corporeis voluptatibus, & cùm semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis, difficilè in altũ potest, vndè descendit, sine Dei fauore reuolare. Actuum enim suorum vincta laqueis, & deliciarum secularium illecebris obnoxia iam tenetur.

Pudor succedit.

Apocal. 6. Etaiæ 24.

Quã tenax sit carnalis voluptas.

9 GREGORIVS libro decimosexto Moralium, capite trigesimoprimo: Potest quoquè apertiùs vermis nomine caro designari: vndè & superiùs dicitur, Homo putredo, & filius hominis vermis.

Iob 25.

vermis. Luxurioſi igitur cuiuslibet, atque carnis voluptatibus dediti quanta ſit cæcitas, demonſtratur, cùm ducitur: Dulcedo illius vermis. Quid nanque caro, niſi putredo ac vermis eſt? Et quiſquis carnalibus deſideriis anhelat, quid aliud quàm vermem amat? Quę enim ſit carnis ſubſtantia, teſtantur ſepulcra. Quis parentum, quis amicorũ fidelium, quamlibèt dilecti ſui tangere carnem ſcaturientem vermibus poteſt? Caro itaque cùm concupiſcitur, penſetur quis ſit exanimis: & intelligitur, quid amatur. Nil quippe ſic ad edomandum deſideriorum carnalium appetitum valet, quàm vt vnuſquiſque hoc quod viuum diligit, quale ſit mortuum, penſet. Conſiderata enim corruptione carnali, citiùs cognoſcitur, quia cùm illicitè caro concupiſcitur, tabes deſideratur. Benè ergò de luxurioſi mente dicitur, Dulcedo illius vermis: quia is qui in deſiderio carnalis corruptionis æſtuat, ad fœtorem putredinis anhelat.

Cæcitas luxurioſorum. Iob 24.

VI

Quid eſt Inuidia, & quas procreat filias?

A Inuidia [a] eſt triſtitia de bono alterius, & odium alienæ felicitatis: reſpectu ſuperiorum, quia eis non æquatur: & reſpectu inferiorum, nè ſibi æquentur: & reſpectu parium, quia ſibi æquantur, vt Auguſtinus [b] inquit. Filias [c] verò procreat, odium, ſuſurrationem, detractionem, in aduerſis aliorũ rebus exultationem, in proſperis afflictionem.

a De hoc peccato ſcribit Cyp ſer. de zelo & liuore. Baſil. hom. 11 de Inuidia & 21. in aliquot ſcripturæ locos. Chryſ. ad pop. hõ. 44 & ſequentib. Proſper l. 3 de vita contemp. ca. 5 & 9. Iſido. de ſummo bono lib. 3. cap. 25.

b Au. l. 11 de geneſi ad lit. ca. 14. Proſper ſententt. 292.

c Greg. lib. 31. Mor. cap. 31. 1. Ioan. 3. e Rom. 1. d Prou. 17 a 24. b 28. d Eccl 4 a d Gen 4 a Iudæ 1. e e 1. Reg. 18. b

B Certè Cain [d] Abel germano fratri, & Saul [e] Dauidi deſtinato regi generoq́ue ſuo legitur inuidiſſe. Hoc [f] execrándum crimen præterquàm quòd ab omni eſt charitate & humani-

f Nyſſenus in vita Moyſi. Hier. in c. 5. ad Gal. Gre. 3. p. cu.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rę pasſ. admon. 11. Aug. ſer. 83. de tẽp. Bernar. ſerm. 24. & 49. in Cãt. & in ſer. de tripl. cuſtodia.

f Sap. 2. d Chryſo. hom. 41. in Matth. Greg. 5 Moral. c. 33. & 34. & lib. 29. Moral. cap. 3 Aug. de ſancta virg. cap. 31.

h Galat. 5. d

tate remotum, homines etiam Dæmonibus perſimiles reddit: f *Inuidia enim Diabolimors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui ſunt ex parte illius.* Rectè igitur Apoſtolus monet, h *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes.*

SCRIPTVRAE.

PRIMAE Ioannis tertio: Hæc eſt annunciatio, quam audiſtis ab initio, vt diligatis alterutrùm. Non ſicut Cain qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iuſta. Omnis qui odit fratrem, homicida eſt.

AD Romanos primo: Tradidit illos DEVS in reprobum ſenſum, vt faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni iniquitate, &cæt. plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, DEO odibiles, ſuperbos, &cæt. Qui cùm iuſtitiam DEI cognouiſſent, non intellexerũt, quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

PROVERBIORVM decimoſeptimo: Qui in ruina lętatur alterius, non erit impunitus.

ET capite vigeſimoquarto: Cùm ceciderit inimicus tuus, nè gaudeas, & in ruina eius nè exultet cor tuum: nè forte videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam. Et paulopòſt: Cum detractoribus nè cõmiſcearis, quoniam repentè conſurget perditio eorum, & ruinam vtriuſq; quis nouit?

ECCLESIASTIS quarto: Contemplatus ſum omnes labores

bores hominum, & induſtrias animaduerti patére inuidiæ proximi. & in hoc ergò vanitas, & cura ſuperflua eſt.

GENESIS quarto: Factum eſt autem poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoquè obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorũ: & reſpexit Dominus ad Abel & admunera eius, ad Cain autem & ad munera illius non reſpexit. Iratusq; eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius &c.

IVDAS Apoſtolus in epiſtola ſua catholica: Vę illis, qui in via Cain abierunt.

PRIMI Regum decimooctauo: Præcinebant mulieres, ludentes atque dicentes: Percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixitque, Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum? Non rectis ergò oculis Saul adſpiciebat Dauid à die illa & deincèps. &cæt. Tenebatque Saul lanceam, & miſit eam, putans quòd poſſit Dauid configere cum pariete. & declinauit Dauid à facie eius ſecundò, etc. Factusq; eſt Saul inimicus Dauid cunctis diebus.

SAPIENTIAE ſecundo, & ad Galatas quinto, vt in textu.

PATRES.

1 A CYPRIANVS in ſermone de zelo & liuore: Nihil magis Chriſtiano cauendum, nihil cautiùs prouidendum, quàm nè quis inuidia & liuore capiatur, nè quis dum zelo in fratris odia conuertitur, gladio ſuo neſcius ipſe perimatur. Quale malum eſt, fratres dilectiſsimi, quo angelus cecidit, quo circunueniri & ſubuerti alta illa & præclara ſublimitas potuit, quo deceptus eſt is qui decepit? Exindè inuidia graſſatur in terris, dum liuore periturus magiſtro perditionis obſequitur, dum diabolum qui zelat, imitatur, ſicut ſcriptum eſt: Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum: Imitantur ergò illum, qui ſunt ex parte illius. Latè patet ze-

Nihil magis Chriſtiano cauendum ę inuidia.

Sapient 2. Mali fructus inuidiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

li multiplex & fœcunda pernicies. Radix est malorum omnium, fons cladium, seminarium delictorum. Indè odium surgit, animositas indè procedit. Auaritiam zelus inflammat, dum quis suo non potest esse contentus, videns alterum ditiorem. Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem. Zelo excæcante sensus nostros, atque in ditionem suam mentis arcana redigente, Dei timor spernitur, magisterium Christi negligitur, iudicij dies non prouidetur. Inflat superbia, exacerbat sæuitia, perfidia prævaricatur, impatientia concutit, furit discordia, ira feruescit, nec se iam potest cohibere vel regere, qui factus est potestatis alienæ. Dumq; ab inuidis nunquàm liuor exponitur, diebus ac noctibus pectus obsessum sine intermissione laniatur. Mala cætera habent terminum, & quodcunque delinquitur, delicti cõsummatione finitur. In latrone conquieuit scelus homicidio admisso, & prædoni rapacitatem statuit præda possessa: zelus terminum non habet, permanens iugiter malum & sine fine peccatum. Quicunque es inuidus & malignus, videris quàm sis eis quos odisti, insidiosus, pernicios, infestus: nullius magis quàm tuæ salutis inimicus es. Quisquis ille est quem zelo persequeris, subterfugere & vitare te poterit: tu te non potes fugere: vbicunquè fuerit aduersarius tuus, tecum est, hostis semper in pectore tuo est, pernicies intus incluſa est, ineluctabili catenarum nexu ligatus & vinctus es, zelo dominante captiuus es, nec solatia tibi vlla subueniunt. Perseuerans malum est, hominem persequi ad Dei gratiam pertinentem: calamitas sine remedio est, odisse felicem. Et idcircò, fratres dilectissimi, huic periculo consulens Dominus, nè quis zelo fratris in laqueum mortis incurreret, cùm eum discipuli interrogarent, quis inter illos maior esset: Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus: Amputauit omnem æmulationem responso suo, omnem causam & materiam mordacis inuidiæ eruit & abiecit. Discipulo Christi zelare non licet, non licet inuidere. Exaltationis apud nos non potest esse contentio, de humilitate ad summa crescimus, didicimus vndè placeamus. Denique & Apostolus Paulus instruens & monens, vt qui illuminati Christi lumine tenebras nocturnæ conuersationis euasimus, in factis atque operibus lumi-
nis ambulemus, scribit & dicit: Nox transiuit, dies autem appropinquauit: abijciamus ergò opera tenebrarum, & induamur arma lucis, tanquàm in die decenter ambulemus: non in commessationibus &cæt. non in certaminibus & zelo. Si recesserunt de pectore tuo

Lucæ 9.

Discipulo Christi zelare non licet.

Rom. 13.

tuo tenebræ, si nox indè discussa est, si caligo detersa est, si illuminauit sensus tuos splendor diei, si homo lucis esse cœpisti: quæ sunt Christi gere, quia lux & dies Christus est. Quid in zeli tenebras ruis? quid ad diabolum cui renunciaueras, redis? quid Cain similis existis?

2 BASILIVS in homilia de Inuidia, quæ est vndecima inter homilias variorum argumentorum: Nihil mortalium animis inuidiæ perturbatione perniciosius contingit: quæ ante omnia ipsi nocet authori, alijs verò quàm minimùm. Quemadmodùm enim venenum ferrum, sic inuidia hos qui eam possident, consumit atq; vastat. Magis autem sicuti viperas dicunt abrupto matris ventre nasci: sic & inuidia concipientem se animam corrodere simul ac tabefacere solet. Est enim inuidia dolor de proximi prosperitate ac rerum successu conceptus. Quapropter animo inuido nunquàm tristitia, nunquàm mœstitia decst. Abundat proximi ager, domus bonis omnibus repletur, ex voto denique eueniunt omnia in rosa & viola viuenti. Cuncta hæc tristitiæ doloris q; occasionem inuido præbent. Ex quo nihil ab homine nudo, qui omnium iaculis petitur, differre videtur. Quid hoc morbo perniciosius? Interitus vitæ, pestis naturæ, aduersa omnibus bonis ex Deo venientibus, demùm ipsi Deo contraria. Quid enim principem malorum Dæmonem ad bellum aduersùm hominem internecinum impulit? Nónne inuidia, per quam & Deo aduersari palàm deprehensus est? Dolẽs enim ob præclara dona homini concessa, quandò Deo nocere non valuit, ipsum insidijs petijt hominem. Vidit Cain ex Deo honorem fraternum, & exarsit in inuidiam, atque eum qui honoratus erat à Deo, occidit, vt iritaret deũ qui illum honorauerat. Quamobrem, fratres dilectissimi, inuidiam fugiamus, pugnæ in Deũ magistram, homicidij matrem, naturæ confusionem, amicitiæ ac familiaritatis expertem, calamitatem absurdissimam. Quid miser homo angeris, nihil mali passus? quid cum eo contendis, aut quid eum petis in bonis quibusdam existentem, qui de tuo nihil derrahit aut minuit? Et nonnullis interiectis: Sapiens profectò fuerit quicunque cum inuido minimè congreditur aut conuersatur, nec etiam in eadem esse cum eo mensa studet: Quoniam ex Salomonis sententia, Zelus hominis ex socio ipsius. Nõ enim Aegyptio vir Scytha inuidebit, sed suæ genti quilibet: & in eadem gente non ignotis, sed familiaribus & vicinis, & eiusdem artis hominibus, aut alia de causa coniunctis, & his denique, coæuis, cognatis, & fratribus. Et omni-

Inuidia ipsi authori ante omnia nocet.

Inuidia quid sit.

Gene. 3.

Gene. 4.

Inuidi familiaritas fugienda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Inuidia nocet inuidẽti.

nò vt ærugo frumenti est vastatio, sic inuidia amicitiæ pestis. Illud autem in hoc malo laudauerit quisquam quòd inuidus quanto ei proximum vehementiùs mouetur, tanto sibimet maius parit incommodum. Quemadmodùm sagittæ magna vi emissæ, si in durum aliquid ac respuens inciderint, in emittentem facilè redeunt, sic inuidia proximis tristitiam nequaquàm affert, tantùm inuidenti afflicit. Quis enim vnquàm in mœrore positus aliquod propterea proximo incommodum intulit? Sese solum vastat atque cruciat. Malum suscipis, per quod inimicus eorum fias, qui te nihil læserunt, inimicus præterea Dei boni, & qui omnis est expers inuidiæ.

Vituperatio inuidiæ.

Fugiamus ergò fratres intolerabile malum. Serpentis id est præceptum, diaboli inuentum, inimici satio, punitionis arrabo, pietatis impedimentum, via ad gehennam, regni cælorum priuatio. Nam

Forma inuidorum hom.

& ipso fatentur ore hoc vitium inuidi. Adspectus illis est aridus & obscurus, gena subtristis, supercilium demissum, anima ipso moerobo suffusa, prudentiam in agnoscenda veritate ac rebus agendis minimè habens. Quid ergò faciendum, vt hanc animi pestem ab initio minimè quidem patiamur, aut in ea fortasse affecti, facile liberemur? Primùm quidem, si nihil rerum humanarum magnum aut supra naturam existimemus: non enim in rebus fluxis bonum constituimus, sed ad sempiternorum & verorum bonorum participationem vocati sumus. Itaque nec diues æmulandus est propter diuitias, nec potens ob dignitatis ac magistratus culmen, nec fortis ob corporis robur, nec eloquẽs ob dicendi facultatem. Instrumenta sunt hæc virtutis rectè vtentibus, nihil per se veræ felicitatis habentia. Miser est qui his abutitur, non aliter quàm qui in pugna contra inimicos ensem corripiens, in se ac interitum suum conuerit. Omninò autem qui res humanas rationi subiecerit, & ad veram pulchritudinem laudemq; se conuerterit, multùm abfuerit ab eo vt in rebus terrenis & fluxis quenquam putet esse felicem & æmulandum. Qui verò ità fuerit animatus, vt nihil vsquàm humanum admiretur, huic proculdubiò dominari inuidia nullo modo poterit. Si quis verò ità gloriæ cupidus fuerit, vt omnes antecellere cupiat, nec secundas facilè patiatur, maximam profectò occasionem causamq; inuidiæ dabit: Et post pauca: Sic demùm te ipsum incolumem seruabis, & in bonis longè maioribus claritatem habebis. Nam & virtus intrà nos est, & ab ijs qui ob eam labores subeant, apta possideri. Diuitiarum autem copia, forma corporis, potentiæ fastus intrà nos nequaquàm consistit.

Remedia aduersùs inuidiam.

3 IDEM

3 IDEM homilia in aliquot scripturæ locos, quæ est inter variorum argumentorum homilias vigesimaprima: Inuidia proprium est diaboli vitium. Malum hoc est, quod satis exprimi nequit, quod medicinam spernit. Qui caput aut membrum aliquod dolent, medico morbum aperiunt: at qui ægrotat inuidia, quid dicet? angunt me proximi bona? nam veritas hæc est: Attamen hæc quisque verba fateri erubescit. Quid quæso te affligis, proprium malum, an alienum bonum? certè malum tuum incurabile. Canes enim nutriendo mansuetos reddimus: inuidum verò & malignum, beneficio nostro deuinciendo longè peiorem reddimus. Non enim gaudet in ijs quæ recepit bonis: sed tua tristatur felicitate, quod facultas tibi sit eius vsui subueniendi. Noli igitur in diaboli deceptionem incidere. Inuidit enim tibi, inuidit inquam quum te è paradiso expulit. Nè sequere illum, néve cum eo commercium suscipe vllum. Bis enim te læsit. Primùm, quum te ab initio eiecit: deindè nunc reditum tuum turbare contendit.

Propriũ diaboli vitium.

4 CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimaquarta ad populum Antiochenum: Sicut furentes sæpenumerò gladios in se cõuertunt, itidèm & inuidi, solam inuisi perniciem intuentes, propriam negligunt salutem: hi feris quoquè peiores. Nam illæ quidem esæ indigentes, vel à nobis iritatæ, aduersùs nos armantur: hi verò beneficijs quoquè frequenter allecti, benè meritos maleficijs prosecuti sunt. Hi quidem peiores feris, dæmonibus autem pares, fortè peiores & illis. Hi nanque contra nos bellum exercent impacatum, consortibus autem generis non insidiantur. Vndè Iudæis quoquè Christus os occlusit, cùm eum in Beelzebub ejicere dæmonia calumniarentur. Hi verò neque naturæ communionem reueriti sunt, neque sibi pepercerunt. Nam antequàm inuisos, animas suas pœnis afficiunt, tumultus omnis & ignobilitatis eas frustrà & incassùm implent. Cur enim doles ô homo proximi bonis? Dolere nos oportebat his quæ patimur malis, non in quibus alios probabiles haberi videmus. Propterea omni vènia caret istud peccatum. Nam fornicator quidem concupiscentiam prætendere potest, fur paupertatem, homicida furorem, frigidas quidem & irrationabiles, habent tamen quas prætendant excusationes. Tu verò quam dices causam rogo? Nullam penitùs nisi tantùm intensam nequitiam. Si enim inimicos diligere iubemur, cùm & diligentes oderimus, quam pœnam luemus? Nam si diligens diligentes, nihilo gentibus meliùs affectus est: nihil iniuriæ operatos infestans, quam

Feris deteriores sunt inuidi.

Pares aut peiores dæmõibꝰ

Matt. 12.

Omni venia & excusatiõe caret hoc peccatum.

Nota.

Matt. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam habebit veniam? quam excusationem? audi quid Paulus dicat: Si tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Quòd autem vbi liuor & inuidia, charitatis opera sublata sint, cuique patet. Hoc vitium & fornicatione peius est, & adulterio. Hoc enim in operato tantùm sistit: inuidiæ verò vis totam subuertit ecclesiam, & toti nocet terrarum orbi. Hæc homicidij mater est: ità fratrem Cain occidit, ità Iacob Esau, ità Ioseph fratres, ità cunctos homines diabolus. Sed tu nunc non occidis, sed multa cæde facis grauiora, fratrem optans confundi, laqueos vndiquè tendens, sumptos pro virtute dissoluens labores, dolens quòd mundi placent Domino. Non illum itaque, sed ab eo cultum impugnas. Illum afficis contumelia, tuum illius præponens honori: & quod est omnium grauissimum, indifferens peccatum esse videtur, cùm sit omnium atrocissimum. Siue miserearis, siue vigiles, omnium es sceleratissimus, cùm inuideas fratri, & hoc illinc est manifestum. Quidam olim apud Corinthios fornicatus est, sed accusatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain inuidit, sed sanatus non est: quin & Deo statim ipsius vlceri curam afferente, magis intumescebat, & fluctuabatur, & ad cædem properabat. Ità hoc vitiũ illo peius est, nec medicinæ, quancunq; adhibuerimus, facilè cedit. Funditùs igitur eam vndiquè euellamus, illud pensantes, quòd quemadmodùm offendimus Deum alienis tabescentes bonis, ità placemus gratulantes, & nosmetipsos participes facimus bonorum benè merenti repositorum. Et propterea Paulus dicit: Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus. Vtrinquè magnum lucremur emolumentum. Cogitantes itaque, quòd licèt non laboremus, sed laboranti condelectemur, illius coronarum efficimur participes: omnem eijciamus inuidiam, & in animabus nostris charitatem plantemus. Graue quid inuidia, graue & simulatione plenum. Hoc mundum innumeris repleuit malis. Ex hoc morbo litibus plena sunt tribunalia, ex hoc liuores & pecuniarum amor, ambitio & inanis gloria. Hinc vrbes obsidentur, & mare piratas habet: hinc per orbem cædes, hinc genus nostrum dissipatum est. Quodcunque malum videris, ex hac radice producitur: iam enim & in Ecclesias debacchata est, & priùs innumera patrauit mala. Hoc auaritiam parit, vitium omnia confundens, & iustitiam corrumpens. Et post nonnulla: Lugeamus itaque non hos tantùm, verùm & inuidos: grauis enim & hic valdè morbus est. Nec aberrauerit quis, hanc diaboli filiam appellans, & post hęc inanis gloriæ fructum, quin & radicem. Hæc enim vtraque mala in alterutrum sese producere solent.

1.Cor.13. — Fornicatione & adulterio quomodò peius. — Gen 4.27.37. Sapient 2. — Genes.4. — Lucrũ eorum qui benè faciunt alijs. — Rom.12. — Inuidia quãtam malorũ iliadem inuexit.

Filia diaboli Inuidia.

5 IDEM homilia quadragesimaquinta ad populum Antiochenum: Talis est inuidiæ malitia, vt priùs se parientem offendat. Et sicut vermis de ligno nascés, ipsum priùs absumit: sic & inuidia illam priùs quæ se peperit, animam corrumpit, & inuisum contrarijs, ac vellet, afficit. Nam nè mihi cõsideres inuisorum procemia, sed finem respice: & intellige, quòd hæc inuidentium malitia inuisos ad maiorem perducit claritatem. Nam hi quidem & Deum in auxilium attrahunt, & cælesti fruuntur fauore: hoc verò carens, omnibus redditur expugnabilis: & antequàm ab externis hostibus, ab ipso obsessus vitio tantùm non consumitur: & tanquàm occultis depastus dentibus, ità clanculùm, vt ità dicam, absumptus remanet. Quod scientes, huius quæso vitij pestem fugiamus, & totis viribus ex nostris relegemus animis. Omnium enim vitiorum hoc est pernicioßissimum, & ipsam salutem nostram super omnia vastat: Improbi nanque diaboli est inuentum. Et propterea Sapiens quidam dicebat: Inuidia verò diaboli introiuit mors in orbem terrarum.

Comparatur vermi de ligno nascenti. — Omnium vitiorum pernicioßißimũ. — Sapient.2.

6 PROSPER libro tertio de vita contemplatiua, capite quinto: Inuidus certè, qui alienum bonum, suum facit inuidendo supplicium, nulla videtur ad inuidendum concupiscentia prouocari, sed tantùm superbiæ morbo vexari. Sed si animi eius pestem, qua precipitatur incensus, subtiliter altéq; rimemini, inuenietis eum & perditionis eius cupidine, cuius cupit interitum, & superbiæ malo teneri, quo sibi iugiter ingemiscit meliorem cui inuider, anteferri. Quis facilè potest, quale sit hoc malum, verbis exprimere, quo inuidus odio hominis persequitur diuinum munus in homine: quum potiùs armari homo debeat, etiam pro sui meriti sanctitate? Tantos inuidus habet pœna iusta tortores, quãtos inuidiosus habuerit laudatores. Siquidem inuidiosum facit excellẽtia meriti, inuidum pœna peccati: nec ei ab homine potest remedium adhiberi, cuius est vulnus occultum.

Oritur ex superbia. — Inuidioßi & inuidi discrimen.

7 ET capite nono: Donante Domino debemus ostendere, qualiter inuidi sanctè viuentium merita, sua faciant inuidendo peccata: & quantum in eis bonum corrumpat inuidia, qui quicquid boni fieri vel dici à sanctis audierint, aut omninò non credunt, aut res benè gestas in malum malè interpretando conuertunt. Omne malum, quod de illis mendax fama iactauerit, statim, tanquàm si

Inuidorũ ingenio egregiè depingitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsi viderint, credunt. Feraliter eis qui illud verum non esse probare voluerint, contradicunt. Omnia suis æmulis fingunt, eorum profectu deficiunt, odia intrà se abscondunt, & in suos cruciatus enutriunt, proficientibus inuidẽt, peccãtibus fauent. De bonorum malis gaudent, de profectibus lugent, de inimicitijs gratuitis ardent, depræhendi pectoris sui malitiam timent, semper amari, nunquàm certi. Amici diaboli, inimici etiam sui, omnibus odiosi. Ad gaudenda anxij, ad plangenda læti, vtrobiq; dispersi. Inter amicos discordias seminant: discordantes, ad tempus, si possunt, in dissensione confirmant. Opinionem bonorum mendacijs decolorãt: in spiritualibus carnalia laudant, vt spiritualia bona eis deesse persuadeant. Amicitias simulant, vt eos, qui se incautè sibi commiserunt, qua possunt arte decipiãt. Odiorum sibi occasiones prauis suspicionibus coaceruant: dæmones, quorum sectantur facta, lætificant. Sanctos viros quibus sunt noti, contristant: velut amici in obsequio, hostes in animo. Continentes in verbo, tu[illegible]es in facto. Prodigi secretorum, tenaces malorum: Prompti suspicionum malarum, inanes bonorum. Pleni sordium, præditi fraudibus. Aduersarij corde virtutibus, praui moribus, & insidiosi cunctis secum in simplicitate viuentibus. Hæc & his similia sunt, quæ omnes inuidos bonis voto siue animo inimicos ostendunt. Considerate, obsecro, qualiter inuidos punitura sint mala sua, quos etiam bona puniunt aliena. Vbi isti fieri poterunt boni, qui sunt in bono mali: aut quandò benè malis vsuri sunt, qui malè bonis vti non desinunt? Item bonis vtitur inuidus malè, quia omnibus bonis, quæ miser execratur abiunctus, animi sui supplicio relinquetur affligendus. Et quis ei poterit subuenire, qui se sibi exhibet inuidendo carnificem? Aut vndè sibi parabit salutẽ, qui de salutis materia (bonis malè vtendo) facit perniciem?

Inuidus, sui ipsius carnifex.

§ ISIDORVS de summo bono libro tertio, capite vigesimoquinto: Liuor alieni boni suum punit authorem. Nam vndè bonus proficit, indè inuidus contabescit. Homines prauè viuentes, sicut de bonorum lapsibus gratulantur, ità de eorum rectè factis bonisq; perseuerantia confunduntur. Inuidus membrum est diaboli, cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum. Sicut & superbus membrum est diaboli, de quo scriptum est: Omne sublime videt, & ipse rex est super omnes filios superbiæ. Nulla est virtus quę non habeat contrarium inuidiæ malum. Sola miseria caret inuidia: quia nemo inuidet misero, cui reuerà non liuor obijcitur, sed sola misericordia

Sapient. 2. Iob 41.

Nulla virtus caret inuidia

Sola miseria caret inuidia.

dia adhibetur. Multi & bonos imitari volunt, & de bonorum profectibus inuidiæ liuore tabescunt. Quo fit vt nec illi corrigantur à malo suo: sed per inuidentiam deteriorentur, & bonos à recto studio, quãtùm in ipsis est, si potuerint, deprauare conentur. Quandò malos boni proficere vident, non scandalizentur: sed quem sint finem habituri, maximè cogitent. Hoc omnis inuidus alienis virtutibus præstat, quod beato Iob Satan præstitit. Nam dum æmulatur prosperitatibus, commouit aduersa. Sed dum credidit eum diabolus posse prosternere, indè eius aucta sunt merita, atque indè clarucrunt probabiliora patientiæ documenta. Ità requirunt inuidi aditum malæ famæ, per quam bonorum vitam maculent, sicut ostium quærebant Sodomitæ, quo domum Loth nocituri introirent. Illi verò cæcitate erroris percussi, parietes videbant, ostium non inueniebant. Non aliter inuidi videndo velut parietem, virtutes dissimulant: vitia verò perquirunt, per quæ eorum conscientiam vrant.

Iob 1. & 2.

Gen 19.

9 AVGVSTINVS libro vndecimo de Genesi ad literam, capite decimoquarto: Cùm superbia sit amor excellentię proprię, inuidia verò sit odiũ felicitatis alienę, quid indè nascatur, satis in promptu est. Amando enim quisq; excellentiam suam, vel paribus inuidet quòd ei coæquantur: vel inferioribus, nè sibi coæquẽtur: vel superioribus, quòd eis non coæquetur. Superbiendo igitur inuidus, non inuidendo quisque superbus est.

Inuidia quid sit, & quomodò ex superbia nascatur.

10 PROSPER in sententijs ex Augustino decerptis, sententia ducentesima nonagesimasecunda: Cùm superbia sit amor excellẽtiæ propriæ, inuidentia verò sit odium felicitatis alienæ, quod vndè nascatur, in promptu est. Amando enim quisq; excellentiam suam, vel paribus inuidet, quòd ei coæquentur: vel inferioribus, nè sibi coęquentur: vel superioribus, quòd eis non coæquetur. Superbiendo ergò quisq; inuidus, non inuidendo superbus est.

11 GREGORIVS libro trigesimoprimo Moralium, capite trigesimoprimo: De inuidia odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio autem in prosperis nascitur.

Inuidiæ filiæ.

1 B GREGORIVS Nyssenus in vita Moysi: Inuidia malorum princeps, mortis mater, prima peccati ianua, vitiorum radix, doloris initium, calamitatis parens, inobedientiæ causa, ignominiæ principium. Inuidia nos longè à paradiso exterminauit: inuidia repulit à ligno vitæ. Inuidia, dico, mortifer stimulus, mucro re-

Inuidiæ vituperatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reconditus, naturæ morbus, bilis venenosa, tabes sponte adhibita, telum amarum, figens animam clauus, flamma cordis, intestinorum ignis: hãc qui habet, nõ suis malis, sed alienis bonis infelix est, & contrà non suo bono, sed malis proximi felix est: inuidus enim felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet. Miluos cadaueribus pasci, & preciosis vnguentis emori aiunt: videtur enim natura sua ad putridum & purulentum esse affinis: quandò verò huic morbo subiectus est aliquis, amicorum commodis quasi vnguento tabescit: & si quid calamitosum incidisse proximo intellexerit, ilicò aduolat, & posito inuadit aduco, quo si qua latèt, distrahit atq; dissipat, & in medium proponit omnibus.

Miluis cõparatur inuidi.

for. & rostro

Discrimé inter inuidiam & zelum.

2 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ ad Galatas: Inuidiam non putemus idem esse quod zelum: Quia zelus & in bonam partèm accipi potest, cùm quis nititur ea quæ meliora sunt, æmulari. Inuidia verò aliena felicitate torquetur: & in duplicem scinditur passionem, cùm aut ipse est aliquid in eo, in quo alium esse non vult: aut alium esse videns meliorem, dolet se ei non esse consimilem. Pulchrè quidam de Neotericis, Græcum versum trãsferens, elegiaco metro de inuidia lusit, dicens:

Inuidia in duas passiões scinditur.

Iustius inuidia nihil est: quæ protinùs ipsum
Authorem rodit, excruciatq; animum.

Scripsit & beatus Cyprianus librum de zelo & liuore, valdè optimum: quem qui legerit, nõ dubitabit annumerare operibus carnis inuidiam. Inter inuidum aũt & inuidiosum hoc interest, q̃ inuidus feliciori inuidet: Inuidiosus autẽ is est, q̃ ab alio patitur inuidiam.

Inuidi & inuidiosi discrimen.

3 GREGORIVS pastoralis curæ parte tertia, admonitione vndecima: Admonendi sunt inuidi, vt perpendant quantæ cæcitatis sunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exultatiõe tabescunt. Quid illis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona quæ habere non possunt, si eligerent, sua facerent. Sic quippe sunt vniuersi consistentes in fide, sicut multa membra vno continentur in hoc corpore, quæ per officium quidem diuersa sunt, sed eo quo sibi vicissim congruunt, vnum fiunt. Vndè fit vt pes per oculum videat, & per pedes oculi gradiantur, ori auditus aurium seruiat, & ad vsum suum auribus oris lingua concurrat, suffragetur venter manibus, ventri operantur manus. Nimis itaque turpe est, nõ imitari quod sumus. Nostra sunt nimirùm, quæ etti imitari non possumus, amamus in alijs, & amantium quæq; amantur in nobis. Hinc ergò pensent inuidi, charitas

Cæcitas & infelicitas inuidorum.

Aliorũ bona quomodò nostra fiant.

ritas quantę virtutis est, quę alieni quoquè laboris opera, nostra facit sine labore. Dicendum est inuidis, quia dum se illa intrinsecùs peste consumunt, etiam quicquid in se aliud boni habere videtur, interimunt. Vndè scriptum est: Vita carnũ, sanitas cordis: putredo ossium, inuidia. Quid enim per carnes, nisi infirma quædam ac tenera: & quid per ossa, nisi fortia acta signantur?

Prouer. 14.

4 AVGVSTINVS sermone octogesimotertio de tempore. Sicut ęrugo ferrum, ità inuidia ipsam animam, in qua est, interimit & consumit. Et sicut aiunt viperas dilacerato & dirupto illo ipso materno vtero, in quo conceptę sunt, nasci: ità & inuidiæ natura illam ipsam animam, à qua concepta est, & consumit & perdit. Qualis hæc animæ tinea est? Quæ cogitationum tabes pectoris? Quanta rubigo zelare in homine donum Dei, & in malo opprobrio bona aliena conuertere, aliorum gloriam facere pœnam suam, velut quosdam pectori suo admouere carnifices, cogitationibus & sensibus suis adhibere tortores, qui se intestinis cruciatibus lacerent? Non cibus talibus lætus, non potus potest esse iucundus. Suspiratur semper & ingemiscitur ac doletur, diebus ac noctibus pectus obsessum sine intermissione laniatur. Et quantum ille cui inuidet, successu meliori profecerit, tantum inuidus in maius incendium liuoris ignibus exardescit: pallor in facie, tremor in labijs, stridor in dentibus. Quisquis ille est quem in zelo suo persequitur inuidus, subterfugere eum forsan poterit & vitare, inuidus verò fugere non valebit. Vbicunquè fuerit, aduersarius suus secum est, hostis in pectore semper inclusus.

Aerugini cõparatur & vipęræ.

Miseria inuidorum.

5 BERNARDVS in sermone vigesimoquarto super cantica: Non veniat anima mea in concilio detrahentium: quoniam Dẽus odit eos, dicente Apostolo: Detractores Deo odibiles. Quam sententiam Deus ipse loquens in psalmo, audi quomodò affirmet: Detrahentem, inquit, secretò proximo suo, hũc persequebar. Nec mirum, cùm id præcipuè vitium charitatem quæ Deus est, & quidem cæteris acriùs impugnare & persequi cognoscatur, quèadmodùm vos quoquè potestis aduertere. Omnis qui detrahit, primùm quidem seipsum prodit vacuum charitate: deindè, quid aliud detrahendo intendit, nisi vt is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipsis apud quos detrahit? Ferit ergò charitatem in omnibus qui se audiunt, lingua maledica: & quantùm in se est, necat fundituꝰ & extinguit: non solùm autem, sed & in absentibus vniuersis ad quos volãs verbum fortè per eos qui præsentes sunt, peruenire cõ-

Rom. 1. Contra detractionem. Psal. 100.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tigerit. Vides quàm facilè & in breui ingentem multitudinem animarum velociter currens sermo tabe malitię huius inficere posit?

Psal. 13. Propterea dicit de talibus propheticus spiritus: Quorum os maledictione & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Vtiquè tam veloces, quàm velociter currit sermo. Vnus est qui loquitur, & vnum tantùm verbum profert: & tamen illud vnum verbum, vno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cor siquidem felle liuoris amarum, per linguæ instrumentum spargere nisi amara non potest, dicente Domino: Ex abundantia cordis os loquitur. Et sunt

Matth. 12. Species detractionis. species pestis huius, dum alij quidem nudè atque irreuerenter vti in buccam venerit, virus euomant detractiõis: Alij autem quodam simulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta suspiria, sicq; quadam cum grauitate & tarditate, vultu mœsto, demissis supercilijs, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tãto persuasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magis cõdolentis affectu, quàm malitiosè proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo, quòd diligo eum satis, & nunquàm potui de hac re corrigere eum. Et alius, Mihi quidem, ait, benè compertum fuerat de illo istud, sed per me nunquàm innotuisset. At quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum: dolens dico, reuerà ità est. Et addidit: Grande damnum. Nam aliàs quidem in pluribus valet, cæterùm in hac parte (vt verum fatear) excusari minimè potest.

Dè primis moribus inuidiæ. 6 IDEM sermone quadragesimonono in Cantica. Metientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrùm pro nostræ imperfectionis experientia, quàm rara virtus sit, alienæ non inuidere virtuti, nedùm gaudere ad illam, nedùm etiam tanto plus quàm ad propriam quenque gratulari, quanto sè perpenderit in virtute superatum. Et quomodò (ais) ego proficere possum, qui fratri proficienti inuideo? Si doles quòd inuides, sentis, sed non consentis. Passio est quandoquè sananda, non actio condemnanda. Tantùm non illic resideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foueas morbum, satisfacias pesti, persequaris insontem, benè ab illo gesta calumniando, deprimendo, peruertendo, atque impediendo gerenda. Alioquì nõ nocet ambulanti & extendenti se ad meliora, quod iam non ipse operatur, sed quod habitat in eo peccatum. Nõ

Rom. 6. est ergò damnatio illi qui non dat membra sua arma iniquitati;

nõ

non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lędendum nocendum ve aliquo modo, magis autem confunditur sic se esse malè affectum: & inolitum ex longo vitium confitendo, flendo, orando conatur expellere: & cùm non prævalet, mitior indè ad omnes, atque apud se humilior inuenitur.

Contra detractores. 7 ITEM in sermone de triplici custodia, manus, linguæ, & cordis: An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit vita quos odit, & quos vita fugit, mori necesse est. An non & ipse moritur, qui venenum bibit, quod ei malesuada detractoris lingua propinat? Siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur: & dum nescit, paulatìm in eo fraterna charitas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoquè cui detrahitur: vndiquè enim verba volant, & multorum priùs ora sermo pertransiens, difficilè fieri potest, quin singulorum creuerit linguis, & quasi iam prouectus referatur ad eum, ad cuius spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens & tabescet, eoq; facilius extinguetur in eo charitas, quo amplius antè viuere videbatur. Si inimicus, ait, meus maledixisset Psal. 54. mihi, sustinuissem vtiquè: & quidem cauet sibi prudens auditor, cauet & ipse, si non desipit, qui sibi nouerit esse detractum: ille, nè veneno inficiatur: iste, nè scandalo perturbetur. Sed quod in se est, tamen lingua maledica, & illius percutiens conscientiam, & istius vulnerans charitatem, secum pariter vtrunque peremit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima planè, nimirùm quæ tam lethaliter tres inficiat flatu vno. Nunquid non lancea est ista lingua? Profectò & acutissima, quæ tres penetrat ictu vno. Lingua, inquit, Psal. 56. eorum gladius acutus. Gladius equidem anceps, immò triceps est Lingua detractoris gladius triceps. lingua detractoris. Nec verò eiusmodi linguam ipso etiam mucrone quo Dominicum latus cõfossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoquè Christi corpus, & membrum de membro, nec iam exanime fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsis quoq; nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris im- Matth. 27. posuit: seu etiam clauis ferreis, quos sanctissimis manibus illis & pedibus consummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Nisi enim huius quod nunc pungitur & transfoditur, corporis sui vitam illius vitæ corporis prætulisset, nunquàm illud pro isto mortis iniuriæ, crucis ignominiæ tradidisset. Et dicimus, Leuis res sermo: tenera, mollis & exigua caro lingua hominis: quis sapiens magni pendat? Leuis quidem res sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat: leuiter transit, sed grauiter vrit: leuiter penetrat animum,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed non leuiter exit: Profertur leuiter, sed non leuiter reuocatur: facilè volat, atq; ideò facilè violat charitatem.

Quàm execrabile malũ inuidia sit.

§ CHRYSOSTOMVS homilia quadragesimaprima in Matthæum: Tale certè malum inuidia est, qua nulla vnquàm malignitas peior inuenitur. Nam adulterio inquinati, voluptatis saltem iniquæ fructum, vt putant, aliquem capiunt, & breui tempore peccatum committunt. Inuidi autem & multo antè seipsos, q̃ quibus inuidẽt, perturbãt & cruciant: & ità in agẽdo semper inuidendoq; sunt, vt nunquàm peccandi afferant finem: sed quemadmodùm sues lutosa immunditia, & dæmones nostris damnis lætantur, sic inuidi calamitate proximorum exultant. Cumq; aliquid triste ac doloris efficiens proximo acciderit, tunc aliquantulùm acquiescit, atque respirat inuidus: alienas enim iacturas, suos quæstus existimat, & aliorum felicitatem miseriam suam arbitratur: nec magis considerat quid ipse suaue consequatur, quàm quid proximo calamitosum interatur. Nónne igitur tales homines lapidibus petendi? Nónne omni cruciatu torquendi sunt? Non aliter profectò quàm canes rabie concitati, infestiq; dæmones, atque furiæ ipsæ. Nam quemadmodùm scarabæi alieno stercore, sic inuidi aduersa aliorum fortuna nutriuntur, cùm sint communes humano generi hostes atque inimici. Et alij quidem homines si animantes rationis expertes crudeliter cædi ac dilaniari viderint, aliquantulùm commiserantur: tu verò cùm salutis beneficium conferri homini cernas, expalles & tremis, & in ferocitatem cædendi benefactoris conspiras. Et quid hac insania furiosius vnquàm reperietur? His profectò de causis fornicatores ac publicani ad cælos conscendere potuerunt: inuidiæ autem morbo laborantes, quum intùs essent, à regno cælorum exciderunt: filij autem (inquit) regni eijcientur foràs. Prætereà omni prauitate illi ex animis expulsa, ea quæ nunquàm sperârunt, facilè nacti sunt: Pharisæi autem vel ea quæ retinebant bona, penitùs amiserunt: neque id iniuria. Nam inuidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immanissimũ cõuertit. Inuidiâ prima hominis cædes apparuit. Inuidiâ fraterna charitas cõtempta est. Inuidiâ sanguine hominis terra primò maculata. Inuidiâ denique factum est, vt hiatu suo terra Dathan, Chore, Abiron, vniuersimq; illum populum viuos absorpserit. Et paulopòst: Nam vndè Cain fratricida effectus est? Vndè verò Esau fratrem insectabatur? Vndè Laban, vndè Iacob filij, vndè Chore, Dathan & Abiron, vndè Maria atque Aaron inqui-

Nota.

Matth. 8.

Inuidia conuertit homines in dæmones. Genes. 4.

Numer. 16. Gen. 4. 17. Gen. 11. & 37. Num. 16. & 12.

inquinati fuerunt? Vndè ipse diabolus calumniæ nomen sortitus est? Adhæc illud etiam tecum semper verte, quia non maiorem illi cui inuides, quàm tibi ipsi facis iniuriam, cùm teipsum versùs mucronem impellas. Quid enim incommodi Cain fratri suo Abel intulit? Nónne illum quidem inuitus ad meliorem vitam citiùs trãsmisit, ac seipsum ærumnis inuoluit? Esau verò qua in re mansueto Iacob obfuit, cùm ipse etiam paterna domo excidit, & post insidias illas in aliena vagabatur regione, Iacob verò multis bonis atq; ditijs abundauit? Qua in re fratres sui Ioseph peiorem reddiderunt? Nónne quanquàm vsque ad sanguinem ferè venissent, inediæ malo in extremis periculis fuerunt, cùm ille regia potestate in Agypto potiretur? Nam quanto maiore inuida laboras, tanto maiora illi offers bona, cui inuides. Deus enim qui omnia perspicit, cùm viderit innocentem iniuria circunuentum, extollit multo magis, clarumq; illum facit, inuidentem autem deprimit.

Gene. 4. Gen. 27. Gen. 37. & 42.

9 GREGORIVS libro quinto Moralium, cap. trigesimotertio: Et paruulum occidit inuidia. Inuidere enim non possumus, nisi eis quos nobis in aliquo meliores putamus. Paruulus ergò est, qui liuore occiditur, quia ipse sibi testimonium perhibet, quòd eo minor sit, cuius inuidia torquetur. Hinc est quòd hostis callidus primo homini inuidendo surripuit, quia amissa beatitudine minorem se immortalitate illius agnouit. Hinc est q̃ Cain ad perpetrandum fratricidium corruit: quia despecto suo sacrificio, prælatum sibi infremuit, cuius Deus hostiam accepit, & quem meliorem se esse exhorruit, nè vtcunquè esset, amputauit. Hinc Esau ad persecutionem fratris exarsit, quia primogenitorum benedictiõe perdita, quam tamen pro esu lenticulæ ipse vendiderat, minorem se eo, quem nascendo præibat, ingemuit. Hinc Ioseph fratres sui Ismaëlitis trãseuntibus vendiderũt: quia cognito reuelationis mysterio, nè se fieret melior, ei⁹ profectibus obuiare conati sunt. Hinc Saul Dauid subditum, lanceam intorquendo, persequitur, quia quem magnis quotidiè augeri virtutum successibus sensit, vltra se excrescere expauit. Paruulus itaq; est qui inuidiâ occiditur, quia nisi ipse inferior existeret, de bono alterius non doleret.

Ioh. 5. Inuidemus non nisi illis, quos nobis meliores arbitramur.

Gene. 4. Gen. 27. Gen. 37. 1. Reg. 18.

10 ET capite trigesimoquarto: Sed inter hæc sciendum, quia quanuis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus infunditur, in hac tamen nequitia, tota sua viscera serpens concutit, & imprimendę malitię pestem monit. De quo nimirùm scriptum est: Inuidiâ diaboli mors intrauit in orbem terra

Diabolicum vitium.

Sapient. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum. Nam cùm deuictum cor liuoris putredo corruperit, ipsa quoquè exteriora indicant, quàm grauiter animum vesania instigat. Color quippe pallore afficitur, oculi deprimuntur, mens accenditur, & membra frigescunt, fit in cogitatione rabies, in dentibus stridor: cumq; in latebris cordis crescens absconditur odium, dolore cæco tenebrat conscientiam vulnus inclusum. Nil lætum de proprijs libet, quia rabescentem mentem sua pœna sauciat, quam felicitas torquet aliena: quantoq; extranei operis in altũ fabrica ducitur, tanto fundamentum mentis liuidæ profundiùs suffoditur: vt quo alij ad meliora properant, eo ipso deteriùs ruant, qua ruina videlicet etiam illud destruitur, quod in alijs actibus, perfecto opere, surrexisse putabatur. Nam inuidia cùm mentem tabefecerit, cuncta quæ inuenerit benè gesta, consumit. Vndè benè per Salomonem dicitur: Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, inuidia. Quid enim per vitam carnis, nisi infirma quædam ac tenera: & quid per ossa, nisi fortia acta signantur? Qui ergò liuoris pestem plenè carere desiderat, illam hæreditatem diligat, quam cohæredum numerus non angustat, quæ & omnibus vna est, & singulis tota: quę tanto largior esse ostenditur, quanto ad hanc percipientium multitudo dilatatur. Quia autem paruulus est, qui terrena diligit: magnus, qui æterna concupiscit: potest etiam sic non inconuenienter intelligi, Paruulum occidit inuidia, quoniam huius pestis languore non moritur, nisi qui adhuc in desiderijs infirmatur.

Exterior species inuidi hominis.

Prouer. 14.

Remedium contra inuidiam.

Job 5.

11 ITEM libro vigesimonono Moralium, capite tertio: Ecce alius fratri suo in corde tacitus inuidet, & si occasionem reperiat, eum supplantare contendit. Cuius alterius membrum est, nisi eius de quo scriptum est, Inuidiâ diaboli mors intrauit in orbem terrarum?

Inuidi sunt membra diaboli. Sapient. 2.

12 AVGVSTINVS in libro de sancta virginitate, capite trigesimoprimo: Superbiam sequitur inuidentia, tanquàm filia pedissequa. Eam quippe superbia continuò parit, nec vnquàm est sine tali prole atq; comite. Quibus duobus malis, hoc est, superbiæ & inuidentiæ, diabolus præest.

Diabolus præest superbiæ & inuidiæ.

VII

Quid est gula, & quænam illius filiæ?

A Gula

A Gula est cibi ac potus appetitus [a] inordinatus. [b] filias habet, [c] ineptã lætitiam, multiloquium, scurrilitatem, [d] spurcitiem, sensuum & intellectus hebetudinem.

B Quid verò fœdius, quàm hominem à beluis naturali quadam frugalitate contentis superari, dum ventris, crapulæ, & vinolentiæ quasi mancipium agit, dum bona dissipat, valetudinem lædit, morbos accersit, ac vitam demùm ipsam abrumpit, eripitque sibi? Nam verè dictum illud, [e] *Propter crapulam multi obiêrunt: qui autem abstinens est, adijciet vitam.* Item, [f] *In multis escis erit infirmitas.* Iubet ergò CHRISTVS, [g] *Attendite vobis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.* Cæterùm ab ebrietate nos reuocãs Paulus, [h] *Nolite*, ait, *inebriari vino, in quo est luxuria.* [a] *Ebriosi regnum Dei non possidebunt:* Vt idcircò tam grauiter interminetur quoquè Propheta potatoribus: [b] *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.*

a Greg. 30. Moral. c. 27.
b Idem l. 31. Moral. c. 31.
c Exod 32. b Iob 21. b Prouer 10. c. Ephes. 5. a Greg. 3 parte curæ past. admonitione 20 Chrysost. homil. 57. ad pop.
d Esa. 28. b Eccles. 10. c Chrys. 44. in Ioan. & 58. in Mat. Hier. lib. 2. cõt. Iouin. & in ca. 44. Eze. & in ca. 5. ad Gal. Legatur de hoc vitio Basil. hom. in ebrietatẽ & lucum. Aug. de tẽp. ser. 231. & 232. Chrys. in ser. cõt. luxũ & crapulã. & hõ. 1. ad pop. Antioch. Isido. l. 2. de summo bono, ca. 42. & 43. Amb. de Helia & ieiunio, ca. 12. & seqq. Eccl. 37. d & 31. b Psal. 77. d Numer. 11. g Deut. 32. c Prouer. 21. e
f Eccli. 37. d
g Luc. 21. g Vide Burchard. lib. 14. decret. & Iuonem. parte 13. cap. 68. & sequentib.
h Ephes. 5. d Prouer. 20. a Hier. in cap. 1. ad Tit. & epist. 85. ad Oceanum. Amb. l. 1. de pœnit. c. 14.
a 1. Co. 6. b Ga. 5. d Oseæ 4. e Prou. 31. a Eccl. 19.
b Esa. 5. e 22. d Pro. 23. cd Amos 6. b Lucæ 6. d

SCRIPTVRAE.

EXODI trigesimosecundo: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

IOB vigesimoprimo: Tenent tympanum & citha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ram, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

PROVERBIORVM decimo: In multiloquio non deerit peccatum.

AD Ephesios quinto: Fornicatio & omnis immunditia, aut auaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem nõ pertinet: sed magis gratiarum actio.

ESAIAE vigesimooctauo: Verùm hi quoquè præ vino nescièrunt, & præ ebrietate nescièrunt. Sacerdos & Propheta nescièrunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerunt in ebrietate, nescièrunt videntem, ignorauerunt iudicium. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu sordiumq;, ità vt non esset vltrà locus. Quem docebit scientiam?

ECCLESIASTIS decimo: Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes manè comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est, & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam.

ECCLESIASTICI trigesimoseptimo: Noli auidus esse in omni epulatiõe, & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obiêrunt: qui autem abstinens est, adijciet vitam.

ET capite trigesimoprimo: Vtere quasi homo frugi his quæ tibi apponuntur, vt non cùm manducas multùm, odio habearis. Cessa prior causa disciplinæ: & noli nimius esse, nè fortè offendas. Et si in medio multorum sedisti, prior illis nè extendas manũ tuam, nec prior poscas bibere. Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem.

PSALMO septuagesimoseptimo: Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati à desiderio suo. Adhuc escæ eorum erãt in ore ipsorum: & ira DEI ascendit super eos, & occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit. In omnibus his peccauerunt adhuc.

NVMERORVM vndecimo: Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusce modi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus, Sepulcra concupiscentiæ, ibi enim sepeliêrunt populum qui desideraverat.

DEVTERONOMII trigesimosecundo: Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à DEO salutari suo.

PROVERBIORVM vigesimoprimo: Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.

LVCAE vigesimoprimo: Attendite vobis, nè fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa. Tanquàm laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.

PROVERBIORVM vigesimo: Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicunque his delectatur, non erit sapiens.

PRIORI ad Corinthios sexto: Nolite errare, neque fornicarij &cæ. neque ebriosi, neque maledici, neq; rapaces regnum Dei possidebunt. Esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc & has destruet.

AD Galatas quinto: Manifesta sunt opera carnis, quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, &cæt. homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agũt, regnum Dei nõ consequentur.

OSEAE quarto: Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor.

PROVERBIORVM trigesimoprimo: Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas: nè fortè bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.

ECCLESIASTIC: decimonono: Vinum et mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguunt sensatos.

ESAIAE quinto: Væ qui potentes &c. vt in textu.

ET capite vigesimosecundo: Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad caluitium & ad cingulum sacci: & ecce gaudium & lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus & bibamus, crâs enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox Domini: exercituum, Si dimittetur iniquitas hæc vobis donec moriamini, dicit Dominus exercituum.

PROVERBIORVM vigesimotertio: Noli esse in conuiuijs potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes potibus, et dantes symbola, consumentur, et vestietur pannis dormitatio. Et paulò pòst: Cui væ? cuius patri væ? cui rixæ? cui foueæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nónne his qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis? Ne intuearis vinum quandò flauescit, cùm splenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber, et sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tuum loquetur peruersa. Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clauo: et dices, Verberauerunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi. Quandò euigilabo, et rursùs vina reperiam?

AMOS sexto: Væ qui opulenti estis in Sion etcæt. qui dormitis in lectis eburneis, et lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterij, sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici: Bibentes vinum in phialis, et optimo vnguento delibuti, et nihil patiebantur super contritione Ioseph.

LVCAE sexto: Væ vobis diuitibus, * quia habetis consolationem vestram. Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. * qui

PATRES.

S. GREGORIVS libro trigesimo Moralium, capite vigesimoseptimo: Sciendum est, quia quinque nos modis gulæ vitium tentat. Aliquandò nanque indigentiæ tempora præuenit: aliquandò verò tempus nõ præuenit, sed cibos lautiores quærit: aliquandò quælibet sumenda sint, præparari accuratiùs expetit. Aliquandò autem & qualitati ciborum & tempori congruit, sed in ipsa quantitate sumendi, mensuram moderatæ refectionis excedit. Nonnunquàm verò & abiectius est q̃d desiderat, & tamen ipso æstu immensi desiderij deteriùs peccat. Mortis quippe sententiam patris ore Ionathas meruit: quia in gustu mellis constitutum edendi tempus anteceſsit. Et ex Aegypto populus eductus, in eremo occubuit: quia despecto manna, cibos carnium petijt, quos lautiores putauit. Et prima filiorum Heli culpa suborta est, quòd ex eorum voto sacerdotis puer, non antiquo more, coctas vellet de sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratiùs exhiberet. Et cùm ad Hierusalem dicitur: Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia: apertè ostẽ- Quinq; modis à gula tẽtamur. 1.Reg.14. Numer.11. 1.Reg.2. Ezech.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostenditur, quòd idcircò salutem perdidit, quia cum superbiæ vitio mensuram immoderatæ refectionis excessit. Et primogenitorum gloriam Esau amisit, quia magno æstu desiderij vilem cibum, scilicet lenticulam, concupiuit: quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret, indicauit. Neque enim cibus, sed appetitus in vitio est. Vndè & lautiores cibos plerunquè sine culpa sumimus, & abiectiores non sine reatu conscientiæ degustamus. Hic quippe, quem diximus, Esau primatum per lenticulam perdidit: & Helias in eremo per virtutem spiritus carnes edendo seruauit. Vndè & antiquus hostis quia non cibum, sed cibi concupiscentiam, esse causam damnationis intelligit: & primum sibi hominem non carne, sed pomo subdidit: & secundum non carne, sed pane tentauit. Hinc est quòd plerunquè Adam culpa committitur, etiam cùm abiecta & vilia sumuntur. Neque enim Adam solus, vt à vetito se pomo suspenderet, præceptum prohibitionis accepit. Nam cùm alimenta quædam salutì nostræ Deus contraria indicat, ab his nos quasi per sententiam vetat. Et dum concupiscentes noxia attingimus, profectò quid aliud quàm vetita degustamus? Ea itaque sumenda sunt, quæ naturæ necessitas quærit: & non, quæ edendi libido suggerit.

Genes. 25.

3. Reg 17.

Genes 3. Matth. 4.

Filiæ Gulæ.

2 IDEM libro trigesimoprimo Moralium, capite trigesimoprimo: De ventris ingluuie inepta lætitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensus circa intelligentiam propagantur.

Quæ vitia ex gula nascantur.

3 ITEM tertia parte curæ pastoralis, admonitione vigesima: Gulæ deditos superfluitas locutionis, leuitas operis, atque luxuria comitatur. Nisi enim illos immoderata loquacitas raperet, Diues ille qui epulatus quotidiè dicitur splendidè, in lingua grauiùs non arderet, dicens: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Quibus profectò verbis ostenditur, quia epulando quotidiè, crebriùs in lingua peccauerat, qui totus ardens, refrigerari se in lingua præcipuè requirebat. Rursùm quia gulæ deditos leuitas protinùs operis sequitur, authoritas sacra testatur, dicens: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Quos plerunquè edacitas vsque ad luxuriam pertrahit: quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis excitantur. Vndè & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentiam pomi aperuit, sed in peccati laqueo strinxit, diuina voce dicitur:

Immoderata loquacitas. Lucæ 16.

Leuitas opis. Exodi 32.

Luxuria.

dicitur: Pectore & ventre repes. ac si apertè diceretur: Cogitatione & ingluuie super humana corda dominaberis. Quia gulæ deditos luxuria sequitur, propheta testatur, qui dum aperta narrat, occulta denunciat, dicens: Princeps cocorum destruxit muros Hierusalem. Princeps namque cocorum, venter est, cui magna cura obsequium à cocis impenditur, vt ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri autem Hierusalem, virtutes sunt animæ, ad desiderium supernæ pacis eleuatæ. Cocorum igitur princeps muros Hierusalem deijcit, quia dum venter ingluuie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruuntur. Admonendi ergò sunt gulæ dediti, nè in eo quòd escarum delectationi incumbunt, luxuriæ se mucrone transfigant: & quanta sibi per esum loquacitas, quanta mentis leuitas insidietur, adspiciant: nè, dum ventri molliter seruiunt, vitiorum laqueis crudeliter adstringantur. Tanto enim longiùs a secundo parente receditur, quanto per immoderatum vsum dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur. Itaque nè aut gulæ deditos appetitus à mentis statu deijciat, aut abstinentes afflicta caro ex elatione supplantet, audiant illi ex ore veritatis: Attendite vobis, nè fortè grauetur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius mundi. Vbi vtilis quoquè pauor adijcitur: Et superueniat in vos repentinus dies ille. Tanquàm laqueus enim veniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. Audiant isti, Non quæ intrant per os, coinquinant hominem: sed quæ exeunt de ore, illa sunt quæ coinquinant hominem. Audiant illi: Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & hanc destruet. Et rursùm: Non in comessationibus & ebrietatibus: Et rursùm: Esca non commendat nos Deo. Audiant isti: Quia omnia munda mundis, &cæt. Audiant illi: Quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Audiant isti: Discedent quidam à fide & veritate. Et paulopòst: Prohibentium nubere, præcipientium abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus & his qui cognouerunt veritatem. Audiant illi: Bonum est non manducare carnem, & nō bibere vinum, neque in quo frater tuus scandalizatur. Audiant isti: Modico vino vtere, ppter stomachum tuū & frequentes tuas infirmitates. Quatenùs illi discant cibos carnis inordinatè non appetere, & isti creaturam Dei quam non appetunt, non audeant condemnare.

Gene. 3.

Hiere. 52. iuxta LXX.

Luc. 12.

Ibidem.

Marc. 7.

1. Cor. 6. Rom. 13. 1. Cor. 8. Tit. 1. Philip 3.

1 Tim 4.

Rom. 14.

11 CHRYSOSTOMVS homilia quinquagesimaseptima ad populum Antiochenum: Vbi ebrietas, ibi diabolus: vbi tur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dæmões choreas agunt apud scurrilia loquentes. Luc. 16.

pia verba, vbi saturitas, illic dæmones choreas agunt. Talem habebat mensam dives ille, propterea nè guttæ quidem aquæ dominus fuit.

Quã pernicié adferat gula.

12 IDEM homilia quadragesimaquarta in Ioannem: Nihil gula pernicioſius, nihil ignominioſius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animã reddit, hæc cæcat intellectum, nec sinit, vt quicquam perspiciat.

Deliciæ & ebrietas, fons mater & origo vitiorum omnium. Exodi 32. Ezech. 16.

13 ITEM homilia quinquagesimaoctaua in Matthæum: Sed sufficit etiam hoc diaboli furorem deprimere, cui nemo magis amicus est, quàm q delicijs & ebrietate maculatur: hic enim fons, hæc mater, atque origo vitiorum omnium est: Hac via olim Hebræos in cultum diabolus idolorum iniecit, hac iniquos amores Sodomitarum inflammauit: hæc enim, ait, iniquitas est Sodomæ, in copia & plenitudine panis luxuriabantur: hac denique via mille alij gehennæ traditi, perière. Quid enim dnliciarum hæc fœditas

Sues ex hominibus facit.

mali non inducit? Sues ex hominibus facit, immò verò etiam suibus multo deteriores. Audiui enim multos, cùm insanæ istæ accidunt passiones, dicentes: Vtinàm non esset vinum. O amentiant singularem, ô stoliditatem inauditam. Alij delinquunt, & Dei tui

Nõ vinũ, sed vini abusus damnandus.

dona criminaris: putas ne à vino hoc factum malum? Non fecit vinum certè, sed incontinentia eorum qui vino abusi sunt. Dicas, vtinàm non esset ebrietas, non essent deliciæ: si verò dicis, vtinàm non esset vinum, ordine paulatim progrediens, optabis nè sit ferrum propter homicidiam, nè sit nox propter fures, nè sit lux propter calumniatores, nè sit fœmina propter adulteriũ, & sic omnia Dei opera tibi destruentur. Non igitur ità dicas, mentis enim istud est diabolicæ: nec vinum, sed ebrietatem crimineris: & ebrio, cùm in se fuerit reuersus, omni dedecore suo prùs descripto, dicas datum esse vinum ad lætitiam, non ad turpitudinem nostram: datum est vt rideamus, non vt derideamur: vt rectè valeamus, nõ vt ęgrotemus: vt imbecilla corpora reficiamus, non vt robur animi deijciamus: honorauit te hoc munere Deus, cur dehonestas propter intemperantiam bibendi teipsum? Audi quid ad Timotheum dicit

1. Tim 5.

Paulus: Modico vino vtere propter stomachum tuum, & crebras infirmitates tuas. Quòd si sanctus vir ille morbo depressus, & alternis ægritudinibus laborans, quousquè magister permisit, vino non vtebatur: quam veniam nos consequemur, vino ad ebrietatem sani abutentes? Et illi quidem dicebat, Pauco vtere vino propter stomachum tuum: ebrioso verò dicit, Vtaris modico vino pro-

Cur à nimio vino abstinendum.

propter fornicationes, vt crebra turpiloquia fugias, propter pestiferas cupiditates quas ebrietas parit. Quòd si hæc non persuadent vobis, vt ab his abstineatis, saltem propter dolores & euersiones stomachi abstineatis. Non ad mœrorem, nec ad dolorem, sed ad lætitiam vinum datum est. Vinum enim, inquit, lætificat cor hominis: quam eius virtutem vos deijcitis. Nam quæ lætitia est, si non es in teipso, si mille doloribus vexaris, si omnia tibi circunferri videantur, si tenebris detentus quasi febricitans, hominibus indigeas, qui oleo caput tuum perfundant? Hæc non omnibus dicta esse velim, immò verò dicta sunt omnibus: non quia omnes vino corrumpantur, sed quia nullam de ebriosis curam sobrij habent: idcircò ad sobrios magis orationem direxerimus, quoniam & medicus, ægrotis omissis, sanos qui ipsis assident, alloquitur: Vos ergò sobrios oro, nè hac turpissima insania vnquàm capiamini, & vt eos qui capiuntur, diligenter sanare curetis. Nolite pati peiores bestijs homines fieri: nihil enim vltrà quàm opùs est, illæ desiderant: isti autem mediocritatis terminos excedentes, irrationabiliores illis constituuntur. Quanto enim melior asinus ebrioso est, quanto canis præstantior? Omnes certè animantes, quæ rationis expertes sunt, cùm bibunt aut comedunt, vltrà quàm satis est, etiam si mille homines cogerent, nunquàm elabuntur. Peiores igitur irrationabilibus vos eitis, qui inebriamini, non mentis compotes solùm, verumetiam apud vos iudices. Indè nanque manifestum est, canibus atque asinis vestro vos iudicio esse deteriores, & magis abiectos, quia nullum brutorum supra mensuram comedere aut bibere cogitis.

Psal. 103.

Turpissima insania est ebrietas.

Asini & canes ebrioso homine præstãtiores sunt.

14 HIERONYMVS libro secundo aduersùs Iouinianum: Esus carnium & potus vini, ventrisq; saturitas, seminarium libidinis est. Vndè & comicus: Sine cerere, inquit, & Libero friget Venus. Et paulopost: Quòd si quis existimat, & abundantia ciborum potionumq; se perfrui, & vacare posse sapiẽtiæ, hoc est, & versari in delicijs, & deliciarum vitijs non teneri, seipsum decipit. cùm enim procùl ab his remoti sæpè capiamur naturæ illecebris, & cogamur ea cupere quorum copiam non habemus: quanto magis, si circundati retibus voluptatum, esse nos liberos arbitremur? Absque gustu & cibis, impossibile est humanum corpus subsistere: adesse ergò debet ratio, vt tales ac tantas sumamus escas, quibus non oneretur corpus, nec libertas animæ prægrauetur: quia & comedendum est, & deambulandum, & dormiendum, & digerendum, &

Seminarium libidinis. Terent. in Eunucho.

Sapiẽtiæ studiũ impedi. tur saturitate & vinolẽtia.

Quãtum cibi sumendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prouer.20. Qualibus ciibis vtẽdum.

posteà, inflatis venis, incentiua libidinum fustinenda. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas : omnis qui cum his miscetur, non erit sapiens. Nè tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comesos, magno partos & perditos labore doleamus: Olerum, pomorum, ac leguminum & facilior apparatus est, & arte impendijsq; coquorum non indiget : & sine cura sustentat humanum corpus, moderateq; sumptus (quia nec auidè deuoratur, quod iritamenta gulæ non habet) leuiore digestione concoquitur. Nemo enim vno aut duobus cibis, hisq; vilibus vsque ad inflationem ventris oneratur, quæ diuersitate carnium, & saporis delectatione percipitur. Cùm varijs nidoribus fumant patinæ, ad esum sui, expleta esurie, quasi captiuos trahunt, vndè & morbi ex saturitate nimia concitantur : multiq; impatientiam gulę, vomitu remediantur: & quod turpiter ingesserũt, turpiùs égerunt. Hippocrates in Aphorismis docet, crassa & obesa corpora, quæ crescendi mensuram compleuerint, nisi citò ablatione sanguinis imminuantur, in paralysim & pessima morborũ genera erumpere, & idcircò necessariam esse demptionem, vt rursùm habeant, in quę possint crescere: non enim manere in vno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere: nec posse viuere animal, nisi crescẽdi capax sit. Vndè & Galenus vir doctissimus, Hippocratis interpres, athletas, quorum vita & ars sagina est, dicit in exhortatione medicinæ, nec viuere posse diù, nec sanos esse, animasq; eorum ità nimio sanguine & adipibus, quasi luto inuolutas, nihil tenue, nihil cæleste, sed semper de carnibus & ructu & ventris ingluuie cogitare.

Hippocrates. Galenus. Nihil cæleste cogitare potest gulæ deditorum animus.

15 IDEM in caput quadragesimumquartum Ezechielis : Perspicuum est, ebrietate & sicera statum mentis euerti : & non plenè nos sapere, quandò vini satietate animus occupatur.

Statum mẽtis euertit ebrietas.

16 ITEM in caput quintum ad Galatas : Quartumdecimum locum inter carnis opera, ebrietas tenet. Ebrioli quippe regnum Dei nõ possidebunt. Et Dominus ad discipulos: Cauete, ait, nè fortè grauentur corda vestra in vino & crapula. Vino hominis sensus euertitur : pedes corruunt, mens vacillat, libido succenditur. Vndè Apostolus clamitat : Et vinum in quo est luxuria. Habet vnusquisque suæ sententiæ potestatem : Ego Apostolum sequor: in vino esse luxuriam, in vino ebrietatem. Ebrietatem aũt & luxuriam, inter carnis opera numerari, nec ille potest negare qui eisdem passionibus vincitur. Et licèt me quidam in eo libro, quem de seruanda vir-

Galat. 5. 1. Cor. 6. Lucæ 21. Vini immoderatè sumpti operatio. Ephes. 5.

Ad Eustochium epist. 22.

virginitate scripsi, reprehendendum putent, quòd dixerim adolescentulas ità vinum debere fugere vt venenum: non me sententiæ pœnitebit: Opus quippe ibi magis vini, quàm Dei à nobis creatura damnata est: & licentiam tulimus virgini proprio ætatis calore ferueuenti, nè sub occasiõe parùm bibendi, plus biberet & periret: Alioquin sciebamus & in Christi sanguinem vinum consecrari : & Timotheo vinum vt biberet, imperatum. Ebrietas autem tam ex vino, quàm ex cæteris bibendi generibus, quæ vario modo conficiuntur, potest accidere : ex quo & de sancto dicitur, Vinum & siceram non biber. Sicera interpretatur ebrietas. Et nè quis vinum nõ bibens, aliud sibi putaret bibendum : excluſa cauſatio eſt, dum omne quod ingbriare poteſt, cum vino pariter auferetur. Quintadecima, quæ & extrema inter carnis opera, comeſſatio eſt. Manducauit quippe populus & bibit, & ſurrexrunt ludere. Semper ebrietati iuncta luxuria eſt. Pulchrè quidam non ignobilis orator, cùm ebrium de ſomno deſcriberet excitatum, ait : Nec dormire excitatus, nec vigilare ebrius poterat. Qua ſententia expreſsit, quodammodò nec mortuum eum fuiſſe, nec viuum.

Vinũ in Christi sanguinẽ consecratur. 1. Tim. 5. Lucæ 2.

Exod 32. 1. Cor 10. Semp ebrietati iuncta luxuria.

Ebrius de somno excitatus, nec viuus nec mortuus est.

17 BASILIVS Magnus homilia decimaquarta in ebrietatem & luxum : Ebrietas dæmon est voluntarius, ex voluptate animabus nostris inditus. Ebrietas malitiæ mater est, virtutis inimica, fortem virum reddit ignauum, ex temperato facit laſciuum, iuſtitiam ignorat, prudentiam extinguit. Sicut enim aqua igni eſt aduerſa, ſic vinum immodicum rationem ſupprimit. Qua in re, dic homo miſer, à brutis differs? Nónne rationis munere, quam à DEO omnium conditore accepiſti, reliquæ creaturæ omnis factus dominus & imperator? Hoc igitur te mẽtis lumine per ebrietatem priuans, inter beſtias ratione carẽtes annumerari poteris, ſimiliſq; illis videri. Nec ſolùm eo peiores brutis, quòd mẽte inſani aut ebrij, ſed etiam quòd ſenſibus longè infra illa deficere videantur. Quod quæſo animal ità viſu auditúve, atquè ebrius homo, debilitatur? Nónne familiariſsimos interdùm ignorant, alienis verò ſępè vt domeſticis congrediuntur? An non vmbras ſæpenumerò tanquàm ſulcos aut loca prærupta tranſiliunt? Aures terrifico ſonitu more fluctuantis maris refertas habent : terra interdùm inſurgere, ac in arduum ac rectum erigi, montes verò circummoueri videntur? Quandoq; ab re & præter modum rident : nunc verò ſine conſolationis remedio plorant, nunc item audaces & temerarij, mox timidi & ignaui. Lymphatus & malo dæmõe captus, miſericordia

Brutis peiores ebrioſi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Maledictionē Cain in se transferunt.

quidem dignus: ebrius verò eadem ferè & ipse patiēs, minimè misericordia dignus, qui spontaneo seruit dæmoni. Quis est qui maledictionem Cain in seipsum transfert? An non qui vino tremit & vacillat per omnem vitam? Naturali nanq; firmitate deficiente, necesse est corpus continuò vacillet atque moueatur. Cùm potatione procedente eò veniunt, vt de augenda hac insania certent, & de ebrietate per ambitionem contendant: cuius authorem legis, diabolum habent: victoriæ verò præmium, peccatum. Nam qui plus hauserit meri, is p̄ cæteris laudatur, is victoriā refert. Atq; ità gloria in ignominia illorū est. Inter se nanq; contendunt, & vt in iudicio aliq̄ defensitāt. Ebrietas itaq; ratiōis interitus, fortitudinis pnicies, senectus immatura, mors mom̄tanea. Quid, q̄so, sunt ebrij, q̄ gentiū idola? Oculos habēt, & nō vidēt: aures habēt, & nō audiunt: manus paralysi affectas habēt, pedes infirmos ac facilè offendētes.

Legit ebriosorū author diabolus.

Ebrietatis malum.

Ebrij sunt velut idola gentium.

2 AVGVSTINVS sermone ducentesimo trigesimoprimo de Tempore: Cùm fratres charissimi, ebrietatis malum sit graue vitium & Deo odibile, ità per vniuersum mundum à pluribus in consuetudinem missum est, vt ab illis qui DEI præcepta cognoscere nolunt, iam nec putetur nec credatur esse peccatum, intantùm, vt in conuiuijs suis irrideant eos qui minùs bibere possunt, & per inimicam amicitiam adiurare homines non erubescunt, vt potum ampliùs accipiant quàm oportet. Qui enim alterum cogit, vt se plùs quàm opùs est, bibendo inebriet: minùs malum ei erat, si carnem eius vulneraret gladio, quàm animam eius per ebrietatem necaret. Et omnes ebriosi tales sunt, quales paludes esse videntur. Quod enim in paludibus nascatur, non ignorat charitas vestra: totum quod ibi nascitur, nullum fructum habere cognoscitur. Nascuntur ibi serpentes, sanguisugæ: nascuntur ibi ranæ & diuersa genera vermium, quæ magis horrorem possunt generare, quàm aliquid, quod ad victum proficiat, exhibere. Istæ enim herbæ vel arbores, quæ aut in ipsis paludibus, aut circa ripas eorum nasci solent, nihil vtilitatis habere videntur, intantùm, vt in annis singulis incendio concrementur. Videte, quod de ebrietate nascitur, igni præparatur. Tales sunt, sicut iam dixi, omnes ebriosi, quorum prandia ducuntur vsque ad noctem, quorum cœnas lucifer vider, q̄ stare non possunt, etiam cùm videntur esse ieiuni, quorum sensus tardi, graues, obtusi, & quodammodò iam sepulti. Denique in ipsa frequēter ebrietate nec seipsos, nec alios recognoscunt, nec ambulare valent, nec stare: dicere aliquid vel audire quod ad rationem pertineat, omninò non possunt. Frequenter etiam vsq; ad vomitum ingurgitare se non erubescunt, & ad mensuras sine mensura bibere. Maiora enim pocula prouidentur, certa bibendi lege contenditur: qui poterit vincere, laudem meretur ex crimine: Indè lites & rixæ nascuntur, indè diuersis & horrendis saltationibus membra torquentur, indè adulteria & nonnunquàm homicidia perpetrantur. Et quotiès nimium potum accipiunt, tanquàm in paralysim resoluti, dum suis pedibus ambulare non possunt, fœdissima latera aliorum manibus portantur ad lectum. Et est in illis oculorum caligo, vertigo, fatigatio & dolor capitis, suffusio vultus, membrorum omnium tremor, animæ ac mentis stupor. In talibus impletur q̄d scriptum est: Cui væ? cui tumultus? cui iræ? cui rixæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nónne his qui morāntur in vino, & eis qui inuestigant vbi potus fiunt, & student calicibus epotandis? Sed illi qui tales esse volunt, miserabiliter se excusare conantur, dicentes: Ingratum habeo amicum meum, si quotiès illum ad conuiuium vocauero, potum ei quantum voluerit ipse, non dedero. Et non sit tibi amicus, qui te DEO vult facere inimicum, qui & tuus & suus est inimicus. Si & te & alium inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis DEVM inimicum. Et ideò sapienter considera, si iustum sit, vt te à Deo separes, dum te ebrioso coniungis. Ad extremum tu eum noli adiurare, noli cogere, sed in potestate illius dimitte, vt quantum sibi placuerit bibat, & si se inebriare voluerit, vel solus pereat, & non ambo pereatis. O infelicitas generis humani, quàm multi inueniuntur, qui ebriosos & luxuriosos ampliùs quàm oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus vel vnum calicem dissimulant dare nec attēdunt, q̄a illud quod luxuriosis videntur ingerere, Christus in pauperibus deberet accipere, q̄ dixit: Quod fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis. Sed qui tales sunt, quādò alios in nimio potu sepelīūt, paupi eleemosynā petēti dicūt: Vade vade in ante, & dabit tibi Deus: & vtiq; dū ambulauerit homo, ei daturus est. Quid est ergò q̄d dicit, Vade in ante, & dabit tibi Deus: nisi, Vade ad illū hominē qui habet Deum, quia daturus est Deus? Ac sic ore suo ipse confitetur apud se, Deū non esse, quo inspirante, possit erogare pauperibus. Rogo, fratres charissimi, diligenter attendite & videte, quia quandò animalia ducuntur ad aquam, vbi saturauerunt sitim suam, etiam si supra aquam diutiùs teneantur, repleta siti, bibere nolunt omninò, nec possunt. Considerent ebriosi, si non peio-

Propter consuetudinē putatur ebrietas non esse peccatum.

Cogentes ad nimium potum.

Ebriosi paludibus cōparantur.

Ebriosi quales sint.

Mensuras sine mensura bibere.

Fructus ebrietatis.

Prou. 23.

Excusationes ebriosorum.

Nemo ad bibendum cogendus.

Nota.

Matth. 25.

Animalia bruta præferuntur ebriosis.

res

Universidad de Deusto
Biblioteca

res animalibus iudicandi sunt. Cùm enim animalia ampliùs quàm eis opùs est, bibere nolunt, illi & duplum & triplum, quàm eis expedit, potum accipiunt. Et vndè trium aut quatuor dierum refectionem potuerant rationabilem habere, vno die cum grandi peccato contendunt perdere potiùs, q̃ expendere, propter inuidiã aut ebrietatem: atque vtinàm potum tantummodò perderent, & non etiam ipsi perirent. Et nonnullis interiectis scripturæ testimonijs,

Ebriosi excludẽtur à regno Dei, nisi resipiscant.

ait: Ipsi qui contra coalumnam & amicam suam ebrietatem loquẽtibus irascuntur, libera à nobis voce audiãt, quia quicunque ebriosus pœnitentiam de ipsã non egerit, sed vsque ad mortem suam in ipsã ebrietate permanserit, in æternum profectò peribit, quia non

1. Cor. 6.

mentitur Spiritus sanctus, per Apostolum dicens: Neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Et ideò quicunq; sunt ebriosi, meliùs faciunt vt nõ nobis, sed sibi potiùs irascantur, & cum Dei adiutorio de luto fæcis se excutiant, vel de cloaca ebrietatis dum adhuc tempus pœnitendi est, festinent quanta possunt celeritate, Deo auxiliante, consurgere, & totis animę viribus cum Propheta supplicantes Domino dicant, Eripe me de luto, vt non inhæream. Et illud: Non me

Psal. 68. Ibidẽm.

demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neq; vrgeat super me puteus os suum. Ebrietas enim quasi inferni puteus quoscunq; susceperit, nisi digna subuenerit pœnitentia, & emẽdatio fuerit subsecuta, ità fortiter sibi vendicat, vt eosdem ipsos de inferni tenebroso puteo ad charitatis vel sobrietatis lucẽ redire fi-

Ebrietatis vitium vsu paratur.

ne pœnitẽtia non permittat. Sed hìc ante omnia intelligere & scire debemus, quia non vno die efficiuntur homines ebriosi, sed cùm paulatim adiurantibus & cogentibus crudelissimis inimicis potiùs quàm amicis, per singulos dies singulos sibi aut binos calices ad

Consuetudo potãdi quomodò tollenda.

potum consuetudinarium addunt. At vbi hoc in vsum miserint, ità eos ipsius ardor ebrietatis occupat, vt illos semper sitire compellat. Sed qui se de hoc malo desiderat liberare, quomodò sibi interuallo dierum potum addendo ad ebrietatis tenebras peruenit, ità paulatim subtrahendo ad sobrietatis lucem redeat. Qui si semèl totum, quod ampliùs accipiebat, subtraxerit, vbi nimia siti cœperit exardescere, cum grandi amaritudine clamat & dicit: Mãlle se mori, quàm sibi bibẽdi vel inebriandi consuetudinem tollere: nec attendit quòd tolerabilius erat illi in carne mori, quàm in anima per ebrietatem interfici. Et ideò vt nec ardorem nimium patiatur, & de tam graui malo quod patitur, liberetur, sicút iam dictum est, per interualla dierum sibi aliquid de nimietate potus subtrahat, quo-

quousquè ad rationabilem bibendi consuetudinem redeat. Qui hoc ità, vt diximus, per partes subducere voluẽrit, & de ebrietate liberabitur, & illam intolerabilem pœnam non patietur. Ergò, fratres charissimi, dum hæc suggero, me absoluo apud Deum. Quicunque me audire contempserit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in conuiuio suo alios adiurare vel cogere voluẽrit, & pro se & pro illis in die iudicij reus erit.

3 IDEM Augustinus in sermone ducentesimo trigesimosecundo de tempore: Illud verò quale est, quòd ipsi infelices ebriosi, quã- Sobrios irridẽtes amẽtia.
dò se nimio vino ingurgitãt, rident & vituperant eos, qui rationabiliter hoc tantùm quod sufficit, bibere volunt, dicentes eis: Erubescite, & verecundia sit vobis, quarè non potestis bibere quantum Nota.
nos? Dicunt enim eos non esse viros. Et videte miseriam ebriosorum. Se dicunt esse viros, qui in ebrietatis cloaca iacent: & illos nõ dicunt esse viros, qui honestè & sobriè stant. Iacent prostrati, & viri sunt: staut erecti, & viri non sunt? Victor ebrietatis, vituperatur: & victus ebrietate, laudatur. Irridetur sobrius, qui & se & alios potest regere: & non irridẽtur, immò non plangitur ebriosus, qui nec se, nec alios potest agnoscere. Solent ebriosi ità se excusare vt dicant, Excusatio ebrietati vacantium.
Persona potens me coẽgit vt ampliùs bibam, & in conuiuio regio nõ potui aliud facere. Ad excusandas excusatiões in peccatis, ista pẽtendimus: & q̃d implere nolumus, nõ potuisse nos dicimus. Nolle, Psal. 140.
in culpa est nostra: & nõ posse, prætenditur. Etiam si ad hoc veniretur, vt tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris: melius erat vt caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Nota.
Sed excusatio ista falsò objcitur. Ipsi enim reges, et quicunque sunt alij potentes, quia Deo propicio & Christiani sunt, & prudentes, & Responsio.
sobrij, & toto corde Deum timentes, si te viderent definisse, vt eis non acquiescas pro timore DEI inebriari, si tibi sub hora videantur irasci, postea verò te in grandi admiratione suscipiunt, dicentes: Quantũ cũ illo egimus, quantis eũ minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquàm eum à sobrietate separare potuimus. Nam & Deus qui te videt per eius amorem inebriari non velle, ipse tibi gratiam illorum dabit, qui te, vt ampliùs biberes, videbantur hortari & cogere. Ille qui ebrietati restitit, si cum Dei adiutorio perseuerare voluẽrit, & pro ipsã aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad martyrij gloriã reputabit. Et post pauca: Ideò, charissimi, tanta infelicitate se inebriant homines, quia putant ebrietatem, aut paruum, aut nullum peccatum esse. Sed pro ista igno- Ignorantia ebrietati magnam causam præbet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rantia maximè sacerdotes in die iudicij reddituri sunt rationem, si commissis sibi populis, quæ vel quanta mala de ebrietate nascuntur, assiduè noluerint prædicare. Qui ergò credit ebrietatem esse paruum peccatum, si se non emendauerit, & pro ipsa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis æterna sine remedio illum pœna cruciabit, secundùm illud, quod ipsi benè nôstis beatum Apostolum prædicâsse: Neque, inquit, fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles, neque masculorum concubitores, neque auari, neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebunt. Videte: ebriosos cum fornicatoribus & idolis seruientibus, & masculorum concubitoribus & adulteris iunxit.

1. Cor. 6.

4 CHRYSOSTOMVS in homilia contra luxum & crapulam: Eum qui viuit in delicijs, & ebrietati deditus est, & parasitos alit, & adulatores, & carnium voratione & vini potatione disrumpitur, sæpè & inuitum & spontè necesse est peccare, & extra huius loci tempus, & cùm illinc recesserit. Nam sicut nauis oneraria, quæ supra suam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine grauata submergitur: ità anima & corporis nostri natura si plures acceperit cibos, quàm ferat natura sua, impletur, & iniectorum grauitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nautas & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum onus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis studium, non anni pars tempestiua, non aliud quicquam naui, quæ sic in tempestate est, prodest: ità & delicatis euenit, neque cogitationum multitudo, neque eruditio & admonitio, neque admonitiones & consilia, neque aliud quid, neque timor futurorum, neque pudor, neq; accusatio præsentium, neque aliud quid saluare potest sic periclitantem animam: sed inualescit luxus & amentia per omnia: & sub aquas nolens volens eum qui ægrotat, defert, & graue facit naufragium. Vndè nihil facile, nihil ad futuram vitam & iustificationes quæ alibi futuræ, affert. Sed qui talibus vacat, & ad præsentem vitam inutilis fit, ad nihil accommodus, & vbiquè ridiculus, tam in publicis quàm in priuatis rebus: & si in tumultu aliquid opùs est fieri, non inuenitur habere aliquid prouidentiæ, vel gubernationis: ab omnibus inimicis capi potest, omnibus inutilis, amicis & accedentibus, & non solùm periculis & obsidionibus facilè potest rapi: non in tranquillitate solùm eum audire, pauore non caret, sed & in arduis, ob immodestiam morum, se acce-

Vêtri dediti, sæpè inuiti peccant.

Nauibus onerarijs comparantur.

Ad omnia sunt inutiles & inepti.

accedenti erit inutilis. Nam ipsum illic, in aduersitatibus loquor, timor & effœminatio, & metus immodicus, & consilij inopia apprehendunt: hic autem in prosperitate, audacia & ignominia & intemperantia & inflatio & arrogantia plùs inutilem, quàm superiora, efficiunt. Sanè talium non solùm corpora sic affecta, & iniucundis & superfluis & fœtidis vndiquè plena sunt, ità vt tolerari nequeant: sed & anima corpore multo iniucundior, multo maiores quàm illud morbos in se arripit ex delicijs. Nam sicut corpus non solùm superfluitates emittit naturales, sed multo plures, & vndiquè. Nam & oculi, & aures & os grauedine, muco & corruptione, & his quæ intùs generantur, lutulentis & impuris affectibus sunt plena: & ipsa natura carnis laxior fit, quàm naturalis proportio: fœtidaq; & inutilis, & ad omne bonum opus inutilis. Etenim & terra, quandò à sua abundantia oppressa fuerit, suum innatum perdit calorem: perdit autem & suas vires, & neque ad opus, neque ad suam generationem est accommoda. Hinc autem incurabilibus & difficilimis implicantur morbis, qui perpetuò in voluptate viuunt. Nam in tremoribus & palloribus, mirisq; & pedum & manuum doloribus, & alijs pluribus, de quibus medici dicunt, irretibiles fiunt.

Incommoda animi & corporis.

5 IDEM Chrysostomus homilia prima ad populum Antiochenum: Non simpliciter Apostolus Paulus dixit, Vino vtere: sed, Vino modico: non quòd hac admonitione & consilio Timotheus egeret, sed quòd nos indigeremus. Idcircò ad illum scribens, nobis bibendi vini mensuram & terminos statuit, tantum bibere iubens, quantum valetudinem adiuuet, quantum corpori sanitatem præbeat, & non alterum morbum: non pauciores enim, quàm continuatus aquæ potus, sed multo plures & difficiliores animi & corporis morbos immodica vini parit potatio, passionum bellum, absurdarum cogitationum hyemem menti introducens, & corporis vim molliorem & solubiliorem efficiens. Non enim ità terræ natura vexata aquarum superabundantia continuè dissoluitur, vt corporis vis mollescit, & diffluit, & exilis redditur vini potu continuò ingurgitata. Fugiamus igitur vtrinquè intemperantiam, tum corporis valetudinem curando, tum ipsius lasciuias recidendo. Vinum enim à Deo datum est, non vt inebriemur, sed vt sobrij simus: vt delectemur, non vt doleamus. Vinum enim lætificat, inquit Dauid, cor hominis: tu verò ipsum tristitiæ materiam facis. Etenim animo grauato sunt supra modum ebrij, tenebris multis

1. Tim. 5.

Quantum bibendum.

Vinolentia & malos fructus producat.

Psal. 103.

Universidad de Deusto
Biblioteca

menti offusis. Medicina optima est, quandò commensuratione habet optimam. Simpliciores nonnulli postq; aliquos prę ebrietate se deturpantes viderint, illos vituperare omittentes, fructum à Deo datum calumniantur, dicentes: Non sit vinum. Ipsis itaque dicamus, Nō sit ebrietas. Vinum enim Dei, ebrietas autem diaboli opus est: non vinum ebrietatem facit, nè Dei creaturam accuses, sed conserui insaniam argue. Tu verò peccantem punire & corrigere omittens, benefactorem afficis contumelia. Cùm igitur quosdam hæc dicentes audierimus, obmutescere faciamus. Non enim vsus, sed immodestia ebrietatem facit: ebrietatem, inquam, malorū omnium radicem. Vinum datum est, vt corporis imbecillitatem corroboret, non vt animi sanitatem exterminet. Noli igitur immoderatè Dei munere vtens, stultis & impudentioribus hominibus occasiones præbere. Quid enim ebrietate miserabilius? Mortuus est animatus: ebrius, dæmon est voluntarius: morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. Non enim in conuentibus tantùm inutilis ebrius, aut in priuatis & publicis negocijs, sed etiam solò est adspectu omnium grauissimus, fœtores exhalans terrerrimos, eructationes, & oscitationes, & voces ebriorum insuanes atque molestæ, eos qui spectant & simul sunt, extremæ abominationis implent. Et quod malorum caput est, cælum ebrijs inuisum hic morbus efficit, nec æterna bona assequi permittit, sed post vitæ huius opprobrium, & illic tali morbo laborantes pœna manet æterna. Hanc igitur improbam consuetudinem recidamus, & Paulum audiamus dicentem: Vino modico vtere. Etenim ipsum modicum propter infirmitatem permisit: quòd nisi imbecillitas vexâsset, neque modicum admittere discipulum coëgisset. Necessarium enim est nobis, traditos cibos & potus temporibus & necessitatibus semper metiri: & nullatenùs necessitatem excedere, neque imprudenter & temerè quid facere oportet.

Non vinum, sed ebrietas damnanda.

Immodestia ebrietatem facit.

Quā turpis & miserabilis creatura sit ebrius.

1. Tim 5. Tēperātia in cibo potuq; seruanda.

6 ISIDORVS libro secundo de Summo bono, capite quadragesimosecundo: Prima est luxuriæ materies saturitas panis: vndè & Propheta Sodomā de satietate panis accusat, dicens: Hæc fuit iniquitas Sodomorum, superbia, saturitas panis, & abundantia aquæ: Panem quippe Sodomitæ immoderatè sumentes, in turpitudines defluxēre flagitiorum, atque indè meruerunt, comitante superbia, cælestibus adūri incendijs, ex quo modum non tenuerunt edacitatis. Vtile est cauere gulam, ciborumq; concupiscentiam.

Ezech. 16.

Gene. 19.

Quid

Quid enim tam noxium, quàm vt animus seruiat ventri & escæ, quæ sunt destruenda, testante Apostolo ac dicente: Deus autem & hunc & hanc destruet. Proxima est ventri libido, sicut loco, sic vitio. Vbi enim ventris cura, ibi & eorum quæ circa ventrem sunt proxima. In ordine nanque membrorum, genitalia ventri iunguntur. Dumq; vnum ex his immoderatè reficitur, aliud ad luxuriam excitatur. Non ad luxuriam vel ad satietatem, sed tantum modò vt corpus sustentetur, epulis est vtendum. Nam vt Philosophi dixerunt, cibandus est venter vt contineat animam, non vt corrumpat. Qui nimiùm cibis vtuntur, quanto magis ventrem pascunt, tanto ampliùs sensum mentis obtundunt. Nam Græci dixerunt, ex crasso ventre subtilem sensum gigni non posse. Nam gulæ saturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumq; hebescere facit. Libidinis ignes ciborum fomite increscunt. Corpus autem quod abstinentia frangit, tentatio non exurit. Vndè & tres pueros abstinentes flamma Babylonij incendij, etsi tetigit, non combusit: quia nimirùm etsi desideriorum carnalium ignis abstinentium mentes inflammat vsque ad consensum, tamen concupiscentiæ vel operis, non exurit. Cui abundantia est epularum, ardentis diuitis intendat supplicium, cuius tanta in inferno inter ignes erat inopia, quāta hic epularum fuerat copia. In hoc enim seculo esurire & sitire nolūt: propterea illic inter flammas sitiens, stillam aquę quęsiuit, nec meruit. Considerandum quàm vehementer arguantur commessatio & sumptuosa conuiuia. Nam per Prophetam comminatur Dominus, se non hanc relaxare iniquitatem his qui eam libenter ambiunt. Dicit enim per Esaiam Prophetam: Eccè gaudium & lætitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Si dimittitur iniquitas hæc vobis donèc moriamini. Sicut omnes carnales cupiditates per abstinentiam resecantur, ità omnes animæ virtutes edacitatis vitio destruuntur. Indè est quòd & princeps cocorum muros Hierusalem subuertit, quia & venter, cui seruitur à cocis, virtutes animæ destruit. Neque enim posse quempiam virtutum perfectionem attingere, nisi priùs ventris edomauerit ingluuiem. Nemo potest dominari cæteris vitijs, nisi priùs ingluuiem ventris restrinxerit. Nec quisquam facilè poterit à semetipso spiritus immundos expellere, nisi per abstinentiam gulæ. Tunc enim hostes qui extra nos sunt, à nobis fortiùs superantur, quandò priùs quæ intrà nos sunt, vitia extinguuntur. Nam frustrà foris agit bellum, qui intùs habet periculum. Non qualitatem ci-

1. Cor. 6. Gula ad luxuriam prouocat.

Aciem mētis obtundit.

Dan. 3.

Luc. 16.

Esa. 22.

Omnes animæ virtutes destruit.

Ierem 51. iuxta LXX.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nō tam ciborum qualitas, q̄ cupiditas cauenda.

borum, sed eorum cupiditatem cauendam. Nam sæpè accuratiùs præparata, sine gulę concupiscentia degustantur: & sæpè abiecta & vilia, edendi cupiditate sumuntur. Sicq; fit, vt non sit in culpa ciborum qualitas, sed illud reputetur in vitio, quod cum deliderio degustatur.

Quadruplex distinctio in appetitu gulæ.

Quatuor sunt genera distinctionum in gulæ appetitu, id est, quid, quandò, quantum, & quo modo appetatur. Quid, ad rem ipsam pertinet, quæ appetitur. Quandò, si ante legitimum tempus quid appetatur. Quantum verò, ad immoderationem refertur. Quo modo, ad impatientiam festinationis ascribitur.

Nimiùm importunus exactor, venter est.

Nullus homini tam importunus exactor est quàm venter, qui quotidianam refectionem, quotidiana famis exactione adimplet. Cum cæteris enim vitijs, etli interdùm nascimur, interdùm tamen cum eis non morimur. Plerunquè voluptas vescendi ità sub obtentu necessitatis subrepit, vt dum putatur seruiri necessitati, voluptatis desiderio seruiatur: nec facilè discernitur, vtrùm quod accipiatur, gulæ an indigentiæ deputetur.

Ebrietatis fructus.

7 ET capite quadragesimotertio libri eiusdem: Esca crapulam, potus ebrietatem generat. Ebrietas autem perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis. Ebrietas ità mentem alienat, vt vbi sit, nesciat. Vndè etiam & malum non sentitur, quod per ebrietatem committitur. Verum est, quòd iuxta Prophetam,

Osee 4. Prou. 31.

fornicatio & ebrietas aufert cor. Vndè in Prouerbijs: Potentes, inquit, qui iracundi sunt, vinum non bibant, nè cùm biberint, obliuiscantur sapientiam. Plerisque laus est, multum bibere, &

Multū bibere nec tamen inebriari.

non inebriari. Audiant hi aduersùm se dicentem Prophetam:

Esaiæ 5.

Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. Vino multo deditos & luxuriosè viuentes, Esaias sic arguit, dicens: Væ qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperum, vt vino æstuetis.

Ibidèm.

Eccles 10.

De talibus & alio loco dicitur: Væ tibi ciuitas, cuius rex iuuenis est, & cuius principes manè comedunt. Multi enim à manè vsque ad solis occubitum ebrietati & gulæ voluptatibus deseruiunt, nec intelligunt cur nati sunt, sed consuetudine beluina detenti, luxuriæ tantùm tota die epulis'que inseruiunt.

Consuetudo beluina.

Clamat

Ioel. 1.

Ioel Propheta his qui ebrietati deseruiunt, dicens: Expergiscimini ebrij & flete, & vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine. Quo testimonio non ait tantùm, Flete omnes qui bibitis vinum, vt bibere omninò non liceat: sed adiecit, in dulcedine: quod ad voluptuosam pertinet & prodigam effusionem. Nam quantum

tum satis est necessitati, edocet Timotheum bibere Apostolus, dicens: Vino modico vtere. Non solùm ex vino inebriantur homines, sed etiam ex cæteris potandi generibus, quæ vario modo conficiuntur.

1. Tim. 5.

Vndè & Nazaræis, qui se sanctificabant Domino,

Num. 6.

præceptum est, Vinum & siceram non bibere. Vtraque enim statum mentis euertunt, & ebrios faciunt: luxuriam quoquè carnis vtraque æqualiter gignunt. Quidam continentes sicut panem cum pondere edunt, ità & aquam cum mensura sumunt, asserentes ad castimoniam carnis etiam aquæ abstinentiam conuenire.

Luxuriam gignit vinum & sicera.

8 AMBROSIVS in libro de Helia & ieiunio, capite duodecimo: Sicut mater fidei, continentiæ: ità perfidiæ mater, ebrietas est. In quod facinus non ista præcipitat? Sedentes in foribus tabernarum homines, tunicam non habentes, nec sumptum sequentis diei, de imperatoribus & potestatibus iudicant, immò regnare sibi videntur, & exercitibus imperare. Fiunt ebrietate diuites, qui sunt in veritate inopes. Aurum donant, dispensant pecunias populis, ciuitates ædificant, qui non habent vndè cauponi potus sui precium soluant. Feruet enim vinum in his, & nesciunt quid loquantur. Diuites sunt dum inebriantur: mox vbi vinum digesserint, cernunt se esse mendicos. Vno die bibunt multorum dierum labores. De ebrietate ad arma consurgunt, calicibus tela succedunt. Pro vino sanguis effunditur, & ipsum sanguinem vina fuderunt. Quàm fortes sibi homines videntur in vino, quàm sapientes, quàm diserti, quàm etiam pulchri ac decori, cùm stare nō possint? Mens titubat, lingua balbutit, pallor & sanguis ora suffundit. Fœtor ebrietatis horrori fit. Barbari in ferrum ruunt, vulgus in rixas. Si quis eorum pugno fuerit percussus, videas ora sauciorum vini lachrymas fundere, miserabiles epilogos decantare. Habet enim hoc temulentia, vt & molliat, & resoluat corda temulentorum. Sicut enim ignis probat ferrum durum, ità & vini incendio etiam superborum hominum cor liquescit. Omnes sibi in vino æquales videntur, nullus inferior. Non pauper diuiti cedit, vtpotè quia pauperem se esse nescit. Non infirmus valido, cui omnis in bibendo est fortitudo. Non mendicus locupletiori, non ignobilis honorato: sed cùm bibunt, illum regem habent, qui bibendo superauerit viros. Meritoq; scriptum est, Aequalis vita hominibus, vinum in ebrietate. Sed vtinàm & quod sequitur, audires: Bibas illud moderatè, vt sis sobrius. Nō habes quòd accuses vinum: in iucunditatem creatum est

Perfidiæ mater ebrietas.

Ebriorum fatuitas.

Eccl. 31. iuxta LXX. aut aliā versionem.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ & cordis est, si illud moderatè bibas. Immoderatio autem potus, in iracundiam concitat, & ruinas multas efficit. Sed fortè dicas, has esse porationes vulgarium & leuissimorum hominum. Veniamus ergò ad horum potentium & fortissimorum conuiuia.

Compotorũ consuetudo.

9 CAPITE decimotertio: Primò minoribus poculis velut velitari pugna præluditur. Verùm hæc non sobrietatis est species, sed bibendi est disciplina. Etenim vt tragœdiarum actores primò sensim vocem excitant: donèc viuæ vocis aperiant iter, vt posteà magis possint clamoribus personare: ità isti quoquè in principio prælusorijs se exercent poculis, vt iritent sitim, nè fortè restinguant eam, & satiati posteà, bibere non possint. Ergò vbi res calere cœperit, poscunt maioribus poculis, feruor inardescit. Aridus cibus siti exæstuat, & vbi imminui vasa cœperint, potu meraciore reparantur. Certant pocula cum ferculis, & inter moras sæpè geminantur. Deindè procedente potu longiùs contentiones diuersæ, & magna certamina, quis bibendo præcellat. Nota grauis, si quis se excuser, si quis temperandum forte vinum putet. Et hæc donèc ad mensas perueniatur secundas. At vbi consummatæ fuerint epulæ, putes iam esse surgendum: tunc de integro potum instaurant suum: & cùm consummauerint, tunc inchoare se dicunt: tunc deferuntur phialæ, tunc maximi crateres quasi instrumenta bellorum. Ac nè immoderatum hoc arbitreris, mensura proponitur, certatur sub iudice, sub lege decernitur. Agonothetes illic furor est, stipendium debilitas, victoriæ præmium culpa: pendet anceps diù & dubius belli euentus. Furor enim illic est præliaris. Et in fine: Quos manè insignes armis spectaueras, vultu minaces, eosdem vesperi cernas etiam à puerulis rideri, sine ferro vulneratos, sine pugna interfectos, sine hoste turbatos, sine senectute tremulos, in ipso iuuentutis flore arentes.

Certamen cõbibonum.

Reprehensio eorũ qui inuitãt alios ad potũ ac cibũ immoderatũ.

10 RVRSVM capite decimoquartò: Rogas ad iucunditatem, cogis ad mortem. Inuitas ad prandium, efferre vis ad sepulcrum. Cibos promittis, tormenta irrogas. Vina prætendis, venena suffundis. Omne enim quicquid nocet, venenum est. Tollit sensus, viscera exurit, somnum infert, caput vexat. Etiam maior vis vini, quàm veneni est. Demiq; venenum vino excluditur, non veneno vinum.

Deut. 32.

Meritò Deus per Moysen non solùm veneno, sed etiam draconum veneno vinum comparauit, dicens: Furor draconum vinum eorum, & ira aspidum insanabilis. Et pulchrè additur, insanabilis.

Multi

Multi enim reliquorum serpentium veneno curantur, nemo ebrietate. Certè veneno caro vulneratur, vino mens. Noxia est ebrietas ad corporis sanitatem, menti etiam crimen adiungit. Aduerte etiam & perfidiæ venenum, vini declaratum nomine. Ait enim suprà de alienigenis, qui nescirẽt Deum: De vinea enim Sodomorum vinum eorum, & vitis eorum vitis Gomorrhæ: vua eorum vua fellis, botrus amaritudinis in ipsis.

Ebrietas animo & corpori nocet.

Ibidẽm.

11 CAPITE decimosexto: Sudant vino corpora temulentorum: si leuiùs ea tetigeris, exprimis vinum. Ebrietas fomentum libidinis, ebrietas incentiuum insaniæ, ebrietas venenum insipientiæ. Hæc sensus hominum mutat & formas, per hanc fiunt ex hominibus equi adhinniẽtes: Siquidem naturali vapore corporis calidi, & præter naturam vini calore flammati, cohibere se non queunt, & in bestiales libidines excitantur, vt nullũ tempus p̃scriptum habeãt quod deceat indulgere cõcubitui. Vocem amittunt, colore variantur, oculis ignescunt, ore anhelant, fremunt naribus, in furore ardescunt, sensu excedunt. Hinc phrenesis periculosa, hinc calculi grauis pœna, hinc exitialis eruditas, hinc vomitus frequens semesas epulas cum internorum viscerum cruore fundentium. Nam eadem Dominus per Hieremiam locutus est, dicens: Bibite & inebriamini, & vomite, & cadetis, & non consurgetis. Hinc etiam vanæ imagines, incerti visus, instabilis gressus, vmbras sæpè transiliunt sicut foueas. Nutat his cum facie terra: subitò erigi & inclinari videtur, & quasi vertatur, timentes in faciem ruunt, & solum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus sibi videntur includi. Murmur in auribus tanquàm maris fluctuantis fragor, & resonantia fluctu littora. Canes si viderint, leones arbitrantur, & fugiunt. Alij risu soluuntur incondito, alij inconsolabili mœrore deplorant, alij cernunt irrationabiles pauores. Vigilantes somniant, dormientes litigant. Vita his somnium est: somnus his mors est: excitari nullis vocibus possunt, quantolibet stimulando impulsu petas: nisi resipuerint, euigilare non possunt. Vndè benè Hieremias huiusmodi hominem tanquàm superfluam creaturam deflendum putat. Quid est homo ebrius, nisi superflua creatura?

Ebrietatis detestatio, & quantũ detrimẽti adferat.

Hierem. 25.

Homo ebrius nihil aliud q̃ superflua creatura.

12 CAPITE decimooctauo: Sed quid de viris loquamur, quãdò etiam fœminæ, quas oportet solicitiorem castitatis sobrietatisque adhibere custodiam, vsque ad ebrietatem bibunt? Deindè surgentes, quas etiam inter secreta domûs vel audiri ab alienis non

De fœminis temulentis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuenit vel videri, prodire audent in publicum non velato capite, vultu procaci. Apostolus mulieres tacere etiam in Ecclesia iubet, domi viros suos precipit interrogare. Illę in plateis inuerecundos viris sub conspectu adolescentulorum intemperantium choros ducunt, iactantes comam, trahentes tunicas, scissæ amictus, nudæ lacertos, plaudentes manibus, saltantes pedibus, personantes vocibus, iritantes in se iuuenum libidines motu histrionico, petulanti oculo, dedecoroso ludibrio. Spectat corona adolescentum, & fit miserabile theatrum. Inter saltantium lapsus ocello impuro, & contaminato adspectu, terra turpi saltatiõe polluitur, quæ obscœnis cantibus verberatur.

1 Cor. 14. 1. Tim. 2.

Terra turpi saltatione polluitur.

1 C BVRCHARDVS Vuormatiensis Episcopus libro decimoquarto Decretorum, instituit tractationem de crapula & ebrietate, & ex canonibus, Patrumq; ac Põtificum sententijs ostendit, quæ pœna iniungenda sit ijs, qui illis vitijs implicantur. Atque inter reliqua hunc affert canonem ex pœnitentiali Theodori: Sacerdos quilibet si inebrietur per ignorantiam, septem dies pœniteat in pane & aqua: si per negligentiam, quindecim dies: si per contemptum, quadraginta dies. Diaconus vel monachus, secundùm ordinem, vt scriptum est, ceu & reliqui Clerici, & ministri iuxta ordinem, iudicio Sacerdotis pœniteant. Laici velut vota nõ habentes, si inebriantur, arguantur à Sacerdote, quòd ebriosi regnum Dei non possidebunt, & interitus sit ebrietas: & compellat eos pœnitere. Qui cogit hominem vt inebrietur humanitatis gratia, acerrimè corripiatur, & septem dies pœniteat: si per contemptum, triginta dies. Nullus Christianus alium Christianum plus bibere cogat, quàm naturæ sufficiat. Quod si fecerit, iuxta id quod in pœnitentiali habetur, pœniteat. ET eiusdem libri capite decimotertio ex pœnitentiali Romano: Qui per ebrietatem vomitum facit, si presbyter aut diaconus est, quadraginta dies pœniteat. Si monachus, triginta dies pœniteat: si Clericus, viginti dies: si Laicus, quindecim dies. Item capite decimoquarto ex pœnitentiali Bedæ: Laicus si per ebrietatem vomitum facit, tres dies à carne & vino & cereuisia abstineat. RVRSVM capite decimoquinto ex eodem: Si quis per nequitiam alium inebriat, quadraginta dies pœniteat. Quòd si in consuetudine habuerit, communione priuetur, donèc dignè pœniteat, & emendationem promittat.

Pœnitẽtia eorũ qui se inebriant.

1. Cor. 6. Pœnitẽtia eorum qui alios ad ebrietatẽ cogunt.

Vomentes ex ebrietate.

Alios inebriantes.

2 IVO Episcopus Carnotensis tertiadecima parte Decretorum, à capite sexagesimonono vsque ad octogesimumsextum, habet omnia

omnia quæ Burchardus in libro decimoquarto: & quæ ex eo antè adducta sunt, apud Iuonem capite septuagesimosexto, octogesimoprimo, octogesimosecundo, & octogesimotertio reperiuntur.

3 HIERONYMVS in caput primum epistolæ ad Titum: Quale est autem, Episcopum videri vinolentum, vt sensu occupato vel exaltet risum contra grauitatis decorem, & labijs dissolutis cachinnet, vel si paululùm tristis, cuiusdam rei fuerit recordatus, inter pocula in singultus prorumpat & lachrymas? Longum est ire per singula, & insanias quas ebrietas suggerit, explicare. Videas alios pocula in tela vertẽtes, scyphum in faciem iacere conuiuę: alios scissis vestibus in vulnera aliena proruere: alios clamare, alios dormitare: qui plus biberit, fortior computatur: accusationis occasio est, adiuratum per regem frequentiùs non bibisse. Vomunt, vt bibant: bibunt, vt vomant. Digestio ventris & guttur vno occupantur officio. Hoc nunc dixisse sufficiat, quòd, secũdùm Apostolum, in vino luxuria est. Et vbicunquè saturitas atque ebrietas fuerint, ibi libido dominetur. Specta ventrem & genitalia: pro qualitate vitiorum, ordo membrorum. Nunquàm ego ebrium castum putabo, qui etsi vino consopitus dormierit, tamen potuit peccare per vinum.

Quas insanias ebrietas suggerat.

Eph. 5.

Ebrius nunquàm castus.

4 IDEM in epistola octogesimatertia ad Oceanum: Vinolentia scurrarum est, & comessatorum: venter que mero æstuans, citò despumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia est. Qui luxuriatur, viuens mortuus est: ergò qui inebriatur, & mortuus & sepultus est. Noë ad vnius horæ ebrietatem nudat femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth per temulentiam nesciens libidini miscet incestum: & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt.

Vinolentia scurrarũ est.

Luxuriam parit.

Qui inebriatur, mortuus & sepultus est.

Gen. 9. & 19.

5 AMBROSIVS libro primo de pœnitentia, capite decimoquarto: Pascitur libido conuiuijs, nutritur delicijs, vino accenditur, ebrietate flammatur. Grauiora sunt his fomenta verborum. Vbi caro inebriatur, mens titubat, animus vacillat, cor fluctuat.

Pascitur libido cõuiuijs.

VIII

Quid est Ira, & quæ soboles ex illa nascitur?

A Ira est immoderata cupiditas puniendi eius, à quo læsum se quis arbitratur.[a] Nascuntur ex illa detestandæ filiæ, rixæ, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio atque blasphemia.

a Gregor. lib. 31. cap 31 Proue. 29. d Iob 15. a Eccl. 19. d Ephes 4 g

B Est[b] hoc animi virus pernicioſum, omnẽ iudicij prudentiæque vigorem, & animi sæpeque corporis sanitatem labefactans. Quarè monuit Ecclesiastes:[c] *Nè sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit.* Et gentium Doctor præcepit:[d] *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicèm benigni, misericordes, donãtes inuicèm, sicut & Deus in Christo donauit vobis.* Cæterùm aduersùs iracundos, contentioſos, contumelioſos iam lata est Christi sententia, valdeque metuenda illa:[e] *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: Qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.*

b Lege Basil. in hó. 10. de ira. Chryso. ad pop. homil. 29. & sequẽtib. Itẽ ho. 6. in act. 4. & 18. in Mat. Greg. l. 5. Moral. c. 30. & sequẽt. c Eccẽs 7. b Eccl. 8. d 28. a b 30. d Prou. 12. c 15. a c 18. a b 22. d 26. c 27. a Iob 5 a Psal. 4. a & 30. b d Eph. 4 g Col. 3. b Bernar. serm. 15 in psal. Qui habitat. Ambr. lib. 1. off. ca. 21. Aug. in psal. 4. Itẽ lib. de vera rel. c. 45. epi. 87. & 149 Greg. li. 8 epist. 51. ad Leõt. & p. 7. cu. 18 past. admõit 17.

e Matth. 5. c Greg. lib. 21. Moral. ca. 5. & lib. 1 de ser. Domini in mõte c. 19. in enchirid. c. 79.

SCRIPTVRAE.

PROVERBIORVM vigesimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignãdum facilis est, erit ad peccandum procliuior.

IOB decimoquinto: Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Nunquid sapiens respondebit quasi in ventum

tum loquens, et implebit ardore stomachum suum? Nunquid primus homo tu natus es, et ante colles formatus? Nũquid consilium DEI audisti, et inferior te erit eius sapientia? Quid nôsti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus? Et senes & antiqui sunt in nobis multo vetustiores quàm Patres tui. Nunquid grande est vt consoletur te Deus? sed verba tua praua hoc prohibent. Quid te eleuat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus, vt proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo, vt immaculatus sit, & vt iustus appareat natus de muliere? Eccè inter sanctos eius nemo immutabilis, & cæli non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem, &c.

ECCLESIASTICI decimonono: Est correptio mendax in ira contumelioſi: & est iudicium quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.

AD Ephesios quarto: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum oñi malitia.

ECCLESIASTIS septimo: Melior est patiens arrogante. Nè sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit.

ECCLESIASTICI octauo: Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & vbi non est adiutorium, eludet te.

ET capite vigesimooctauo: Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini reseruat iram, & à DEO quærit medelam? in hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? ipse dum caro sit, reseruat iram: & propiciationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Memento nouissimorum, & desine inimicari. Tabitudo enim et mors imminent in mandatis eius. Memorare timorem DEI, & non irascaris proximo. Memorare testamentum altissimi, & despice ignorantiam proximi. Abstine te à lite, & minues peccata. homo enim iracundus incêdit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundùm enim ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis, sic iracundia illius erit: & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem: et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit: et si expueris super illam, extinguetur: vtraque ex ore proficiscuntur. Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, et dispersit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum destruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit, et priuauit illas laboribus suis: qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat.

ITEM capite trigesimo: Zelus et iracundia minuunt dies.

PROVERBIORVM duodecimo: Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est.

ET capite decimoquinto. Responsio mollis frangit iram: ser-

sermo durus suscitat furorem. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

RVRSVM capite decimooctauo Labia stulti miscét serixis, et os eius iurgia prouocat. Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere?

ITEM capite vigesimosecundo: Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: nè fortè discas semitas eius, et sumas scandalum animę tuę.

ITERVM capite vigesimosexto: Sicut carbones ad prunas, et ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas.

ET capite vigesimoseptimo: Graue est saxum, et onerosa arena: sed ira stulti vtroque grauior. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: et impetum concitati spiritûs ferre quis poterit?

IOB quinto: Virum stultum interficit iracundia, et paruulum occidit inuidia.

PSALMO quarto: Irascimini, et nolite peccare.

ET trigesimo: Miserere meî Domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea et venter meus.

AD Colossenses tertio: Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Induite vos ergò sicut electi DEI, sancti et dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicèm, et donantes vobismetipsis, si quis aduersùs aliquem habet querelam: sicut et Dominus donauit vobis, ità et vos, etc.

MATTHAEI quinto: Ego autem dico vobis, quia omnis q irascitur fratri suo etc. vt in textu. Si ergò offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus

habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

habet aliquid aduersùm te : relinque ibi munus tuum ante altare, et vade priùs reconciliari fratri tuo : et tunc veniens offeres munus tuum.

PATRES.

A GREGORIVS libro primo Moralium, capite trigesimo primo: De ira rixę, tumor mentis, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphemiæ proferuntur.

1 B BASILIVS Magnus in homilia de ira, quæ est decima inter homilias variorum argumentorum. Quandò semèl iræ perturbatio mentem prępcipitans, imperium animæ sumpserit, hominem penitùs in feram conuertit, nec hominem qui rationis sit compos, esse sinit. Quod enim venenum virus emittentibus erit, hoc item & furor animo iritatis ac perturbatis. Impetu feruntur, insiliunt, rabie vt canes afficiuntur, punguntur vt scorpij, mordent vt serpentes. Nouit & scriptura eos qui hoc vitio tenentur, ferarum appellatione vocare, quibus sese ob peruersitatem similes ac familiares reddiderunt. Nam & canes, & serpentes, & genimina viperarum, & his similia nominat. Qui enim ad mutua inter se eiusdem generis parati sunt inferendà incommoda, iure feris ac venenatis asscribi possunt, quibus ex natura continuum aduersùs homines odium est. Effrænes linguæ, ora incustodita, incontinentes manus, contumeliæ, probra, accusationes, verba, & alia eiusmodi quæcunque quis enumerare poterit, iræ sunt ac furoris fructus. Ob iram ensis acuitur, mors homini ex homine venit, fratres inter se ignorantur, parentes ac liberi naturæ obliuiscuntur. Sed & ante omnia seipsos haud agnoscunt irati, deindè neque quotquot habent necessarios. Quemadmodùm enim torrentes ad curua loca decurrentes, secum obuia quæque trahunt : sic & iratorum impetus violenti & instabiles, omnia similiter percurrũt atque obruunt. Non eis senectus venerabilis, non vitæ virtus, non generis propinquitas, non acceptæ iam gratiæ, non denique quicquid aliud, quanuis æstimandum, in honore est. Momentanea quædam insania est ira. Quin & maximum se in malum sæpiùs conijciunt, & studio vindicandi, seipsos negligunt. Eorum nanque memoria quibus læsi sunt, velut œstro quodam incitati, & animo exacerbato atque æstuanti, non priùs desinunt, quàm incommodum aliquod infestanti infligant : vel ipsi (si id contingat) accipiant : quemadmodùm sæpè euenit, vt quæ

Hominẽ ira in feram conuertit.

Iræ fructus.

Momentanea insania.

quæ per vim tentata sunt, plus accipiant incommodi, quàm inferant. Quis enim in ea se mala conijcerer, quæ ira feruidi homines, quauis occasione vociferantes & exasperati, subeunt atque tolerant? Nam & omni fera venenata impudentiùs ruunt, nec priùs desistunt, quàm aliquo malo magno & intolerabili, ira intumescente, æstuantem exarient animum. Neque enim ensis acies, neque ignis, neque horrendum aliquid, animam ira intumescentem ac furentem satis compescere valebit: non magis quàm à dæmonibus detenti, à quibus irati nihil nec forma, neq; animi affectu differunt. Nam ijs qui ad vindictam anhelant, ità quidem circum præcordia sanguis feruet, quasi vi ignis ebulliat & exæstuet. Supernè verò accensà facie, alio adspectu visendum exhibet iratum, eam formam quæ omnibus consueta est & nota, quasi larua quadam, vt in scena fieri solet, prorsus immutans: oculi cõsueti non appárent, sed ignei micantes que, dentes acuunt, veluti sues grassantes : vultũ sunt liuenti sanguine suffuso. Oris tumore increbescente, venæ ob turbati intrà viscera spiritũs angustiam disruptæ. Vox aspera & intensa, sermo inconstans & confusus, ac temerè cadens, nec concinnè, nec significanter, ne ex parte quidem prolatus. Postquàm verò ira sicut flamma, sicca materia succensà iritatos inuasit, tunc nec sermone dicenda, neque referenda videre licet spectacula. Manus quidem erectas etiam aduersùs contribules, & per omnes corporis partes distractas, pedes extra omnem ordinẽ & ab re certatim discurrentes: deniquè partes corporis omnes, insaniæ instrumenta factas. Si autem pariter aliquem exaduersò concurrentem inueniãt, iramq; mutuam inter se exerceant, ea patiuntur, quæ fas est eos pari, qui sub tali dæmone contendunt ac certant. Membrorum mutilationes, vulnera, mortes præmium pugnæ ferunt. Cepit qui primus, manibus iniuriam intulit: alter vlciscitur : Hic instat, ille non cedit : corpus obitèr vulneribus petitur. Ira verò facit, vt dolor & incommodum minimè sentiantur. Non enim damna corporis aut sensum curant, cùm omni studio & omnibus viribus sint animo ad vlciscendum commoti & excitati. Nè, fratres dilectissimi, malum malo curate, neu contẽdite inuicèm calamitate mutua vincere. In rixa enim is inferior est, qui victor est, ac peccatis longè grauior discedit. Ira certamẽ excitat, certamen verò conuicium, conuicium verbera, verbera demùm vulnera, ex quibus & mortes sæpè sequuntur. Ille maledixit, tu benedicas. Verberauit, tu patere. Exuit, nihiliq; te existimauit, tu cogita quomodò ex terra es, & in

A dæmõibus vix irati differunt.

Iratis hoibus quomodò resistendum, & aduersùs irã remedia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terram reuertéris. His nanque modis atque rationibus te confirmans, longè leuiora quàm re vera sint, inuenies tibi aduersarij facta iurgiaq;. Sic etiam talionem illi securiùs reddes, ostendesq; quàm sis contumelijs inuulnerabilis, ac præclaram tibi patientiæ coronam comparabis, dum alterius insaniam, occasionem philosophiæ ac tuorum feceris meritorum. Quamobrem si mihi credis, probra contumeliasq; minimè curabis: obscurum te & inglorium vocauit, nullius quæ æstimationis? terram te ac cinerem esse dicas. Nec tu melior es patre nostro Abraham, qui se eadem vocauit: ignarum, pauperem, ignobilem nominauit? tu vermem te dicas, & è stercore genus ducere, verba Dauid memorans. His etiam Mosis decus adde. Ille ab Aaron & Maria verbis petitus probrosis, non ad Deum aduersùs illos interpellauit, sed pro eis orauit. Quorum tu, dic mihi, cupis esse discipulus? beatorum hominum & DEO gratorum, an eorum qui spiritu referti sunt maligno? Quandò enim verborum contumelia tentaris, illud existima, periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhæreas, seu per iram in aduersarij partes inclines. Da tempus cogitationibus, ad optimam eligendi partem opportunum. Nam è duobus alterum proculdubiò consequéris, aut inimicum tuæ mansuetudinis, exemplo munitiorem reddes: vel certè si despexeris, acriùs illum vindicabis. Si enim malum est ira, cur malum id non euitas? Si venia dignum, cur irato succenses? Ex quo si secundus venisti ad iram, nihil te hoc iuuabit. Non enim in certaminibus palæstram priùs prouocans, sed qui superat, coronatur. Quamobrem non solùm is qui facinus aliquod graue priùs tentauerit, sed qui mali ducis ad scelus exemplum fuerit imitatus, omninò mulctatur. Si enim te pauperem verè appellat, verum respuere nequaquàm debes. Si mentitur, quid ad te dicti vanitas? Sicut enim ad laudes tuas, si veritatem excedunt, efferri non debes: ità nec ad probra in te non verè iactata, minimè dolere. Nónne vides, quemadmodùm sagittæ si duriora offendant, resultant ac excidunt: in mollibus verò & obedientibus facilè figuntur: ità & in cõtumelijs euenit: qui eis occurrit ac resistere quærit, illas in se recipit: qui autem mansuetudine ac patientia armatus, ad eas excipiendas se præparauerit, omninò excutiet ac euitabit. Quid, miser, angeris pauperis appellatione? Reminiscere quòd quemadmodùm nudus in mundum venisti, nudus etiam egressurus es. Quid enim nudo pauperius? Nihil profectò graue audisti, nisi tibi ipse quæ obiecta sunt, agnoscas. Quis vnquàm ob paupertatem in carcerem ductus

Genes. 18.

Psal. 21.
Num 12.

Iob 1.

ductus est? Nam egére, nõ turpe quidem aut aliquod probrum fuerit, sed paupertatem generosè non ferre. Memor sis Domini nostri Iesu Christi: qui cùm diues esset, nostri gratia egére voluit. Si verò & stultus & indoctus appellaberis, reminiscere eorum quæ à Iudæis iactata sunt in veram sapientiam: Samaritanus es, & dæmonium habes. Si enim contra hæc maledicta iraseris, iam ea corroborãsti. Quidnam est ira stultius? Si verò quietus & immobilis persistas, pudorem maledicenti magnum intulisti, cùm re ipsa prudentiam modestiamq; ostenderis. Alapa seu pugillo cæsus es? expuit aliqs in faciem? Eadem & Dominus est passus. Nec enim ab expuentibus aut cędentibus faciem auertit. Calumniam pateris? & Dominus: Tua laceratur vestis? Et à Domino quoquè vestis per vim extracta, & super eam missæ sortes. Nondùm condemnatus es, nondùm cruci affixus. Multa tibi toleranda, vt ad eius imitationem peruenias. Talia igitur, & horum similia tibi succurrant, mentisq; tuæ impetum ac iram compescant. Similes nanque præparationes & animi dispositiones, morsus cordis & impulsus facilè delebunt, & animi cogitationes in tranquillum statum deducent. Quomodò igitur iræ incommoda fugiamus? Si eam nullo modo mentem rationem ve occupare sinamus. Quamobrem si fortè in cogitationem veniat aut cadat, eam ità retineamus, vt equum iugalem nobis ratione, vt freno quodam obtemperantem, ac ordinem proprium nequaquàm excedentem, & via ingredientem, qua à mentis recto cõsilio dirigitur. Et paulopòst: Ira, quãdò oportet & vt oportet, ex ratione dispensata, fortitudinem, patientiam, ac constantiam parit: præter verò rectam rationem tractata, furor & insania efficitur. Idcircò nos Psalmus admonet: Irascimini, & nolite peccare. Ipse nanque Dominus in Euangelio illum qui temerè fratri iratus fuerit, reum iudicij facit. Illum verò qui tanquàm pharmaco ad ea quæ oportet, ira vtitur, minimè condemnat. Dicitur nanque: Ponam inimicitiam inter te & serpentem. Et rursùs: Hostes fitis Madianitis. Docentis verba sunt, vt ira veluti armis vtamur. Ideò Moyses omnium hominum mansuetissimus, vituli idololatriam damnans, Leuitarum manus in cædem fratrum armauit. Vnusquisque, inquit, vestrùm, gladium ad latus teneat, & transite à porta in portã, & flectite per circuitum castrorum, & suũ quisq; fratrẽ interimat, & quilibet proximũ suum. Et paulopòst Moyses ait: Vestras hodiè manus Deo cõsecrãstis, qlibet in filio suo, & fratre suo, vt detur vobis benedictio. Quid Phinees iustum reddidit? Nónne

Ira incõmoda quomodò vitari queãt.

Ira freno rectæ rationis gubernata laudabilis est.

Psal. 4.
Matth. 5.

Genes. 3.
Num. 31.

Ira veluti armis vsi sunt Sancti.
Exod 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Num.25. iusta contra fornicantes ira, qui alioquì mitis ac mansuetus existés, postquàm stuprum Zambri & scorti Madianitis palàm in populo vidit, adeoq; impudenter admissum, vt nec tam turpe spectaculum occultari vellét: mimimè tam indignum facinus passus, ira vt oportebat vsus, protinùs vtrunque trucidauit. Samuel autem Agag regem Amalech, à Saule contra mandatum Domini seruatum, nónne

1.Reg.15. iusta ira in medium trahens occidit? Sic itaque fit ira sæpenumerò bonarum actionum ministra. Helias verò zelotes quinquaginta

Bonarũ actionum ministra nonnunq; est ira. supra quadringentos turpitudinis sacerdotes, & quadringentos viros sacrorum nemorum, comedentes de mensa Iezabel, iusta sapientiq; indignatione, in totius Israel vtilitatem, vt morte mulctarẽtur, effecit. Tu autem fratri tuo sine causa irasceris. Quomodò au-

3 Reg.18.

Irascendũ nõ tam homini q; dæmoni, à quo ille impellitur. tem sine causa? Cùm sit alius qui instigat dæmon, & alius qui instigatur homo, cui tu maledicis: simile quiddam canibus admittens, qui saxa mordere solent, quandò iactantes attingere non valent. Instigatus enim ac incitatus, misericordia profectò dignus est. Qui verò incitat, odio maximo est insectãdus. In hunc igitur iram trãsfer hominum interfectorem, mẽdacij patrem, peccati ministrum. Fratrem verò in te peccantem miserebere. Nam si in peccato vsque ad extremum durabit, cum ipso dæmone æterno tradetur igni. Et iterùm post pauca: Si ex Dominico præcepto omnium vltimus esse assueueris, quonam modo maledictis præter dignitatem prouocatus, ægrè ferre aut respondere poteris? Nam si paruus puer verbis te contumeliosis peteret, occasionem tibi potiùs ridendi daret. Quòd si phrenesi captus & sensu excidens, verba incõposita & stulta minime que vera dicat, misericordia potiùs quàm odio dignus

Nõ tam alterius verba, q; superbia nostra nos ad irã prouocat. erit. Non igitur verba solent tristitiam mouere, sed superbia aduersùs eum qui nos vituperat, & vniuscuiusque de seipso phantasia. Quòd si horum alterutrum menti tuæ exemeris, manes quidam sonorum strepitus erunt quæ ab aduersario dicentur. Quamobrem iram omninò sedabis indignationemq;, nè iram illam quæ de cælo supra omnem impietatem & iniustitiam hominum reuelabitur, experiare. Si enim animo sapienti amaram indignationis radicem extirpare poteris, multa cum hoc principio perturbatiõum

Filiæ iræ. semina facilè extingues. Nam & dolus, & suspicio, & infidelitas, & malignitas, & insidiæ, & audacia, & omnia his similia, huius vitij germina sunt, atque appendices. Itaque fratres amantissimi, nè obsecro tantum nobis malum inducamus, animæ morbum, rationis

Egregia descriptio iræ. tenebras, à Deo alienationem, obliuionem familiaritatis, principium

um bellorum, plenitudinem calamitatum, dæmonem pessimum nostris animis innatum, incolam quendam impudentem, nostra interiora possidentem, denique sancti Spiritus iter ad nos impedientem. Vbi inimicitiæ sunt, contentiones, indignationes, sectæ, nostris animabus perpetuos generantes tumultus, ibi spiritus mansuetudinis haud requiescit. Quamobrem beati Pauli monitis obtemperantes, omnem à nobis indignationem ac clamorem cum

Ephe.4. omni malitia abijciamus, ac inuicem boni ac misericordes existamus, expectantes beatam spem mansuetis omnibus promissam.

Matth.5. 2 CHRYSOSTOMVS homilia vigesimanona ad populum Antiochenum. Nihil iracundo homine intuauius, nihil grauius, nihil infestius, turpius nihil: sicut econtrà, nihil nescio iracundo iucundius. Feræ potiùs quàm iracundo homini coliabitandum est. Nam illa cùm semèl mansuefacta fuerit, suam seruat legem: hunc autem quotiescunquè mitigaueris, rursùm efferatur, nisi quis in talem habitum ipsum induceret. Sicut enim dies clara & serena, & hyems multæ plena tristitiæ, itidèm & irascẽtis animus, & mansueti. Quis

Hominis iracundi vituperatio.

Ira corput lædit, & animũ. tortor ità laniare latera poterat? quæ ignita tela corpus ità perforarent? quis furor ex naturalibus ità sensibus excedere facit, sicut furor & iræ consternatio? Noui multos ex ira morbos incurrisse, & febrium difficilimæ præsertim hæ sunt. Si verò ità corpora lædũtur, animas cogita: nè cogites enim quod non vides, sed cogita, si malitiam suscipiens ità læditur, quantum patiens patietur detrimentum. Multi oculos amiserunt, in grauissimum multi morbum inciderunt: generosè quidem ferens omnia, facilè sustinebit. Verumtamen talia tanquàm grauia imperat, & horum nobis mercedem statuit gehennam, & diabolus est, & nostræ salutis inimicus: & magis huic, quàm Christo, paremus, qui saluator est & benefactor & protector, & talia dicit, quæ iucũdiora sunt & honestiora, vtilioraq; ac magis expediunt, & nobis & necessarijs nostris plurimùm

Nihil iracundia peius & intempestiuius prosunt. Nil iracundia peius, charissimi, nil ira intempestiuius. Nõ opus est multa dilatione, acutus est morbus. Frequenter ex ira verbum aliquis emisit, ad cuius remedium totius indiget vitæ: & aliquid commisit, quod omnem ipsius vitam subuertit. Hoc enim est difficile, quod in breui tempore, & per solam actionem, & per vnũ

Acutus morbus. duntaxat verbum æternis nos frequenter exclusit, & multos euacuauit labores. Itaque vos hortor, vt omnia faciatis, vt hanc feram cohibeatis. Pareamus itaque Deo, nec in barathra nos præcipitemus: sed dum tempus est, equum cohibeamus, nè sessorem sub-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uertamus : iræ amputemus ala-, nè ampliùs malum in altitudinem extollatur. Acutum enim est ira vitium, acutum & efficax animas nostras furari : propterea passim oportet et aditum obstruere : absurdum enim est, feras quidem mansuefacere posse, animam verò nostram insolescentem despicere. Ignis est vehemens ira, omnia deuorans : nam & corpus perdit, & animam corrumpit, & reddit insuauem, & in visu quenque turpissimum. Quòd si furoris tempore posset irascens sibimetipsi notus fieri, non alia foret opûs admonitione. Nihil enim irascentis deformius adspectu. Ebrietas quædam est ira, immò verò difficilior ebrietate, & dæmone miserabilior : sed si modestè agere meditemur, optimam philosophiæ viam inueniemus.

Ignit vehemens omnia deuorans.

Dæmone miserabilior.

3 ET homilia trigesima ad populũ Antiochenũ: Nõ habitat Spiritus sanctus vbi furor: maledictus iracũdus. Nihil sani potest emanare vndè procedit ira. Sicut enim in maris tempestate multus tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philosophãdi tẽpus habet: ità nec in ira. Vide dæmonibus pressorum vultus, ebriorũ & furẽtium: Quid inter se differũt? Nónne furoris totũ est? Quid enim si hoc ad tẽpus efficitur? Nã furẽs ad tẽpus premitur, hoc aũt quid peius, ꝙ & se nõ confunduntur excusare? Nesciebam, inquit, qd dicerẽ. Et quarè nesciebas hoc, cùm sis homo rationalis? Rationem habens, irrationalium opera facis, tanquàm effrenis equus furore correptus & impetu? Et excusatio quidem est accusatiõe digna. Vtinàm enim scisses quæ dicebas. Iræ sunt, inquit, verba, non mea. Quomodò sunt illius? certè vires ira non habet, nisi sumat abs te: quale si quis dicat: manûs sunt, non mea, vulnera. Ab hoc igitur dæmone liberemur, eum corripiamus incipientem, sigillum pectori quasi quoddã frenum imponamus. Canis est impudens, ira: sed legem audire discat. Multò peius, presbis dæmonio sumus, qui peccamus, dispositi. Sed nõ spumamus, nec oculos contorquemus, nec manus. Vtinàm hoc in corpore pateremur, & non in anima. Vis tibi demonstrem animam spumantem & immundam? cogita irascentes & ebrios ex ira. Qua spuma non emittunt immundiora verba? Verè veluti fœtidam salsuam emanant, & sicut illi præsentium nõrunt neminem, ità nec hi, obtenebrata eis mente, & oculis conuersis, non amicum, non inimicum, non venerabilem, non contemnendum, sed omnes similiter adspiciunt. Nónne vides eos trementes, sicut & illos? at non humi sternuntur. Sed eorum anima iacet humi, & palpitans cadit. Si nanque recta stetisset, non passa fuisset ea quæ passa est. An non

Intempesto mari & dæmoniacis cõparantur iracundi.

Ira vires non habet, nisi eas à nobis arripiat.

Canis est impudens.

Dæmoniacis comparantur homines ex ira ebrij.

non esse tibi videtur animæ prostratæ & propria spoliatæ solertia, quæ faciunt & dicunt ebrij ira? Est & alia furoris species difficilior. Qualis autem hæc? Cùm nec iram dimittere sustinent, sed proprium malum apud se nutriunt, mali memoriam quasi quendam tortorem. Ipsos enim primos occidit mali recordatio, vt omittam futura. Quantum esse putas tormentum homini præcordia percusso, quotidiè, qualiter inimicum vlciscatur, consideranti? Priorem semetipsum punit & castigat, intrà seipsum tumens, aduersùs se pugnans & exardescens. Nam necesse semper est apud te ignem accensum esse. Et paulopòst: Nec ad vesperam vsque maneat, inquit Paulus: tanquàm enim tabes quædam & tinea mentis nostræ radicem corrodit. Quam tuis visceribus feram includis? Satiùs est anguẽ vel viperam in corde tuo latére, quàm iram & rãcorem. Illa nanque nos repentè relinquunt, hæc autem semper remanet, dentes infigens, infundens venenum, graues adducens cogitationes. Non est contemptibilium hominum, ab ira non vinci. Contemptibilium autem est, ità timere risum extrinsecùs, vt propterea capiantur, & proprio succumbant vitio, & Deum offendant, se'que vlciscantur.

Irã in corde suo reseruantes.

Ephe. 4.

Satius esset serpentem in corde latére.

4 IDEM Chrysostomus homilia trigesimaprima ad populum Antiochenum: Bestiam cùm maximè efferatur, tunc fugimus omnes: sic & irascentem. Hoc 'ne honorem esse censes, quoniam & bestiam honoramus & furentes, cùm declinamus? Nequaquàm. Nota, magis hæc est contumelia: immò verò neque nota, neque contumelia, sed misericordia & humanitas. Non cernis nautas: cùm vehemens ventus spirauerit, vela demittentes, nè submergatur nauigium? equos, cùm in campum delati, sessorem abripuerint, à sessore non retrahi, nè vires incassùm exhauriat? Ignis est ira, flamma est velox, indigens materiæ. Igni fomitem nè præbeas, & statim malum extinxeris. Non habet ex se fortitudinem ira, nisi sit alter qui nutriat eam. Nulla tibi est excusatio. Ille furore tenetur, & nescit quid agat: tu conspiciens eum cùm in eadem incideris, nec ex illo fueris correctus, quam veniam sperabis? Si quem in conuiuio constitutus ab initio videris ebriũm, & turpiter agentem, Nónne multò magis post illum inebriatus, venia fueris indignus? Itidèm & hîc, quam excusationem esse putamus, dicendo scilicet, Ego non cœpi? Hoc contra nos est, quòd nec illum conspicati, sumus correcti. Vt si quis diceret, Ego priùs non interfeci: propterea nanque puniri di-

Feris cõparãtur iracũdi.

Ignis est ira.

Excusatione carẽt iracũdi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignus es, quoniam nec exemplum intuitus, temetipsum coërcuisti. Si videris vomentem ebrium, distrahi, disipari, oculos habere distentos, immunditia mensam implere, omnes eum fugere, & postmodùm in eadem incidas: num eris magis odiosus? Talis est & irascens, immò verò vomētis venas intendit, oculos inflammat, distrahit intestina, verba multo illis immūdiora cibis eructat, indigesta loquitur omnia, elaboratum nihil: non enim ira permittit, sed sicut illic humorum immoderatio stomachum vexans, vt plurimùm omnia ejcit: itidem & hic immodicus feruor animam vexans, ea tegere quæ tacere bonum est, non permittit. Sed effabilia dicit, & ineffabilia, non audientes, sed seipsum dedecorans. Sicut igitur à vomentibus fugimus, sic & ab irascentibus, pulverem eorum injiciamus vomito. Quid agentes? tacentes, canes vocemus, vt ipsa deuorent vomita. Noui, quòd audientes nauseam patimini: sed cùm hæc fieri videtis, hoc volo vos tunc pati, nō autem super facto delectari. Cane sordidior est, contumelijs gaudens, qui reuertitur ad vomitum suum. Nam si postquàm semel euomuit, destitisset, non esset par illi: si verò rursùm eadem vomit, manifestum est quòd eadem comedit. Quid itaque tali magis abominabile? Quid autem illo sordidius ore, quod tales cibos manducauit? Atqui hoc est opus naturæ, illud verò minimè; immò verò & hoc præter naturam, & illud: Quo modo? Non enim secundùm naturam est, temerè contumeliam inferre, sed præter naturam. Nihil igitur vt homo loquitur, sed hæc quidem vt fera, hæc autem vt furens. Sicut enim corporum morbus est præter naturam, similiter & hoc. Et quoniam præter naturam est, si in eo moratur diù, paulatim moritur: in eo verò, quod iuxta naturam est, diù commorans non perit. Mállem cum homine cœnum edente mensam communicare, quàm cum talia loquente. Non cernitis porcos stercus mandentes? sic & isti. Quid enim fœtidius verbis quæ contumelioſi loquuntur. Studium eis est, nihil sanum eloqui, mundum nihil, sed si quid turpe, si quid deforme, hoc tam facere quàm dicere: & quod grauius est, alios se confundere putant, cùm seipsos dedecore magis afficiant.

Vomentibus comparātur.

Porcis comparantur.

Nihil insuauius iracūdo.

5 ITEM homilia sexta in Acta Apostolorum: Nihil insuauius homine iracundo, nihil onerosius, nihil molestius, nihil fœdius, quemadmodùm scilicet nihil suauius est eo qui nescit irasci. Melius est cohabitare bestiæ, quàm homini tali: nam illa quidem si semel cicuretur, seruat suam legem: illum autem quotiès placaueris,

Melius est cū bestijs habitare.

ris, iterùm exasperatur. Sibi enim habitum quendam talem indidit semèl. Quemadmodùm enim dies candidus ac lucidus, & hyems plena cōturbatione inter se multùm distant, ità etiam iracundi ac māsueti animæ. Sed nondùm quæ ab illis ad alios veniunt incommoda, sed solùm quę sibijpsis inferunt, audiuimus. Quāuis & hoc nō paruū damnū, aliū damno affecisse. Veruntn nūc hoc consideremus: Quis tortor &c. vt ō ex hō. XXIX. ad popul. Antiochen.

6 ET homilia quarta in Matthæum: Ponamus, si placet, iram quoquè bestiam esse quandam: quantum igitur ab alijs erga mitigandum leonem studium commodatur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationem mitem atque mansuetam. Siquidem hæc fera & vnguibus sæuissimis armatur, & dentibus: & nisi illam solicitè mansuefeceris, cuncta simul disperdet atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla sic vipera viscera queunt laniare, vt hominis iracundia ferreis quibusdam vnguibus vniuersa confodiens. Neque enim solummodò corpori nocet, sed ipsius etiam corrumpit animæ sanitatem: cunctas siquidem ei omninò vires discerpit ac deuorat, eamq; ad omnia inutilem facit. Si enim ij qui vermes in interioribus corporis nutriunt, ne respirare quidem sinuntur, vexatis profectò adesisq; visceribus: quo modo nos venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depascitur: quid vnquàm sanum aut forte poterimus cogitare aut parere?

Ira velut bestia mitiganda & mansuefaciēda.

Qualis bestia sit.

Corpori animoq; nocet.

7 IDEM homilia decimaoctaua in Matthæum: Medici quandò iniurijs & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis magisq; miserentur, tum maximè ad reddendam illis sanitatem parantur, scientes quòd excellentiam morbi significat ea iniuria. Et tu igitur de inimicis eandem teneto sententiam, sic tractes iniurios. Illi nanque sunt maximè ægroti, omnemq; violentiam sustinentes. Libera eum à graui isto dolore, & da operam vt iram remittat. Libera eum à sæuissimo dæmone, propriæ scilicet mentis furore. Nam & cùm aliquos à dæmone actos videmus, sæpè lachrymamur: non autem agimus, vt ipsi quoquè eadem illa patiamur. Hoc igitur etiam in ira peritis seruemus: illorum enim sunt similes iracundi, immò illis longè miseriores, qui vtiquè sensibus adhuc integris insaniunt. Propter quod veniam non meretur isto-rum dementia. Noli igitur insultare iacenti, quinimmò miserere. Etenim si videamus aliquem horribiliter à bile vexatum, & vertiginis suæ tenebris obtectum, quiq; etiam malignum humorem vr-

Iracundi vt ægroti tractandi sunt.

Sæuissimus dæmon, mentis furor.

Miseriores iracundi insanis sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

geatur euomere, porrigimus manum, & supportamus huc illucq; iactatum. Et si vestimẽta ille nostra polluat, non auersamur, neque abijcimus ægrotum: sed illud taantummodò vnum requirimus, quemadmodùm à tam grandi hac eum angustia liberemus. Hoc igitur etiam erga illos faciamus, vt & supportemus vomentes, & confoueamus ægros: nec eos vspiàm relinquamus, priusquàm cotam prorsùs amaritudinem ponant: & tunc tibi gratiam, qui talis fuerit, exoluet maximam. Quandò enim eiusmodi æger à passione requieuerit, tunc liquidò cognoscet, à quanta illum conturbatione sanaueris. & quid dico, ab illo tibi gratiam referendam? Deus te ilicò coronabit, & innumeris remunerabit bonis, quia fratrẽ tuum grauissima ægritudine liberâsti: sed etiam ille te honorabit vt dominum, modestiam tuam per cuncta miratus.

Iob 5. Iræ refrænatio. Quãta sit iracũdiæ culpa. Sapiẽtia pdi-tur per iram. Eccẽs 7. Iustitia per eandem relinquitur. Iacob 1. Amittitur humanitas. Prou. 22. Concordia rumpitur. Prou. 16.

§ GREGORIVS Magnus libro quinto Moralium in Iob, capite trigesimo: Virum stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia. Sciendum nobis magnoperè est, quia quotiès turbulentos motus animi sub mansuetudinis virtute restringimus, ad similitudinem conditoris redire conamur. Nam cùm trãquillitatem mentis ira diuerberat, dilaniatam quodammodò scissamq; perturbat, vt sibimetipsi non congruat, ac vim intimæ similitudinis amittat. ET capite trigesimoprimo: Quanta ergò sit iracundiæ culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur, supernæ imaginis similitudo vitiatur. Per iram sapientia perditur: vt quid, quo ve ordine agendum sit, omninò nesciatur, sicut scriptum est: Ira in sinu stulti requiescit: quia nimirùm intelligentiæ lucem subtrahit, cùm mentem permouendo confundit. Per iram vita amittitur, etsi sapientia teneri videatur, sicut scriptum est: Ira perdit etiam prudentes: quia scilicet confusus animus nequaquàm explet, etiam si quid intelligere prudenter valet. Per iram iustitia relinquitur, sicut scriptum est: Ira viri iustitiam DEI non operatur: quia dum perturbata mens, iudicium suæ rationis exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat. Per iram gratia vitæ socialis amittitur, sicut scriptum est: Noli esse assiduus cum homine iracundo, nè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Et idem: Quis poterit habitare cum homine, cuius spiritus facilis est ad irascendum? Quia qui se ex humana ratione non temperat, necessè est vt bestialiter solus viuat. Per iram concordia rumpitur, sicut scriptum est: Vir animosus parit rixas, & vir iracundus effundit peccata. Iracundus quippe peccata effundit, quia eti-

etiam malos quos incautè ad discordiam prouocat, peiores facit. Per iram lux veritatis amittitur, sicut scriptum est: Sol non occidat super iracundiam vestram: quia cùm menti iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit. Per iram, sancti Spiritûs splendor excluditur: quocontrà, iuxta vetustãm translationem, scriptum est: Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones meos? Cùm enim humilem diceret, quietem protinùs adiunxit. Si ergò ira quietem mentis subtrahit, suam sancto spiritui habitationem claudit, cuius recessione animus vacuus, ad apertam mox insaniam ducitur, & vsque ad superficiem ab intimo cogitationum fundamento dissipatur. Nam iræ suæ stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se præpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquàm recognoscuntur noti: Lingua quidem clamorem format, sed sensus, quid loquatur, ignorat. In quo itaque iste ab abreptitijs longè est, qui actionis suæ conscius non est? Vndè fit plerunquè, vt vsque ad manus ira profiliat, nè quo ratio longiùs recedit, audacior exurgat: seq; ipsum animus retinere non valet, quia factus est potestatis alienæ, & eo furor membra foris in ictibus exercet, quo intùs ipsam membrorum dominam mentem captiuam tenet. Aliquandò autem manus non exerit: sed in maledictionis iaculum linguam vertit. Fratris nanque interitum precibus exposcit, & hoc DEVM perpetrare expetit, quod ipse peruersus homo facere vel metuit, vel erubescit. Fitq; vt voto & voce homicidium peragat, etiam cùm à læsione proximi manibus cessat. Aliquandò ira perturbato animo quasi ex iudicio silentium indicit, & quo se foràs per linguam non exprimit, intùs deteriùs ignescit, vt iratus quisque collocutionem suam proximo subtrahat, & nil dicendo, quàm sit auersus, dicat. Et nonnunquàm hæc silentij seueritas per disciplinæ dispensationem geritur: si tamen sollicitè in intimis discretionis forma teneatur. Nonnunquàm verò dum accensus animus à consueta locutione restringitur, per accessum temporis penitùs à proximi dilectiõe separatur, & acriores stimuli ad mentem veniunt: causæq; quæ grauiùs exasperant, oriuntur, atque in irati oculo, festuca in trabem vertitur, dum ira in odium permutatur. Plerunquè ira per silentium clausa, intrà mentem vehementiùs æstuat, & clamosas tacita voces format: verba sibi, quibus exasperetur, obijcit: & quasi in causæ examine posita, durius exasperata respondet: quod Salomon breuiter insi-

Lux veritatis amittitur. Ephe. 4. Sancti spiritus splendor excluditur. Esaiæ 66. Abreptitijs iracundi similes. Ira aliquãdò vsque ad manus profilit. Ira ad maledicta & imprecationes profilliens. Ira in corde recluſa nec extrinsecùs se proferens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prou. 12.

nuat, dicens: Præstolatio impiorum furor. Sicq; fit, vt perturbatus animus maiorem strepitum sui silentij sentiat, eumq; grauiùs clausa iræ flamma consumat. Vndè benè ante nos quidam sapiens dixit: Cogitationes iracundi, vipereæ sunt generationes: mentem comedunt matrem suam. CAPITE trigesimosecundo: Sciendum verò est, quòd nonnullos ira citiùs accendit, faciliùs deserit. Primi & secundi genus irascentium. Nonnullos verò tardè quidem commouet, sed diutiùs tenet. Alij nanque accensis calamis similes, dum vocibus perstrepunt, quasi quosdam accensionis suæ sonitus reddunt: citiùs quidem flammam faciunt, sed protinùs in fauilla frigescunt. Alij autem lignis grauioribus durioribusq; non dispares, accensionem tardè suscipiunt, tamen accensi semel, difficiliùs extinguuntur: & quia se tardiùs in asperitatem concitant, furoris sui diutiùs ignem seruant. Tertium & quartum. Alij autem, quod est nequius, & citiùs iracundiæ flammas accipiunt, & tardiùs deponunt. Comparatio istorũ quatuor inter se. Nonnulli verò has & tardè suscipiunt, & citiùs amittunt: In quibus nimirùm quatuor modis liquidò lector ngnoscit, quia & ad tranquillitatis bonum vltimus plùs quàm primus appropinquat, & in malo secundum tertius superat. Sed quid prodest quòd iracundia quomodò mentem teneat, dicimus, si nõ etiam, qualiter compesci debeat, exprimamus? Duobus enim modis fracta possidere animum ira desuescit. Primus quippe est, Bifariàm ira cõprimitur. vt mens solicita antequàm agere quodlibet incipiat, omnes sibi quas pati potest, contumelias proponat: quatenùs redemptoris sui probra cogitans, ad aduersa se præparet. Quæ nimirùm veniẽtia tanto fortiùs excipit, quanto se cautiùs ex præsciẽtia armauit. Qui enim improuidus ab aduersitate deprehẽditur, quasi ab hoste dormiens inuenitur, eumq; citiùs inimicus necat, quia non repugnantem perforat. Nam qui mala imminentia per solicitudinem prænotat, hostiles incursus quasi in insidijs vigilans expectat: & indè ad victoriam valenter accingitur, vndè nescius deprehendi putabatur. Solerter ergò animus ante actionis suæ primordia, cuncta debet aduersa meditari: vt semper hæc cogitans, semper contra hæc thorace patientiæ munitus, & quicquid acciderit prouidus superer: & quicquid non accesserit, lucrum putet. Secundus autem seruandæ mansuetudinis modus est, vt cùm alienos excessus adspicimus, nostra quibus in alijs excesimus, delicta cogitemus. Cõsiderata quippe infirmitas propria, mala nobis excusat aliena. Patienter nanq; illatam iniuriam tolerat, qui piè meminit quòd fortasse adhuc habeat, in quo debeat ipse tolerari. Et quasi aqua ignis extingui- Secundus modus.

tinguitur, cùm surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa reuocatur, quia erubescit sibi peccata non parcere, qui vel DEO vel proximo sæpè se recolit parcenda peccâsse. ET capite trigesimotertio: Sed inter hæc solerter sciendum est, quòd alia est ira quam impatientia excitat, alia quam zelus iustitiæ format. Illa ex vitio, hæc ex virtute generatur. Si enim nulla ira ex virtute surgeret, diuinæ animaduersionis impetum Phinees per gladium non placâsset. Hanc iram quia Heli non habuit, motum contra se implacabiliter supernæ vltionis excitauit. Nam quo contra subditorum vitia tepuit, eo contra illum districtio æterni rectoris exarsit. De hac ira per Psalmistam dicitur: Irascimini, & nolite peccare. Quod nimirùm non rectè intelligunt, qui irasci nos nobis tantummodò, non etiam proximis delinquentibus, volunt. Si enim sic proximos, vt nos, amare præcipimur: restat vt sic eorum erratibus, sicut nostris vitijs, irascamur. De hac per Salomonem dicitur: Melior est ira risu, quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. De hac iterum Psalmista ait: Turbatus est præ ira oculus meus. Ira quippe per vitium, oculum mentis excęcat: ira autem per zelum, turbat: quia quum saltem recti æmulatione concutitur, ea quæ nisi tranquillo corde percipi non potest, contemplatio dissipatur. Ipse nanque zelus rectitudinis quia inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obscurat, vt altiora in commotione nõ videat, quæ benè prius tranquilla cernebat. Sed indè subtiliùs ad alta reducitur, vndè ad tempus, nè videat, reuerberatur. Nam ipsa recti æmulatio, æterna post paululùm in tranquillitate largiùs aperit, quæ hic interim per commotionem claudit: & vndè mens turbatur nè videat, indè proficit, vt ad videndum veriùs clarescat, sicut infirmanti oculo cùm collyrium immittitur, lux penitùs negatur: sed indè eam post paululùm veraciter recipit: vndè hanc ad tempus salubriter amittit. Nunquàm verò commotioni contemplatio iungitur, nec prævalet mens perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec solis radius cernitur, cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt: nec turbatus fons inspicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè ostendit: quia quo eius vnda palpitat, eo in se speciem similitudinis obscurat. Sed cùm per zelum animus mouetur, curãdum summoperè est, nè hæc eadem quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira dominetur, nec quasi domina præeat: sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo nunquàm recedat. Tunc enim robustiùs contra vi- Ira duplex, alia bona, alia mala: siue, ira p vitiũ, & ira per zelum. Psal. 4. Eccles. 7. Psal. 6. Ira pedissequa, non domina, esse debet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia erigitur, cùm subdita rationi famulatur. Nam quantumlibèt ira ex zelo rectitudinis surgat, si immoderata mentem vicerit, rationi protinùs seruire contemnit, & tanto se impudentiùs dilatat, quanto impatientiæ vitium virtutem putat. Vndè necesse est vt hoc ante omnia qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, nè ira extrà mentis dominium transeat, sed in vltione peccati tempus modum'que considerans, surgentem animi perturbationem subtiliùs retractando restringat, animositatem reprimat, & motus feruidos sub æquitate disponat, vt eo fiat iustior vltrà alienus, quo priùs extitit victor suus, quatenùs' sic culpas delinquentium corrigat, vt antè ipse qui corrigit, per patientiam crescat, vt feruorem suum transcendendo dijudicet, nè intemperanter excitatus ipso zelo rectitudinis, longè à rectitudine aberret. Quia verò, sicut diximus, etiam laudanda boni æmulatio mentis oculum turbat, rectè nunc dicitur : Virum stultum interficit iracundia. Ac si apertè diceretur: Ira per zelum, sapientes turbat: ira verò per vitium, stultos trucidat, quia illa sub ratiõe restringitur, hæc verò irrationabiliter deuictæ menti dominatur.

Iob 5.

§ BERNARDVS sermone decimotertio in Psalmum: Qui habitat in adiutorio: Affectio naturalis ira hominum est, sed abutentibus bono naturę, grauis perditio est, & miseranda pernicies. Occupemus illã fratres, in quibus expedit, nè fortè ad inutilia illicitaq; prorumpat. Ego vobis dico : non autem ego, sed veritas : non ego, sed dominus: Nolite irasci eis qui trãsitoria vobis auferunt, q conuicia inferunt, qui ingerunt fortè supplicia, & post hoc facit nihil.

Irascendum est iniquitati propriæ.

Ostendam autem vobis cui debeatis irasci : Irascimini ei quæ sola vobis nocere potest, sola facere, vt oĩa illa non prosint. Vultis scire quænam illa sit? Iniquitas propria. Ità dico vobis, huic irascimini. Nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic irascitur, cæteris non mouetur, magis & amplectitur ea. Ego (inquit) in flagella paratus sum. Sit damnum, sit conuicium, sit læsio corporalis: paratus sum & non sum turbatus, quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quidni exteriora omnia parui pendam in huius æstimatione doloris? filius (inquit) veteri mei persequitur me, & conuicianti seruulo indignabor? Cor meũ dereliqt me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorũ meorũ : & damna temporalia plangam, aut incõmoda corporalia reputabo? Hinc nimirùm non modò mansuetudo oritur, cui draconis flatus non noceat: sed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat.

Psal. 35.

1 Reg. 16. Psal. 39.

9 AM-

9 AMBROSIVS libro primo Officiorum, capite vigesimoprimo: Caueatur iracundia : aut si præcaueri non potest, cohibeatur. Mala enim lex peccati, indignatio est, quæ ità animum perturbat, vt rationi non relinquat locum. Primum est igitur, si fieri potest, vt morum tranquillitas vsu quodam affectionis proposito in naturam vertatur. Deindè, quoniam ità plerunque motus infixus est naturæ ac moribus, vt euelli atque * euitari non queat : si præuideri potuerit, ratione reprimatur. Aut si priùs occupatus fuerit animus ab indignatione, quàm consilio prospici ac prouideri potuerit, nè occuparetur : meditare, quomodò motum animi tui vincas, iracundiam temperes. Resiste iræ, si potes: cede, si non potes : quia scriptum est, Date locum iræ. Iacob fratri indignanti piè cessit, & Rebeccæ, id est, patientiæ instructus consilio, abesse mãluit & peregrinari, quàm excitare fratris indignationem, & tunc redire, cùm fratrem mitigatum putaret. Et ideò tantam apud Deum inuenit gratiam. Quibus deindè obsequijs, quantis muneribus fratrem ipsum recenciliauit sibi, vt ille præreptæ benedictionis non meminisset, meminisset delatæ satisfactionis. Ergò si præuenerit & præoccupauerit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te, non relinquas locum tuum. Locus tuus patientia est, locus tuus sapientia est, locus tuus ratio est, locus tuus sedatio indignationis est. Aut si te contumacia respondentis mouerit, & peruersitas impulerit ad indignationem : si non potueris mitigare mentem, reprime linguam tuam. Sic enim scriptum est : Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua nè loquantur dolum. Deindè, inquire pacem, & sequere eam. Pacem illam sancti Iacob vide : quia primùm sedato animum: si non prævalueris, frænos linguæ imponere tuæ : Deindè reconciliationis studium non prætermittas. Hæc oratores seculi de nostris vsurpata in suis posuêre libris. Sed ille sensus huius habet gratiam, qui prior dixit. Vitemus ergò aut temperemus iracundiam, nè sit eius aut in laudibus exceptio, aut in vitijs exaggeratio. Non mediocre est, mitigare iracundiam, non inferius quàm omninò non commoueri. Hoc nostrum est, naturæ illud. Noli respondere irato ad iracundiam eius, siue imprudenti ad imprudentiam. Citò culpa culpam excutit. Si lapides teras, nõnne ignis erumpit? Ferunt Gentiles, vt in maius omnia verbis extollere solent, Archytæ Tarentini dictum Philosophi, quod ad villicum suum dixerit : O te infelicem, quàm te afflictarem, nisi iratus essem. Sed & DAVID armatam etiam dexteram

De cohibenda ira.

* euinci

Rom 12.

Gene. 27.

Gen. 32. & 33.

Psal. 33.

Archytæ Tarentini dictũ.

1. Reg 25.

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in indignatione compresserat. Et quanto plus est non remaledicere, quàm non vindicare? Et bellatores aduersùs Nabal ad vltionem paratos, Abigail deprecatiõe reuocauerat. Vndè aduertimus, tempestiuis quoquè intercessionibus non solùm cedere nos, sed etiam delectari oportere. Eousquè autem delectatus est, vt benediceret interuenientem, quòd ab studio vindictæ reuocatus foret. Iam

Psal. 54. dixerat de inimicis suis: Quoniam declinauerunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi. Audiamus, turbatus in ira quid dixerit: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Illi ergò ad iracundiam prouocabant, hic tranquillitatem eligebat. Iam dixerat: Irascimini, & nolite peccare. Moralis magi-

Psal. 4. Irascimini & nolite peccare variè intelligitur. *lentitudo

ster, qui naturalem affectum inflectendum magis ratione doctrinæ, quàm extirpandum nouerat, moralia docet. Hoc est: Irascimini vbi culpa est, cui irasci debeatis. Non potest enim fieri, vt non rerum indignitate moueamur: alioquin non virtus, sed *lentitudo & remissio iudicatur. Irascimini ergò ità, vt à culpa abstineatis. Vel sic: Si irascimini, nolite peccare, sed vincite ratione iracundiam. Vel certè sic: Si irascimini, vobis irascimini, quia commoti estis, & non peccabitis. Qui enim sibi irascitur, quia citò commotus est, desinit irasci alteri. Qui autem vult iram suam iustam probare, plùs inflammatur, & citò in culpam cadit. Melior est autem

Prou. 16. secundùm Salomonem, qui iracundiam continet, quàm qui vrbem capit, quia ira etiam fortes decipit. Cauere igitur debemus, nè in perturbationes priùs incidamus, quàm animos nostros ratio componat. Examinat enim mentem plerunquè aut ira, aut dolor, aut formido mortis, & improuiso percellit ictu. Ideò præuenire pulchrum est cogitatione, quæ voluendo mentem exerceat, nè repentinis excitetur commotionibus, sed iugo quodam rationis & habenis constricta mitescat.

10 AVGVSTINVS in psalmum quartum: Irascimini, in-

Psal. 4. Eiusdem interpretatio. quit, & nolite peccare. Quod duobus modis intelligi potest. Aut, etiam si irascimini, nolite peccare: id est, etiam si surgit motus animi, qui iam propter pœnam peccati non est in potestate, saltem ei non consentiat ratio & mens, quæ intùs regenerata est secundùm Deum, vt mẽte seruiamus legi Dei, si aduc carne seruimus legi peccati. Aut agite pœnitẽtiam, id est, irascimini vobis ipsis de præteritis peccatis, & vlteriùs peccare desinite.

Rom. 7.

11 IDEM in libro de vera religione, capite quadragesimoquinto. Inuicti esse volumus, & rectè: habet enim hoc animi nostri natura

tura post Deum, à quo ad eius imaginem factus est: sed eius p̃cepta erant seruanda, quibus seruatis, nemo nos vinceret. Nunc verò dum ipsa, cuius verbis turpiter consensimus, domatur dolore pariendi, & nos in terra laboramus, & cum magno dedecore superamur ab omnibus, quæ nos commouere ac perturbare potuerunt. Itaque nolumus ab hominibus vinci, & iram non possumus vince-

Ab ira vinci turpius quàm ab homine. re. Qua turpitudine quid execrabilius dici potest? Fatemur hominem hoc esse quod nos sumus, qui tamen etsi habeat vitia, non est tamen ipse vitium. Quanto igitur honestiùs homo nos vincit, quàm vitium? Quis autem dubitet immane vitium esse inuidentiam, qua necesse est torqueatur & subijciatur, qui non vult in rebus temporalibus vinci? Melius est ergò vt homo nos vincat, quàm inuidentia, vel quodlibet aliud vitium. ET deincèps sequenti capite: Sed nec ab homine vinci potest qui vitia sua vicerit. Non enim vincitur, nisi cùm ei eripitur ab aduersario quod amat.

Ira perseuerans corrumpit cor. 12 ITEM epistola octogesimaseptima ad Felicitatem & Rusticũ: Sicut acetum corrumpit vas, si diutiùs ibi fuerit, sic ira corrumpit cor, si in alium diem duraverit.

13 ET epistola centesima quadragesimanona ad Profuturum: Quàm vigilandum sit, nè cuiusquam odium cordis intima teneat, neque sinat vt oremus Deum in cubili nostro clauso ostio, sed aduersùs ipsum Deum claudat ostium, nõsti optime frater. Subrepit autem dum nulli irascenti ira sua videtur iniusta. Ità enim inueterascens ira fit odium, dum quasi iusti doloris admixta dulcedo, diutiùs eam in vase detinet, donèc totum acescat vas que corrumpat. Quapropter multo melius nec iustè cuiquam irascimur, quàm velut iustè irascendo, in alicuius odium iræ occulta facilitate dilabimur. In recipiendis enim hospitibus ignotis ista solemus dicere, multo esse melius malum hominem perpeti, quàm forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cauemus nè recipiatur malus. Sed in affectibus animi contrà est. Nam incomparabiliter salubrius est etiam iræ iustè pulsanti non aperire penetrale cordis, quàm admittere nõ facilè recessuram, & peruenturam de furculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiàm crescere citiùs quàm putatur. Non enim erubescit in tenebris, cùm super eam sol occiderit.

Matth. 6.

Inueterascẽs ira fit odium.

Præstat etiam iustè nemini irasci.

14 GREGORIVS Magnus libro octauo, epistola quinquagesimaprima ad Leontium: Quotiès ira animum inuadit, mentem

Ira refrenãda & vitanda.

†T edo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

edoma, vince teipsum. Differ tempus furoris, & cùm tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi debet rationem animi, non præire : vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lasciua ante faciem prorumpat. Aliquàdò verò ostendenda est, & non exhibenda. Aliquandò exhibenda est, sed nunquàm sequenda. Quandò enim in executione iustitiæ placata mente irascimur, iracundiam & non sequimur, & exhibemus. Ira enim quæ animum perturbat, quanta consideratione cauenda est, monstratur. De qua scriptum est: Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram. Iacob 1.

Ira enim viri, iustitiam DEI non operatur. Hinc rursùm scriptum est: Quis potest habitare cum homine, cuius spiritus facilis est ad irascendum? Huic iterùm dicitur: Noli esse cum homine iracundo, neque ambules cum viro furioso : nè fortè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ. Contra hanc in laude patientiæ dictum est : Melior est vir qui vincit iram, quàm qui capit ciuitatem magnam. Hinc Dauid personam in se infirmorum sumēs, ait: Turbatus est præ ira oculus meus. Atque ex ipsa perturbatione quid sequatur, adiunxit, dicens : Inueteraui inter omnes inimicos meos. Ex ira quippe cùm turbatus fuerit oculus cordis, inter inimicos nostros ad vetustatem reducimur, quia inter malignos spiritus ad vetusti hominis similitudinem reuocamur. Cùm igitur iram quæ cor permouet, sacra eloquia tot testimonijs detestentur, perpendamus qua intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo iudice, in testimonio illius totiès reprobatur. Prou.18. Prou.22. Prou.16. Psal. 6.

Ira mānsuetudine temperanda. Ioann.1. Actor.2.

15 IDEM in parte tertia pastoralis curæ, admonitione decimaseptima: Admonendi sunt iracundi, vt æmulationi quam se habere existimant, mansuetudinem subiungant. Idcircò nanque spiritus sanctus in columba & in igne monstratur, quia videlicet omnes quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardētes exhibet. Nequaquàm ergò sancto spiritu plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis feruorem æmulationis deserit, aut rursùm in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit.

Ira per zelū, & ira p vitiū. Sed longè alia est ira quæ sub æmulationis specie surripit, alia quæ turbatum cor & sine iustitiæ prætextu confundit. Illa enim in hoc quod debet, inordinatè extenditur : hæc autem semper in ijs quæ non debet, inflammatur. Sciēdum quippe est, quia in hoc ab impatientibus iracundi differunt, quòd illi ab illis illata non tolerant: isti autem etiam quæ tolerantur, important. Nam iracundi sæpè eti-

Impatiens & iracundus quomodò differant.

etiam se declinantes insequuntur, rixæ occasionem commouent, labore contentionis gaudent : quos tamen meliùs corrigimus, si in ipsa iræ suæ commotione declinamus. Perturbati quippe quid audiant, ignorant : sed ad se reducti, tanto libentiùs exhortationis verba recipiunt, quanto se tranquilliùs toleratos erubescunt. Menti autem furore ebriæ omne rectum quod dicitur, peruersum videtur: Vndè & Nabal ebrio culpam suam Abigail laudabiliter tacuit, quam, digesto vino, laudabiliter dixit: & idcicò malum quod fecerat, cognoscere potuit, quia hoc ebrius non audiuit. Cùm verò ità iracundi alios impetunt, vt declinari omninò non possint, non aperta exprobratione, sed sub quadam sunt cautela reuerentiæ parcendo feriendi. 1.Reg.25.

16 ITEM libro vigesimoprimo Moralium, capite quinto, vt suprà de peccatis in genere, quæstione tertia E 3.

17 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite decimonono, vt suprà ibidēm.

18 ET in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimonono: Sunt autem quędam peccata quę leuissima putarentur, nisi in scripturis demonstrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret? Cui tamen vulneri subiecit continuò medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait, Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te &c. Matth.5.

IX

Quid est Acedia, & quas gignit filias?

Acedia est remissi animi lāguor ad benè operandum, præsertim verò tristitia est de re spirituali. Quæ has gignit[a] filias: Malitiam, rancorem, pusillanimitatem, desperatiōem, torporē circa præcepta necessaria, mentisq; circa res illicitas euagationem. Bernard serm 3. & 6. de Ascens. Domini Greg. 1 parte curæ pa admō. 16.

[a] Gregor 31. Moral. cap 31. Eccl 33. d Pro 15. b Eccl 7. a 30 d Prouer. 17. d Psalm. 118. d 39. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Huic peccato ſunt obnoxij homines [b] ocioſi, inertes, & quos [c] tepidos Scriptura vocat, ac omnes demùm, qui tempus hoc gratiæ diemque ſalutis rebus ac ſtudijs vanis tranſigunt. Finis autem huius peccati eſt, quem docet in Euãgelio CHRISTVS: [d] *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Tum alibi: [e] *Inutilem ſeruum eijcite in tenebras exteriores.* Neque tacuit ille, quid interìm à nobis, nè torpeamus, fieri velit: [f] *Videte, inquiens, vigilate, & orate: neſcitis enim quãdò tempus ſit.* [g] *Contendite intrare per anguſtam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.*

Hæc ſummatìm perſtrinximus, vt qui iuſtitiæ vias ſunt minùs edocti, præcipuos humani generis morbos, atque execrandas peſtes, quas oſtendimus, non ſolùm cognoſcant & obſeruent, ſed etiam ex præſcripto diuinæ legis, à ſe alijsque depellere & penitùs arcere conentur. *Beatus* verò *vir,* [h] *qui non abijt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit,* quemadmodùm pſaltes canit regius, vt primam iuſtitiæ ac beatitudinis partem cantico ſuo primo demonſtret.

b Matth 20.a 22.a Apocal.3.c Pro.6.a b 10.a d 13.a 18.b 19. c d 20 a 21.d 22 b 24.d 25.c 26 b 28.c Eccl 5 b 7 b 14.a c 22.a Pſal 72.a Hie.48 b Rõ. 13 c 2.Co.7.c Ga 5.a Ap.2.a d Mat. 7.c 3 c 21 b Luc. 13 b Ioann. 15 a c Ma.25.a Eccl 6.c Eccés 9.c 2 The.3.c Ga. 6.c Heb. 12. d Rom. 12.c Philip. 4 a f Marc.13 d Mat.24.d 25.a Ioã 9 a Ephe. 5.d Apoc.3.a g Lucæ 13.c 1 Matt.7.b 11.b

h Pſalm.1.a Bernard ſer 35.ex paruis ſermonib.

SCRIPTVRAE.

Ec-

ECCLESIASTICI trigeſimotertio. Multam malitiam docuit ocioſitas.

PROVERBIORVM decimoquinto: Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi deijcitur ſpiritus.

ECCLESIASTICI ſeptimo: Noli eſſe puſillanimis in animo tuo.

ET trigeſimo: Triſtitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſilio tuo. Iucunditas cordis, hæc eſt vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exultatio viri eſt longæuitas. Miſerere animæ tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor tuum in ſanctitate eius: & triſtitiam longè expelle à te. Multos occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa.

PROVERBIORVM decimoſeptimo: Animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus triſtis exiccat oſſa.

PSALMO centeſimo decimooctauo: Dormitauit anima mea præ tædio.

ET pſalmo trigeſimonono: Cor meum dereliquit me.

MATTHAEI vigeſimo: Egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro ocioſos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam. Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis tota die ocioſi? &c.

ET capite vigeſimoſecundo: Iterùm miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negociationem ſuam.

APOCALYPSIS tertio: Et angelo Laodiceæ Eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Amen, teſtis fidelis & verus, qui eſt principium creaturæ Dei: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. Vtinàm frigidus eſſes, aut calidus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo : quia dicis quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo : & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

PROVERBIORVM sexto: Discurre, festina, suscita amicum tuum: nè dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. Eruere quasi damula de manu, & quasi auis de manu aucupis. Vade ad formicam ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam: quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorẽ, nec principem, parat in æstate cibum sibi, et congregat in messe quod comedat Vsquequò piger dormies? quandò consurges è somno tuo? Paululùm dormies, paululùm dormitabis, paululùm conseres manus vt dormias: et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies quasi fur armatus. Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua, et egestas longè fugiet à te.

ET capite decimo : Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium, diuitias parat. Sicut acetum dentibus, et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.

CAPITE decimotertio: Vult et non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

PROVERBIORVM decimooctauo : Pigrum deiicit timor : animæ autem effœminatorum esurient. Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

ET capite decimonono : Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum, custodit animam suam : qui autem negligit viam suam, mortificabitur. Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.

CAPITE vigesimo : Propter frigus piger arare noluit:

luit : mendicabit ergò æstate, et non dabitur illi.

ET vigesimoprimo : Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quicquam manus eius operari : tota die concupiscit et desiderat : qui autem iustus est, tribuet, et non cessabit.

ITEM capite vigesimosecundo. Dicit piger, Leo est foris: in medio platearum occidendus sum.

CAPITE vigesimoquarto : Per agrum hominis pigri transiui, et per vineam viri stulti: et ecce totum repleuerant vrticę, et operuerant superficiem eius spinę, et maceria lapidum destructa erat. Quod cùm vidissem, posui in corde meo, et exemplo didici disciplinam. Vsquequò piger dormies? vsquequò de somno consurges? Parùm inquam dormies, modicùm dormitabis : pauxillùm manus conseres vt quiescas: et veniet tibi quasi cursor egestas tua, & mendicitas quasi vir armatus.

ITEM capite vigesimoquinto: Sicut tinea vestimento, & vermis ligno ità tristitia viri nocet cordi.

CAPITE vigesimosexto: Dicit piger, Leo est in via, & leæna in itineribus: sicut ostium vertitur in cardine suo, ità piger in lectulo suo. Abscondit piger manus sub ascella sua, & laborat si ad os suum eas conuerterit. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

ET capite vigesimooctauo : Qui operatur terram suam, satiabitur panibus : qui autem sectatur ocium, replebitur egestate.

ECCLESIASTICI quinto: Non tardes conuerti ad Dominum, & nè differas de die in diem. subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

ET capite septimo : Non oderis laboriosa opera, et rusticationem creatam ab altissimo.

CA-

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAPITE decimoquarto: Felix qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.

CAPITE vigesimosecundo: In lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.

PSALMO septuagesimosecundo: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua &c.

HIEREMIAE quadragesimooctauo: Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter: vel, vt Septuaginta transtulerunt, ἀμελῶς, id est, negligenter.

AD Romanos decimotertio: Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Seculi tristitia mortem operatur.

AD Galatas tertio: Sic stulti estis, vt cùm spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?

APOCALYPSIS secundo: Habeo aduersùm te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vndè excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac. Sin autem: venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

MATTHAEI septimo: Nõ potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.

CAPITE tertio: Iam securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor quæ non facit fructum bonũ, excidetur & in ignem mittetur.

ET

ET capite vigesimoprimo: Manè autem reuertens in ciuitatem, esurijt. Et videns fici arborem vnam secus viam, venit ad eam: et nihil inuenit in ea nisi folia tantùm: & ait illi: Nũquàm ex te fructus nascatur in sempiternum. Et aresecta est continuò ficulnea.

LVCAE decimotertio: Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Eccé anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergò illam. vt quid etiam terram occupat? At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora. & si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

IOANNIS decimoquinto: Ego sum vitis vera, & pater meus agricola est: Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plùs afferat.

MATTHAEI vigesimoquinto: Serue male & piger, sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi: oportuit ergò te committere pecuniam meam numularijs, et veniens ego recepissem vtiquè quod meum est, cum vsura. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. Illic erit fletus et stridor dentium.

ECCLESIASTICI sexto: Sapientia doctrinæ secundùm nomen est eius, et non est multis manifesta: quibus autem cognita est, permanet vsque ad conspectum Dei. Audi fili, et accipe consilium intellectus, et nè abijcias con-

 silium

Universidad de Deusto
Biblioteca

filium meum, injice pedem tuum in compedes illius, et in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, et porta illam, et nè acedieris vinculis eius. In oñi animo tuo accede ad illam, et in omni virtute conserua vias eius.

ECCLESIASTIS nono: Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec tempus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia, erunt apud inferos, quò tu properas.

POSTERIORIS ad Thessalonicenses tertio. Ipsi enim scitis quemadmodùm oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore et in fatigatione nocte et die operantes, nè quem vestrùm grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cùm essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Audiuimus enim inter vos quosdam ambulantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes. Ijs autem qui eiusmodi sunt, denunciamus, et obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benè facientes.

AD Galatas sexto: Bonum autem facientes, non deficiamus. Tempore enim suo metemus non deficientes. Ergò dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.

AD Hebræos duodecimo: Propter quod remissas manus et soluta genua erigite: et gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicans quis erret, magìs autem sanetur.

AD Romanos duodecimo: Solicitudine non pigri. Spiritu feruentes. Domino seruientes. Spe gaudentes. In tribulatione

tione patientes. Orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes.

AD Philippenses quarto: Gaudete in Domino semper: iterùm dico, gaudete.

MARCI decimotertio: Videte, vigilate, et orate: nescitis enim quandò tempus sit, etcæ. Vigilate ergò, (nescitis enim quandò Dominus domus veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè) nè cùm venerit repentè, inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

MATTHAEI vigesimoquarto: Vigilate ergò, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtiquè, et non sineret persodi domum suam. Ideò et vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est.

ET capite vigesimoquinto: Vigilate, quia nescitis neque diem, neque horam.

IOANNIS nono: Me oportet operari opera eius qui misit me, donèc dies est. Venit nox quandò nemo potest operari.

AD Ephesios quinto: Surge qui dormis, et exurge à mortuis: et illuminabit te Christus. Videte itaque fratres, quomodò cautè ambuletis, etcæ. redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

APOCALYPSIS tertio: Esto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. In mente ergò habe, qualiter acceperis et audieris: et serua, et pœnitentiam age. Si ergò non vigilaueris, veniam ad te tanquàm fur, et nescies qua hora veniam ad te.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LVCAE decimotertio: Contendite intrare etcæ. vt in textu.

MATTHAEI septimo: Intrate per angustam portam: quia lata porta, et spatiosa via est quæ ducit ad perditiõem, et multi sunt qui intrant per eam. Quàm angusta porta, et arcta via est quæ ducit ad vitam: et pauci sunt qui inueniunt eam.

ET capite vndecimo: A diebus autem Iohannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.

PSALMO primo: Beatus vir qui non abijt etcæt. vt in textu.

PATRES.

1 BERNARDVS sermone tertio de Ascensione Domini: Non dubito ego intellectum omnium vestrũm (qui hic estis) illuminatum esse: sed non affectum quidè esse purgatum, manifestis approbabo coniecturis. Omnes quod bonum est nõstis, & viam per quam incedere, & quomodò in ea incedere debeatis, sed voluntas non vna est. Quidam enim ad omnia viæ & vitæ huius exercitia non solùm ambulant, sed & currunt, immò potiùs volant, vt eis & vigiliæ breues, & cibi dulces, & panni suaues, labores non solùm tolerabiles, sed & appetibiles videantur. Alij autem non sic, sed corde arido & affectione recalcitrante vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. Quosdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta est, & nolunt erubescere. Sunt iterùm multi inter nos qui de vno pane comedunt nobiscum, dormiunt nobiscum, cantant nobiscum, laborant, miseri & miserabiles, vtpotè socij tribulationis, sed consolationis non ità. Nũquid abbreuiata est manus Domini, vt omnibus donare nõ possit, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione? Quid ergò in causa est? Illud omninò, quia non vident Christum cùm tollitur ab eis, id est, non cogitant quomodò eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & aduenæ sint super terram, quòd tam diù fæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non sint cum Christo. Huiusmodi autem si diù ità permanserint sub onere, aut

Voluntas nõ vna omnium.

aut opprimuntur & succumbunt, aut quodammodò in inferno sunt, vt nunquàm ad plenum respirent in luce miserationum Domini, nec in libertatem spiritũs, quæ sola facit iugum suaue & onus leue. Indè autem pernicioſa tepiditas emanat, quia affectus, id est, voluntas eorum nondùm purgata est, nec bonum sic volunt sicut nouerunt, à propria concupiscentia abstracti grauiter & illecti. Amant enim in carne sua terrenas consolatiunculas, siue in verbo, siue in signo, siue in facto, siue in aliquo alio: etsi hæc interrumpunt aliquandò, non tamen penitùs rumpunt. Indè est quòd rarò affectiones suas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, sed horaria est. Impleri autem visitationibus Domini anima non potest, quæ his distractionibus subiacet: & quanto magis illis euacuabitur, tanto amplius istis implebitur: si multùm, multùm: si parùm, parùm. Vel certè si magis probas, nunquàm istæ illis misceri poterunt in æternum, quia vbi vasa vacua non inuenit, oleum stare necesse est: nec mittunt vinum nouum nisi in vtres nouos, vt ambo conseruentur. Neque spiritus & caro, ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præsertim cùm tepiditas ipsi domino soleat vomitum prouocare. Si enim Apostoli adhuc carni Dominicæ inhærentes, quę sola sancta (quia sancti sanctorum) erat, spiritu sancto repleri nequiuerunt, donèc tolleretur ab eis: tu carni tuæ (quæ sordidissima est, & diuersarum spurcitiarum phantasijs repleta) adstrictus & cõglutinatus, illum meracissimum spiritum te posse putas suscipere, nisi carneis istis consolationibus funditùs renunciare tentaueris? Reuerà cùm inceperis, tristitia implebit cor tuũ: sed si perseueraueris, tristitia tua cõuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renouabitur, vel potiùs noua creabitur: vt omnia quæ primò difficilia, immò impossibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & auiditate. Emitte, inquit, spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terrę. Sicut per faciem exterior homo cognoscitur, sic per voluntatem demonstratur interior. Emisso ergò spiritu, creatur & renouatur facies terræ, id est, terrena voluntas fit cælestis, parata ad nutum citiùs obedire. Beati qui tales sunt: quia non solùm malum non sentiunt, sed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De illis enim quos suprà commemorauimus, terribiliter ait Deus: Nõ permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt, id est, carnales, & quicquid in eis spiritus fuerat, in carnem euanuit.

Pernicioſa tepiditas vnde manet.

Tepidi quales sint.

Tepiditas impedit Spiritus sancti ad. uentum & præsentiam. 4. Reg. 4. Matth. 9. Marc. 2. Apoc. 3. Ioan. 16.

Modus pſlitigãdi teporẽ.

Pſal. 103.

Genes. 6.

2 ET sermone sexto: Vtinàm autem hæc vt intellectum admo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Religiosi feruentes.

nent, moueant & affectum, nè sit intùs amarissima contradictio, & diuisio molestissima, dum hinc quidem sursùm trahimur, sed retrahimur indè deorsùm. Nimirùm aduertere potes in omnibus ferè religiosis congregationibus, viros repletos consolatione, superabundantes gaudio, iucundos semper & hilares, feruentes spiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebrò suspicientes in cælum, & puras manus in oratione leuãtes, solicitos obseruatores conscientiæ, & deuotos sectatores bonorum operum, quibus amabilis disciplina, dulce ieiunium, vigiliæ breues, labor manuum delectabilis, & vniuersa deniq; conuersationis huius austeritas refrigerium videatur. Contrà sanè inuenire est homines pusillanimes & remissos, deficientes sub onere, virga & calcaribus indigentes, quorum remissa lætitia, pusillanimis tristitia est, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio: quorum obedientia sine deuotione, sermo sine circunspectione, oratio sine cordis intẽtione, lectio sine ædificatione, quos deniq; (vt videmus) vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix disciplina coercet. Non tibi horum vita inferno penitùs appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, necesse habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè sustentãtur, socij planè tribulationis, sed non cõsolationis? Exurgamus, obsecro, quicunq; eiusmodi sumus, refarciamus animas, spiritum recolligamus, abijcientes pernicioſam tepiditatem, etsi non quia periculosa est, & Deo solet (vt interdùm miserabiliter plangimus) etiam vomitũ prouocare: certè quia molestissima, plena miseriæ & doloris, & inferno planè proxima, vmbra mortis iure censetur. Si quærimus quę sursùm sunt, etiam sapere & prælibare interim studeamus.

Tepidi.

Exhortatio ad tepidos.

Inferno proxima, & vmbra mortis tepiditas censetur.

3 GREGORIVS terria parte curæ pastoralis, admonitione decimasexta: Aliter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites. Illi nanque suadendi sunt, nè agenda bona dum differunt, amittant: isti verò admonendi sunt, nè, dum bonorum tempus incautè festinando præueniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimandum, quòd sæpè dum opportunè agere quæ possumus, nolumus: paulopòst, cùm volumus, non valemus. Ipsa quippe mentis desidia dum congruo feruore non accenditur, à bonorum desiderio funditùs, conualescente furtim torpore, mactatur,

Qua de re pueri admonẽdi sunt.

tur. Vndè apertè per Salomonem dicitur: Pigredo immittit soporem. Piger enim rectè sentiendo quasi vigilat, quanuis nihil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittere dicitur, quia paulispèr etiam rectè sentiendi vigilantia amittitur, dum à benè operandi studio cessatur. Vbi rectè subiungitur: Et anima dissoluta esuriet. Nam mens quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferiùs per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimę fame sauciatur, vt quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se esuriens per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursùs Salomone scribitur: In desiderijs est omnis ocioſus. Hinc ipsa veritate prædicante, vno quidem exeunte spiritu munda domus dicitur: sed multipliciùs redeunte, dum vacat, occupatur. Plerunquè piger dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam verò incautè formidat, & dum quasi inuenit quod velut iustè metuat, ostendit quod in ocio quasi non iustè torpescat: Cui rectè per Salomonem dicitur: Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergò æstate, & non dabitur ei. Propter frigus quippe piger non arat, dum desidia & torpore constrictus, agere quæ debet bona considerat, & dissimulat. Propter frigus quippe piger non arat, dum parua exaduersò mala metuit, & operari maxima prętermittit. Benè autem dicitur: mendicabit æstate, & non dabitur ei. Qui enim nunc in bonis operibus non exudat, cùm sol iudicij feruentior apparuerit, quia frustrà regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicat. Benè hinc per eundem Salomonem rursùm dicitur: Qui obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquàm metit. Quid enim per ventum, nisi malignorum spirituum tentatio exprimitur? Et quid per nubes quæ mouentur à vento, nisi aduersitates prauorum hominum designantur? A ventis quippe impelluntur nubes, quia immundorum spirituum afflatu praui excitantur homines. Qui ergò obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquàm metit: quia quisquis tentationem malignorum spirituum, quisquis persecutiõem prauorum hominum metuit, neq; nunc grana boni operis seminat, neq; tunc manipulos sanctę retributionis secat.

Prou 19.

Ibidem. Matt 12.

Prou 20.

Eccles 11.

C BERNARDVS sermone trigesimoquinto ex paruis sermonibus: Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. Pij

Psalm 1.

sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt qui in Deum credunt, & ipsum colunt. Est enim pietas cultus Dei. Hic autem cultus in tribus consistit, Fide Spe & Charitate, quæ sunt inuisibilia. His tribus carent impij qui Deum non colunt, & quorum consilium est, visibilia inuisibilibus, terrena cælestibus præponere. Horum caput & princeps est diabolus, qui primus à pietate recessit, & impius factus, etiam homines in paradiso positos, ab eadem pietate fraude sua deiecit, volens eos habere socios sui erroris & participes iniquitatis. Ille enim Euam seduxit, & illa virũ sibi subdidit. Similiter adhuc dæmon suggerit carni, caro spiritui, & fit impiorum cõsilium. Dicunt enim sibi inuicèm, Omnium nostrũm sit vnum marsupium. Ponunt ergò in memoria quasi in marsupio quisque obolum suum : Dæmon scilicet suggestionem, caro delectationem, spiritus consensum. Indè tanquàm de symbolo comparant sibi victum competentem. Caro quidem combustionem, ignem scilicet qui non extinguitur, spiritus malam conscientiam, id est vermem, qui non moritur. Dæmon autem emit vtriusque sanguinem. Ad hoc consilium impiorum itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inuiti, alij attrahuntur illecti, alij seducuntur ignari, alij sequuntur spontanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes, per quas armati resistant nè in consilio eant. Inuitis necessaria est fortitudo qua resistant vsque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blanditijs. Illis qui seducuntur ignari, est opùs prudentia, quæ ab vtilibus inutilia discernit, & docet quid tenendum, quid ve reijciendum sit. Iustitia indigent illi qui sequuntur spontanei. Iustitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Iustitia & fortitudo sedem habent voluntatem, quia voluntas iusta debet esse & fortis. Est autem iustitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuisse Adam, qui malo consentiens, quod vtile erat, deseruit. Prudentia & temperantia sedem habent in ratione, quia ratio prudens debet esse & temperata. Est quippe prudentia, ratio docta, scilicet à gratia vitare contagia iniustitiæ propter iustitiam. Vetat quidem non solùm iniustitiam apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra iustitiam, attendens non quod licet, sed magis quod expedit, vitans diuitias & quædam alia, non quia illicita, sed quia iustitiæ solent esse impedimenta. Sed propter quosdam qui ex hypocrisi hoc faciunt, additur : propter iusti-

Impij qui sint, & quod eorum caput.

Impiorũ cõsiliũ quod sit. Prouer. 1.

Quatuor modis itur ad impiorũ consilium.

Quibus armis opùs sit ad resistendum.

iustitiam. Iustitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes sunt ad eius acquisitionem vel conseruationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quæ Iustitiam conseruant, nè amittatur aut minuatur. Postquàm verò perfecta est iustitia, & transit in affectum cordis : idem est quod illa tria : quia fortis est, prudens, temperata. Qui non abijt. Abire, pertinet ad illos qui sunt inconstantes, & leuiter possunt impelli. Quod quidam volentes euitare, fiunt euidenter obstinati, nullius consilio acquiescentes, propositum suum immobiliter tenentes : & ideò adiunctum est, & non stetit, scilicet vt nec leuis fit, nec obstinatus. Via peccatorum est mundus, vel propria voluntas, quæ est Superbia, ex qua omnia mala : sicut ex communi sunt bona. Et in cathedra pestilentiæ non sedit. Sedet qui docet, exemplo suo faciens peccare alios. Cathedra hæc & quatuor pedibus subsistit. Primus pes est malitia : secundus, contemptus Dei : tertius, irreuerẽtia : quartus, astutia. Malitia est, amare malum, & saporem mali habere : & malum, quia malum est, diligere, sicut facit diabolus et nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquandò, vt tales timeant Deum non timore bono, sed nè incurrant vel damnum rerum, vel corporis cruciatum : vt ampliùs fiant mali, contemnunt & ipsum Deum, & fit secundus pes contemptus Dei. Item posset fieri vt malum amarent, Deum contemnerent, sed inhiberet eos pudor hominum cum quibus habitant : ideò ad augmentum mali sequitur tertius pes irreuerentia, vt nec Deum timeant, nec homines reuereantur. Ad consummationem verò malitiæ adest quartus pes astutia, vt sciant vti tribus prædictis, miscentes oleo venenum, & melli acetum. Eminens pars cathedræ, cui sedens inhæret, est potentia. Si enim potens est qui prædicta habet, tunc plurimùm nocet, vel si potentem sibi allicere potest, quem consilio suo seducat, & ad malum impellat. Deindè apponitur puluinar vt suauiter sedeat. Puluinar fit de leuibus pennis auium, significans vanam gloriam & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus supponitur, nè terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, sed spirituales simulant, vt magis decipiant. Horum doctrina est quasi pestilentia, multa loca occupans & vastans.

Via peccatorum.

Cathedra pestilentiæ. Psalm. 1.

Cathedræ pedes.

Eminens cathedræ pars.

Puluinar.

Scabellum

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE PECCATIS ALIENIS.

I

Quæ peccata dicuntur aliena?

Ea, quæ licèt aliorum manibus operaq́ue perficiantur, nobis tamen meritò imputantur, nostrasq́ue conscientias damnationis coram DEO reas constituunt. Quamobrem de his accipi potest, quod Scriptura imperat: [a] *Nè communicaueris peccatis alienis.* Et quod orat propheta Regius: [b] *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo.* Eôdem refert Basilius [c] Magnus, quod Ephesijs scriptum est à Paulo, [d] *Nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.* Tum illud eiusdem Apostoli: [e] *Subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, et nō secundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.*

a 1 Timot. 5. d Vide Basil. li. de vera virginitate.
b Psal. 18. c & ibidē Euthymius. Itē Au. li. 3. de libero arb. cap. 10.
c Li. 2. de bap. c 9. Au ser. 18. de verbis do.
d Ephes. 5. c
e 2. Thess. 3. b

SCRIPTVRAE.

PRIORIS ad Timotheum quinto, PSALMO decimo octauo, AD Ephesios quinto, ET secundæ ad Thessalonicenses tertio, vt in textu.

PATRES.

Opera quædā præcedunt, quædā sequūtur Sanctos.

1 BASILIVS Magnus libro de vera virginitate: Sicut enim sanctum atque admirabilem Paulum, dum adhuc esset in corpore, alia quidem præcesserunt opera: cum plurimi ex his, qui propter doctrinam & conuersationem eius perfecti euasere, in æternam illum

lum vitam præcedentes, sudorum præmia, quos pro illis pertulit, apud iustum iudicem Deum illi parauerunt: alia verò solutum carneis vinculis, & iam cum Christo regnantem vsque ad hanc diem consequuntur, eorum scilicet qui per eum in sacris epistolarum eius monitis se ad virtutem exercentes, laudes semper ac præmia præclaro illi duci & præceptori optimo hinc trāsmittunt: sic econtrà alia quidem præcedunt peccata eorum, qui pessimis sermonibus & operibus læsi, atque impediti à virtutis tramite, in infernum præcesserē: supplicia suæ damnationis authoribus illic paraturi: alia verò etiam sequuntur, eorum scilicet, qui post ipsorum mortem per summam nequitiam & exempla pessima quæ mundo reliquēre, dum eos imitari pergūt, maximè læduntur. Nam sicut hodiè quoquè beatus Dauid ad veram religionem, & DEI cultum prouidentiæq́; agnitionem mundo perutilis est, & qui propter illum in religione proficiunt, huic iam ex rectè factis suis consequētes ei transmittunt laudum voces: ità & Marcion & reliqui hæreticorum dogmatum duces, quia per eam peruersitatem doctrinæ, quam mundo inuexēre, maximè nocent: cuncti, qui salutis suæ damna per eos in hac vita perceperunt, authores perditionis suæ, etsi dudùm vita functos, atrocioribus illic supplicijs tradunt. Si enim qui scandalizauerit vnum ex pusillis huiusmodi, morte dignus iudicatur: profectò qui tam multos per vitam reprobam, quod pernicioſorum operum mundo exempla reliquerit, aut in animarum perniciem falsa dogmata ingesserit, scandalizat: post mortem quoquè omnium qui sua causa pereunt, dignissimè ac iustissimè mortis reus habebitur: per singulos eorum qui sui causa hic seu vulnerantur, seu moriuntur, authore etiam vulnera mortemq́; suscipiente. Porrò si iuxta hunc sensum alij præcedunt actus, alij quę subsequuntur: & sicut qui ex nequitia sequuntur, maiori supplicio huiusce perditionis authorem per singulos eorum qui pernicioſa vel doctrina, vel vita pereunt, tradunt: qui verò à virtute subsequuntur, maioribus & dignioribus præmijs per singulos eorum qui indè salutis emolumenta quæsiērunt, & à sceleribus conuersi sunt, huiusmodi magistrum donant: & virgo igitur habet in alterutram virtutis vitiorumq́; partem actus quosdam partim præcedētes, partim subsequentes. Atque infelix illa quidē, quæ prętер delicti proprij supplicium, ex aliarum etiam ruina, quibus offendiculum ac lubricum posuit, acrioribus semper supplicijs traditur. Sed illa sanè felicissima & beatissima, quę prętер coronas proprias,

Malos quædam peccata antecedunt, quædam post mortem sequuntur.

Hæresiarchārū mortuorū pœnæ quotidiè augētur, propter falsa dogmata quæ post se reliquerunt. Matt. 18.

Rei mortis sunt omnium qui per eorū doctrinam pereunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per singulas earum, quæ *quoniam* eximitatione eius profecêre, coronantur: ipsa quoquè post mortem in æterna vita coronis semper nouis redimitur.

2 EVTHYMIVS in psalmum decimumoctauum: In alienis peccatis parce mihi, cùm nouerim Reges, Pontifices, parentes, & dominos, obnoxios esse subditorum, plebium, filiorum & seruorum peccatis: quandò nimirùm ob illorum negligentiam deliquerint.

Alienis peccatis obnoxij.

3 AVGVSTINVS libro tertio de libero arbitrio, capite decimo: Cùm duæ sint origines peccatorum, vna spontanea cogitatione, altera persuasione alterius, quò pertinere arbitror quod Propheta dicit: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Vtrunq; voluntarium est quidem. Nam sicut propria cogitatione non peccat inuitus, ità dum consentit malè suadenti, non vtiquè nisi voluntate consentit. Sed tamen grauius non solùm nullo suadente propria cogitatione peccare, sed etiam peccatum alteri per inuidẽtiam dolumq; suadere, quàm ad peccãdum alterius suasione traduci.

Pſal. 18.

Alijs suadentes peccatum, cõmittũt peccatũ alienũ.

4 BASILIVS Magnus libro secundo de baptismo, capite nono: Cognito itaque, quomodò & secundùm quid infrugiferas arbores esse contingat, caueamus nè quicquam legitimo diuini beneplaciti studio delit: sed in omnibus commendemus nos ipsos, tanquàm Dei ministros. Non hoc autem solùm, sed neque communicemus cum talibus, sicut in Christo loquens Apostolus determinatè pronunciauit, dicens: Nè communicetis infrugiferis tenebrarum operibus. Quod autem subiungit, quin magis & repræhendite, modum docet, quomodò non debeamus illis communicare. Quid verò sit communicare, & quibus id modis fiat, expendamus. Et primùm occurrit illud in paræmijs, Veni nobiscum, consors esto sanguinis: deindè & quod Apostolus dicit, Omnes vos gratiæ mecum consortes existentes. Et, communicantes tribulationi meæ. Et, communicet autem qui in doctrina instruitur, ei qui se instruit, de omnibus bonis. Item: Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Item, Arguendo argues fratrem tuum, nec incipias propter ipsum peccatum. Et, Hæc feciſti, & tacui. Suspicaris iniquitatem, nempè, quòd similis tibi futurus sim: arguam te, & stabo contra faciem tuam. Talium communicationem æstimo secundùm opus quidem, quandò mutuam quidam operam ad eundem scopum in operis perpetratione, inter se

Ephes. 5.

Quibus modis cõmunicatur peccatis alienis.
Proue. 1.
Rom 15.
Galat 6.
Pſal. 49.
Leuit. 19.
Pſal. 49.

Participatio & cõmunicatio cũ malis, multiplex est.

se conferunt: secundùm animi verò sententiam, quandò quis affectui operantis assentitur, & condelectatur. Reliqua communicatio, quæ plerosque latet, exacta diuinæ scripturæ inquisitione manifestatur, quandò videlicet nec cooperatur quis, nec affectu assentitur operãti malum: cognita verò animi illius malitia, vndè quod malum est facit, obricet, & non arguit: quemadmodùm hoc declarant, cùm quę suprà sunt scripta, tum quod ab Apostolo Corinthijs est dictum, nempè, quoniam non luxiſtis vt tolleretur è medio vestrùm qui facinus hoc perpetrauit: quibus subiũxit, Modicum fermenti totam conspersionem corrumpit. Metuamus itaque, & obtemperemus dicenti: Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua cõspersio. Quòd si quis aũt cooperatur quidem alicui in bono, idq; omninò bono, ignorat verò affectũs illius malitiam, & operis scopum, communicationis culpam in eo quòd illi cooperatur, non habebit, sed propriam mercedem iuxta proprium laborem recipiet: propterea quòd nihil commercij habet cum illius alieno & præpostero affectu, & seipsum in canone dilectionis erga Deũ conseruat, quemadmodùm nobis à Domino nostro Iesu Christo in ijs, qui cùm in eodem molendino, tum in eodem lecto cum perituris constituti seruabuntur, declaratum est. Differentia verò inter eos qui fidei meæ concrediti sunt, & qui non sunt, in debita sita est cura, non in communicatione peccatorum. Nam curæ quidem propriè & peculiariter ijs solis à me debetur, qui fidei meæ commissi sunt. Cõmunicatio verò in malo & operibus infrugiferis in omnibus pariter vetita est.

1. Cor. 5.

Ibidem.

Matth. 24.

Ephes. 5.

5 AVGVSTINVS sermone decimooctauo de verbis Domini: A malis corde semper disiungimini, ad tempus cautè corpore copulamini, nec tamen negligentes sitis in corrigendis vestris, ad curam scilicet vestram quoquo modo pertinentibus, monendo, docendo, hortando, terrendo. Quibuscunque modis potestis agite, nè cùm inuenitis in scripturis & in exemplis sanctorum, siue qui ante, siue qui post Domini aduentum in hac vita fuerunt, quòd mali bonos in vnitate non maculant, efficiamini pigri ad corrigendos malos: Duobus modis non te maculat malus, si ei non consentias, & si redarguas: hoc est non communicare, non consentire: Communicatur quippe, quandò facto eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur: hoc ergò admonens Apostolus, ait: Nolite cõmunicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autẽ & redarguite. Et quia parùm erat non consentire, si sequeretur negligentia

Malorum cõsuetudo quãdò non commaculat.

Ephes. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

disciplinæ, Magis autem, inquit, & redarguite. Videte quemadmodùm vtrunque complexus est. Nolite communicare, magis autem & redarguite. Quid est, nolite communicare? Nolite cõsentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid est, magis autem & redarguite? Reprehendite, corripite, coërcete. Neque ergò consentientes sitis malis, vt approbetis: neque negligentes, vt non arguatis: neque superbientes, vt insultanter arguatis.

Quid sit non cõmunicare. Redarguere quid sit.

II

Quot numerantur eiusmodi aliena peccata?

Nouem, sicut nouem ferè modis committuntur, vtpotè Consilio, Iussione, Consensu, Iritatione, Laudatione seu Adulatione, Reticentia culpæ alienæ, Conniuentia vel Indulgentia, Participatione criminis, ac Praua defensione.

III

Quandò peccatum alienum consilio perpetratur?

Cùm mali scilicet consilij, quod alij sequuntur, vel sequi possent, ipsi sumus authores & administri. Exemplo sit Caiphas,[a] qui consilio suo Senatum Iudaicum in mortem CHRISTI concitauit atque permouit. Contrà verò laudatur Ioseph ab Arimathæa, & vir bonus iustusque dicitur, quia[b] non consenserat consilio & actibus eorum, Pontificum scilicet & Phariseorum, in Christi[c] necem impiè conspirantium. Eiusdem classis fuit Demetrius[d] ille, qui cũ alijs opificibus, vt suo stu-

Eccl 27.d 6 a 8.d 37.a b Iob 5.c 12 c 18.b Esa. 19.b Ps. 7. c 9.c Prou 26. d Eccl. 10.b a Ioan. 11.f

b Luc. 23.g Psal. 1 a Gen. 49.a Iob 21.b

c Ioan. 11.g Matth. 26 a

d Act. 19.e

studeret quæstui, totam penè vrbem Ephesiorum aduersùs Paulum Pauliq́ue doctrinam ingenti seditione cõpleuit. Impegit hîc etiam infamis[e] Herodias, qua rex Herodes per adulterium fœdè abutebatur. Nam illius consilio & suasu instructa saltatrix filia, quod crudeliter appetiuit sanctissimi Ioannis obtruncatum caput, nefariè impetrauit.

2. Re 10. a 16. d 17. a e f 1. Reg. 12. c 21. g 2. Pa. 22. a b 25. e f 1. Esd. 4. a Hest. 3. d Dani. 6 b 1. Machab. 1. b 2. Mac. 1 c 4. e f g Act 14 c

e Marc. 6. c Matth. 14 a

SCRIPTVRAE.

ECCLESIASTICI vigesimoseptimo: Qui in altum mittit lapidem, super caput eius cadet: & plaga dolosi diuidet vulnera. Et qui foueam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alij ponit, peribit in illo. Facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur, & non agnoscet vndè adueniat illi.

ET capite sexto: Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi vnus. Si possides amicum, in tentatione posside eum, & nè facilè credas ei. Est enim amicus secundùm tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Et est amicus qui conuertitur ad inimicitiam: & est amicus, qui odium & rixam & conuicia denudabit. Est autem amicus socius mensę, et non permanebit in die necessitatis.

CAPITE octauo: Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent. Coram extraneo nè facias consilium: nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes: nè fortè inferat tibi gratiam falsam, & conuicietur tibi.

ET capite trigesimoseptimo: Noli consiliari cum socero tuo, & à zelantibus te absconde consilium. Omnis consilia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

siliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serua animam tuam : priùs scito quæ sit illius necessitas : & ipse enim animo suo cogitabit: nè fortè mittat sudem in terram, & dicat tibi, bona est via tua, et stet ecótrariò videre quid tibi eueniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iustitia, & cum muliere de his quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negociatore de traiectione: cum emptore de venditione, cum viro liuido de gratijs agendis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, cum opĕrario annuali de consummatione anni, cum seruo pigro de multa operatione, non attendas his in omni consilio : Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcunque cognoueris obseruantem timorem Dei, cuius anima est secundùm animam tuam: quicunque titubauerit in tènebris, non condolebit tibi. Et cor boni cõsilij statue tecum: non est cũ tibi aliud pluris illo.

Iob quinto: Qui appræhendit sapientes in astutia eorũ, et consilium prauorum dissipat.

Et capite decimooctauo : Nónne lux impij extinguetur &cæt. Arctabuntur gressus virtutis eius, & præcipitabit eum consilium suum. Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat. Tenebitur planta eius laqueo, et exardescet contra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam.

Capite duodecimo: Apud ipsum est sapientia et fortitudo, & ipse nouit & decipientem, & eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem.

Esaiae decimonono: Stulti principes Taneos, sapientes consiliarij Pharaonis dederunt consilium insipiens, quomodò

modò dicitis Pharaoni, Filius sapientium ego, filius regum antiquorum. Vbi nunc sunt sapientes tui? Annuncient tibi, & indicent quid cogitauerit Dominus exercituum super Aegyptum. Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum, angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis : & errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo sicut errat ebrius et vomens.

Psalmo septimo: Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foueam quam fecit. Conuertetur dolor eius in caput eius: et in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Et psalmo nono : Infixæ sunt gentes in interitu quem fecerunt. In laqueo isto quem absconderunt, compræhensus est pes eorum.

Proverbiorvm vigesimosexto : Qui fodit foueam, incidet in eam : & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.

Ecclesiastis decimo: Qui fodit foueam, incidet in eam : & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Qui transfert lapides, affligetur in eis: et qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

Ioannis vndecimo: Collegerunt Pontifices et Pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? &cæt. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset põtifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam: nec cogitatis quia expedit vobis, vt vnus moriatur homo pro populo, et non tota gens pereat &c. Ab illo ergò die cogitauerunt vt interficerent eum.

Lvcae vigesimotertio: Et ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iustus: hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui

expectabat & ipse regnum Dei: hic accessit ad Pilatum &c.

PSALMO primo: Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum &c.

GENESIS quadragesimonono: Simeon & Leui fratres: vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum.

IOB vigesimoprimo: Veruntamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me.

IO ANNIS vndecimo: Ab illo ergò die cogitauerunt vt interficerent eum.

MATTHAEI vigesimosexto: Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicitur Caiphas: et consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, et occiderent.

ACTORVM decimonono: Demetrius quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum: quos conuocans, et eos qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio et videtis etc. His auditis, repleti sunt ira, et exclamauerunt dicentes, Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas tota confusione, et impetum fecerunt vno animo in theatrum, etc.

SECVNDI Regum decimo: Cùm venissent serui Dauid in terram filiorum Ammon, dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putas quòd propter honorem patris tui miserit Dauid ad te consolatores, et non ideò, vt inuestigaret et exploraret ciuitatem, et euerteret eam, misit Dauid seruos suos ad te? Tulit itaque Hanon seruos Dauid, rasitque dimidiam partem barbæ eorum, et præ-

præscidit vestes eorum medias vsque ad nates, et dimisit eos etcæt. Videntes autem filij Ammon, quòd iniuriam fecissent Dauid, miserunt, et conduxerunt mercede Syrum Rohob, et Syrum Soba, viginti millia peditum, et à Rege Maacha mille viros, et ab Istob duodecim millia virorũ. Quod cùm audisset Dauid, misit Ioab et omnem exercitum bellatorum, etcæt, Fugeruntque Syri à facie Israel, et occidit Dauid de Syris septingẽtos currus, et quadraginta millia equitum: et Sobach principem militiæ percussit, qui statim mortuus est. Videntes autem vniuersi reges qui erant in præsidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expauerunt, et fugerunt quinquaginta et octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: et seruiẽrunt eis, timueruntq; Syri auxiliũ præbere filijs Ammon.

ET capite decimosexto: Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium, quid agere debeamus. Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimisit ad custodiendam domum: vt cùm audierit omnis Israel, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergò Absalom tabernaculum in solario. ingressusque est ad concubinas patris sui coram vniuerso Israel. Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, et cùm esset cum Dauid, et cùm esset cum Absalom.

DEINDE capite decimoseptimo: Dixit ergò Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia virorum, et consurgens persequar Dauid hac nocte. Et irruens super eum (quippe qui lassus est, et solutis manibus) percutiam eum: cumque fugerit omnis populus qui cum eo est, percutiam Regem desolatum. Et reducam vniuersum popu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum, quomodò vnus homo reuerti solet: vnum enim virum tu quæris, et omnis populus erit in pace. Placuitque sermo eius Absalom et cunctis maioribus natu Israel. Ait autem Absalom: Vocate Chusai Arachiten, et audiamus quid etiam ipse dicat. Cumque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Huiusmodi sermonem locutus est Achitophel: facere debemus, an non? quod das consilium? Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium quod dedit Achitophel hac vice. Et rursùm intulit Chusai, Tu nôsti patrem tuum etcæ. Dixitque Absalom et omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitæ, consilio Achitophel. Domini autē nutu dissipatum est consilium Achitophel vtile, vt induceret Dñs super Absalom malum. Porrò Achitophel videns quòd non fuisset factum consilium suum, strauit asinum suum: surrexitq;, & abijt in domum suam & in ciuitatem suam: & disposita domo sua, suspendio interijt.

Et tertij Regum duodecimo: Venit ergò Ieroboam, & omnis populus ad Roboam die tertia, sicut locutus fuerat Rex, dicens: Reuertimini ad me die tertia. Responditque rex populo dura, derelicto consilio seniorum quod ei dederant, & locutus est eis secundùm consilium iuuenum, dicens: Pater meus aggrauauit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro: pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos scorpionibus. Et non acquieuit rex populo: quoniam auersatus fuerat eum Dominus, vt suscitaret verbum suum, quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Ieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quòd noluisset eos audire rex, respondit ei, dicens: Quę nobis pars in Dauid? vel quæ hæreditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua Israel, nunc vide domum tuam Dauid. Et abijt

abijt Israël in tabernacula sua. Super filios autem Israël, quicunque habitabant in ciuitatibus Iuda, regnauit Roboam. Misit ergò rex Roboam ad Vram qui erat super tributa: & lapidauit eum omnis Israel, & mortuus est. Porrò rex Roboam festinus ascendit currum, & fugit in Ierusalem, recessitq; Israel à domo Dauid, vsq; in præsentem diem.

Et capite vigesimoprimo: Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est vt faceret malum in conspectu Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, intantùm, vt sequeretur idola quæ fecerant Amorrhæi, quos consumpsit Dominus à facie filiorum Israël.

Secundi Paralipomenon vigesimosecundo: Quadragintaduorum annorum erat Ochosias cùm regnare cœpisset, & vno anno regnauit in Ierusalem: & nomen matris eius Athalia filia Amri. Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim eius impulit eum vt impiè ageret. Fecit igitur malum in conspectu Domini, sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei consiliarij post mortem patris sui, in interitum eius. Ambulauitque in consilijs eorum. Et perrexit cum Ioram filio Achab rege Israel in bellum contra Hazael regem Syriæ, in Ramoth &c.

Et vigesimoquinto: Amasias verò post cædem Idumęorum & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum. Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam qui diceret ei, Cur adorâsti deos, qui non liberauerunt populum suum de manu tua? Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei, Num consiliarius regis es? quiesce, ne interficiam te. Descendensque propheta, Scio, inquit, quòd cogitauerit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum,

lum, & insupèr non acquieuisti consilio meo. Igitur Amasias rex Iuda inito pessimo consilio, misit ad Ioas filium Ioachaz filij Iehu regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuò. At ille remisit nuncios, dicens: Carduus qui est in Libano, misit ad cedrũ Libani, dicens: Dixisti, percussi Edom: & idcircò erigitur cor tuum in superbiam, sede in domo tua. cur malum aduersùm te prouocas, vt cadas & tu & Iudas tecum? Noluit audire Amasias, eò quòd Domini esset voluntas, vt traderetur in manus hostium propter Deos Edom. Ascendit igitur Ioas rex Israel, & mutuos præbuêre conspectus. Amasias autem rex Iuda erat in Bethsames Iudæ. Corruitque Iudas coram Israel, & fugit in tabernacula sua. Porrò Amasiam regem Iuda filium Ioas filij Ioachaz cepit Ioas rex Israel in Bethsames, & adduxit in Ierusalem: destruxitque murum eius à porta Ephraim vsque ad portam Anguli, quadringentis cubitis. Omne quoquè aurum, & argentum, & vniuersa vasa quæ repererat in domo Dei, & apud Obed Edom, in thesauris etiam domus regiæ, necnon & filios obsidum reduxit in Samariam.

Primi Esdræ quarto capite: Factum est igitur, vt populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. Conduxerunt autem aduersùs eos consiliatores, vt destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & vsque ad regnum Darij regis Persarum.

Hester quinto: Aman dissimulata ira reuersus in domum suam, conuocauit ad se amicos suos, et Zares vxorem suam: exposuit illis magnitudinem diuitiarum suarum, filiorumq; turbam, & quanta cum gloria super omnes principes & seruos suos rex eleuâsset. Et post hæc ait, Regina quoquè Hester nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege,

rege, præter me: apud quam etiam crás cum rege pransurus sum. Et cùm hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quandiù videro Mardochæum Iudæum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei Zares vxor eius, & cæteri amici: Iube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos: & die manè regi, vt appendatur super eam Mardochæus. & sic ibis cum rege lętus ad conuiuium. Placuit ei consilium, & iussit excelsam præparari crucem. Et capite septimo: Dixitque Harbona, vnus de eunuchis qui stabant in ministerio regis: En lignum quod parauerat Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex, Appendite eum in eo. Suspensus est itaq; Aman in patibulo quod parauerat Mardochæo.

Danielis sexto: Dixerunt ergò viri illi, Non inueniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi fortè in lege Dei sui. Tunc principes & satrapæ surripuerunt regi, & sic locuti sunt ei: Dari rex, in æternum viue: consilium inierunt omnes principes regni, magistratus & satrapæ, senatores & iudices, vt decretũ imperatorium exeat & edictum, Vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocunq; Deo & homine, vsque ad triginta dies, nisi à te rex, mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam, & scribe decretum: vt non immutetur quod statutum est à Medis & Persis, nec præuaricari cuiquam liceat. Porrò rex Darius proposuit edictum & statuit Quod cùm Daniel cõperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: & senestris apertis in cœnaculo suo contra Ierusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram DEO suo, sicut & antè facere consueuerat. Viri ergò illi curiosiùs inquirentes, inuenerunt

Da-

Danielem orantem, et obsecrantem Deum suum. Et accedentes, locuti sunt regi super edicto: Rex, nunquid constituisti etcæt. Tunc rex præcepit, et adduxerunt Danielem, et miserunt eum in lacum leonum, etcæ. Tunc vehementer rex gauisus est super eo, et Danielem præcepit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, et nulla læsio inuenta est in eo, quia credidit Deo suo. Iubente autem rege, adducti sunt viri illi qui accusauerunt Danielem: et in lacum leonum missi sunt ipsi, et filij et vxores eorum: et non peruenerunt usq; ad pauimẽtum laci, donèc arriperent eos leones, et omnia ossa eorum comminuerunt.

Primi Machabæorum primo: In diebus illis exiêrunt ex Israel filij iniqui, et suaserunt multis, dicentes: Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus ab eis, inuenerunt nos multa mala. Et bonus visus est sermo in oculis eorum Et destinauerunt aliqui de populo, et abiêrunt ad Regem Antiochum: & dedit illis potestatem, vt facerent iustitiam gentium. Et ædificauerunt gymnasium in Ierosolymis secundùm leges Nationum: & fecerunt sibi præputia, & recesserunt à testamento Sancto, & iuncti sunt nationibus, & venundati sunt vt facerent malum.

Secundi Machabæorum primo capite: De magnis periculis à Deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi, vtpotè qui aduersùs talem regem dimicauimus. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnauerũt contra nos & sanctam ciuitatem. Nam cùm in Perside esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotũ Naneæ. Etenim cùm ea habitaturus venit ad locum Antiochus & amici eius, & vt acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas Sa-

Sacerdotes Naneæ, & ipse cùm paucis ingressus esset intrà ambitum phani, clauserunt templum, cùm intrâsset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, & eos qui cum eo erant, & diuiserunt membratim, et capitibus amputatis foràs proiecerunt. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

Et capite quarto: Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quędam vasa è templo furatus, donauit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas ciuitates. Quod cùm certissimè cognouisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se continens Antiochiæ secus Daphnen. Vndè Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat vt Oniam interficeret. Qui cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum iureiurando (quanuis esset ei suspectus) suasisset de asylo procedere, statìm eum peremit, non veritus iustitiam. Ob quam causam non solùm Iudæi, sed etiam aliæ quoquè nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regressum regem de Ciliciæ locis adiêrunt Iudæi apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ. Contristatus itaque est animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, lachrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem & modestiam: accensisque animis, Andronicum purpura exutum per totam ciuitatem iubet circunduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita priuari, Domino illi condignam retribuente pœnam. Multis autem sacrilegijs in templo à Lysimacho commissis Menelai consilio, & diuulgata fama, congregata est multitudo aduersùs Lysimachum multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lysimachus armatis ferè tribus millibus, iniquis manibus vti

Universidad de Deusto
Biblioteca

cœpit, duce quodam Tyranno, ætate pariter & dementia prouecto. Sed vt intellexerunt conatum Lysimachi, alij lapides, alij fustes validos arripuêre: quidam verò cinerem in Lysimachum iecêre. Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati, omnes verò in fugam conuersi sunt: ipsum etiam sacrilegum secus ærarium interfecerunt. De his ergò cœpit iudicium aduersùs Menelaum agitari. Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi tres viri à senioribus. Et cùm superaretur Menelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad suadendum regi. Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum, quasi refrigerandi gratia, regem adijt, & deduxit à sententia: & Menelaum quidem vniuersæ malitiæ reum, criminibus absoluit: miseros autem qui etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte damnauit. Citò ergò iniustam pœnam dederunt, qui pro ciuitate & populo & sacris vasis causam prosecuti sunt. Quamobrem Tyrij quoquè indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extitêrunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant, auaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias ciuium.

ACTORVM decimoquarto: Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & persuasis turbis, lapidantesq; Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse.

MARCI sexto: Quicquid petieris, dabo tibi, (ait Herodes ad filiam Herodiadis) licèt dimidium regni mei. Quæ cùm exîsset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo vt protinùs des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex. Pro-

Propter iusiurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristare: sed misso speculatore, præcepit afferri caput eius in disco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ.

MATTHAEI decimoquarto: At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Ioannis Baptistæ &c.

IIII

Quandò Iussio est peccatum alienum?

Cùm ex decreto, mandato, imperio've nostro redit ad proximum iniuria, vel malum quodcunque perpetratur. Sic Dauid Rex innocentem occidit [a] Vriam, non suis quidem aut seruorum manibus, sed per literas hoc agens atque demandans, vt in prælio ille occideretur. Et præses [b] Pilatus mortis CHRISTI reus est, quòd illum in Iudæorum gratiam cruci affigendum, etsi inuitus quodammodò, authoritate sua adiudicauit ac tradidit. Ità summo se crimine [c] Pharao & [d] Herodes obligârunt, cùm legem tyrannicam de occidendis Hebræorum infantibus ferrent. *Væ*[e] autem illis *qui condunt leges iniquas.*

1.Re.22 c Iud. 2.a Hest.3.c d Dan 3.a b 6.e 1.Mac 1 e f g. 2 Machab.6.a Marc 6.d Act.23.a

a 2.Reg.11.e

b Ioann.19.e Lucæ 23.d

c Exodi 1.e d

d Matth.2.c

e Esaiæ 10.a Matth.15.a Marc.7.b

SCRIPTVRAE.

PRIMI Regum vigesimosecundo: Dixitque rex (Saul) Morte morieris Achimelech, tu & omnis domus patris tui.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ait rex emissarijs, qui circunstabant eum: Conuertimini, & interficite sacerdotes Domini: nam manus eorum cùm Dauid est, scientes quòd fugisset, & non indicauerunt mihi. Noluerunt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes Domini. Et ait rex ad Doeg: Conuertere tu, & irrue in sacerdotes Domini. Conuersusque Doeg Idumæus irruit in sacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta quinque viros vestitos Ephod lineo. Nobe autem ciuitatem sacerdotum percussit in ore gladij, viros & mulieres, & paruulos, & lactentes, bouemque & asinum & ouem in ore gladij.

IVDITH secundo: Anno tertiodecimo Nabuchodonosor regis, vicesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, vt defenderet se. Vocauitque omnes maiores natu, omnesq; duces & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilij sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse, vt omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cùm placuisset omnibus, vocauit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiæ suæ, & dixit ei: Egredere aduersùm omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè qui contempserũt imperium meum. Non parcet oculus tuus vlli regno, omnemq; vrbem munitam subiugabis mihi.

HESTER tertio: Dixit Aman regi Assuero: Est populus per omnes prouincias regni tui dispersus, & à se mutuò separatus, nouis vtens legibus & cæremonijs, insuper & regis scita contemnens. Et optimè nôsti, quòd non expediat regno tuo vt insolescat per licentiam. Si tibi placet, decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam arcarijs gazæ tuæ. Tulit ergò rex annulum quo vtebatur, de manu sua, & eum Aman filio Amadathi de progenie Agag,

Agag, hosti Iudæorum. dixitque ad eum, Argentum quod tu polliceris, tuum sit: de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribę regis mense primo Nisan, tertiadecima die eiusdem mensis: & scriptum est, vt iusserat Aman, ad omnes Satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumque gentium, vt quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & literæ signatæ ipsius annulo, missæ sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias, vt occiderent atque delerent omnes Iudæos, à puero vsque ad senem, paruulos & mulieres, vno die, hoc est, tertiodecimo mensis duodecimi qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent. Summa autem Epistolarum hæc fuit, vt omnes prouinciæ scirent & pararent se ad prædictum diem. Festinabant cursores qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege & Aman celebrante conuiuium, & cunctis Iudæis qui in vrbe erant, flentibus.

DANIELIS tertio: Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus & linguis: In hora qua audieritis sonitum tubæ & fistulæ & citharæ, sambucæ & psalterij & symphoniæ, & vniuersi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hæc igitur statim vt audiêrunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ & citharæ, sambucæ & psalterij, symphoniæ & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus & linguæ, adorauerunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldæi, accusauerunt Iudæos &cæ.

ET Danielis sexto: Viri ergò illi curiosiùs inquirentes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuenerunt Danielem, orantem & obsecrantem Deum suum. Et accedentes, locuti sunt regi super edicto: Rex, nunquid non constituisti, vt omnis homo qui rogaret quenquam de dijs & hominibus vsque ad dies triginta, nisi te rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum, quod præuaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filijs captiuitatis Iudæ, non curauit de lege tua & de edicto quod constituisti: sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cùm audisset rex, satis contristatus est: & pro Daniele posuit cor vt liberaret eum, & vsque ad occasum solis laborabat vt eruëret illum. Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito rex, quia lex Medorum atque Persarum est, vt omne decretum quod constituerit rex, non liceat immutari. Tunc rex præcepit, & adduxerunt Danielem, & miserunt eum in lacum leonum.

PRIMI Machabæorum primo: Et scripsit rex Antiochus omni regno suo, vt esset omnis populus vnus, & relinqueret vnusquisque legem suam. Et consenserunt omnes gentes secundùm verbum regis Antiochi: & multi ex Israël consenserunt seruituti eius, & sacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt sabbatum. Et misit rex libros per manus nunciorum in Ierusalem & in omnes ciuitates Iudæ, vt sequerentur leges gentium terræ, & prohiberent holocausta & sacrificia & placationes fieri in templo Dei, & prohiberent celebrari sabbatum, & dies solennes: & iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israël. Et iussit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia, & relinquere filios suos incircuncisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immunditijs & abominationibus, ità vt obliuiscerentur legem, & immutarent omnes iustificationes Dei. Et quicunque non fecissent secundùm verbum regis Antiochi, morerentur. Secundum omnia verba hæc, scripsit omni regno suo: & præposuit principes populo qui hæc fieri cogerent. Et iusserunt ciuitatibus Iudæ sacrificare. Et congregati sunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem Domini, & fecerunt mala super terram: & effugauerunt populum Israël in abditis, & in absconditis fugitiuorum locis. Die quintadecima mensis Casleu, quinto & quadragesimo & centesimo anno ædificauit rex Antiochus abominandum idolum desolationis super altare Dei, & per vniuersas ciuitates Iudæ in circuitu ædificauerunt aras: et ante ianuas domorum, et in plateis incendebant thura, et sacrificabant: et libros legis Dei combusserunt igne, scindentes eos: et apud quemcunque inueniebantur libri testamenti Domini, et quicunque obseruabat legem Domini, secundùm edictum regis trucidabant eum. In virtute sua faciebant hæc populo Israël, qui inueniebatur in omni mense et mense in ciuitatibus. Et quinta et vicesima die mensis sacrificabant super aram quæ erat contra altare. Et mulieres quæ circuncidebant filios suos, trucidabantur secundùm iussum regis Antiochi, et suspendebant pueros à ceruicibus per vniuersas domos eorum: et eos qui circunciderant illos, trucidabant. Et multi de populo Israel definiêrunt apud se, vt non manducarent immunda: et elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis: et noluerunt infringere legem DEI sanctam, et trucidati sunt. et facta est ira magna super populum valdè.

SECVNDI Machabæorum sexto: Sed non post multum temporis misit rex senem quendam Antiochenum, qui com-

compelleret Iudæos, vt se transferrent à patrijs et Dei legibus: contaminare etiam quod in Hierosolymis erat templum, et cognominare Iouis Olympij: et in Garizim, prout erant hi qui locum inhabitabant, Iouis hospitalis. Pessima autem et vniuersis grauis erat malorum incursio. nam templum luxuria & commessationibus gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se vltrò ingerebant, intrò ferentes ea quæ non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur. Neque autem sabbatha custodiebantur, neque dies solennes patrij seruabantur, nec simpliciter Iudæum se esse quisquam confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: & cùm Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire. Decretum autem exijt in proximas gentilium ciuitates, suggerentibus Ptolemæis, vt pari modo & ipsi aduersùs Iudæos agerent, vt sacrificarent: eos autem qui nollent transire ad instituta gentium, interficerent. Erat ergò videre miseriam.

MARCI sexto: Herodes misso spiculatore præcepit afferri caput Ioannis in disco, & decollauit eum in carcere.

ACTORVM vigesimotertio: Princeps autem sacerdotum Ananias ꝓcepit adstantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus dixit ad eum &c.

SECVNDI Regum vndecimo: Factum est ergò manè, & scripsit Dauid epistolam ad Ioab: misitque per manum Vriæ, scribens in epistola: Ponite Vriam exaduersò belli, vbi fortissimum est prælium: & derelinquite eum, vt percussus intereat. Igitur cùm Ioab obsideret vrbem, posuit Vriam in loco vbi sciebat viros esse fortissimos. Egressique viri de ciuitate, bellabant aduersùm Ioab, & ceciderunt de

de populo seruorum Dauid, & mortuus est etiam Vrias Hethæus.

IOANNIS decimonono: Tunc ergò tradidit eis illum, vt crucifigeretur.

LVCAE vigesimotertio: Dimisit autem illis eum qui propter homicidium & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant, Iesum verò tradidit voluntati eorum.

EXODI primo: Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: Quandò obstetricabitis Hebræas, & partûs tempus aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si fœmina, reseruate. Timuerunt autem obstetrices Deum, &c. Præcepit ergò Pharao omni populo suo, dicens: Quicquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reseruate.

MATTHAEI secundo capite: Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valdè: & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus eius à bimatu & infra, secundùm tempus quod exquisierat à Magis.

ESAIAE decimo: Væ qui condunt leges iniquas: & scribentes, iniustitiam scripserunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, nè incuruemini sub vinculo, & cùm interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

MATTHAEI decimoquinto: Iesus autem respondens, ait illis: Quarè & vos transgredimini mandatum Dei propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter traditionem vestram? Nam DEVS dixit, Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit: et non honorificabit patrem suum aut matrem suam, et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.

MARCI septimo: Et dicebat illis, Benè irritum fecistis præceptum DEI, vt traditionem vestram seruetis. Moyses enim dixit, Honora patrem tuum & matrem: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur: Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri: Corban (quod est donum) quodcunque ex me, tibi profuerit: & vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum DEI per traditionem vestram quam tradidistis.

V

Consensus quandò alieni peccati nos reos facit?

Leu.20.a Nu. 16.d Iud.8.b Hest.14.c d Luc.11.g

Cùm, quod ab alijs fit nequiter, à nobis quasi suffragium accipit, & saltem tacitè [a] approbatur. Ità peccauit Saulus, in Stephani protomartyris necem [b] consentiens. Peccârunt & viri ex Iudæis plures quadraginta, [c] qui facta etiam voti nuncupatione in Pauli necem armârunt sese. Peccauerunt demùm & ciues [d] Hierosolymitani, suis Magistratibus, quô CHRISTVS perderetur, suffragantes, vt idcircò Petrus illis exprobrans dixerit: [e] *Authorem vitæ interfecistis*. Notanda est igitur Pauli

a Irenæus lib. 4. cap 46.

b Act 7.g

c Act.23.e

d Matth.27.b Marc.15.a b

e Actor.3.e & 2.d

li sententia: [f] *Non solùm qui faciunt mala, sed etiam qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.* Et huc referri potest, quod apud Cyprianum [g] legimus, Non est immunis à scelere, qui vt faceret, imperauit: nec alienus à crimine, cuius consensu licèt non à se admissum crimen, tamē publicè legitur.

f Rom.1.d

g Li.2. epi.7. quæ est Cleri Romani ad Cyprianum.

SCRIPTVRAE.

LEVITICI vigesimo: Quòd si negligens populus terræ, & quasi parumpendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere: ponam faciem meam super hominem illum & cognationem eius, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei, vt fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui.

NVMERORVM decimosexto: Locutusque Dominus ad Moysen & Aaron, ait: Separamini de medio congregationis huius, vt eos repentè disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum vniuersæ carnis, num vno peccante, contra omnes ira tua desæuiet? Et ait Dominus ad Moysen: Præcipe vniuerso populo, vt separetur à tabernaculis Core et Dathan & Abiron. Surrexitque Moyses, & abijt ad Dathan & Abirõn: & sequentibus eum senioribus Israel, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque recessissent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyses: In hoc scietis quòd Dominus miserit me vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

facerem vniuersa quæ cernitis, & non ex proprio corde ea protulerim : Si consueta hominum morte interiêrint, & visitauerit eos plaga, qua & cæteri visitari solent, non misit me Dominus. sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum, deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, descenderintque viuentes in infernum, scietis quòd blasphemauerint Dominum. Confestim igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum : & aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum: descenderuntque viui in infernum operti humo, & periêrunt de medio multitudinis. At verò omnis Israel qui stabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens : Nè fortè & nos terra deglutiat. Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum.

IVDITH octauo : Hæc itaque cùm audisset Iudith, quoniam Ozias promisisset quòd transacto quinto die traderet ciuitatem, misit ad presbyteros Chabri & Charmi. Et venerunt ad illam, & dixit illis : Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, vt tradat ciuitatem Assyrijs, si intrà quinque dies non venerit vobis adiutorium ? & qui estis vos qui tentatis Dominum ? Non est iste sermo qui misericordiam prouocet : sed potiùs qui iram excitet & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitriũ vestrum diem constituistis ei ? Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso pœniteamus &c.

HESTER decimoquarto : Et deprecabatur Hester Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus &cæ. Tu nôsti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircuncisorum & omnis alienigenæ. Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ & glo-

& gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatæ, et non portem in diebus silentij mei, et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit conuiuium regis, et non biberim vinum libaminum: et nunquàm lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum vsque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham, Deus fortis super omnes etc.

LVCAE vndecimo : Væ vobis, qui ædificatis monumenta prophetarum : patres autem vestri occiderunt illos: profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra.

ACTORVM septimo : Saulus autem erat consentiens neci eius.

ET vigesimotertio: Facta autem die, collegerunt se quidam ex Iudæis, et deuouerunt se, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donèc occiderent Paulum. Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

MATTHAEI vigesimoseptimo: Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populo, vt peterent Barrabã, Iesum verò perderent.

MARCI decimoquinto : Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barnabam dimitteret eis etcæ. Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barrabam : et tradidit IESVM flagellis cæsum, vt crucifigeretur.

ACTORVM tertio : Deus glorificauit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis et negâstis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum

negâstis, et petîstis virum homicidam donari vobis, autho-
rem verò vitæ interfeciſtis.

ET Actorum ſecundo: Viri Iſraelitæ, audite verba hæc, Ieſum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus et prodigijs et ſignis, quę fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut vos ſcitis: hunc definito conſilio et præſcientia DEI traditum, per manus iniquorum affigentes, interemiſtis.

AD Romanos primo: Et ſicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos DEUS in reprobum ſenſum: vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, DEO odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia. Qui cùm iuſtitiam DEI cognouiſſent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

PATRES.

IRENAEVS libro quarto contra hæreſes Valentini & ſimiles, capite quadrageſimoſexto: Et habemus præceptum: Si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idololatra, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum huiuſmodi nec cibum ſumere. Et iterùm ait Apoſtolus: Nemo vos ſeducat inanibus verbis: propter hoc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ. Nolite ergò fieri participes eorum. Et quemadmodùm ibi peccantium damnatio participabat & reliquos, quoniam placebāt eis, & vnà cum eis conuerſabantur: ſic & hic modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

1.Cor.5.

Epheſ.5.

Peccantium dānatio participat reliquos.

CLERVS Romanus in epiſtola ad Cyprianum quæ apud eundem eſt ſeptima libri ſecundi epiſtolarum: Sed etiam aduersùs illos qui acta feciſſent, licèt præſentes, cùm fierent, non aſſuiſſent, cùm

cùm præſentiam ſuam vtiquè, vt ſic ſcriberentur, mandando feciſſent. Non eſt enim immunis à ſcelere, qui vt fieret imperauit: nec eſt alienus à crimine, cuius conſenſu, licèt non à ſe admiſſum crimen, tamen publicè legitur.

VI

Quandò iritatione nobis peccatum alienum conflatur?

Cùm ſcientes alium adiram, vindictam, blaſphemiam, crudelitatem, aut conſimilia vitia ſiue dictis id fiat, ſiue factis, aut quacunque ratione alia, prouocamus. Vt cùm[a] vxor Iob patientiſſimo viro petulanter inſultans, quantùm in ſe quidem erat, ſuaſit etiam Deum blaſphemare. Et Tobiæ[b] vxor æquè moroſa, maritum ſuis conuicijs frequenter infeſtans & exaſperans, hoc facit, vt vir anxius domeſticam iniuriam ſuſpirijs, lachrymis & precibus ad Deum fuſis proſequi cogatur. Contrà verò monet[c] Eccleſiaſticus: *Abſtine te à lite, & minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam.* Sic & Salomon[d] dixit: *Semper iurgia quærit malus, angelus autem crudelis mittetur contra eum.*

1 Reg.1.b Pſal.105.c 2. Mach. 14.d Galat.5.d Epheſ.6.a Coloſſ.3.d

a Iob 2.c

b Tob 2.d & 3.a b

c Eccl 28.a b Pro.15 c 18.a 22.b 26.c 29.d 30.d

d Pro.17.b 3.d Eſaiæ 33.a

SCRIPTVRAE.

PRIMI Regum primo: Affligebat quoquè Annam æmula eius, et vehementer angebat, in tantùm vt exprobra-

ret

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret quòd Dominus conclusisset vuluam eius: sicq; faciebat per singulos annos, cùm redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: & sic prouocabat eam.

PSALMO centesimoquinto: Dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum. Et iritauerunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini.

SECVNDI Machabæorum decimoquarto: Morabatur autem Nicanor Hierosolymis, nihilque iniquè agebat, gregesque turbarum quæ congregatæ fuerant, dimisit. Habebat autem Iudam semper charum ex animo, & erat viro inclinatus. Rogauitque eum ducere vxorem filiosque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, comiterque viuebant. Alcimus autem videns charitatem illorum adinuicèm & conuentiones, venit ad Demetrium, & dicebat Nicaoorem rebus alienis assentire. Iudamque regni insidiatorem, successorem sibi destinâsse. Itaque rex exasperatus, & pessimis huius criminationibus iritatus, scripsit Nicanori, dicens grauiter quidem se ferre de amicitiæ conuentione, iubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

AD Galatas quinto: Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicèm prouocantes, inuicèm inuidentes.

AD Ephesios sexto: Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educate illos in disciplina & correptione Domini.

AD Colossenses tertio: Patres, nolite ad indignationem prouocare filios vestros, vt non pusillo animo fiant.

IOB secundo capite: Dixit autem illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic DEO, & morere.

TOBIAE secundo: Sicut beato Iob insultabant reges, ità isti parentes & cognati eius, irridebant vitam eius, dicentes: Vbi

Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ità loqui, quoniam filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam DEVS daturus est his qui fidem suam nunquàm mutant ab eo. Anna verò vxor eius ibat ad opus textrinum quotidiè: & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. Vndè factum est, vt hœdum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cùm vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte nè fortè furtiuus sit: reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. Ad hæc vxor eius irata respondit: Manifestè vana facta est spes tua, et eleemosynę tuę modò apparuerunt. Atq; his & alijs huiusce modi verbis exprobrabat ei.

ET capite tertio: Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lachrymis, dicens: Iustus es Domine, & omnia iudicia tua iusta sunt: & omnes viæ tuæ, misericordia, & veritas, & iudicium & cæ. Eadem die contigit vt Sara filia Raguelis in Rages ciuitate Medorum, & ipsa audiret improperium ab vna ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox vt ingressi fuissent ad eam. Ergò cùm pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Nunquid & occidere me vis, sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus & tribus noctibus non manducauit, neque bibit: sed in oratione persistens cum lachrymis, deprecabatur Deum, vt ab isto improperio liberaret eam.

ECCLESIASTICI vigesimooctauo: Abstine te à

Universidad de Deusto
Biblioteca

lite, & minues peccata, &cæt. vt in textu. Secundùm enim ligna syluæ, sic ignis exardescit: & secundùm virtutem hominis sic iracundia illius erit, & secundùm substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem & lingua testificans adducit mortem. Si sufflaueris, quasi ignis exardebit: & si expueris super illam, extinguetur: vtraque ex ore proficiscuntur. Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos commouit, & dispersit illos de gente in gentem: ciuitates muratas diuitum destruxit, & domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissoluit. Lingua tertia mulieres viratas eiecit &c.

PROVERBIORVM decimoquinto: Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.

ET capite decimooctauo: Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia prouocat.

ITEM capite vigesimosecundo: Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium, cessabuntq; causæ & contumeliæ.

ET capite vigesimosexto: Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius. Sicut noxius est, qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ità vir qui fraudulenter nocet amico suo, & cùm fuerit deprehensus, dicit, Ludens feci. Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, iurgia conquiescunt. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat rixas. Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad intima ventris.

ITEM capite vigesimonono: Vir iracundus prouocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuis.

ET

ET capite trigesimo: Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem: & qui prouocat rixas, producit discordias.

PROVERBIORVM decimoseptimo: Semper iurgia quærit malus &c.

ET capite tertio: Nè contendas aduersùs hominem frustrà, cùm ipse tibi nihil mali fecerit. Nè æmuleris hominem iniustum, nec imiteris vias eius: quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas à Domino in domo impij: habitacula autem iustorum benedicentur. Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exultatio, ignominia.

ESAIAE trigesimotertio: Væ qui prædaris, nónne & ipse prędaberis? & qui spernis, nónne et ipse spernéris? cùm consummaueris deprędatiõem, deprędaberis: cùm fatigatus desiëris contemnere, contemnéris.

VII

Quandò per laudationem, vel adulationem nostram peccato alieno fœdamur?

Cùm aliquem in malefactis, vel de improbitate commendamus, vel tanquàm re benè gesta, calcar addimus malè currenti, vt ille in prauo instituto pergat. *Væ*[a] autem *qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas,*

Pro. 14. c 17. a 28. d Psal. 140. a Esa. 5. c Chrys. hó. 2. de Dauid & Saule. Cyp. de lapsis. Basil. homil. in psal. 61. Aug. in psalm. 134.

[a] Ezech. 13. c

vt est apud Prophetam. In hoc vitium incidunt nonnunquàm Ecclesiastici [b] concionatores, & Magistratus malè vulgo blandientes, dum eius licentiæ palàm fauent & applaudunt. Rectè autem Esaias: [c] *Populę meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Vndè Paulus eos iubet vitari Doctores, [d] qui per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. *Quoniam* enim *laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur, exacerbabit Dominum peccator*, vt [e] Regius Propheta testatur.

b Hiere. 14. c 23. d e 27. b e 28. d 29. b Thrē. 2. e Mich. 3. b d 3 Reg. 22. a b c d

c Esa 3 c 9. c 30. b

d Rō. 16. c 2 Pet. 2. a d Hiero lib. 1. ad. uersùs Pelag. & li. 2. aduersùs Iouin.

e Psal. 9. c 54. d Pro. 2. a b 16. d 17. c 29. a Eccēs 7. a Hierem. 9. a b c

SCRIPTVRAE.

PROVERBIORVM vigesimoquarto: Qui dicunt impio, iustus es: maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus: qui arguunt eum, laudabuntur, & super ipsos veniet benedictio. Labia deosculabitur, qui recta verba respondet. Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, & postea ædifices domum tuam. Nè sis testis frustrà contra proximum tuum, nec lactes quenquam labijs tuis.

ET capite vigesimoseptimo: Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua. Melior est manifestà correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.

ET vigesimooctauo: Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.

PSAL-

PSALMO centesimo quadragesimo: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

ESAIAE quinto: Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

EZECHIELIS decimotertio: Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israël, qui prophetant: & dices prophetantibus de corde suo, Audite verbum Domini, Hæc dicit Dominus Deus: Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Quasi vulpes in desertis, prophetæ tui Israël erant. Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israel: vt staretis in prælio in die Domini. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cùm Dominus non miserit eos: & perseuerauerunt confirmare sermonem. Nunquid non visionem cassam vidistis, & diuinationem mendacem locuti estis? & dicitis, ait Dominus: cùm ego non sim locutus. Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium, ideò ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: Et erit manus mea super Prophetas qui vident vana, & diuinant mendacium: in concilio populi mei non erunt, & in scriptura domus Israël non scribentur, nec in terram Israel ingredientur: & scietis quia ego Dominus Deus, eò quòd deceperint populum meum, dicentes: Pax: & non est pax: & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem. Siquidem eccè cecidit paries: nunquid

non dicetur vobis, Vbi est litura quam linîstis ? Propterea hæc dicit Dominus Deus : Et erumpere faciam spiritum tempestatum in indignatione mea: & imber inundans in furore meo erit, & lapides grandes in ira in consumptionem. Et destruam parietem quem linîstis absque temperamento : & adæquabo eum terræ, & reuelabitur fundamentum eius : & cadet, & consumetur in medio eius: & scietis quia ego sum Dominus. Et complebo indignationem meam in pariete, & in his qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis : Non est paries, & non sunt qui liniunt eum. Prophetæ Israel qui prophetant ad Hierusalem,& vident ei visionem pacis : & non est pax, ait Dominus Deus. Et tu fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo : & vaticinare super eas, & dic: Hæc dicit Dominus Deus, Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus : & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas : & cùm caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmen panis, vt interficerent animas quæ non moriuntur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Propter hoc hæc dicit Dominus Deus : Eccè ego ad pulvillos vestros quibus vos capitis animas volantes:& dirumpam eos de brachijs vestris,& dimittam animas quas vos capitis, animas ad volandum. Et dirumpam cervicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt vltrà in manibus vestris ad prædandum: & scietis quia ego Dominus. Pro eo quòd mœrere fecistis cor iusti mendaciter, quem ego non contristaui, & confortâstis manus impij, vt non reuerteretur à via sua mala, & viueret : propterea vana non videbitis, & diuinationes non diuinabitis ampliùs, & eruam populum meum de manu vestra, & scietis quia ego Dominus.

HIEREMIAE decimoquarto : Prophetæ dicunt eis, Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit Dominus ad me : Falsò prophetæ vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos: Visionem mendacem,& diuinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. Idcircò hæc dicit Dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius & fames non erit in terra hac : In gladio & fame consumentur prophetæ illi. Et populi quibus prophetant, erunt proiecti in vijs Hierusalem præ fame et gladio, et non erit qui sepeliat eos: ipsi et vxores eorum, filij et filiæ eorum, et effundam super eos malum suum.

ET capite vigesimotertio : Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem : et prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Israel. Et in prophetis Hierusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacij : et confortauerunt manus pessimorum, vt non conuerteretur vnusquisque à malitia sua : facti sunt mihi omnes vt Sodoma, et habitatores eius quasi Gomorrha. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas : Eccè ego cibabo eos absynthio, et potabo eos felle : à prophetis enim Hierusalem egressa est pollutio super omnem terram. Hæc dicit Dominus exercituum, Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos : visionem cordis sui loquuntur non de ore Dñi. Dicunt his qui blasphemant me, Locutus est Dominus, Pax erit vobis. et omni qui ambulat in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in prauitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos malum. Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audiuit sermonem eius? Quis considerauit verbum illius, et audiuit? Eccè turbo Dominicæ indignationis egredietur, et tempestas erumpens, super caput impiorum veniet. Non reuertetur furor Domini, vsque dum faciat, et vsque dum compleat cogitationem cordis sui. In nouissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo: auertissem vtiquè eos à via sua mala, et à cogitationibus suis pessimis. Putas ne Deus è vicino ego sum, dicit Dominus? Nunquid non cælum et terram ego impleo, dicit Dominus? Audiui quæ dixerunt prophetæ, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes, Somniaui, somniaui. Vsquequò istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cordis sui? Qui volunt facere, vt obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum quæ narrat vnusquisque ad proximum suum: sicut obliti sunt patres nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus: & quasi malleus conterens petram? Propterea eccè ego ad prophetas, ait Dominus: qui furantur verba mea vnusquisque à proximo suo. Eccè ego ad prophetas, ait Dominus: qui assumunt linguas suas, & aiunt, Dicit Dominus. Eccè ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus: qui narrauerunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis, cùm ego non misissem eos, nec man-

mandâssem eis: qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. Si igitur interrogauerit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens, Quod est onus Domini? dices ad eos, Vt quid vobis onus? Proijciam quippe vos, dicit Dominus. Et propheta & sacerdos, & populus qui dicit, Onus Domini: visitabo super virum illum, & super domum eius. Hæc dicetis vnusquisque ad proximum & ad fratrem suum, Quid respondit Dominus? Et quid locutus est Dominus? Et onus Domini vltrà non memorabitur: quia onus erit vnicuique sermo suus, & peruertistis verba Dei viuētis, Domini exercituum Dei nostri. Hæc dices ad prophetam, Quid respondit tibi Dominus? & quid loquutus est Dominus? Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus, Quia dixistis sermonem istum, Onus Domini: & misi ad vos, dicens, Nolite dicere Onus Domini: propterea eccè tollam vos portans, & derelinquam vos, & ciuitatem quam dedi vobis, & patribus vestris, à facie mea. Et dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquàm obliuione delebitur.

Et vigesimoseptimo: Vos ergò nolite audire prophetas vestros, & diuinos, & somniatores, & augures, & maleficos qui dicunt vobis: Non seruietis regi Babylonis. Quia mendacium prophetant vobis: vt longè vos faciant de terra vestra, & eijciant vos, & pereatis &cæt. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis, Non seruietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis. Quia non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eijciant vos, & pereatis tam vos quàm prophetæ qui vaticinantur vobis.

Item capite vigesimooctauo: Et dixit Hieremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi Hanania, non misit

Universidad de Deusto
Biblioteca

te Dominus, & tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ: Hoc anno morieris. aduersùm enim dominum locutus es. Et mortuus est Hananias propheta in anno illo, mense septimo.

Et vigesimonono: Hæc dicit dominus exercituum deus Israel: Non vos seducant prophetæ vestri qui sunt in medio vestrùm, & diuini vestri: & nè attendatis ad somnia vestra quæ vos somniatis. Quia falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo: & non misi eos, dicit dominus. Quia hæc dicit dominus, Cùm cœperint &c.

Threnorvm secundo: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta: nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent: Viderunt autem tibi assumptiones falsas & eiectiones. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam: sibilauerunt, & mouerunt caput suum super filiam Hierusalem.

Michae tertio: Hæc dicit dominus super prophetas qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super illum prælium. Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones. Et paulò pòst: Principes eius in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant: & super dominum requiescebant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio nostrùm? non venient super nos mala. Propter hoc, causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem quasi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelsa syluarum.

Ter-

Tertii Regum vigesimosecundo: Et ait rex Israël ad Iosaphat: Venies ne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad? Dixitque Iosaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ità et tu: populus meus et populus tuus vnum sunt: et equites mei, equites tui. Dixitque Iosaphat ad Regem Israel: Quære, oro te, hodiè sermonem domini. Congregauit ergò rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, et ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt, Ascende: et dabit eam dominus in manu regis. Dixit autem Iosaphat, Non est hic propheta domini quispiam, vt interrogemus per eum? Et ait rex Israel ad Iosaphat: Remansit vir vnus, per quem possumus interrogare dominum: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michæas filius Iemla. Cui Iosaphat ait, Nè loquaris ità rex. Vocauit ergò rex Israel Eunuchum quendam, et dixit ei: Festina adducere Michæam filium Iemla. Rex autem Israel, et Iosaphat rex Iuda, sedebant vnusquisque in solio suo vestiti cultu regio, in area iuxta ostium portæ Samariæ, et vniuersi prophetæ prophetabant in conspectu eorum. Fecit quoquè sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, et ait: Hæc dicit dominus: His ventilabis Syriam, donèc deleas eam. Omnesque prophetæ similiter prophetabant, dicentes: Ascende in Ramoth Galaad, et vade prosperè, et tradet dominus in manus regis. Nuncius verò qui ierat vt vocaret Michæam, locutus est ad eum, dicens: Eccè sermones Prophetarum ore vno regi bona prædicant: sit ergò sermo tuus similis eorum, et loquere bona. Cui Michæas ait: Viuit dominus, quia quodcunque dixerit mihi dominus, hoc loquar. Venit itaque ad regem, et ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, et

Universidad de Deusto
Biblioteca

vade prosperè, & tradet Dominus in manus regis. Dixit autem rex ad eum: Iterùm atque iterùm adiuro te, vt non loquaris mihi, nisi quod verum est, in nomine Domini. Et ille ait, Vidi cunctum Israël dispersum in montibus quasi oues non habentes pastorem: & ait Dominus: Non habent isti Dominum: reuertatur vnusquisque in domum suam in pace. (Dixit ergò rex Israel ad Iosaphat: Nunquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, sed semper malum?) Ille verò addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cæli assistentem ei à dextris & à sinistris: & ait Dominus, Quis decipiet Achab regem Israel, vt ascendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit vnus verba huiusce modi, & alius aliter. Egressus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus, In quo? Et ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ità. Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum, qui hic sunt, & Dominus locutus est contra te malum. Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam in maxillam, & dixit: Mé ne ergò dimisit spiritus Domini, & locutus est tibi? Et ait Michæas: Visurus es in die illa, quandò ingredieris in cubiculum, intrà cubiculum vt abscondaris. Et ait rex Israel: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem ciuitatis, et apud Ioas filium Amelech, et dicite eis, Hæc dicit rex, Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiæ, donèc reuertar in pace. Dixitque Michæas: Si reuersus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait, Audite populi omnes. Ascendit itaque rex

rex Israel, & Iosaphat rex Iuda, in Ramoth Galaad. Dixit itaque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma & cæt. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel inter pulmonem & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & eijce me de exercitu, quia grauiter vulneratus sum. Commissum est ergò prælium in die illa, & rex Israel stabat in curru suo contra Syros, & mortuus est vespere: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus, & præco insonuit in vniuerso exercitu antequàm sol occumberet, dicens: Vnusquisque reuertatur in ciuitatem & in terram suam. Mortuus est autem rex, & perlatus est in Samariam: sepeliérunt́q; regem in Samaria, & lauerunt currum eius in piscina Samariæ, & linxerunt canes sanguinem eius, & habenas lauerunt, iuxta verbum Domini quod locutus fuerat.

ESAIAE tertio: Populo meus, qui te beatum dicunt, &c. vt in textu.

ET capite nono: Longæuus & honorabilis, ipse est caput: & propheta docens mendacium, ipse est cauda. Et erũt, qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati. Propter hoc &c.

ITEM capite trigesimo: Populus ad iracundiam prouocans est, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei. Qui dicunt Videntibus, Nolite videre: & adspicientibus, Nolite adspicere nobis ea q̃ recta sunt: Loquimini nobis placentia, Videte nobis errores, Auferte à me viam, Declinate à me semitam, Cessetà facie nostra sanctus Israel. Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo quòd reprobâstis verbum hoc, & sperâstis in calumnia, & in tumultu, & innixi estis super eo: propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requisita in muro excelso, quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam subitò, dum non speratur, veniet contritio eius. Et cõminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione perualida : & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parùm aquæ de fouea.

AD Romanos decimosexto: Rogo autẽ vos, fratres, vt observetis eos qui dissensiones & offendicula prẽter doctrinã, quam vos didicistis, faciũt: & declinate ab illis. Huiusce modi enim Christo domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

POSTERIORIS epistolæ D. Petri secundo capite: Fuerũt verò & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eũ qui emit eos, Dñm negant: superducentes sibi celerem perditionem. ET multi sequentur eorũ luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur: quibus iudiciũ iam olim nõ cessat, et perditio eorũ non dormitat. Et paulò pòst : Hi verò vt irrationabilia pecora &c. pellicientes animas instabiles &c. HI sunt fontes sine aqua, et nebulę turbinibus exagitatę, qbus caligo tenebrarum reseruatur. Superba eñ vanitatis loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ eos qui paululùm effugiũt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis. A quo enim quis superatus est, huius & seruus est.

PSALMO nono : Quoniam laudatur peccator &cæt. vt in textu.

ET psalmo quinquagesimoquarto : Molliti sunt sermones eius super oleum, et ipsi sunt iacula.

PROVERBIORVM primo: Fili mi, si te lactauerint peccatores, nè acquiescas eis. Si dixerint, Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustrà: deglutiamus eum sicut infernus viuentem, & integrum quasi descendentem in lacum. Omnem preciosam substantiam reperiemus: implebimus domos nostras spolijs. Sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omnium nostrũm.

ET capite decimosexto: Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua perficit malum.

ET capite decimoseptimo: Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum.

ITEM capite vigesimonono: Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum inuoluet laqueus, & iustus laudabit atque gaudebit.

ECCLESIASTIS septimo: Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.

HIEREMIAE nono: Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis : confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Vnusquisque se à proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fiduciam : quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum deridebit, et veritatem non loquentur : docuerunt enim linguã suam loqui mendaciũ: vt iniquè agerent, laborauerũt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerunt scire me, dicit dominus. Propterea hęc dicit dominus exercituum. Eccè ego conflabo, et probabo eos: quid enim aliud faciã à facie filiæ populi mei? Sagitta vulnerans lingua eorũ, do lũ locuta. in ore suo pacẽ cũ ami-

Universidad de Deusto
Biblioteca

amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gentem huiusmodi non vlciscetur anima mea?

PATRES.

1 CHRYSOSTOMVS homilia secunda de Dauid & Saule, cuius titulus est, Magnum esse bonum non tantùm exercere virtutem, verùm etiam laudare &cæt. Non oportet expetere modò æmulari virtutem, verùm etiam eos qui amplectuntur, laudibus vehere, & admirandos prædicare, nobis fructum aliquem, eumq; haud vulgarem, adfert. Quemadmodùm ex aduerso prauitatem non æmulari tantùm, verùm etiam in ea viuentes laudare, supplicium haud mediocre nobis conciliat: & si fas est quiddam nouum & admirandum dicere, grauius supplicium, quàm manet illos ipsos qui malè viuunt. Id declarans Paulus, posteaquàm omnē malitiæ speciē enumerārat, accusasseteq; omnes qui leges Dei conculcant, de illisipsis mox subijcit: Qui cùm Dei iustitiam nôssent, quòd qui talia faciunt, digni sunt morte, non solùm ea faciunt, sed & comprobant illa facientes: demonstrans hoc esse grauius illo. Nam collaudare insuper delinquentes, quòd ad supplicij pertinet æstimationem, longè plus est quàm delinquere. Idq; iure optimo, propterea quòd hoc suffragium proficiscatur ab animo planè corrupto, & insanabili morbo laborante. Siquidem is qui dum peccat, condemnat interim peccatum suum, poterit aliquandò temporis progressu ad se redire: cæterùm qui laudat malitiam, is seipsum priuauit curatione, quam adfert pœnitentia. Proindè meritò Paulus pronunciauit hoc illo esse grauius. Itaque sicuti qui praua non tantùm faciunt, verùm etiam tales collaudant ac prædicant, eandem aut etiam grauiorem pœnam sortiuntur: ità qui bonos laudibus vehunt ac suspiciunt, coronarum illis repositarum fiunt participes. Quod ipsum ità esse, è scriptura licet perspicere. Deus enim ità loquitur Abrahæ: Benedicent.bus tibi benedicam, & maledicentibus tibi maledicam.

Laudādi mali non sunt.

Rom. 1.

Plus est peccātes laudare q̄ delinquere.

Probos laudare, fructuosum est.

Genes. 12.

2 CYPRIANVS in sermone de lapsis: Cùm scriptum sit: Qui vos felices dicunt, in errorem vos mittunt, & semitas pedum vestrorum turbant. Qui peccantem blandimentis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat: nec comprimit delicta ille, sed nutrit. At qui consilijs fortioribus redarguit simul atque in-

Esaiæ 3.

Adulatione nutriuntur delicta.

instruit fratrem, promouet ad salutem. Quos diligo, inquit Dominus, redarguo & castigo. Sic oportet & Dei Sacerdotem non obsequijs decipientibus fallere, sed remedijs salutaribus prouidere. Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerū virus inclusum, dum seruat, exagerat. Aperiendum vulnus est & secandum, & putraminibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem: gratias aget postmodùm, cùm senserit sanitatem.

Apoc. 3.

Simile de cōtrectatione vulnerum.

3 BASILIVS homilia in psalmum sexagesimum primum: Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Multi nanque sunt qui pro bonis prauas comprobāt actiones, & vitia virtutibus vicinis honestare contendent. Nam scurrilia loquentem, vrbanum ac lepidum: turpiloquum verò, politicum: amarulentum & iracundum, neutiquàm contemnendum prædicant: parcum verò ac minimè liberalem, vt sobrium dispensatorem commendant: prodigum quoquè, vt liberalem: libidinosum & lasciuum, vt voluptuarium & animi solutioris virum. Vtiq; semèl omnia, vitium omne palliant adumbrata nomenclatura è vicino subiectę virtutis. Tales sanè ore quidem benedicunt, corde autem maledicunt ac deuouent. In verborum nanque benedictione omnem execrationem vitæ suæ inducunt, ac reos æternæ damnationi, ob ea quæ approbant, sese constituunt.

Psal. 61.

Vitia nōnulla quæ virtutū nomine cōmendantur.

Approbantes vitia sese damnationis obnoxios reddunt.

4 AVGVSTINVS in psalmum centesimum trigesimumquartum: Cogitate & videte, quoniam quicquid aliud laudatis, ideò laudatis quia bonum est. Insanit, qui laudat quod non est bonum: Si laudes iniquū eo ipso quòd iniquus est, nónne et tu iniquus es? Si laudes furem eo ipso quòd fur est, nónne & tu particeps eris? Si laudes iustum in eo ipso quòd iustus est, nónne & tu habes indè partem laudando? Non enim laudares iustum, nisi amares: nō amares, si nihil indè haberes.

Insanisit, qui laudant quod malum est.

5 HIERONYMVS libro primo aduersùs Pelagianos: Si seruus DEI nihil amarum de suo debet ore proferre, sed semper quod dulce & suaue est: aut sacerdos & doctor serui Dei non erunt, qui fidutialiter debent corripere peccantes, & nulli adulari, sed aduersùs omnes increpare: aut, si sacerdos & doctor, non solùm seruui Dei, sed inter seruos eius principalem tenent locum, frustrà seruis Dei blanditias & dulcedines reseruâsti: Cùm hoc propriè hæreticorum sit, & eorum qui decipere cupiunt audientes, dicente

Hæretici ōsi ēpriū, p blanditias decipe.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom.16. Apostolo : Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo ventri : et per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Semper insidiosa, callida, blanda est adulatio. Pulchreq; adulator apud philosophos definitur blandus inimicus. Veritas amara est, rugosæ frontis ac tristis, offenditq; correctos. Vndè & Apostolus loquitur : Inimicus vobis factus sum, veritatem dicens vobis? Et Comicus: Obsequium amicos, veritas odium parit. Quapropter & pascha cum amaritudinibus comedimus : & vas electionis docet pascha celebrandum in veritate, & sinceritate. Veritas in nobis sit & sinceritas, & amaritudo ilicò consequetur.

Adulator blandus inimicus.

Galat.4.

Terent.in And.

Exodi 12.

1. Corinth. 5.

Iouinianus hæreticus absimētiæ & castitatis hostis qualem discipulos habeat.

6 ET libro secundo aduersùs Iouinianum : Nunc restat, vt Epicurum nostrum, subantem in hortulis suis inter adolescentulos & mulierculas, alloquamur. Fauent tibi crassi, nitidi, dealbati. Adde, si vis, iuxta Socraticam irrisionem omnes sues & canes, & quia carnem amas, vultures quoquè, aquilæ, accipitres & bubones. Nunquàm nos Aristippi multitudo terrebit. Quoscunque formosos, quoscunque calamistratos, quos crine composito, quos rubentibus buccis videro, de tuo armento sunt, immò inter tuos sues grunniunt. De nostro grege tristes, pallidi, sordidati, & quasi peregrini huius seculi, licèt sermone taceant, habitu loquuntur & gestu : Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata est : habitaui cum habitantibus Cedar, videlicet in tenebris huius mundi, quia lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non compræhenderunt. Nè glorieris, quòd multos discipulos habeas. Filius Dei docuit in Iudæa, & duodecim tantùm illum Apostoli sequebantur. Torcular, inquit, calcani solus, & de gentibus vir non est mecum. Ille in passione solus remansit, & Petri quoquè erga eum trepidauit constantia : pharisæorum autem doctrinæ omnis populus applaudebat, dicens : Crucifige, crucifige talem. Non habemus regem, nisi Cæsarem : id est, vitia sequimur, non virtutes : Epicurum, non Christum : Iouinianum, non Apostolum Paulum. Quòd multi acquiescant sententiæ tuæ, indicium voluptatis est : non enim tam te loquentem probant, quàm suis fauent vitijs. In circulis platearum quotidiè fictus hariolus stultorum nares verberat, & obtorto fuste dentes mordentium quatit : nec tamen deest, qui semper possit induci : & pro magna sapientia deputas, si plures porci post te currant, quos gehennæ succidiæ nutrias ? Post præconium tuum & balneas, quæ viros pariter & fœminas lauant, omnis impatientia, quæ ardentem priùs

Pfalm 119.

Joann 1.

Esaiæ 63.

Lucæ 23.

Iohan. 19.

Cur Iouinianus hæreticus multos sectatores habeat

priùs libidinem quasi verecundiæ vestibus tegebat, nudata est & exposita : q̃ antè in occulto erãt, nunc in ꝓpatulo sunt. Ostendisti tales discipulos, non fecisti. Hoc profecit doctrina tua, vt peccatum nè pœnitentiam quidem habeat. Virgines tuæ, quos prudentissimo consilio, quòd nemo vnquàm legerat nec audierat, de Apostolo docuisti, Melius est nubere, quàm vri. Occultos adulteros in apertos verterunt maritos. non suasit hoc Apostolus, non electionis vas. Virgilianum consilium est : Coniugium vocat, hoc prætexit nomine culpam. Quadringenti fermè anni sunt, quòd Christi prædicatio fulget in mũdo, ex quo innumerabiles hæreses tunicam illius consciderunt. Vniuersus penè error de Chaldæo & Syro, & Græco sermone processerat. Basilides, magister luxuriæ, & turpissimorum complexuum, post tot annos ità in Iouinianum, quasi in Euphorbum, transformatus est, vt Latina quoquè lingua haberet hæresim suam. Nullá ne fuit alia in toto orbe prouincia, quæ recuperet præconium voluptatis, in quam coluber tortuosus irreperet, nisi quam Petri doctrina super petram fundauerat Christum, vexillum crucis & prædicationis austeritas, idolorum templa destruxerat ? Eregione luxuria ventris & gutturis subuertere nititur fortitudinem crucis. Vndè per Esaiam loquitur Deus : Populus meus, qui vos beatificant, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum cõturbant. Necnon per Hieremiam : Fugite de medio Babylonis, & seruate vnusquisque animam suam, & nolite credere pseudoprophetis, qui dicunt, pax, pax, & non est pax : qui semper ingeminant, templum Domini, templum Domini. Prophetæ tui viderunt tibi falsa & insipientia : non aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent : qui deuorant plebem Dei, vt cibum panis, Deum non inuocauerunt. Hieremias, captiuitatem nunciãs, lapidatur à populo. Ananias, filius Azur, frangebat ad præsens lignеas torques, & in futurum ferreas præparabat. Semper Pseudoprophetæ dulcia pollicentur, & ad modicum placent. Amara est veritas, & qui eam prædicant, replentur amaritudine : in azymis enim veritatis & synceritatis, Domini pascha celebratur, & cum amaritudinibus comeditur. Egregia sanè vox, & quam audiat sponsa Christi, inter virgines, & viduas, & cælibes, vndè & ipsum nomen inditum est, quòd cælo digni sint, quia coitu careant. Rarò ieiunate, crebriùs nubite : non enim poteritis implere opera nuptiarum, nisi mulsum & carnes & nucleum sumpseritis. Viribus opùs est ad libidinem. Citò caro consumpta marcescit. Nolite timere fornicationem.

Nota. 1.Cor.7.

4 Aeneid.

Præco voluptatis Iouiniani.

Esa. 3.

Hier.50. 48.

Hier.7.

Thren.2.

Psal.13.

Hier.28.

Pseudoprophetæ semper dulcia pollicentur.

Amara veritas.

1 Cor.5.

Exod.12.

Iouiniani doctrina.

Cælibes quasi cælo digni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem. Qui semèl in Christo baptizatus est, cadere non potest: habet enim ad despumandas libidines solatia nuptiarum. Quòd et si ceciderit, redintegrabit vos pœnitentia: & qui in baptismate fuistis hypocritæ, eritis in pœnitentia solidæ fidei. Neque turbemini, putantes inter iustum & pœnitentem aliquid interesse, & humiliorem gradum dare quidem veniam, sed coronam tollere: vna est enim retributio: qui ad dexteram steterit, introibit in regna cælorum. His consilijs subulci tui Pastoribus nostris ditiores sunt, & hirci plurimas secum capras trahunt. Equi insanientes in fœminas facti sunt, statim vt mulieres viderint, adhinniunt, & impatientiam suam, prò nefas, scripturarum solantur exemplis. Sed & ipsæ mulier culæ miseræ, & non miserabiles, præceptoris sui verba cantantes, Quid enim nisi semen requirit Deus? non solùm pudicitiam, sed etiam verecundiam perdiderunt: maioriq; procacitate defendunt libidinem, quàm exercent. Habes prætereà in exercitu tuo plures succenturiatos: habes scurras & velites in præsidijs, crassos, comptos, nitidos, clamatores, qui te pugnis calcibusq; defendant. Tibi cedunt de via nobiles: tibi osculantur diuites caput. Nisi enim tu venisses, ebrij atque ructantes paradisum intrare non poterant. macte virtute, immò vitijs, habes in castris tuis, & Amazonas exerta mamma, & nudo brachio & genu, venientes cõtra se viros, ad pugnam libidinum prouocantes. Et quia opulentus paterfamilias es, in auiarijs tuis non turtures, sed vpupæ nutriuntur, quæ tota fœtidæ voluptatis lustra circunuolent. Me carpe, me disijce: obijce crimina, quæ voluêris: argue luxuriæ & deliciarum: magis me amabis, si talis fuero: ero enim de armento tuo. Sed & ad te loquar, quæ scriptam in fronte blasphemiam, CHRISTI confessione delêsti: Vrbs potens, Vrbs orbis domina, Vrbs Apostoli voce laudata, interpretare vocabulum tuum. Roma, aut fortitudinis nomen est apud Græcos, aut sublimitatis, iuxta Hebræos. serua quod diceris. virtus te excelsam faciat, non voluptas humilem. Maledictionem, quam tibi saluator in Apocalypsi comminatus est, potes effugere per pœnitentiam, habens exemplum Niniuitarum. Caue Iouiniani nomen, quod de idolo deriuatum est. Squalet Capitolium: templa Iouis & cæremoniæ conciderint, cur vocabulum eius & vitia apud te vigeant? adhuc sub regibus & sub Numa Pompilio faciliùs Maiores tui Pythagoræ continentiam, quàm sub Consulibus Epicuri luxuriam susceperunt.

Hiere. 5.

Grex Iouiniaristarum.

Vrbis Romæ cõmendatio. Rom. 1.

Apo. 17. & 18. Iouiniani nomen ab idolo derivatum.

VIII

Quandò Reticentiæ nostræ culpa peccatum alienum in nos redundat?

Quum intempestiuum nostrum silentium siue subdito, siue cuiuis alteri adfert detrimentum. Exempli causa, si docendi, monendi, corripiendique fratris aut populi nobis munus incumbit, & in eo interìm, dum prodesse possumus, sine iusta causa cessamus. Vndè per Esaiam testatur Dominus omni Euangelizanti: [a] *Clama, nè cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Audi porrò periculum in his, qui non abs re canes [b] muti, latrare non valentes, dicuntur: [c] *Si dicente me ad impium, dicit Dominus, Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia, & viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Adeò necessarium est obseruatu, quod Paulus non sine graui obtestatione postulat, [d] *Prædica verbum, insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Tum idem alibi: [e] *Peccantes*, inquit, *coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant.*

Bernar. de natiuit. Ioan. Bapti. Greg. 2. parte curæ pastoralis ca. 4. Aug. epistol. 109. & hõ. 7. ex 50. Prosp. li. 1. de vita cõtemp. c. 20. Isidor. de summo bono lib. 3. cap. 44. 45. & 46.

a Esa. 58. a Hier. 23. e 26. a 50. a Ionæ 1. a 1. Corinth. 9. c

b Esaiæ 56. d

c Ezech. 3. d e f & 33. a b & ibidẽm Hieronymus Item Greg. hom. 11. in Ezechiel. Act 20. e Esa. 6. b Heb. 4. d

d 2. Tim. 4. a Tit. 1. c d 2. d Chrys. hõ. 6 in epi. ad Philip.

e 1. Timoth. 5. e Leuit. 19 c August. ser. 15 & 16. de verbo Domini.

SCRIPTVRAE.

ESAIAE quinquagesimooctauo: Clama, nè cesses, &cæt. vt in textu.

HIEREMIAE vigesimotertio: Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabãt. Si stetissent in consilio meo, & nota feciſſent verba mea populo meo: auertissem vtiq; eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis.

ET capite vigesimosexto: In principio regni Ioachim filij Iosiæ regis Iuda, factum est verbum istud à Domino, dicens: Hæc dicit Dominus, Sta in atrio domus Domini, et loquéris ad omnes ciuitates Iuda, de quibus veniunt, vt adorent in domo Domini, vniuersos sermones quos ego mandaui tibi vt loquaris ad eos: nòli subtrahere verbum: si fortè audiant, et conuertantur vnusquisq; à via sua mala: et pœnit eatme mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.

ITEM capite quinquagesimo: Verbum quod locutus est Dominus de Babylone, et de terra Chaldæorum in manu Hieremiæ prophetæ: Annunciate in Gentibus, et auditum facite, leuate signum: prædicate, et nolite celare: dicite, Capta est Babylon, confusus est Bel, victus est Merodach, confusa sunt sculptilia eius, superata sunt idôla eorum.

IONAE primo: Et factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: Surge, et vade in Niniuen ciuitatem grandem, et prædica in ea: quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas, vt fugeret in Tharsis à facie Domini, et descendit in Ioppen, et inuenit nauem euntem in Tharsis: et dedit naulum eius, et descendit in eam, vt iret cum eis in Tharsis à facie Domini. Dominus autem misit

misit ventum magnum in mare, etcæt.

PRIORIS ad Corinthios nono: Nam etsi euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est.

ESAIE quinquagesimosexto: Speculatores eius cæci oẽs, nesciérunt vniuersi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia.

EZECHIELIS tertio: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: et audies de ore meo verbum, et annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium, Morte morieris non annunciaueris ei, neque locutus fueris vt auertatur à via sua impia, et viuat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris impio, et ille non fuerit conuersus ab impietate sua et à via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberâsti. Sed et si conuersus iustus à iustitia sua fuerit, et fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non annunciâsti ei in peccato suo morietur, et non erunt in memoria iustitiæ eius quas fecit: sanguinem verò eius de manu tua requiram. Si autem tu annunciaueris iusto, vt non peccet iustus, et ille non peccauerit: viuens viuet, quia annunciâsti ei, et tu animam tuam liberâsti.

ET capite trigesimotertio: Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, loquere ad filios populi tui, et dices ad eos: Terra cùm induxero super eam gladium, et tulerit populus terræ virum vnum de nouissimis suis, et constituerit eum super se speculatorem: et ille viderit gladium venientem super terram, et cecinerit buccina,

et an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

et annunciauerit populo: Audiens autem quisquis ille est, sonitum buccinæ, et non se obseruauerit, veneritque gladius, et tulerit eum: sanguis ipsius super caput eius erit. Sonum buccinæ audiuit, et non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam saluabit. Quod si speculator viderit gladium venientem, et non insonuerit buccina: et populus se non custodierit, veneritq; gladius, et tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergò ex ore meo sermonem, annunciabis eis ex me. Si me dicente ad impium, Impie, morte morieris: non fueris locutus, vt se custodiat impius à via sua: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annunciante te ad impium, vt à vijs suis conuertatur, non fuerit conuersus à via sua: ipse in iniquitate sua morietur: Porrò tu animam tuam liberâsti.

ACTORVM vigesimo: A Mileto autem mittens Paulus Ephesum, vocauit Maiores natu ecclesiæ. Qui cùm venissent ad eum, et simul essent, dixit eis: Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, seruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidijs Iudæorum: quomodò nihil subtraxerim vtilium, quò minùs annunciarem vobis, & docerem vos publicè & per domos, testificans Iudæis atque Gentilibus in DEVM pœnitentiam et fidem in Dominum nostrum IESVM Christum. Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quò minùs annunciarem omne consilium DEI vobis.

ESAIAE

ESAIAE sexto: Væ mihi quia tacui.

HESTHER quarto: Mardochæus rursùm mandauit Hesther, dicens: Nè putes quòd animam tuam tantùm liberes, quia in domo Regis es præ cunctis Iudæis: si enim nunc siluëris, per aliam occasionem liberabuntur Iudæi: & tu & domus patris tui peribitis. Et quis nouit, vtrùm idcircò ad regnum véneris, vt in tali tempore parareris?

POSTERIORIS ad Timotheum quarto: Prędica verbum, &c. vt in textu.

AD Titum primo: Oportet Episcopum &cæt. amplectentem eum qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, vt potès sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere & cæt. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos durè, vt sani sint in fide.

ET capite secundo: Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio Nemo te contemnat.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue &c. vt in textu.

LEVITICI decimonono: Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum, nè habeas super illo peccatum.

PATRES.

1 BERNARDVS in sermone de Natiuitate sancti Ioannis Baptistæ: Nemo (fratres) vitia palpet: peccata dissimulet nemo. Nemo dicat, nunquid custos fratris mei sum ego? Nemo, quòd in se est, æquanimiter ferat, cùm viderit ordinem deperire, minui disciplinam. Est enim consentire silere, cùm arguere possis: & scimus quia similis pœna facientes manear & consentientes. Genes. 4. Silere, cùm possis arguere, consentire est. Rom. 1.

2 GREGORIVS in secunda parte curæ pastoralis, capite quarto: Sit rector discretus in silentio, vtilis in verbo: nè aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam sicut incauta locutio Discretio in silentio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cutio in errorem pertrahit: ità indiscretum silentium hos qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpè nanque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui liberè recta pertimescunt: & iuxta veritatis vocem, nequaquàm iam gregis custodiæ pastorum studio, sed mercenariorum vice deseruiunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc nanque eos per Prophetam Dominus increpat, dicens: Canes muti non valentes latrare. Hinc rursùm queritur, dicens: Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in domo Domini. Ex aduerso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera huius mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid aliud est quàm tacendo terga præbuisse? qui nimirùm si pro grege se objicit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursùm delinquenti populo dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta: nec aperuerunt iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarent. Propheræ quippe in sacro eloquio nonnunquàm Doctores vocantur, qui dum fugitiua esse præsentia indicant, quæ sunt ventura, manifestant. Quos diuinus sermo falsa videre redarguit: quia dum corripere culpas metuit, incassùm delinquentibus promissa securitate blandiuntur: qui iniquitatem peccantium nequaquàm aperiunt, quia ab increpationis voce conticescunt. Clauis quippe apertionis, sermo correptionis est: quia increpatio culpam detegit, quam sæpè nescit ipse etiam qui perpetrauit. Hinc Paulus ait: Vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, redarguere. Hinc per Malachiam dicitur: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Hinc per Esaiam Dominus admonet, dicens: Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocem tuam. Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad Sacerdotium accedit: vt ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergò si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus est Præco mutus? Hinc est enim quòd super pastores primos in linguarum specie spiritus sanctus insedit: quia nimirùm quos repleuerit, de se protinùs loquentes facit. Hinc Moysi præcipitur, vt tabernaculum Sacerdos ingrediens tintinnabulis ambiatur: vt videlicet voces prædicationis habeat, nè superni spectatoris iu-

Contra silentiũ Pastorum. Ioann. 10.

Esaiæ 56. Ezech. 13.

Thren. 2.

1. Tim. 3.

Malach. 2.

Esa. 58.

Sacerdotes præconis officiũ suscipiunt.

Actor 2.

Exod 28.

iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est: Audiatur sonitus, quandò ingreditur vel egreditur sanctuarium in conspectu Domini: & non moriatur. Sacerdos nanque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Ibidem.

§ AVGVSTINVS in epistola centesimanona ad Monachas: Si hanc de qua loquor, oculi petulantiam in aliqua vestrûm aduerteritis, statim admonete, nè cœpta progrediantur, sed ex proximo corrigantur. Si autem & post admonitionem iterùm, vel alio quocunque die idipsum eam facere videritis, iam velut vulneratam sanandam prodar, quæcunque inuenire potuit hoc, priùs tamen & alteri vel tertię demonstratam, vt duarum vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate coerceri. Nec vos iudicetis esse maleuolas, quandò hoc iudicatis. Magis quippe innocentes non estis, si sorores vestras, quas indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis. Si enim soror tua vulnus haberet in corpore quod vellet occultari, dum timeret secari, nónne crudeliter abs te fleretur, & misericorditer indicaretur? Quanto ergò potiùs eam debes manifestare, nè pernicioſiùs putrescat in corde? Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, vindicandis que peccatis diligenter obseruetur, cum dilectione hominum & odio vitiorum. Matth. 18. Benevolentiæ & charitatis officium est peccantes apud Superiorem deferre.

§ IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia septima: Si diligenter attenditis, fratres charissimi, omnes Sacerdotes Domini, non solùm Episcopos, sed etiam presbyteros & ministros Ecclesiarum, in grandi periculo esse cognoscitis. Ipsis enim contestatur spiritus sanctus, dicens: Clama, nè cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et iterùm, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram. De ipsis etiam Apostolus dicit: Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant tanquàm rationem reddituri de animabus vestris. Si pro se, fratres charissimi, vnusquisque vix poterit in die iudicij rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum est, à quibus sunt omnium animæ requirendæ? Et ideò considerantes periculum nostrum, orate pro nobis, vt commissis nobis gregibus, ità spiritalis pascua studeamus iugiter prouidere, vt pro eis rationem bonam reddere mereamur. Considerate ergò fratres charissimi, Periculũ pastorũ & Ecclesiæ ministrorum. Esa. 58. Ezech. 3. Hebr. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid sit quod volo vestræ dilectioni suggerere, si tamen orantibus vobis merear, vt adiuuet me qui terret me. Inter cætera præcepta
Tit.1. suа beatus Apostolus hoc etiã ait, Episcopum potentẽ esse debere in
§ aliàs, magnus honor doctrina sana, contradicentes redarguere. Magnum § opus, sed gra-
Psal.90. uis sarcina. Sperabo tamẽ in Deum, quoniam adiuuantibus vobis
Reticentiæ causa, timor humanus esse solet. in oratione pro nobis, liberabit nos de laqueo venantium & à verbo aspero. Nulla enim causa est quæ magis faciat dispensatorem DEI pigriorem ad arguendos contradicentes, quàm timor verbi asperi. Dum enim timemus detractiones, irrisiones & opprobria hominum superbornm, dum'que ab eis in terrena substantia metuimus prægrauari, timentes perdere temporalia, minùs quàm oportet prædicamus æterna. Et ideò dum per eorum nequitiam aliquid mundanum perdere formidamus, peccatorum eorum vulnera medicamentis spiritalibus curare negligimus. Vndè timendum est, nè & pro nobis & pro illis, quibus pro amore terrenarum rerum non loquimur dura, rationem in die iudicij reddere compellamur.

5 PROSPER libro primo de vita contemplatiua, capite vi-
1.Petr.5. gesimo: Quod verò dicit Apostolus, vt nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid valebit, si cui vel exhortandi bonos, vel castigandi malos cura commissa est, benè viuendo se imitandum bonis exhibeat, & malos tacendo non corrigat? Ad hoc enim, nisi me fallat opinio, sanctè viuendum est sacerdoti, nè dicta sua repugnantibus factis euacuet: si quod prædicat fieri debere, non faciat: aut si quod non facit, prædicare præsumpserit. Si autem aliter egérit, nihil apud eos qui eius vitam nouêre, proficit: quia ad hoc
Cur Ecclesiæ præpositi constituti sunt. est Ecclesiæ Dei præpositus, vt non solùm benè viuendo, alios exemplo suæ conuersationis instituat, sed etiam fidutialiter prædicando, singulis ante oculos peccata sua constituat: quæ pœna maneat duros, quæ gloria obedientes ostendat. nullius salutem desperando contemnat: animas emendari nolentium plangat, imitatus
2 Cor.11. Apostolum, qui ait: Vt lugeam multos ex his qui antè peccauerunt,
2.Cor.11. & non egérunt pœnitentiam. Et iterùm: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Quapropter sciens, quòd si cutbuslibet diuitibus ac potentibus parcat, malè viuentibus autem faueat, eos perdat simul & pereat: & sanctè viuere debet propter exemplum, & docere propter suæ administrationis officium: certus, quòd ei nihil sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur: quando quicunq; alius perierit,

ierit, quem nulla docendi necessitas manet, solus pœnas sceleris sui dabit: Ille autem cui dispensatio verbi commissa est, etiam si
Non satis est recte viuere, sed malè viuentes etiam arguendi. sanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit. Et quid ei proderit non puniri suo, qui puniendus est alieno peccato? Men-
Ezech.3 & 33. tior, si non hoc Dominus per Ezechielem prophetam sub cuiusdam terroris denunciatione loquitur, dicens ad eum: Et tu fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel. Nec hoc transeunter debemus audire, quòd Sacerdotem speculatorem appellat: vt sicut
Sacerdos est speculator. speculatoris est de loco editiori prospicere & plus omnibus contemplari: ità Sacerdos debet esse proposita sublimitate celsior cunctis, & maioris scientiæ habere gratiam, qua possit sub se viuentes instruere. Videamus iam quid diuinus sermo contineat. Audiens, inquit, ex ore meo sermonem, annunciabis eis ex me: vt hoc dicat Sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit: quod illi Deus inspirauerit, non quod præsumptione humani sensus inuenerit. Annunciabis eis, inquit, ex me. Ex me, non ex te, mea verba loquéris. Non est quo in eis tanquàm de tuis inflaris, Ex me, inquit, eis enIbidem. nuncia. Sed iam quid annunciet, audiamus. Si me dicente ad impium, Impie morte moriéris: si non fueris locutus, vt custodiat se impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem verò eius de manu tua requiram. Quid potuit expressiùs, quid apertiùs potest dici? Si impio, inquit, non locutus fueris, vt ab impietate sua se custodiat, & ille perierit, sanguinem eius de manu tua requiram. Hoc est dicere: Si ei peccata sua non annunciaueris, si eum non argueris, vt ab impietate sua conuertatur, & viuat: & te
Flãmis trãdetur vnà cum peccante, qui peccãtem nõ increpat. qui non increpãsti, & ipsum qui te tacente peccauit, flammis perennibus perdam. Quis, rogo, tam saxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem sententia ista non terreat? quis tam alienus à fide, qui sententiæ isti non credat?

6 ISIDORVS libro tertio de summo bono, capite quadra-
Eccles 3. gesimoquarto: Non omnia tempora congruunt doctrinæ, secundùm Salomonis sententiam, dicentis: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Non quidem per timorem, sed per discretionem pro-
Discretio in docendo adhibenda. pter malorum incorrigibilem iniquitatem, nonnunquàm electos oportet à doctrina cessare. Interdùm Doctores Ecclesiæ calore charitatis ardentes conticescunt à docendo, quia non est qui audiHier.13. at, testante Propheta, qui ait: Ciuitates Austri clausæ sunt, & non est qui aperiat. Qui docendi accepit officium, interdùm ad tem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui dissimulè corrigere cùm possunt, alieno peccato maculatur.

pus facta proximi taceat, quæ statim corrigere nequaquàm existimat. Nam si corrigere potest, & dissimulat, verum est quòd cõsensum alieni erroris habeat.

Metus impedire corripiẽtẽ non debet. Isaiæ 40.

7 ET capite quadragesimoquinto: Quibus docendi forma commissa est, multum subeunt periculi, si contradicentibus veritati resistere voluerint: dum Propheta Doctorem Ecclesiæ instruat, ad summum vsque iustitiæ peruenire, cùm dicit: Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, scilicet vt ità præemineat merito, sicut & gradu. Sequenter, nè fortè debeat à docẽdo timore restringi, audiat: Exalta in fortitudine vocem tuam, & noli timere.

Ibidèm.

Vndè timor ille profici-scatur.

Hieremiæ 1. Vndè & Hieremiæ ità Dominus ait: Accinge lumbos tuos, & surge: loquere ad eos, nè formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum. Vndè appáret, quia & non timere, donum DEI est. Qui personam potentis accipit, & veritatem loqui pertimescit, grauis culpæ mulctatur sententia. Multi enim Sacerdotes metu potestatis veritatem occultant. Et habentur rei, qui à bono opere vel à iustitiæ prædicatione rei alicuius formidine aut potestate terrente auertuntur. Sed heu proh dolor indè metuunt, quia vel amore rerum secularium implicantur, vel quia aliquo facinoris onere confunduntur. Multi præsules Ecclesiarum timentes nè amicitiam secularium perdant, & molestiam odiorum incurrant, peccantes non arguunt, & corripere pauperum oppressores verentur, non pertimescentes quòd de veritate sint reddituri rationem, pro eo quòd conticescunt de plebibus sibi commissis.

Honorũ præsulũ & Sacerdotũ libertas.

Quandò à potentibus pauperes opprimuntur, ad eripiendos eos boni sacerdotes protectionis auxilium ferunt: nec verentur cuiusquam inimicitiarum molestias, sed oppressores pauperum palàm arguunt, increpant, excommunicant, minus'que metuunt eorum nocendi insidias, etiam si nocere valeant.

Ioann. 10.

Pastor enim bonus animam suam ponit pro ouibus. Sicut peruigil pastor contra bestias oues custodire solet, ità & DEI Sacerdos super gregem Christi solicitus esse debet, nè inimicus vastet, nè persecutor infestet, nè potentioris cuiusquam cupiditas vitam pauperum inquietet. Praui autem pastores non habent curam de ouibus: sed sicut legitur in Euangelio de mercenarijs, vident lupum venientem, & fugiunt. Tunc enim fugiunt, quandò potentibus tacent, & malis resistere metuunt.

Ibidèm.

Damnãtur p iniqtate populi pastores muti.

8 ET capite quadragesimosexto: Sacerdotes pro populorum ini-

iniquitate damnantur, si eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, testante Domino ad Prophetam: Speculatorem dedi te domui Israel. Si non fueris locutus vt se custodiat impius à via sua, ille in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram. Sic enim Heli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus est: & licèt eos delinquentes admonuerit, sed tamen non vt oportebat, redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & sagaci solicitudine vnumquenque probare, iuxta testimonium Domini ad Hieremiam loquentis: Probatorem, inquit, dedi te in populo meo robustum, & scies & probabis vias eorum. Sacerdotes studio corrigendi, facta perscrutari debent subiectorum, vt emendatos lucri facere possint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ità iustum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt, vt eorum redargutione aut corrigantur à peccatis, aut si incorrigibiles existunt, ab Ecclesia separentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes non solùm quia non arguunt pro peccato, sed etiam adulanter decipiunt, dicente propheta: Et erunt qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati. Qui admonitus secretè de peccato, corrigi negligit, publicè arguendus est, vt vulnus quod occultè sanari nescit, manifestè debeat emendari. Manifesta peccata non sunt occulta correptione purganda. Palàm enim sunt arguendi qui palàm nocent, vt dum aperta obiurgatione sanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum vnus corripitur, plurimi emendantur. Vtilius est enim, vt pro multorum saluatione vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. Ità contra delinquentes sermo est proferendus, sicut eius qui corripitur, expostulat salus. Quòd si opùs est aliquam medicamenti asperitatem verborum prædicatione adspergere, lenitatem tamen corde opùs est retinere. Doctores nonnunquàm duriùs feriunt increpationibus subditos: qui tamen à charitate eorum quos corripiunt, non recedunt. Sæpè Ecclesiæ censura arrogantibus videtur esse superbia & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à prauis, quia non discernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo.

Ezech. 3. 33.

1. Reg. 4. Heli p filiorũ iniquitate damnatur.

Hier. 6.

Corrigẽdi vt emendentur.

Esa. 9.

Publicè qui corripiendi sint.

Nota.

Lenitas semper in corde retinenda.

9 HIERONYMVS in Ezechielis caput tertium super ea verba, Si dicente me ad impium, & cæt. Magnum discrimen est,

Dei

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tribus de causis Dei sermones retici-entur: idq; periculosè admodùm.

DEI tacere sermones: ob triplicem causam: Vel propter timorem, vel propter pigritiam, vel propter adulationem. Vndè & Esaias: Væ, inquit, mihi misero, quia tacui. Quod'que sequitur, Tu autem animam tuam liberâsti: illud Apostolicum sonat: Si cuius opus arserit, damnum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: vt probet vtrùm speculator externus à causa sit mortis eius qui perijt, an reus. Opus enim magistri, salus discipuli est. Notandumq; quòd possit iustus cadere: & si habuerit magistrum, ad meliora conuerti. Et bona igitur opera indigent assiduo præceptore, nè lapsus ab optimo cursu retrahat pedem.

Esaiæ 6.
1.Cor.3.

10 ET in caput trigesimumtertium super ea verba,, Terra cùm induxero &cæt. Ex quibus verbis discimus, posse hominem quantuis iniquum & impium, si magistri verba audierit, & egerit pœnitentiam, à sua impietate saluari: nec minùs magistrum subire discrimen, si docere noluerit: vel timore discriminis, vel desperatione peccantis, dum reus est sanguinis eius qui liberari potuit, & de morte erui, nisi magistri silentio concidisset: & in vtroque liberum seruari arbitrium, dum & in magistri voluntate est vel tacere vel loqui: & in auditoris arbitrio vel audire, & facere atque saluari, vel contemnere, & proprio perire contemptu. Et paulòpòst: Speculator terræ Iudææ, vel rex potest intelligi, vel propheta. Speculator autem Ecclesiæ, vel Episcopus vel presbyter, quia à populo electus est: & scripturarum lectione cognoscens, & præuidens quæ futura sint, annunciet populo, & corrigat delinquentem. Vndè magnoperè formidandum est, nè ad hoc officium accedamus indigni: & assumpti à populo, negligentiæ nos demus atque desidiæ: & quod his peius est, delicijs ventriq; & ocio seruientes, honorem nos accepisse putemus, non ministerium. Siquidem filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: & pedes discipulorum lauit, vt ostenderet omnes sordes & vitia à magistris in discipulis debere dilui atque purgari. Nec statim respondeamus quid prodest docere, si nolit auditor facere quod docueris? Vnusquisque enim ex suo animo aestimat officio iudicatur: tu, si locutus non fueris: ille, si audire contempserit. De magistris negligentibus Salomon loquitur: Sapientia abscondita & thesaurus occultus: quæ vtilitas in vtrisque? Tale quid significatur & in Euangelio, quòd qui scandalizârit vnum de minimis Ecclesiæ, expediat ei vt alligetur ad collum eius mola asinaria, & abijciatur in profundum: quàm in specula constitutus, plurimis noceat.

Rei sanguinis sunt magistri qui docere nolunt.

Matth.10.
Ioan.13.

Dicendũ, etiamsi auditor non obtemperet.

Eccl 10.

Marc.9.

11 GRE-

11 GREGORIVS homilia vndecima super Ezechielem: Si dicente me ad impium, morte moriéris, non annunciaueris, neque locutus fueris, vt auertatur à via sua impia & viuat, & ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. In quibus verbis quid nobis notandum est, quid solicitè cogitandum, nisi quia nec subiectus ex culpa præpositi moritur, nec præpositus sine culpa est, quandò verba vitæ non audiens, ex sua culpa moritur subiectus. Impio etenim mors debetur. Sed & à speculatore via vitæ nuncianda est, & eius impietas increpanda. Si verò speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua morietur: quia impietatis eius meritum fuit, vt dignus non esset ad quem speculatoris sermo fieret. Sed sanguinem eius Dominus de manu speculatoris requirit: quia ipse hunc occidit qui eum tacendo morti prodidit. In quibus vtrisque pensandum est, quantùm sibi connexa sunt peccata subditorum atque præpositorum: quia vbi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Pensate ergò fratres Charissimi, pensate, quia & quòd nos digni pastores non sumus, & iam ex vestra culpa est, quibus tales prælati sumus. Et si quandò vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro hoc reatu est, quòd obsistentes atque reclamantes in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergò & nobis parcitis, si à prauo opere cessatis. Vobis & nobis parcimus, quandò hoc quod displicet, non tacemus. O quàm liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat: Mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quô minùs annunciarem omne consilium DEI vobis. Si enim non annunciâsset, mundus à sanguine non esset. Sed quibus omne consilium DEI annunciare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce nos conuenimur, nos constringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea mala quæ propria habemus, alienas quoquè mortes addimus: quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidiè tepidi & tacentes videmus. Cùm verò dicitur, Sanguinem autem eius de manu tua requiram: si hoc in loco sanguinis nomine mors corporis designatur, valdè nobis de nostro silentio augetur metus: quia si in subiectis suis is qui præfatus ad speculandum est, & de morte corporis quandoquè moriturî tam grauiter reus tenetur, quo de reatu de morte animæ subiecti constringitur, quæ potuisset semper viuere, si verba correctionis audisset? Sed meliùs possunt sanguinis nomine peccata signa-

Ezech.3.

Cur impius verba Dei nõ audiens, moriatur.

Pastor tacens reus mortis percuntium efficitur.

Act.20.

Sacerdos tacẽs quot occidat hostes.

Sanguis quid significet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.50. ri. Vndè qdam cũ peccata carnis defleret, dixit: Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ. Sanguis ergò moriẽtis de manu speculatoris requritur, qa peccatũ subditi, culpa esse ꝓpositi, si tacuerit, reputãt. Est ergo qd faciat, vt etiã moriẽte subdito se liberũ reddat.

Proue.6. Surgat, inuigilet, malis actib⁹ cõtradicat, sicut scriptũ est: Discurre, festina, suscita amicũ tuũ, nè dederis somnũ oculis tuis, nec dormitẽt palpebræ tuę. Vndè hîc quoq; addit: si aũt ea annũciaueris impio, & ille nõ fuerit cõuersus ab impietate sua, & à via sua impia, ipse qdẽ in impietate sua morit, tu aũt animã tuã liberãsti. Tũc em subiectus morit sine te, qñ in causa mortis cõtradictorẽ ptulerit te. Nam morti cui nõ cõtradicis, adiũgeris. Et notãdũ q̃ sunt q̃ debeãt à speculatore ꝓdicari. Nimirũ fides & operatio. Nã ait: Si aũt tu annũciaueris impio, & ille nõ fuerit conuersus ab impietate sua, & à via sua impia. Impietas qppe ad infidelitatẽ primẽt, via verò impia ad prauã actionẽ. Et oĩs speculator hoc habere debet studij, vt priũs ad pietatẽ fidei, postmodũ ad piã viã, id est, ad bonã actionẽ trahat. Sed quia de exhortatione sermo se intulit, innot escere breuiter debemus, in ore pastoris quãtus esse debeat ordo atq; cõsideratio locutiõis. Pẽ sare em doctor debet, qd loquaĩ, cui loquaĩ, qñ loquaĩ, qliter loquatur, & quantũ loquaĩ. Si enim vnũ horum defuerit, locutio apta nõ erit. Scriptũ qppe est: Si rectè offerat, rectè aũt nõ diuidas, peccãsti. Rectè aũt offerimus, cũ bono studio bonũ opus agimus. Sed rectè nõ diuidim⁹, si habere discretionẽ in bono opere postponamus. Sqpè verba q̃ hũc ad salutẽ reuocãt, aliũ vulnerãt. Vndè Paulus quoq; Apost q Tit. admonet, dicẽs: Argue cũ oĩ impio: Timot. exhortatur dicẽs: Argue, obsecra, increpa cũ oĩ patiẽtia & doctrina. Quid est qd vni impium, & alij patientiã ꝓcepit, nisi q⁹ vnũ lenioris, alterũ verò feruentioris spiritus esse conspexit? Leni per authoritatem imperij iniungenda erat seueritas verbꝰ: aũt q ꝓ spiritũ feruebat, ꝓ patiẽtiam temperandus fuerat, nè si plùs iusto inferuesceret, nõ ad salutẽ vulnerata reduceret, sed sana vulneraret.

Diuo sunt à Speculatore ꝓdicanda, Fides & bona opera.

Diseretio in docendo.

Leuit 2.

Tit. 2. 2 Tim. 4. Cur Timotheo imperium, Tito patientiam ꝓcipiat Paulus.

12 CHRY. ho. 6. in epi. ad Phi. Vellẽ vobis ꝓpetuò de regno differre, de refocillatiõe, de aq̃ refocillationis, de loco viridis pascuæ. Nã sup aquã, inqt, recreatiõis pauit me, & in loco pascuæ cõmorari me fecit. Vellẽ de loco differere, vbi nec dolor est, nec mœstitia, nec angustia. Vellẽ differere de incũda Chri ꝓsentia. Quanq̃ oẽm superant sermõem & oẽm intellectũ: attñ, vt possẽ vellẽ ista differere. Sed qd faciã? Nõ potest ad febricitatẽ & malè dispositũ de regno dici. Nam intereà, donèc talis est, de sanitate dicendũ fuerit. Nõ licet ad eũ qui obnoxi⁹ est pœnę, de honore differere. Nã anteà q̃rẽdũ est, quõ à pœna &

Psal 28. Non expedit semper ea quæ auditu lucũda sunt, docere.

na & supplicio liberetur. Nisi istud fuerit, quõ illud esse põterit? ꝓptereà ista cõtinuè dico, vt ad illa cõfestim pueniam⁹. Nã et De⁹ hoc nomine gehennã minatus est, vt nemo in gehennã incidat, vt oẽs regnũ cõsequamur. Et nos ideò cõtinuè gehennæ mentionẽ facimus, vt ad regnũ vos impellam⁹, vt ꝓ timorẽ emollita mẽte vestra, q̃ regno digna sunt, facere instruamus. Nè sitis igitur ad verborũ istorũ grauitatẽ difficiles. Nam ista verborũ grauitas occasionẽ animabus vestris à peccatis fugiẽdi parit. Nã & ferrũ graue est, & malleus grauis: verùm parãt vasa vtilia & argẽtea, & distorta dirigũr, ità vt nisi grauia & dura essent, distortã materiã vtiq; dirigere nõ possent. Ad hũc modũ potest & grauis noster sermo animũ cõponere. Nè fugiamus itaq; verborũ grauitatẽ, neq; illorũ verbera. Nõ inferunt verbera, vt animũ frangãt, aut cõterant, sed vt corrigant. Nouimus em q̃ pacto ꝓ gratiã Dei ꝓcutiamus, q̃ modo verbera inferamus, ad hoc valẽtia, vt nõ cõteramus vasculũ, sed vt extenuemus, vt dirigamus, vt vtile faciamus Dño, vt offeramus illud ĩplẽdidũ benè excultũ in illã diẽ, in q̃ fluui⁹ erit igneus, nè opùs habeat ferre flammã illic futurã. Nisi enim igne vos hîc examinauerimus, necesse erit oĩnò, vt illic. igne examinemini, nec licet aliter fieri. Dies enim Dñi in igne reuelaĩ. Melius est vt sermõib⁹ nostris exuramini modico tẽpore, q̃ ꝓpetua illa gehẽnæ flãma: prorsùs enim manifestũ est ità futurum.

Verborũ seueritas & grauitas vtilis est admodũm.

Dan. 7.

1. Cor. 3.

13 AVG. ser. 15. de ver. Dom. Iã ergò obsecrãt pueri indisciplinati & nolũt vapulare, q sic ꝓscribunt nobis qñ volumus dare disciplinã, Peccaui, ignosce mihi. Eccè ignoui, & iterũ peccat. Ignosce, ignoui. Peccat tertiò, Ignosce, tertiò ignoui. Iã quartò vapulet. Et ille, nũqd septuagiès septiès te fatigaui? Si hac ꝓscriptiõe seueritas disciplinæ dormiat, repressã disciplina, sequit impunita neqtia. Quid ergò faciẽdũ est? Corripiamus verbis, & si opùs est & verberibus, sed delictũ dimittamus, culpã de corde abijciamus: ideò em Dñs subdidit, De cordib⁹ vestris, vt si ꝓ charitatẽ imponit disciplina, de corde lenitas nõ recedat. Quid enim tã piũ q̃ medicus ferẽs ferramẽtũ? Plorat secãdus & secaĩ, plorat vrẽdus & vritur. Nõ est illa crudelitas, absit vt sequitia medici dicaĩ. Sequit in vulnus, vt homo sanet: qa si vulnus palpet, homo pditur. Sic ergò ista monuerim fratres mei, vt fratres nostros q peccauerint, oĩmodò diligam⁹ de corde nostro. Charitatẽ in eos nõ dimittam⁹, & disciplinã cũ opùs est, dem⁹, nè ꝓ solutionẽ disciplinæ crescat neqtia, et incipiamus ꝓpter Deũ accusari, qa recitatũ est nobis, Peccãtes corã oĩbus corripe, vt cæteri timorẽ habeant. Certè si quis quod solum est verũ, distinguit tẽpora, & soluit q̃stionẽ, verũ est. Si peccatũ in secreto est, in secreto corripe. Si peccatũ pu-

An pueris peccantibus sit septuagiès septiès ignoscendum.

Correptio verborum & verberum. Matth. 18.

Disciplina & correctio sit cũ charitate coniuncta. 1. Tim 5.

Peccata occulta aliter arguenda q̃ publica.

Universidad de Deusto
Biblioteca

publicum est & apertum, publicè corripe, vt ille emendetur, & cæteri timeant.

Nō negligenda sunt eximi vulnera.

14 ET sermone decimosexto: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Si neglexeris, peior es. Ille iniuriam fecit, & iniuriam faciendo, graui seipsum vulnere percussit, tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire, & negligis? Peior es tacendo, quàm ille conuiciando. Quandò ergò in nos aliquis peccat, habemus magnam curam, non pro nobis. Nam gloriosum est iniurias obliuisci: sed obliuiscere iniuriam tuam, non vulnus fratris tui. Ergò corripe inter te & ipsum solum, intuens correctioni, parcens pudori. Fortè enim præ verecundia incipit defendere peccatum suum, & quem vis correctiorem, facis peiorem. Corripe ergò inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum, quia perierat nisi faceres. Intendite & videte: Si peccauerit, inquit, in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Quarè? Quia peccauit in te. Quid est, in te peccauit? Tu scis, quia peccauit. Quia enim secretum fuit, quandò in te peccauit: secretum quære, cùm corrigis quod in te peccauit. Nam si solus nōsti quia peccauit in te, & eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor. Ergò ipsa corripienda sunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus. Ipsa verò corripienda sunt secretiùs, quæ peccantur secretiùs. Distribuite tempora, & concordat scriptura. Sic agamus, & sic agendum est non solùm quandò in nos peccatur, sed quandò peccatur ab aliquo, vt ab altero nesciatur, in secreto debemus corripere, in secreto arguere, nè volentes publicè arguere, prodamus hominem.

Occulta peccata occultè, publica verò publicè reprehendenda.

IX

Quandò nostra comiuentia alienis criminibus implicamur?

Amb ser. 8. in psal. 118 Origines hō 9. in Hierē Hieron. ad Riparium epi. 35 Aug. in psal. 50. & ser. 15 de verb. Do. Chrysost. orat. 1. contra Iudæos.

A Quotiès id, quod facultate vel authoritate nostra emendari vindicariqúe potest, & debet, nos tamen impunitum & in peius abire finimus.

B Ità

B Ità peccant Magistratus, cùm gladium [a] frustrà portant, neque quod dicuntur, ministri Dei sunt & vindices in iram his, qui agunt scelerate vel seditiosè. Hoc modo à Rege Saul [b] peccatum fuit, cùm aduersùs Dei mandatum clementior esset, ac parceret hostibus Amalechitis. Peccatum idem ab Achab Rege admissum est, quandò Benadab Regem Syriæ in gratiam recepit: Vndè nec seueram ità comminantis Prophetæ sententiam effugit: [c] *Hæc dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius.* Eodèm referri potest, quod [d] Apostolus Corinthijs præcipit: *Auferte malum ex vobisipsis: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum.*

a Ro 13 b Sap. 6 a b psal 2. c Aug 2 Retract c 5. Epist. 48. & 50. & 204. item tract 11 in Euāgel. Ioannis. Hieron 3 d. serm. 66 in Cant.

b 1 Reg. 15 d Iudic. 20 b g Num. 25. a b

c 3 Reg 20 g

d 1 Cor. 5. d Exod. 22 c Deu. 13 a b c d 17. c 18. d 3 Reg. 18 d Hiero. in cap 5 ad Galat. Gregor. lib. 32 epist. 31.

C Secundò hîc peccant [e] Patres & Matres familiâs, Heri & Præceptores, dum sibi concreditos, nimia dissimulatione & indulgentia quadam in educando perdunt, & negligentia socordiaque sua in discrimen permittunt adduci. Sic paternæ prorsùs indulgentiæ culpa deprauatos legimus filios [f] Heli, qui idcircò immodicæ lenitatis suæ pœnas graues dedit.

e Augu in psal. 50. Greg 4 dial. ca. 18. Chrysost. homil. 9. in 1 ad Timoth Ephe. 6. a Heb. 12 b Prou. 13 d 22. c 23. b 29. c Eccl 7. c. 22 & 30. a b

f 1 Reg. 1 c 4. d 3 Reg. 1. 2.

D Hîc etiam addi potest peccatum, quod

g Pro.9.b15.b 24.c25.b27.a 28.d29.a Eccles 7.a Eccl 7.b10.d11.a 19.b c20.a Psal.140.a Coloss. 1.d 1.Thess.5.c 2.Thess 3.d 1.Tim.5.d 2.Tim.2.d 4.a Tit.1.b c2.d

vocari solet Omissio fraternæ[g] correptionis, admonitionis, vel reprehensionis. Quandoquidem CHRISTVS quoquè semèl atque iterùm & tertiò corripiendum esse fratrem monuit, vt peccantem illum[h] lucrifaciamus. Quanquàm alij distinguunt inter huiusmodi omissionem & priorē, de qua diximus, cōniuentiam, vt duos alieni peccati modos ex hisce constituant.

h Matth. 18.b

SCRIPTVRAE.

AD Romanos decimotertio: Vis non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit. Ideò necessitate subditi estote, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam.

SAPIENTIAE sexto: Melior est sapientia, quàm vires: & vir prudens, quàm fortis. Audite ergò reges, & intelligite, discite iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitatiões scrutabitur: quoniam cùm essetis ministri regni illius, non rectè iudicástis, nec custodístis legem iustitiæ, neque secundùm voluntatem Dei ambulástis. Horrendè & citò apparebit vobis: quoniam iudicium in his qui præsunt, fiet. Exiguò enim conceditur misericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergò reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excidatis. Qui enim custodierint iustitiam, iustè iudicabuntur: & qui didicerint iusta, inuenient quid respondeant.

PSALMO secundo: Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, nè quandò irascatur Dominus, & pereatis de via iusta: Cùm exarserit in breui ira eius.

PRIMI Regum decimoquinto: Et pepercit Saul & populus, Agag, & optimis gregibus ouium & armentorū, & vestibus, & arietibus, & vniuersis quę erant, nec voluerūt disperdere ea. Quicquid verò vile fuit & reprobū, hoc demoliti sunt. Factum est autem verbum Dñi ad Samuel, dicens: Pœnitet me quòd constituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non impleuit. Et paulòpòst: Et ait Saul ad Samuelem: Immò audiui vocem Dñi, et ambulaui in via per quam misit me Dñs, & adduxi Agag regem Amalec: & Amalec interfeci. Tulit autem de præda populus oues & boues, primitias eorum quę cęsa sunt, vt immolet Dño Deo suo in Galgalis. Et ait Samuel: Nunquid vult Dñs holocausta & victimas, & nō potiùs vt obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quàm victimæ: & auscultare, magis quàm offerre adipem arietum quoniā quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergò quòd abiecisti sermonem Dñi, abiecit te Dñs nè sis rex. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccaui, quia præuaricatus sum sermonem Dñi & verba tua, timens populum, et obediens voci eorum.

IVDI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

IVDICVM vigesimo: Conuenitque vniuersus Israel ad ciuitatem (Gabaa Beniamin) quasi homo vnus eadem mente vnoque consilio, & miserunt nuncios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent, Cur tantum nefas in vobis repertum est? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrârunt, vt moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum Israel audire mandatum, sed ex cunctis vrbibus quæ sortis suæ erant, conuenerunt in Gabaa, vt illis ferrent auxilium, & contra vniuersum populum Israel dimicarent. Inuentique sunt viginti quinque millia de Beniamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa qui septingenti erant viri fortissimi, ità sinistra vt dextra præliantes: & sic fundis lapides ad certum iacientes, vt capillum quoquè possent percutere, & nequaquàm in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum quoquè Israel, absque filijs Beniamin, inuenta sunt quadringenta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam. Qui surgentes veneruntin domum DEI, hoc est, in Silo: consulueruntque Dominum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Beniamin? quibus respondit Dominus, Iudas sit dux vester. Statimque filij Israel surgentes, manè castra metati sunt iuxta Gabaa: & indè procedentes ad pugnam contra Beniamin, vrbem oppugnare cœperunt &cæt. Ceciderunt atque prostrati sunt ad Orientalem plagam vrbis Gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt, decem & octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatores. Quod cùm vidissent, qui remanserant de Beniamin, fugerunt in solitudinem: & pergebant ad petram, cuius vocabulum est Remmon. In illa quoquè fuga palantes, & in diuersa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cùm vltrà tenderent, persecuti sunt eos, et interfecerunt etiam alia duo millia. Et sic factum est, vt omnes qui ceciderũt de Beniamin in diuersis locis, essent vigintiquinque millia, pugnatores ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere potuerunt et fugere in solitudinem, sexcenti viri: sederuntque in Petra Remmon mensibus quatuor. Regressi autem filij Israel, omnes reliquias ciuitatis à viris vsque ad iumẽta gladio percusserunt, cunctasq; vrbes & viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

NVMERORVM vigesimoquinto: Morabatur autem eo tempore Israel in Setim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adorauerunt deos earum. Initiatusque est Israel Beelphegor, & iratus Dominus ait ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis: vt auertatur furor meus ab Israel. Dixitque Moyses ad Iudices Israel: Occidat vnusquisque proximos suos qui initiati sunt Beelphegor. Et eccè vnus de filijs Israel intrauit coram fratribus suis ad scortum &cæ. Quod cùm vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugiõe etc. Cessauitque plaga à filijs Israel.

TERTII Regum vigesimo: Tunc vir quidam de filijs prophetarum, dixit ad socium suum in sermone: Percute me, etcæ. Cumque rex transisset, clamauit ad Regem, et ait: Seruus tuus egressus est etc. Hæc dicit Dominus, quia dimisisti etc, vt in textu.

PRIORIS ad Corinthios quinto: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Et in fine: Auferte malum ex vobisipsis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EXODI vigesimosecundo: Maleficos non patieris viuere.

DEVTERONOMII decimotertio: Si surrexerit in medio tuî Prophetes, aut q somnium se vidisse dicat, et prædixerit signum atque portentum, et euenerit quod locutus est, et dixerit tibi: Eamus, et sequamur deos alienos quos ignoras, et seruiamus eis: non audies verba Prophetæ illius aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat vtrùm diligatis eum, an non, in toto corde & in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete, & mandata illius custodite, & audite vocem eius: ipsi seruietis, & ipsi adhærebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est vt vos auerteret à DOMINO DEO vestro, qui eduxit vos de terra Aegypti, & redemit vos de domo seruitutis: vt errare te faceret de via, quam tibi præcepit DOMINUS DEUS tuus: & auferes malum de medio tuî. Si tibi voluërit persuadere frâter tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis vt animam tuam, clàm dicens: Eamus, & seruiàmus dijs alienis, quos ignoras tu, & patres tui, cunctarum in circuitu gentium quæ iuxtà vel procùl sunt, ab initio vsque ad finem terræ: non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus vt miserearis & occultes eum, sed statim interficies: sit primùm manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere à DOMINO DEO tuo, qui eduxit te de terra Aegypti de domo seruitutis: vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquàm vltrà faciat quippiam huius rei simile. Si audieris in vna vrbium tuarum, quas DOMINUS DEUS tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos: Egressi sunt filij Beli-

Belial de medio tuî, et auerterunt habitantes vrbis suæ, atque dixerunt, Eamus, et seruiamus dijs alienis quos ignoratis, quære solicitè, et diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, et abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij, et delebis eam, omniaque quæ in illa sunt vsque ad pecora: quicquid etiam supellectilis fuerit, congregabis in medio platearum eius, et cum ipsa ciuitate succendes, ità vt vniuersa consumas DOMINO DEO tuo, et sit tumulus sempiternus. Non ædificabitur ampliùs, et non adhærebit de illo anathemate quicquam in manu tua, vt auertatur DOMINUS ab ira furoris sui, et misereatur tuî, multiplicetque te, sicut iurauit patribus tuis, quandò audiëris vocem DOMINI DEI tui, custodiens omnia præcepta eius quæ ego præcipio tibi hodiè, vt facias quod placitum est in conspectu DOMINI DEI tui.

ET capite decimoseptimo: Qui superbiërit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat DOMINO DEO tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille, et auferes malum de Israel: cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia.

ITEM capite decimooctauo: Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluërit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum DEORUM, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis, Quomodò possum intelligere verbum quod Dominus non est locutus? hoc habebis signum, Quod in nomine DOMINI propheta ille prædixerit, et nõ euenerit: hoc DOMINUS nõ est locutus, sed per tumorem animi sui propheta cõfinxit, et idcircò non timebis eum.

TERTII Regum decimooctauo: Ait Elias ad Achab,

Nunc mitte, et congrega ad me vniuersum Israel in monte Carmeli, et prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Iezabel. Misit Achab ad omnes filios Israel, et congregauit prophetas in monte Carmeli. Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Vsquequò claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. Et ait rursùs Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal, quadringenti et quinquaginta viri sunt. Dentur nobis duo boues, et illi eligant sibi bouem vnum, et in frusta cædentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant: et ego faciam bouem alterum, et imponam super ligna, ignem aût non supponam. Inuocate nomina Deorum vestrorum, et inuocabo nomen Domini mei: et Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus, ait: Optima propositio etcæ. Cecidit autem ignis Domini, et vorauit holocaustum, et ligna et lapides, puluerem quoquè et aquam, quæ erat in aquæ ductu, lambens. Quod cùm vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, et ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus. Dixitque Helias ad eos: Appræhendite prophetas Baal, et ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cùm appræhendissent, duxit eos Helias ad torrentem Cison, et interfecit eos ibi.

C AD Ephesios sexto: Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educate illos in disciplina et correptione Domini.

AD Hebræos duodecimo: Quis enim filius, quem non corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergò adulteri, et non filij estis.

PRO-

PROVERBIORVM decimotertio: Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.

ET capite vigesimosecundo: Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinę fugabit eam. Et paulò antè: Prouerbium est, Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea.

ITEM vigesimotertio: Noli subtrahere à puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur: tu virga percuties eum: & animam eius de inferno liberabis.

ET capite vigesimonono: Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ. Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postèà sentiet eum contumacem.

ECCLESIASTICI septimo: Filij tibi sunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum. Filiæ tibi sunt? serua corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

ET capite vigesimosecundo: Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hæreditas viro suo: nam quæ confundit, in contumeliam sit genitoris. Patrem & virum confundit audax, & ab impijs non minorabitur: ab vtrisque autem inhonorabitur.

ITEM trigesimo: Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, vt lætetur in nouissimo suo, & non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet

Universidad de Deusto
Biblioteca

filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater eius, & quasi non est mortuus: Similem enim reliquit sibi post se. In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis: reliquit enim defensorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua, & super omnem vocem turbabuntur viscera eius. Equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadet præceps. Lacta filium, & pauentem te faciet: Lude cum eo, & contristabit te. Non corrideas illi: nè doleas, & in nouissimo obstupescent dentes tui. Non des illi potestatem in iuuentute, & nè despicias cogitatus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & de latere eius dum infans est: nè fortè induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, nè in turpitudinem illius offendas.

PRIMI Regum tertio: Et dixit Dominus ad Samuelem: Eccè ego facio verbum in Israel, quod quicunque audierit, tinnient ambæ aures eius. In die illa suscitabo aduersùm Heli omnia, quæ locutus sum super domum eius: incipiam, & complebo. Prædixi enim ei, quòd iudicaturus essem domum eius in æternum propter iniquitatem, eò quòd nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos. Idcircò iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus vsque in æternum.

ET capite quarto: Quid actum est fili mi? Respondens autem ille qui nunciabat, Fugit, inquit, Israel coram Philistijm, & ruina magna facta est in populo: insuper & duo filij tui mortui sunt Ophni & Phinees, & arca DEI capta

capta est. Cumque ille nominâsset arcam DEI, cecidit de sella retrorsùm iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est. Senex enim erat vir & grandæuus, et ipse iudicauit Israel quadraginta annis.

TERTII Regum primo: Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus & equites, & quinquaginta viros, q currerent ante eum. Nec corripuit eum pater suus aliquandò, dicens: Quare hoc feciſti?

D PROVERBIORVM nono: Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat. Noli arguere derisorem, nè oderit te. Argue sapientem, & diliget te. Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipere.

ET decimoquinto: Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet. Doctrina mala deserentium viam vitæ: qui increpationes odit, morietur. Non amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur.

ET vigesimoquarto: Qui dicunt impio, iustus es: maledicent eis populi, & detestabuntur eos tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur: & super ipsos veniet benedictio.

ITEM vigesimoquinto: Quæ viderunt oculi tui, nè proferas in iurgio citò: nè postea emendare non possis, cùm dehonestaueris amicum tuum. Mála aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Inauris aurea & margaritum fulgens, qui arguit sapientem & aurem obedientem.

ET vigesimoseptio: Melior est manifesta correptio, quàm amor

amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.

RVRSVS capite vigesimooctauo: Qui corripit hominem, gratiam posteà inueniet apud Deum magis, quàm ille qui per linguæ blandimenta decipit.

CAPITE vigesimonono: Viro qui corripiẽtem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

ECCLESIASTIS septimo: Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi.

ECCLESIASTICI septimo: Filij tibi sunt? erudi illos, & curua illos à pueritia illorum.

ET capite decimo: Seruo sensato liberi seruient: & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus, & inscius non honorabitur.

ITEM capite vndecimo: Priusquàm interroges, nè vituperes quenquam: & cùm interrogaueris, corripe iustè.

ET capite decimonono: Corripe amicum, nè fortè non intellexerit, & dicat, Non feci: aut si fecerit, nè iterùm addat facere. Corripe proximum, nè fortè non dixerit: & si dixerit, nè fortè iteret. Corripe amicum: sæpè enim fit commissio. Corripe proximum antequàm commineris.

CAPITE item vigesimo: Quàm bonum est arguere, quàm irasci? & confitentem in oratione non prohibere. Quàm bonum est, correptum manifestare pœnitentiam? sic enim effugies voluntarium peccatum.

PSALMO centesimo quadragesimo: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

AD Colossenses primo: Quem (Christum) nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem

omnem hominem in omni sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Rogamus autem vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & præsunt vobis in Domino, & monent vos: vt habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum. Pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patiẽtes estote ad omnes.

POSTERIORIS ad Thessalonicenses tertio: Quòd si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate: & nè commisceamini cum illo, vt confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt fratrem.

PRIORIS ad Timotheum quinto: Peccantes, coram omnibus argue: vt & cæteri timorem habeant.

POSTERIORIS ad Timotheum secundo: Seruum Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati: nè quandò DEVS det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

ET capite quarto: Prædica verbum, insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina.

AD Titum primo capite: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Oportet episcopum & cæt. amplectentem eum qui secundùm doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Sunt enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

multi inobedientes, vaniloqui & seductores, maximè qui de circuncisione sunt : quos oportet redargui, qui vniuersas domos subuertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Et capite secundo : Hæc loquere, & exhortare : & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Matthæi decimooctauo : Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum : Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

PATRES.

Misericordia quædam iniusta est.

1 A AMBROSIVS sermone octauo in psalmum centesimum decimumoctauum, versu secundo : Est iusta misericordia, est etiam iniusta misericordia. Denique in lege scriptum est de quodam : Non misereberis illius. Et in libris Regnorum legis, quia Saul posteà contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium regem, quem prohibuerat diuina sententia seruari. At si quis latronis filijs deprecantibus motus, & lachrymis coniugis eius inflexus, absoluendum putet, cui adhuc latrocinandi adspiret affectus : nónne innocentes tradit exitio, qui multorum liberat exitia cogitantem? Certè si gladium reprimit, vincula dissoluit, cur laxat exilio? Cur latrocinandi, qua potest clementiore via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Denique inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum si non probâsset, alterum si esset ab accusatore conuictus, non id quod iustitiæ est, iudex sequatur : sed dum miseretur rei, damnet probantem : aut dum accusatori fauet, qui probare non possit, addicat innoxium. Non potest igitur hæc dici iusta misericordia. Facilitas enim veniæ, incentiuũ tribuit delinquenti. Hoc ideò dictum est, vt sciamus secũdùm verbum Dei, secundùm rationem dispensandam esse misericordiam debitoribus. Medicus ipse si serpentis interiùs inueniat vulneris cicatricem, cùm debeat resecare vlceris vitium,

Deut. 19. 1. Reg. 15.

Iudicis exemplo.

Facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquenti.

Exemplo medici.

vitium, nè latiùs serpat, tamè à secandi vrendiq; proposito lachrymis inflexus ægroti, medicamentis tegat quod ferro aperiendum fuit: nónne ista inutilis misericordia est, si propter breuẽ incisionis vel exustionis dolorem corpus omne tabescat, vitæ vsus intereat?

2 ORIGENES homilia nona in Hieremiam : Verbi gratia dictum sit : Habeat iudex propositum, quietem ciuitati, & pacem genti, cui præsidet, prouidere. Huic si offeratur latro honesta forma, ætate satis integer, ex alio latere mater expansis crinibus deprecetur, vt senectutis suę misereatur, & ex alio vxor, nè virũ suum interficiat, lachrymabili voce deploret: circunstẽt & paruuli liberi citò orbi futuri, quid faciet iudex? miserebitur latronis, an non? Quid in commune expedit ciuitati? Si misertus fuerit, reuertetur homicida ad pristinum scelus: sin verò in iudiciaria seueritate permanserit, vnus homo interibit, & vniuerso populo quidebitur. Sic Deus si pepercerit peccatori, & miserans eius, noluerit eum punire pro scelere, quis non accipiat licentiam? quis malorum qui nunc saltem propter supplicia terrentur, non inuadet tempus, vt expleat quæcunque voluẽrit, & præceps feratur in vitia? Hæc autem in Ecclesia sæpè accidentia possumus considerare. Peccauit quispiam, & post peccatum postulet communionem. Si ei conceditur quod rogat, in incõmodum omnium venia procedit, & laxatis frenis sceleribus panditur via. Sin verò cum rationabili deliberatione, non vt misericors, nec rursùm vt crudelis iudex, sed & quasi vni prouidens, & de omnium salute pertractans, considerauerit populi damnum in vnius venia, haud dubium est quin faciat eijci vnum de Ecclesia, vt multos saluet incolumes. Agè nunc, considera mihi & medicum : si cessauerit à sectione eius vulneris quod secandum est, si non vsserit id quod indiget cauterio, videlicet propter dolores qui ex talibus remedijs consequuntur, quomodò crescat infirmitas, & in deterius vetus humoe exuberet. Si verò (vt ità dicam) temerarius ad vulnus sector accesserit & inusserit plagam, curat eum qui secatur & vritur, quia paululùm seueritatis assumpsit, licèt visus fuerit ægrotanti ad horam non misereri. Et quomodò vtile fuit peccatum Israel in salutem Gentium, sic vtilis est quorundam pœna aliorum saluti.

Indulgẽtia & misericordia crudelis in latronem.

In peccantem.

In sauciatũ.

Vtilis quorũdã pœna salutí aliorum.

3 HIERONYMVS epistola quinquagesimatertia ad Riparium aduersùs Vigilantium : Miror sanctum Episcopum in cuius parochia esse presbyter dicitur, acquiescere furori eius, & non virga Apostolica, virgaq; ferrea confringere vas inutile, & tradere

In Episcopũ tolerantem Vigilantium hæreticum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat : nec meminerit illius dicti : Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Et in alio loco : In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderē de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. Et iterùm : Nónne odientes te, Domine, odio habui, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos. Fatebor tibi dolorem meum : sacrilegium tantum patienter audire non possum : Legi enim Syromasten Phinees, austeritatem Heliæ, zelum Simonis Cananæi, Petri seueritatem, Ananiam & Sapphiram trucidantis, Pauliq; constantiam, qui Elymam magum, vijs Domini resistentem, æterna cæcitate damnauit. Non est crudelitas, pro Deo pietas. Vndè & in lege dicitur : Si frater tuus & amicus, & vxor, quæ est in sinu tuo, deprauare te voluerit à veritate, fit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum: & auferes malum de medio Israel.

1 Cor 5. Psal. 49. Psal. 100.

Psal 138.

Nume. 25. 3 Reg. 18. Matth. 10. Act 1. 5. 13.

Pro Deo pietas, non est crudelitas. Deut. 13.

4 AVGVSTINVS in psalmum quinquagesimum : Veruntamen charissimi in tanta morum diuersitate, & tam detestabili corruptela, regite domos vestras, regite filios vestros, regite familias vestras. Quomodò ad nos pertinet in Ecclesia loqui vobis, sic ad vos pertinet in domibus vestris agere, vt bonam rationem reddatis de his qui vobis sunt subditi. Amat Deus disciplinam. Peruersa autem & falsa innocentia est, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, valdè perniciosè sentiet filius patris lenitatem, vt iustè posteà DEI sentiat seueritatem. Et hoc non solus, sed cum dissoluto patre suo. Quid enim? Si ipse nō peccat, & non facit quod filius eius, ideò nō debet ab ipsa nequitia filium prohibere? An fortè vt videatur filio eius, quia & pater talia faceret, nisi senuisset? Peccatum quod tibi non displicet in filio tuo, delectat te : sed ætas deseruit, non cupiditas. Maximè fratres mei filios vestros fideles attendite, quos fide genuistis, vt baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius vel monita patris, vel obiurgationem, vel seueritatem, Tu imple personam tuam, Deus de illo exigit suam.

Cōtra indulgentiam parentum.

5 IDEM in sermone decimoquinto de verbis Domini, vt suprà, quæstione 8. authorit. 13.

6 CHRYSOSTOMVS in oratione prima contra Iudæos : Verùm quemadmodùm Iudæos culpamus, quòd legem transgrediuntur : ità multò magis vos incusamus, quòd ad transgressores legis concurritis, nec illos tantùm qui eò concurrunt, verumetiam eos, quibus cùm sit authoritas prohibendi suos, nolint tamen

Habentes authoritatem & potestatē prohibēdi, culpātur, si nō prohibeāt mala.

men id facere. Nè mihi dixeris : Quid mihi cum illo commercij est? Alienus est, ignotus est. Dum modò sit fidelis, dum eorundem particeps mysteriorum, dum eadem iungatur Ecclesia & fratribus, & cognatis, & necessarijs, & cæteris omnibus est propinquior. Proindè quemadmodùm non ipsi tantùm fures dant pœnas, verumetiam eadem pœna plectuntur ij, quibus cùm esset potestas vetandi, non vetuerunt tamē: ità non solùm qui impiè agunt, verumetiam illi qui cùm possint ab impietate reuocare, tamen vel ob pigritiam, vel ob timiditatem id facere nolūt, simili cum illis pœna plectuntur. Alioquì talentum illud quod acceperat, ac defoderat seruus ille, reddidit integrum : attamen dat pœnas, eò quòd non auxerat lucrum : ità tu quidem etiamsi ipse purus & innocens perseueres, cæterùm nō augeas talentum, nec fratrem pereuntem reuoces ad salutem, eadem quæ ille patitur, patieris.

Simili eos pœna manet cum peccantibus. Matth 25.

7 B AVGVSTINVS libro secundo Retractationum capite quinto : Sūt duo libri mei, quorum titulus est, Contra partem Donati. In quorum primo libro dixi, non mihi placere vllius secularis potestatis imperu schismaticos ad communionem violenter vehementerq; arctari. Quod verè mihi tunc nòn placebat, quia nōdùm expertus eram, vel quantùm mali eorum auderet impunitas, vel quantùm eis in melius mutandis conferre posset diligentia disciplinæ.

Augustinus nōdùm expertus putauerat schismaticos non esse vi cogendos.

8 IDEM epistola quadragesimaoctaua ad Vincentium : Non inuenitur exemplum in Euangelicis & Apostolicis literis, aliquid petitum à regibus terræ pro ecclesia & contra inimicos ecclesiæ : quis negat non inueniri? Sed nondùm implebatur illa prophetia : Et nunc reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore. Adhuc enim illud implebatur, quod in eodem psalmo paulò superiùs dicitur: Quarè fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Adstiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersùs Dominum, & aduersùs Christum eius. Veruntamen si facta præterita in propheticis libris, figuræ fuerunt futurorū, in rege illo qui appellabatur Nabuchodonosor, vtrunq; tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum & martyrum illud implebatur, quod figuratum est, quandò rex memoratus pios & iustos cogebat adorare simulacra, & recusantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo pòst in eodem rege figuratum est, cùm conuersus ad honorandum Deum verum, de-

Cur in Ecclesiæ principio nō inuocabatur cōtra hæreticos brachiū seculare. Psal 2.

In rege Nabuchodonosor figura nascentis & iàm corroboratæ Ecclesiæ cernitur.

Daniel 2.

creuit in regno suo, vt quicunque blasphemaret Deum Sidrac, Misac & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergò tempus illius regis, significabat priora tempora regum infidelium, quos passi sunt Christiani pro impijs. Posterius verò tempus illius regis, significauit tempora posteriorum regum iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Et paulopòst: Multas ciuitates videmus fuisse Donatistas, & nunc esse Catholicas, detestari vehementer diabolicam separationem, diligere ardenter vnitatem. Quæ tamen timoris huius, qui tibi displicet, occasionibus catholicæ factæ sunt per leges imperatorum, à Constantino, apud quem primùm vestri vltrò Cæcilianum accusauerunt, vsque ad præsentes imperatores, qui iudicium illius quem vestri elegerunt, quem iudicibus Episcopis prætulerunt, iustissimè cõtra vos custodiendum esse decernunt. His ergò exemplis à collegis meis mihi propositis cessi. Nam mea primitùs sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, nè fictos catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis: nam primò mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cùm tota esset in parte Donati, ad vnitatẽ catholicam timore legum imperialium conuersa est, quam nunc videmus ità huius vestræ animositatis perniciem detestari, vt in ea nunquàm fuisse credatur. Ità aliæ multæ &cæt. Immò verò seruiant reges terræ Christo, etiam leges ferendo pro Christo. Et in principio epistolæ: Donatistæ nimiùm inquieti sunt, quos per ordinatas à Deo potestates cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus &cæt. Si quis quam inimicum suum periculosis febribus phreneticum factum, currere videret in præceps, nónne tunc potiùs malum pro malo redderet, si eum sic currere permitteret, quàm si corripiendum ligandum que curaret, & tamen tunc ei infestissimus & aduersissimus videretur, quandò vtilissimus & misericordissimus extitisset? Sed planè salute reparata, tanto vberiùs ei gratias ageret, quanto sibi eum minùs peperciſſe sensisset. Et post pauca: Cùm terrori vtili doctrina salutaris adiungitur, vt non solùm tenebras erroris lux veritatis expellat, verumetiam malæ consuetudinis vincula vis timoris abrumpat, de multorum, sicut dixi, salute lætamur, benedicentium nobiscum, & gratias agentium Deo,

Legibus contra hæreticos latis factũ est vt multæ ciuitates resipuerint.

Prior Augustini sententia ipsum rerũ & experientiam emẽdata.

Inhetudo hæreticorũ per potestatem secularem coercenda.

Nõ redditur malũ pro malo, quandò coercentur.

DEO, quòd sua pollicitatione completa, qua reges terræ CHRISTO seruituros esse promisit, sic curauit morbidos, sic sanauit infirmos. Non omnis qui parcit, amicus est: nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere.

Non ofa qui parcit, amicus est Prou 27.

3 IDEM epistola quinquagesima ad Bonifacium: Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, ille cædendo, sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, ista potiùs mansuetudo falsa, crudelis est. Imperatores quandò pro falsitate contra veritatem constituunt malas leges, probantur benè credentes, & coronantur perseuerantes. Quandò autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes. Quicunque ergò legibus imperatorum, quæ contra veritatem DEI feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Quicunque autem legibus Imperatorum, quæ pro DEI veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Nam & temporibus prophetarum, omnes reges qui in populo DEI non prohibuerunt, nec euerterunt quæ contra DEI præcepta fuerant instituta, culpantur: & qui prohibuerunt & euerterunt, super aliorum merita laudantur. Et rex Nabuchodonosor, cùm seruus esset idolorum, constituit sacrilegam legem, vt simulacrum adoraretur: sed eius impiæ constitutioni qui obedire noluerunt, piè fideliter que fecerunt. Idem tamen rex, diuino correctus miraculo, piam & laudabilem legem pro veritate constituit, vt quicunque diceret blasphemam DEVM verum Sidrac, Misac, & Abdenago, cum domo sua penitùs interiret. Et paulò pòst: Veri autem martyres illi sunt, de quibus DOMINVS ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergò qui propter iniquitatem, & propter Christianæ vnitatis impiam diuisionem, sed qui propter iustitiam persecutionem patiuntur, hi martyres veri sunt. Nam & Agar passa est persequutionem à Sara, & illa erat sancta quæ faciebat, illa iniqua quæ patiebatur. Et nonnullis interiectis: Quod enim dicunt qui contra suas impietates leges iustas constitui nolunt, non petisse à regibus terræ

Mansuetudo falsa & crudelis.

3 Reg. 15. 4 Reg. 10. 14. 15. 18. 23. Dan 3.

Non oẽs sunt beati qui persecutionem patiuntur. Matth 5.

Gen. 16.

Obiectionis dilutio de Apostolorũ tempore.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ræ Apostolos talia, non considerant aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, quandò adhuc illud propheticum complebatur : Quarè fremuerunt gẽtes,& populi meditati sunt inania: Adstiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersùs Dominum,& aduersùs Christum eius? Nondùm autem agebatur, quod paulopòst in eodem psalmo dicitur : Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Quomodò ergò reges Domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra iussa Domini fiunt, religiosa seueritate prohibendo atque plectendo ? Aliter enim seruit quia homo est, aliter quia etiam & rex est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam rex est, seruit, leges iusta præcipientes & contraria prohibentes, conueniẽti vigore sanciendo: Sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa quæ contra Dei præcepta fuerant constructa, destruendo. Sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo. Sicut seruiuit rex Niniuitarum, vniuersam ciuitatem ad placandum Dominum compellendo. Sicut seruiuit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos eius leonibus ingerendo. Sicut seruiuit Nabuchodonosor, de quo iam diximus, omnes in regno suo positos à blasphemãdo Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergò seruiunt Domino reges, inquantùm sunt reges, cùm ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi reges. Cùm itaque nondùm reges Domino seruirent temporibus Apostolorum, sed adhuc meditarentur inania aduersùs eum & aduersùs Christum eius, vt prophetarum prædicta omnia complerentur, non vtiquè tunc possent impietates legibus prohiberi, sed potiùs exerceri. Sic enim ordo temporum voluebatur, vt & Iudæi occiderent prædicatores Christi, putantes se officium Deo facere, sicut prædixerat Christus: & gentes fremerent aduersùs Christianos, & omnis potentia martyrum vinceret. Posteà verò quàm cœpit impleri quod scriptũ est: Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient illi: Quis mente sobrius regibus dicat, Nolite curare in regno vestro, à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse siue religiosus siue sacrilegus, quibus dici non potest: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit pudicus esse, quis impudicus. Cur enim cùm datum sit diuinitùs homini liberum arbitrium,

Psalm. 2.

Reges quomodò seruiũt Domino in timore.

4. Reg. 18. a

4. Reg. 23. Ionæ 3. Daniel. 14. Daniel. 3.

Iohan. 16.

Psal. 71.

Principũ est Ecclesiam defendere.

trium, adulteria legibus puniantur,& sacrilegia permittantur? an fidem non seruare leuius est, quàm animam DEO, quàm fœminam viro ? aut si ea quæ non contemptu, sed ignorantia religionis committuntur, mitiùs vindicanda, nunquid ideò negligenda sunt? Melius est quidem, quis dubitauerit, ad Deum colẽdum doctrina homines duci, quàm pœnæ timore vel dolore compelli ? Sed non quia isti meliores sunt, ideò illi qui tales non sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit, quod experimentis probauimus, priùs timore vel dolore cogi, vt posteà possint doceri, aut quod iam verbis didicerant, opere sectari. Et quibusdam interpositis: Vbi est quod isti clamare consueuerunt, liberum est credere vel non credere? Cui vim Christus intulit ? quem coëgit? Eccè habent Paulum Apostolum : agnoscant in eo priùs cogentem Christum, & posteà docentem: priùs ferientem,& posteà cõsolantem. Mirum est autem, quomodò ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plùs illis omnibus qui solo verbo vocati sunt, in Euangelio laborauit: & quem maior timor compulit ad Charitatem, eius perfecta charitas foràs misit timorem. Cur ergò non cogeret Ecclesia perditos filios vt redirent, si perditi filij coëgerunt alios vt perirent? Et paulò pòst: Maximianus Episcopus Vagiensis auxilium petiuit ab Imperatore Christiano, non tam sui vleiscendi causa, quàm tuendæ Ecclesiæ sibi creditæ. Quod si prætermisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia meritò culpanda. Neque enim & Apostolus Paulus vitæ suę transitoriæ consulebat, sed Ecclesiæ Dei, quandò contra illos qui eum occidere conspirauerant, consilium illorum Tribuno vt proderetur, effecit. Vndè factum est, vt eum ad locum quò fuerat perducendus, deduceret miles armatus, nè illorum pateretur insidias. Romanas etiam leges implorare minimè dubitauit, ciuem Romanum se esse proclamans, quos tunc affligi verberibus non licebat. Itemq; nè Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris popoſcit auxilium, Romani quidem principis, sed non Christiani. Vbi satis ostendit quid facere deberent posteà Christi dispensatores, quandò Imperatores Christianos periclitante Ecclesia reperirẽt. Et rursùm: Si aliter non meruit pacẽ habere domus Dauid, nisi Absalõ filius eius in bello quod contra patrem gerebat, fuisset extinctus, quanuis magna cura mandauerat suis, vt eum, quantùm possent, viuum saluumq; seruarent, vt esset cui pœnitenti paternus affectus ignosceret, quid ei restitit,

Ad credendũ Paulus quodũ modo compulsus. Act. 9.

Rectè cogit Ecclesia perditos vt redeant.

Patiẽtia quæ nam minimè laudanda. Act. 21.

Act. 22. Act. 25.

Paulus popoſcit auxilium Ethnici Imperatoris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi perditum flere,& sui regni pace acquisita,suam mœstitiam cõsolari?Sic ergò Catholica mater bellantibus aduersùs eam &c. Ibidèm: Cogunt multas inuenire medicinas multorum experimenta morborum.

4 IDEM Augustinus epistola ducentesimaquarta ad Donatum presbyterum Donatistam:Displicet tibi quia traheris ad salutem,cùm tam multos nostros ad perniciem traxeris. Quis nesciat nec damnari hominem, nisi merito malæ voluntatis,nec liberari, nisi bonam habuerit voluntatem?Non tamen ideò qui diliguntur, malæ suæ voluntati impunè & crudeliter permittendi sunt,sed vbi potestas datur,& à malo prohibendi,& ad bonum cogendi.Nam si voluntas mala semper suæ permittenda est libertati, quarè Israelitæ recusantes & murmurantes,tam duris flagellis à malo prohibebãtur,& ad terrã promissionis compellebantur?&c. Nondùm fuerat completa illa prophetia: Et adorabũt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient illi. Quod vtiquè quantò magis impletur, tantò maiore vtitur Ecclesia potestate, vt non solùm inuiter, sed etiam cogat ad bonum.Vide quemadmodùm de his, qui priùs venerunt,dictum est,Introduc eos:nõ dictum est,Compelle. Ità significata sunt Ecclesiæ primordia adhuc crescentis, vt essent vires etiam compellendi. Proindè quia oportebat eius iam viribus & magnitudine roborata etiam compelli homines ad conuiuium salutis æternæ, postea quàm dictum est, Factum est quod iussisti, & adhuc est locus:Exi,inquit,in vias & sepes, & cõpelle intrare. Quapropter quia per multa mala & sæua quæ in nostros committitis, tanquàm spinis & asperitate pleni estis, vos tanquàm in sepibus inuenimus,& intrare compellimus.

A malo prohibẽdi & ad bonũ cogendi sunt nonnunq; homines.

Psal 71.

Ecclesia ad bonũ cogit. Luc.14.

Duo ecclesiæ tempora, per parabolam euangelicam designata.

Hæretici in vijs & sepibus inueniuntur.

5 ET tractatu vndecimo in Euangelium Ioannis:Si quandò vult Deus concitare potestates aduersùs hæreticos, aduersùs Schismaticos, aduersùs dissipatores Ecclesiæ, aduersùs exufflatores Christi,aduersùs blasphematores baptismi,non mirentur:quia DEVS cõcitat,vt à Sara verberetur Agar:cognoscat se Agar,& ponat cerui cem, quia cum humiliata discederet à domina sua, occurrit ei angelus & dixit:quid est Agar ancilla Saræ? Cùm cõqueſta esset de domina,quid audiuit ab Angelo?Reuertere ad dominã tuam. Ad hoc ergò affligitur vt reuertatur,atq; vtinàm reuertatur, qa proles eius sicut filij Iacob cum fratribus hæreditatem tenebit. Mirantur autẽ qa commouentur potestates Christianæ aduersùs detestãdos dissipatores Ecclesiæ.Si nõ ergò mouerẽtur, & quõ redderẽt rationẽ de im-

A Deo cõcitãtur potestates seculi aduersùs hæreticos.

Gen.16.

Principes rationẽ reddituri sunt,si non mouẽtur ad. uersùs dissipatores Ecclesiæ.

imperio suo Deo? Intendat Charitas vestra quid dicã,qa ptinet hoc ad reges seculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint matrem suam Ecclesiam habere, vndè spiritaliter nati sunt. Legimus Danielis visiones & gesta prophetica. Tres pueri in igne laudauerunt Dominum, miratus est Nabuchodonosor rex laudantes Deum pueros,& circa eos ignem non nocentem.Et cùm admiratus esset,quid ait Nabuchodonosor rex, non vel Iudæus, vel circunciſus ille qui statuã suam erexerat, & ad eam adorãdam omnes coegerat, tamen laudibus trium puerorum commotus, vbi vidit maiestatem Dei præsentis in igne, quid ait?Et ego proponam decretum omnibus tribubus & linguis in omni terra. Quale decrerum? Quicunq; dixerint blasphemiam in Deum Sidrach,Misach & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditionem. Eccè quomodò sæuit rex alienigena, nè blasphemetur Deus Israel, qui potuit tres pueros de igne liberare:& nolunt vt sæuiant reges Christiani,quia Christus exufflatur,à quo non tres pueri, sed orbis terrarum cum ipsis regibus à gehennarum igne liberatur.Nam tres illi pueri,fratres mei, liberati sunt ab igne temporali:nunquid non ipse est Deus Machabæorum,qui & trium puerorum? Illos ab igne liberauit, illi in tormentis igneis corpore defecerunt. sed in legitimis mandatis animo permanserunt : Illi apertè liberati sunt, illi occultè coronati sunt. Plus est liberari de flamma gehennarum, quàm de fornace potestatis humanæ. Si ergò Nabuchodonosor rex laudauit & prædicauit,& gloriam dedit Deo, quia liberauit de igne tres pueros,& tãtam gloriam dèdit, vt decretum mitteret per regnum suum : Quicunque dixerint blasphemiam in DEVM Sidrach, & Misach, & Abdenago,in interitum erũt,& domus eorum in perditionem : quomodò isti reges non moueantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma,sed seipsos liberatos de gahenna, quandò vident Christum, à quo liberati sunt, exufflari in Christianis, quandò audiunt dici Christiano, dic te non esse Christianum?Talia facere volunt,& saltem talia pati nolunt.Nam videte qualia faciunt,& qualia patiuntur.Occidunt animas,affliguntur in corpore. Sempiternas mortes faciunt, & temporales se perpeti conqueruntur.

Daniel.3. Exemplũ Nabuchodonosor.

Nota.

2.Mach.7.

Sempiternas mortes faciũt & de tẽporali cõqueruntur.

6 BERNARDVS sermone sexagesimosexto sup Cantica canticorũ:Meliùs proculdubiò (hæretici) gladio coërcerentur, illius videlicet qui non sine causa gladium portat, quàm in suum errorem multos traijcere permittuntur. DEI enim minister

Gladio coerceri hæreticos expedit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom.13. ille est, vindex in iram ei qui malè agit. Mirabantur aliqui, quòd non modò patienter, sed & lætì, vt videbatur, ducerentur ad mortem: sed qui minùs aduertunt quanta sit potestas diaboli, non modò in corpora hominum, sed etiam in corda quæ semèl permissus possederit. Nónne plus est sibimet hominem inijcere manus, quàm id l benter ab alio iustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolum frequenter experti sumus, qui seipsos aut submerserunt, aut suspenderunt. Deniquè Iudas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamen maius existimo, magis´que admiror, quòd potuit immisisse in cor eius vt traderet Dominum, quàm vt semetipsum suspenderet. Nihil ergò simile habent constantia martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis pietas, in istis cordis duritia operatur.

Diaboli potestas in corda hæreticorum.

Matth.27.

Constantia martyrũ dissimilis est hæreticorum pertinaciæ.

7 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ ad Galatas: Scintilla res parua est, & penè dum cernitur, non videtur: sed si fomitem compræhenderit, & nutrimenta sui quæuis paruus ignis inuenerit, mœnia, vrbes, latissimos saltus, regionesq; consumit. Fermentum quoquè, cuius ad aliam partem in euangelio parabola temperata est, res modica videtur & nihili: sed cùm farinæ conspersum, totam massam suo vigore corruperit, in illius vim transit omne quod mixtum est: ità & doctrina peruersa ab vno incipiens, vix duos aut tres primùm in exordio reperit auditores: sed paulatim cancer serpit in corpore, & iuxta vulgare prouerbium, vnius pecudis scabies, totum commaculat gregem. Igitur & scintilla statim vt apparuerit, extinguenda est: & fermentum à massæ vicinia semonendum: secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum: nè tota domus, massa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arius in Alexãdria vna scintilla fuit: sed quia non statim oppressa est, totum orbem eius flamma populata est.

Principijs hæresẽ obsistendum.

Luc.13.

1.Cor.5.

Secandæ putridæ carnes.

Arius hæresiarcha scintillæ nõ oppressæ cõparatur.

8 GREGORIVS libro duodecimo, epistola trigesimaprima ad Felicem Episcopum Siciliæ: Melius est vt pro multorum salute vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi pereclitentur. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cùm & inter iumenta hoc fieri persæpè cognouimus, vt ea quæ scabiem aut impetigenem habere videntur, separentur à sanis, nè illorum morbo sana damnentur & pereant.

Vnum pro multorũ salute cõdemnari præstat.

9 CAVGVSTINVS in psalmum quinquagesimum: Verumtamen, charissimi, in tanta morum diuersitate, & tam detestabili

bili corruptela, regite domos vestras, regite filios vestros, regite familias vestras. Quomodò ad nos pertinet in Ecclesia loqui vobis, sic ad vos pertinet in domibus vestris agere, vt bonam rationem reddatis de his qui vobis sunt subditi. Amat DEVS disciplinam. Peruersa autem & falsa innocentia est, habenas laxare peccatis. Valdè inutiliter, valdè perniciosè sentiet filius patris lenitatem, vt iustè posteà DEI sentiat seueritatem. Et hoc non solus, sed cum dissoluto patre suo. Quid enim, si ipse non peccat, & non facit quod filius eius? ideò non debet ab ipsa nequitia filium prohibere? An fortè vt videatur filio eius, quia & pater talia faceret, nisi senuisset? Peccatum quod tibi non displicet in filio tuo, delectat te: sed ætas deseruit, non cupiditas. Maximè, fratres mei, filios vestros fideles attendire, quos fide genuistis, vt baptizarentur. Sed fortè negligit malus filius, vel monita patris, vel obiurgatiõem, vel seueritatem. Tu imple personam tuam, Deus de illo exigit suam.

Innocentia falsa est, habenas laxare peccatis.

10 GREGORIVS libro quarto Dialogorum, capite decimooctauo: Et si omnes baptizatos infantes, atque in eadem infantia morientes ingredi regnum cæleste credendum est, omnes tamen paruulos qui scilicet iam loqui possunt, regna cælestia ingredi credendum non est: quia nonnullis paruulis eiusdem regni cælestis aditus à parentibus clauditur, si malè nutriantur. Nam quidam vir cunctis in hac vrbe notissimus ante triennium filium habuit annorum, sicut arbitror, quinque: quem nimis carnaliter diligens remissè nutriebat: atque idem paruulus, quod dictu graue est, mox vt eius animo aliquid obstitisset, maiestatẽ Dei blasphemare cõsueuerat, qui in hac ante triennium mortalitate percussus, venit ad mortem. Cumq; eum suus pater in sinu teneret, sicut hi testati sunt qui præsentes fuerunt, malignos ad se venisse spiritus trementibus oculis puer adspiciens, cœpit clamare: Obsta pater, obsta pater. Qui clamans declinauit faciem, vt se ab eis in sinu patris abscõderet. Quem cùm ille trementem requireret, quid videret: puer adiunxit, dicens: Mauri homines venerunt, qui me tollere volunt. Qui cùm hoc dixisset, maiestatis nomen protinùs blasphemauit, & animam reddidit. Vt enim omnipotens Deus ostenderet, pro quo reatu talibus fuisset traditus executoribus, vndè viuentem pater suus noluit corrigere, hoc morientem permisit iterare: vt qui diù per diuinitatis patientiam blaphemus vixerat, quandoquè per diuinitatis iudicium blasphemaret & moreretur: quatenùs reatum suum pater eius agnosceret, & qui paruuli filij animam negligens,

Quibusdam paruulis claudituraditus regni cælestis à parentibus.

Terribile exemplum de puero blasphemo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non paruulum peccatorem, gehennæ ignibus nutrissset.

Magni meriti est, liberos educare Deo.

3 CHRYSOSTOMVS homilia nona in priorẽ epistolam ad Timotheum: Neque enim parui meriti est, indultos nobis à Deo liberos, ad ipsius exercere militiam, eiq; ab infantię pannis dedicare. Nam si eiusce educationis fundamenta iecerint, maximis afficiendi sunt præmijs: quemadmodùm si neglexerint, grauissimis cruciatibus. Nempe enim & Heli propter filios perijt: illos quippe cùm

1 Reg 2 & 4. Exemplo Heli mouentur parentes.

acriùs coercere debuisset, verbis tandèm lenibus monuit. Quocircà dum illis molestus esse seuera increpatione recusat, & illos & se ipsum vnà perdidit. Audite hæc patres, vestrosq; filios in disciplina & correptione Domini erudite summa cum diligentia. Est enim iuuentus fera, plurimisq; indiget institutoribus, magistris, pædagogis, assecłis, atque nutritoribus. Votiq; res est, post adeò exactam diligentiam eam continere posse, non secùs, quàm equus quidam indomitus, veluti fera belua. Huiusmodi quippe iuuẽtus est. Si igitur illi ab ipsis statìm initijs, atque à prima ætate leges optimas imponamus, minimùm posthàc laborabimus: verùm consuetudo ipsa virtutis in legem transiet. Nihil eos agere permittamus, ex his quæ noxiè iucunda sunt, neq; illis vt pueris indulgeamus: atq; ante omnia illos in pudore & sobrietate seruemus, quippe huic inimica libido omnium maximè huiusmodi turbat ætatem. Et paulò pòst: Admoneamus igitur illos, corripiamus, terreamus, minasq; intentemus, & modò istud, modò illud faciamus. Magnum habemus precioſumq; depositum filios: ingenti illos seruemus cura, atque omnia faciamus, nè fur id nobis astutus auferat. At verò nunc contrà penitùs facimus. Nam vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumq; fideli viro magno cum studio tradimus, & agasonem atq; mulionem, procuratoremq; ac dispensatorem, qui nobis magna beneuolentia afficiatur, inquirimus: cæterùm quod nobis charissimum omnium est, omninò negligimus: neq; curamus, quo pacto filium nostrũ fideli cuipiam viro permittamus, qui ipsius tueri ac seruare pudicitiã possit? Et certè nulla nobis possessio, nullus fundus æquè nobis gratus atq; charus esse debet, quippe hęc omnia filijs quæruntur. Igitur maior nobis possessionum cura est, quàm eorũ, quorum illæ gratia cõparantur: quod profectò absurdissimum atq; stolidissimum est. Exerceamus igitur ad virtutem atq; pietatem molles filiorũ animos, cætera omnia secundo loco quæramus. Nam si quidem illi improbi fuerint, nihil eis pecuniæ proderũt: sin autem probi, nihil ex paupertate lædentur. Vis filium relin-

Quomodò instituendi filij.

Cõtra parentes, q cęlia rum rerũ diligentè curã, filiorum ferè nullam habent.

relinquere diuitem? Bonum illum ac benignum esse doce: ità enim etiam rem familiarem auctiorem facere poterit. Quòd si tenuis illi substantia fuerit, nihilo deteriori in loco erit, quàm hi qui plurima possident. Quòd si malus ille fuerit, etiam si infinitam illi substantiam relinquas, non illi custodem reliquisti, sed longè deteriore conditione fecisti, quàm si ad extremã deueniisset inopiam. Quippe filijs non ritè institutis præstat pauperes esse, quàm diuites. Paupertas enim vel inuitos coërcet, atque intrà virtutis limites continet: opes verò ne volentes quidem pudicè, temperanterq; viuere sinunt: verùm exorbitare faciunt, atque peruertunt, malisq; innumeris ‡subiungunt. Matres item, filiarum vobis curam assumite: est ea cura vobis perfacilis. Curate solicitè, vt domi iugiter sint. Ante omnia pias esse, religiosas'que docete, aspernari pecunias, exterioris'q; ornatũs contemptrices esse, atque ità demùm nuptijs traditeas si ità instituerit is, non ipsis modò seruabitis, verùm & viros qui illas ducturi sunt: neque viros tantùm, sed etiam filios atq; nepotes. Quippe ex radice optima surculi prodeunt firmiores, ac semper in meliora proficiunt, horumq; omnium merces vobis reddenda est. Non igitur tanquàm vnius animæ commodis prospicientes, sed vt plurimis per vnam consulentes, magno cum studio omnia faciamus. Ità nempe paterna domo decet progredi virginem, ac matrimonio iungi, quemadmodùm ex palæstra luctatorem, vt omnem diligentissmè rei familiaris peritiam habeat: fit'que veluti fermentum, quod massam omnem in suam transfert pulchritudinem. Filij quoquè adeò verendi sint præ morum honestate, & singulari pudicitiæ laude, vt ab hominibus, & à Deo laudes mereantur. Discant cõtinere ventrem, abstineant à superfluis sumptibus, & omni magnificentia apparatus: dispensare sua probè nouerint, pij in parentes sint: subijci, & dicto obtemperantes esse discant: ità enim & parentibus ipsis ingentes præmiorum adijcient cumulos: atque ità omnia in Dei gloriam, salutemq; nostram fient.

Nota.

Filiarũ cura matribus mandata.

Filij quales esse debeant.

X

Quid est, participatione alienum peccatum contrahere?

Id maximè fit, quandò in partem lucri cum furibus, siue raptoribus venímus: cùm iti-

Tob. 2 d
Prou. 1. b 29 d

Num.16.d Eccl 5.a 2.Paral.20.g Greg. Turon.in gloriam confessor.c.63.& 71. Ité lib.1. de gloria Marty.c.36.72.& 79.& l.2.c.13.14.15. 16.17.& 20.Theod. li.4.hist.ca.11.& 12. Vict.l.1.persecuti. Vandal.Ios 7.d Dan.5.a f 2.Mach. 3.a e g 5.c d 9.a b 1.Machabæor 6.b

itidèm bona iniustè parta, vel quouis modo aliena nobis vnà cum alijs scienter vēdicamus aut retinemus: cùm insupèr spolijs alienis detescimus. Quò pertinere videtur quod psalmographus dixit,[a] cum furibus ipsis currere, & cum adulteris portionem habere. Sic & Esaias obijcit populo Iudaico:[b] *Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones.* Grauiùs adhuc delinquunt, qui lucrum sibi ex aliena[c] turpitudine apertè parant, vt lenones: quive latronibus, & notæ turpitudinis vel factionis hominibus præbere audent hospitium & locū, quò se illi, aut sua recipiant.

a Psal.49.c Aug. in psal.129.
b Esaiæ 1.f
c Deute 23.c

SCRIPTVRAE.

TOBIAE secundo capite: Anna vxor eius ibat ad opus textrinum quotidiè: & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat. Vndè factum est, vt hœdum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cùm vocem balantis vir eius audisset, dixit: Videte nè fortè furtiuus sit: reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

PROVERBIORVM primo capite: Fili mi, si te lactauerint peccatores, nè acquiescas eis. Si dixerint, Veni nobiscum, insidiemur sanguini, &cæt. Omnem precioſam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spolijs. Sortem mitte nobiscum, marsupium sit vnum omnium nostrûm. Fili mi, nè ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum.

ET

ET capite vigesimonono: Qui cùm fure participat, odit animam suam: adiurantem audit, & non indicat.

NVMERORVM decimosexto: Surrexitque Moyses, & abijt ad Dathan & Abiron: & sequentibus eum senioribus Israel, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, nè inuoluamini in peccatis eorum. Cumque recessissent à tentorijs eorum per circuitum, Dathan & Abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & liberis, omnique frequentia. Et ait Moyses: In hoc scietis quòd Dominus miserit me, vt facerem vniuersa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim: Si consueta hominum morte interierint, & visitauerit eos plaga, qua & cæteri visitari solent, non misit me Dominus. Sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum, deglutiat eos &c.

ECCLESIASTICI quinto: Noli attendere ad possessiones iniquas, & nè dixeris, est mihi sufficiens vita. nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

SECVNDI Paralipomenon vigesimo: Post hæc inijt amicitias Iosaphat rex Iuda cum Ochozia rege Israel, cuius opera fuerunt impijssima. Et particeps fuit vt faceret naues quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Asion Gaber: Prophetauit autem Eliezer filius Dodau de Maresa ad Iosaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæq; sunt naues, nec potuerūt ire in Tharsis.

IOSVE septimo: Respondítque Achan Iosue, & dixit ei: Verè ego peccaui Domino Deo Israel, & sic & sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valdè bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinqua-

ginta sicelorum: & concupiscens abstuli, & abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergò Iosue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abscondita in eodem loco & argentum simul. Auferentesque de tentorio, tulerunt ad Iosue, & ad omnes filios Israel, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Iosue Achan filium Zaræ, argentumque & pallium, et auream regulam, filios quoquè et filias eius, boues et asinos et oues, ipsumque tabernaculum, et cunctam supellectilem: (et omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad vallem Achor: vbi dixit Iosue, Quia turbâsti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidauitque eum omnis Israel, et cuncta quæ illius erant, igne consumpta sunt. Congregaueruntque super eum aceruum magnum lapidum, qui permanet vsque in præsentem diem Et auersus est furor Domini ab eis. Vocatumq; est nomen loci illius, Vallis Achor vsq; hodiè.

DANIELIS quinto: Balsasar rex fecit grande conuiuium optimatibus suis mille: et vnusquisque secundùm suam bibebat ætatem. Præcepit ergò iam temulentus, vt afferrentur vasa aurea et argentea quæ absportauerat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Hierusalem: vt biberent in eis rex et optimates eius, vxores et concubinæ. Tunc allata sunt vasa aurea quæ absportauerat de templo quod fuerat Hierusalem: et biberunt in eis rex et optimates eius, vxores et concubinæ illius. Bibebant vinum, et laudabant deos suos aureos et argenteos, æreos, ferreos, ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulę regię: et rex adspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est, et cogitationes

tiones eius conturbabant eum: et compages renum eius soluebantur, et genua eius ad se inuicèm collidebantur. Exclamauit itaque rex fortiter, vt introducerent magos &c. Et paulò pòst: Ad quæ respondens Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da: scripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem eius ostendam tibi. Quandò eleuatum est cor Nabuchodonosor patris tui, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est, & à filijs hominum eiectus est, sed & cor eius cum bestijs positum est, & cum onagris erat habitatio eius: fœnum quoquè vt bos comedebat, & rore cæli corpus eius infectum est: donèc cognosceret quòd potestatem haberet altissimus in regno hominum, & quemcunque voluerit suscitabit super illud. Tu quoquè filius eius Balsasar, non humiliâsti cor tuum cùm scires hæc omnia: sed aduersùm Dominatorem cæli eleuatus es: & vasa domus eius allata sunt coram te; & tu, & optimates tui, & vxores tuæ & concubinæ tuæ vinum bibistis in eis: deos quoquè argenteos, & aureos, & æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos qui non vident neque audiunt, neque sentiunt, laudâsti: porrò DEVM qui habet flatum tuum in manu sua & omnes vias tuas, non glorificâsti. Idcircò ab eo missus est articulus manus, qui scripsit hoc quod exaratum est. Hæc est autem scriptura quę digesta est: MANE THECEL PHARES. Et hæc est interpretatio sermonis: MANE: numerauit Deus regnum tuum, & compleuit istud: THECEL: appensus es in statera, & inuentus es minùs habens: PHARES: diuisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis. Eadem nocte interfectus est Balsasar rex Chaldæus. Et Darius Medus successit in regno, annos natus sexagintaduos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SECVNDI Machabæorum tertio: Simon præpositus templi, cùm vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsææ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ
*Phœnices: & * Phœnicis: & nunciauit ei pecunijs innumerabilibus plenum esse ærarium Hierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile, sub potestate regis cadere vniuersa. Cumque retulisset ad regem Apollonius de pecunijs quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum qui erat super negocia eius, misit cum mandatis, vt prædictam pecuniam transportaret. Statimq; Heliodorus iter est aggressus, specie quidē quasi per Cœlesyriam &
*Phœnicen * Phœnicem ciuitates esset peragraturus, reuerà autem Regis propositum perfecturus. Sed cùm venisset Hierosolymam, & benignè à summo Sacerdote in ciuitate esset exceptus, narrauit de dato indicio pecuniarum, & cuius rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ità essent. Tunc summus Sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum et pupillorum: quædam verò esse Hyrcani Tobiæ viri valdè eminentis, in his quæ detulerat impius Simon: vniuersa autem argenti talenta esse quadringenta, et auri ducenta: ¦decipi verò eos, qui credidissent loco et templo, quod per vniuersum mundum honoratur pro suî veneratione et sanctitate, omninò impossibile esse. At ille pro his quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per vniuersam ciuitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se, et inuocabant de cælo eum qui etcæt. Et paulò pòst: Heliodorus autem, quod decreuerat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa

circa ærarium, præsens. Sed spiritus omnipotentis DEI magnam fecit suæ ostensionis euidentiam, ità vt omnes qui ausi fuerant parére ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes, virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu: qui circunsteterunt eum, et ex vtraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes. Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circunfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta cognita Dei virtute: et ille quidem per diuinam virtutem iacebat mutus, atque omni spe et salute priuatus. Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum, et templum quod paulò ante timore ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio et lætitia impletum est. Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confestim Oniam, vt inuocaret Altissimum, etcæt. Heliodorus autem hostia Deo oblata, et votis magnis promissis ei qui viuere illi concessit, et Oniæ gratias agens, recepto exercitu repedabat ad Regem. Testabatur autem omnibus ea quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei. Cùm autem rex interrogâsset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semèl Hierosolymam mitti, ait: Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, et flagellatum eum recipies, si tamen euaserit: eò quòd in loco sit verè Dei quædam virtus. Nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator et adiutor est

loci illius, & venientes ad malefaciendum, percutit ac perdit. Igitur de Heliodoro & ærarij custodia ità res se habet.

ET capite quinto: Ausus est etiam (Antiochus) intrare templum vniuersa terra sanctius, Menelao ductore, qui legum & patriæ fuit proditor: & sceleſtis manibus sumens sancta vasa, quæ ab alijs regibus & ciuitatibus erant posita ad ornatum loci & gloriam, contrectabat indignè & contaminabat. Ità alienatus mente Antiochus, non considerabat quòd propter peccata habitantium ciuitatem, modicum DEVS fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio. alioquin, nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos, sicut Heliodorus qui missus est à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic statim adueniens flagellatus & repulsus vtiquè fuisset ab audacia. Verùm non propter locum, gentem: sed propter gentem, locum Deus elegit. Ideoque & ipse locus particeps factus est populi malorum, posteà autem fiet socius bonorum. & qui derelictus in ira DEI omnipotentis est, iterũ in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. Igitur Antiochus mille & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, &c.

ITEM capite nono: Elatus autem ira (Antiochus) arbitrabatur se iniuriam illorum qui se fugauerant, posse in Iudæos retorquere: ideoque iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti eum iudicio perurgente, eò quòd ità superbè locutus est se venturum Hierosolymam, et congeriem sepulcri Iudæorum eam facturum. Sed qui vniuersa conspicit Dominus DEVS Israel, percussit eum insanabili et inuisibili plaga. Vt enim finiuit hunc ipsum sermonem, appræhendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta: et quidem satis iustè, quippe qui multis et nouis cruciatibus aliorum torserat viscera, licèt ille nullo modo à sua malitia cessaret. Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudæos, et præcipiens accelerari negocium, cõtigit illum impetu euntem de curru cadere, et graui corporis collisione membra vexari. Isq; qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statêra appéndere, nũc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur, manifestam DEI virtutem in semetipso contestans: ità vt de corpore impij, vermes scaturirent, ac viuentes in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius et fœtore exercitus grauaretur: et qui paulò antè sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Hinc igitur cœpit ex graui superbia deductus ad agnitionem sui venire, diuina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. et cùm nec ipse iam fœtorem suum ferre posset, ità ait: Iustum est, subditum esse DEO, et mortalem non paria deo sentire. Orabat autem hic sceleſtus dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. Et ciuitatem ad quam festinans veniebat, vt eam ad solum deduceret, ac sepulcrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere: et Iudæos quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed auibus ac feris diripiendos traditurum, et cum paruulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniẽsibus facturum pollicetur: templum etiam sanctum, quod priùs expoliauerat, optimis donis ornaturum, et sancta vasa multiplicaturum etc.

PRIMI Machabæorum sexto: Et vocauit Antiochus ocs amicos suos, et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, et cón-

cóncidi et corrui corde præ ſolicitudine : et dixi in corde meo, In quantam tribulationem deuéni, et in quos fluctus triſtitiæ in qua nunc ſum, qui iucundus eram et dilectus in poteſtate mea ? Nunc verò reminiſcor malorum quæ feci in Ieruſalem, vndè et abſtuli omnia ſpolia aurea et argentea quæ erant in ea, et miſi auferre habitantes Iudæam ſine cauſa. Cognoui ergò quia propterea inuenerunt me mala iſta: et eccè pereo triſtitia magna in terra aliena.

PSALMO quadrageſimonono: Peccatori autem dixit Deus, etcæ. Si videbas furem, currebas cum eo, et cùm adulteris portionem tuam ponebas.

ESAIAE primo : Principes tui infideles, ſocij furum: omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Pupillo non iudicant : et cauſa viduæ non ingreditur ad illos. Propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Iſrael, Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis, et vindicabor de inimicis meis. Et conuertam manum meam ad te, etc.

DEVTERONOMII vigeſimotertio: Non offeres mercedem proſtibuli, nec precium canis in domo Domini DEI tui, quicquid illud eſt quod vouerint: quia abominatio eſt vtrunq; apud Dominum Deum tuum.

PATRES.

1 GREGORIVS Turonenſis in libro de gloria Confeſſorum, capite ſexageſimotertio : Leonis Romani Imperatoris filia, cùm ab ſpiritu vexaretur immundo, & per loca ſancta duceretur, aſſiduè clamabat nequam ſpiritus : Non hinc egredior, niſi Archidiaconus Lugdunẽſis adueniat: ac niſi ipſe me de hoc vaſculo quod acquiſiui, eijciat, nullatenùs hinc ſum egreſſurus. Audiens hæc Imperator, dirigit ſuos in Gallias. Quem illi repertum ſuppliciter exorant, vt cum eis ad viſitandam puellam Romam dignaretur accedere. Ille verò contradicens, & ſe indignum, per quem Chriſtus miracula oſtenderet, eſſe vociferans : admonitus Epiſcopi ſui conſilio, cum eiſdem miſsis iter dirigit. Et ad Imperatorem veniens, cum

cum honore ſuſcipitur. Audiens autem de infirmitate puellæ, ſe ad baſilicam beati Petri Apoſtoli confert: ibi'que continuato cum vigilijs & orationibus triduano ieiunio, quarta die per inuocationem Domini noſtri IESV CHRISTI & crucis vexillum, immundum ſpiritum à corpore puellæ depellit. Qua ſanata, tria ei centenaria auri Imperator offert : ſed ille vir altioris ſpiritus, caducas diuitias pro nihilo reſpuit, dicens : Si me tuis muneribus locupletare deſideras, illud quod cunctæ proficiat ciuitati, largire : tributum, ait, in tertio circa muros milliario populis cede : hoc vtriſque animabus ſalubre beneficium erit. Aurum verò tuum neceſſarium non habeo : pauperibus pro tua tuorumq; felicitate diſpenſa. Quod ille non abnuens, aurum pauperibus erogat, & tributum petitum ciuitati concedit. Vndè vſque hodiè circa muros vrbis illius in tertio milliario tributa non redduntur in publico. Poſt diſceſſum verò beati Archidiaconi, ait Imperator ſuis : Si iſte inquit, DEVM plùs quàm pecuniam diligit, dignè Eccleſia illa cuius nobis miniſter obſequtur, noſtris muneribus illuſtratur. Tunc capſam ad ſancta Euangelia recludenda, patenamq; & calicem ex auro puro precioſis'que lapidibus præcepit fabricari. Quod miro perfectum opere, per hominem eruditum dirigit Eccleſiæ : ſed nuncius ille inter Alpes poſitus, qui hęc exhibebat, ad aurificis cuiuſdam domum diuertit. Cumq; ab eo artifex ſciſcitaretur, quid negocij gereret, rem ſecretiùs ac ſimpliciter pandit : & ille, Si inquit, meo conſilio conniuentiam præbueris, multa hæc nobis ratio poterit lucra deferre. Ad hæc ille diabolo inſtigante ſeductus, & vt fertur inter ruſticos ſermo vulgatus, quòd inhianti auro ac circunuentionis fallacias inferentes ſæpiùs animi coniunguntur) ſtatim huius conſilij effectus eſt ſectator. Tunc ille deceptor fecit ſimiles de argento ſpecies, vt nihil aliud quàm aurum puriſsimum purarentur : & ſic opera quæ cum gemmis filisq; aureis fuerant ſuperpoſita, ſtudioſiſsimè cum clauis affixit. Veruntamen calicem non comminuit, quia cataclyza in ipſo fuerant ſolidata. Deniquè portitor cum hac fraude Lugdunum aduenit. Oblatisq; muneribus, ab Epiſcopo muneratur : regreſſus'que ad ſocium, aurum de ſpeciebus figuratum recipere flagitat : artifex verò adhuc non eſſe totum paratum pronunciat : ſed ſub ipſa expliciturum ſe nocte pollicetur. Exacta igitur cœna, cùm in cellula qua hæc operabatur, pariter reſiderent, concuſſa ſubitò à terræ motu ſuper eos diruit. Diſruptaq; terra ſub pedibus eorum, ipſos pariter cum pecunia deglu-

Pœna terribilis in ſacrilegos. Num 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

glutiuit : descenderuntq; viuentes ac vociferantes in tartarum. Vltusq; est Deus velociter de fraude Ecclesiæ suæ. Ego verò has species in Ecclesia Lugdunensi sæpissimè vidi. Sit hoc populis documentum, vt nullus res Ecclesiæ aut appetere, aut fraudare nitatur. Nam aliter videbit Dei iudicium super se velociter imminere.

De Metria martyre.

2 ET capite septuagesimoprimo : Aquensibus est concessus inclytus athleta Metrias, vir in corpore iuxta historiam actionis magnificæ sanctitatis : & licèt ditione seruus, liber tamen iustitia: qui, vt ferunt legentes certaminis eius textum, peracto cursu boni operis, à seculo victor abcessit, sæpiùs se in cælis degere virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam cùm Franco Episcopus huius municipij Ecclesiam gubernaret, Childericus qui tunc primus apud Sigibertum regem habebatur, villam eius competit, dicens : Quia iniustè ab Aquensi Ecclesia retineretur: & dicto citiùs conuenitur Episcopus. Datisq; fideiussoribus, in præsentia regis adsistit, clamans & obsecrans, vt rex ad huius causæ audientiam præsentiam suam auerteret, nè cælesti iudicio condemnetur. addens, Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quòd velociter in peruasorem suum irrogat vltionem. Denique coniuncti adiutores causam discutiunt. Insurgit Childericus atque improperans criminibus exacerbatum Episcopum, quòd res fisci ditionibus debitas, iniquo ordine retineret, extrahi eum vi à iudicio iubet : & tantùm ablata per iudicium præsentium villa, trecentis aureis condemnauit. Parebant ei omnes, nec quisquam contra voluntatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset. Denique condemnatus spoliatusq; sacerdos, ad vrbem redijt, atque prostratus in orationem coram sepulcro sancti, dicto psalmi capitello, ait : Non hîc accendetur lumen, neque psalmorum modulatio canetur glorioßsime sancte, nisi priùs vlciscaris seruos tuos de inimicis suis, restq; tibi violenter ablatas, Ecclesiæ sanctæ restituas. Hæc cum lachrymis effatus, sentes cum acutis aculeis super tumulum proiecit. Egressusq; clausis ostijs, similiter in ingressu alias collocauit. Nec mora, corripitur peruasor à febre : decumbit lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum, profert æstuans iuge suspirium. Cui etiam si ab ardore febris interdùm sitis accederet, aquam tantùm, nihil aliud, hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione integrum ducit annum : sed mens praua non flectitur. Interea labitur cæsaries cuncta cum barba, & ità omne caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum, nupèr eiectum fuisse post funera

Pœna eius qui ædia Ecclesiæ abstulit, & Episcopo vim intulit.

nera de sepulcro. His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat, dicens : Peccaui, eò quòd expoliauerim Ecclesiam DEI, atque Episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantocyus, & reddita villa, sexcentos aureos super tumulum sancti deponite. Est enim mihi spes, quòd res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia, fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, solidosq; super sepulcrum serui DEI posuerunt: sed cùm hoc fecissent, statim ille in loco quo erat, spiritum exhalauit: lucratusq; est detrimentum animæ per adeptionem acquisitionis iniquæ. Episcopus autem obtinuit vltionem de inimico Ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ Dei virtutem.

Restitutio

3 ITEM libro primo de gloria martyrũ, capite trigesimooctauo : Quia iugiter mens humana turpibus erubescẽdisq; cupiditatibus inhiat, subdiaconus quidam vilo per fenestram argẽto, cogitat intrà se, quod postero die auaritia impellente cõpleuit. Nocte enim cõsurgens, ingressus est basilicam sanctorum Chrysanthi & Dariæ: Deindè per fenestrã ingrediens cellulam, ac per obscuritatẽ noctis palpãs manibus, aliquos de vrceis capit: deindè egredi cum præda cupiens, per totam noctẽ circumiẽs, nunq; potuit aditum vndè ingressus fuerat, reperire. Dato verò die, dum operã suã obtegi cõscius sceleris voluit, iuxta illud Dñici oraculi dictum, quod, Omnis q malè agit, odit lucẽ, vt non manifestẽtur opera eius, occultauit se in angulo cellulæ tota die nè videretur. Sequenti verò nocte quæsiuit iterùm aditum, sed reperire non potuit: sic per trium noctium curricula fecit. Tertia verò die cùm tam fame cruciaretur, accessit coram populo ad fenestram, & relicto argento confessus est opus suum, egressusq; est foràs cum magna verecundia, nec latuit scelus quod gesserat, populis qui aderant.

Sacra vasa furtè subtrahere cupiens, punitur diuinitùs. Ioan. 3.

4 ET capite septuagesimosecũdo: Dionysius Episcopus Parisiorũ vrbi datus est martyr : tẽpore verò quo Sigibertus rex cũ exercitu ad vrbem illam venit, & maximam vicorum eius partẽ incendio concremauit, quidã de primoribus eius, ad basilicã antedicti martyris properat, non orationis deuotione, sed tantũ vt aliquid fraudaret ab æde : ilicò vbi reserata ostia ac vacuũ templũ à custodibus reperisset, pallã holosericam auroq; exornatã ex gemmis, quæ sanctum tegebat sepulcrũ, temerario ausu diripuit, secumq; sustulit. Veniens autem ad castra, fuit ei necessitas nauigandi. Cumq; puer eius quem tunc creditum habebat, suspensis ad collum ducentis

Pœna in spoliatorem Ecclesiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aureis, nauem cùm eodem ascendisset, subitò à nullo tactus, de naui ruit, oppressusq; aquis, nunquàm potuit inueniri. Ille quoquè iudicium DEI in se cernens, per pueri amissionem & auri, velociter ad littus de quo digressus fuerat, remeauit: pallam'que sepulcri summa velocitate restituit. Et licèt hoc fecerit, tamen diem in quo hæc admiserat, recurrente anni circulo, non attigit.

5 CAPITE septuagesimonono: Ecclesia Agathensis vrbis, quæ sancti Andreæ Apostoli reliquijs plaudit, plerunq; gloriosis illustratur miraculis, peruasores rerum suarum sæpiùs arguit. Denique* Gomacharius comes agrum Ecclesiæ ipsius peruadit. Tunc Leo Episcopus huius Ecclesiæ valdè mœstus, concurrit ad eum, dicens: Relinque ô fili, res pauperum quas ordinationi nostræ Dominus commendauit, nè tibi sit noxium, & à lachrymis egentium, qui de fructibus eius ali consueuerant, eneceris. Ille verò quia erat hæreticus, paruipendens de his quæ ab Episcopo dicebantur, rem in sua dominatione retinuit. Interim procedente die, arripitur à febre. Cumq; non modò ardore corporeo, verumetiam animæ vexaretur incommodo, misit ad Episcopum nuncios, dicens: Dignetur pro me sacerdos orationem ad Dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à valetudine qua grauabatur, conualuit: factusq; sanus, ait suis: Quid putatis, quid isti nunc Romani dicant? Aiunt enim me ob hoc fuisse febre grauatum, quia tulerim agrum eorum, quod mihi iuxta consuetudinem humani corporis accidit: vetuntamen non habebunt cũ me viuente.

*alij, Comatharius.

Catholici ab hæreticis Romani appellantur.

ET dicto citiùs misit qui eum iterùm auferret. Quod cùm Episcopus comperisset, venit ad eum, dicens: Num pœnitet te priùs fecisse benè, quòd hoc iterùm conaris euertere? nè facias, quæso, nè vltioni diuinæ subiaceas. Qui ait ad Episcopum: Sile, sile decrepite: iam infrænatũ te loris, circuire vrbem super asinum faciam, vt sis ridiculo omnibus qui te adspexerint. At ille silens ad nota recurrit præsidia: prosternitur in oratione, celebrat vigilias, ac noctem totãm in lachrymis & psallentio ducit. Manè autem facto, accedit ad lychnos qui de camera Ecclesiæ dependebant, extendens'que virgam quam tenebat in manu, effregit cunctos, dicens: Non hic accendetur lumen, donèc vlciscatur DEVS de inimicis, & restituat res domus suæ. Hæc eo dicente, protinùs hæreticus ille in rediuinam febrem corruit. Cumq; in extremis ageret, misi

hæreticus ecclesiæ spoliator: Deo punitur.

misit ad Episcopum, dicens, Oret pro me sacerdos ad Dominum vt viuam, & restituam agrum, ac similem eius conferam dominationi. Quibus pontifex respondit: Iam oraui ad Dominum, & exaudiuit me. Misit & alios ac tertios ad eum nuncios. Sed sacerdos in vno responso persistens, non mouebatur ad hæc, vt pro eo orationem daret ad Dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iussit se in plaustro componi, atque ad eundem euehi, ac per se deprecatur Episcopum, dicens: Quia dupla satisfactione restituo agrum quem iniquè peruasi, tantùm vt oret pro me sanctitas tua. Illo quoquè recusante, compulit eum vi, vt abiret ad Ecclesiam: quo discedente, vt Ecclesiam est ingressus, & hic spiritum exhalauit, recepitq; confestim Ecclesia rem suam.

6 IDEM Gregorius Turonensis libro secundo de gloria martyrum, capite decimotertio: Cùm ob direptionem Aruernorum Theodericus rex festinaret, & ingrediens terminum vastatione cuncta subigeret, pars aliqua ab exercitu separata, ad Briuatensem vicum infesta prorupit, fama vulgante quòd in basilica essent incolæ cum multis thesauris adunati. Cumq; peruenissent ad locum, inueniunt multitudinem promiscui sexus, obseratis ostijs in templo ipso cum proprijs facultatibus residere. Cumq; intrare non possent, vnus per effractam ceu fur in altari sancto fenestram vitream ingreditur, quia qui non intrat per ianuam, hic latro est: dehinc reseratis ædis illius valuis, exercitum intromittit. At illi directa cuncta pauperum supellectilia cum ministris ipsius basilicæ, reliquum'que populum qui infra erat, eductum, foris diuiserunt haud procùl à vico. Quæ cùm ad regem delata fuissent, comprehensos ex his aliquos diuersis mortibus condemnauit. Fugiens verò ille qui irrupta æde caput fuit huius sceleris, igne de cælo dilapso consumptus interijt: super quem cùm multi aceruum lapidum congregâssent, à tonitruis & coruscationibus detectus, terrena caruit sepultura. Qui verò de consentaneis latentes regem, in patriam sunt regressi, correpti à dæmone, diuersis exitibus hanc vitam crudeliter finiérunt. Hęc audiens rex, omnia quę exindè sunt ablata, reddidit. Præceperat enim nè in septimo à basilica milliario quis vim inferret.

Ioann. 10.

Seuera Dei vltio in Ecclesiæ direptores.

7 ET capite decimoquarto: Siginaldus cum rege præpotens, cum omni familia sua in Aruernam regionem ex regis iussu migrauit: vbi dum multorum res iniustè competeret, villam quandam quam gloriosæ memoriæ Tetradius Episcopus Biturigen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prædij ecclesiastici inuasor punitur.

sit, basilicæ sancti Iuliani reliquerat, sub specie obumbratæ cõmutationis auidus peruasit: sed mense tertio postquàm aggressus est, correptus à febre & sine sensu effectus, declinauit caput ad lectulũ. Cuius vxor dum de hoc exitu mœsta penderet, à quodam sacerdote cõmonita est, vt eum si videre vellet incolumem, auferret à villa. At illa hæc audiens, præparatis carrucis, compositeq; plaustro, quo eum ueheret, mox vt prædium sunt egressi, protinùs diuina sunt pariter gratia munerati. nam iste fospitatem, illa meruit ex huius incolumitate lætitiam.

8 ITEM capite decimoquinto: Pastor quidam non strenuitate, sed nomine Ingenuus, dum in multis rebus contra basilicam sancti martyris Iuliani iniustè ageret, ad hoc leuitas eius inimico ingrassante cõualuit, vt colonias basilicæ concupiscẽs, quæ agro eius erãt proximæ, peruadere non timeret. Ad quem sacerdos loci, cùm aliquos de clericis quasi legatos mitteret, vt accepta ratiõe quod malè peruaserat, relaxaret, ille quasi contra iniquũ hostem telis correptis prosiluit, fugatisq; sagittis clericis, res sancti in dominatione retinuit. Factum est autem vt in proximo aduenirent dies passionis martyris glorioſi, ad quam ille immemor peruasionis suæ atq; iniuriæ quam intulerat clericis, ante quinq; dies solẽnitatis ad vicum Beiuatensem aduenit: qui cùm in domo hospitalitatis suę conuiuio cum lętitia & exultatione fungeretur, subitò coruscatione facta tonitruum sonuit. Rursumq; iterato, iaculo igneo de cælis elapso percussus est, nullo tamen de reliquis pereunte. Deindè ad exemplum omnium, tanquàm rogus flammeus ardens, paulatim consumebatur. Ad quod miraculum populus qui ad beati festa conuenerat, hæc cernens cum admiratione, metuebat, satisq; illi fuit nè de rebus sancti aliquid vltrà contingeret. Quod nè fortuitò actum quis putet, cernat inter multos innoxios vnum interisse sacrilegum.

Vltio diuina in sacrilegũ.

9 CAPITE decimosexto: Quid etiam ad Becconis comitis cõfutãdam superbiam beatus martyr sit operatus, euoluam. Hic cùm actiões ageret publicas, & elatus iactantia multos contra iustitiam aggrauaret, casu contigit vt dimissum accipitrem diù per diuersa vagantem perderet. Similiter vt vnus de seruientibus basilicæ sancti Iuliani, accipitrem alium dum per viam ambularet, quasi vagum inuenit. Erat enim puer ille pincerna in domo basilicæ. Quod cùm ad Becconem peruenisset, quòd scilicet puer repertum teneret accipitrem, calumniari cœpit ac dicere:

Meus

Meus ille erat, inquit, & hic furto eum sustulit. Deindè succedente anaritia, misit illum vinctum in carcerem, deliberans eum in sequenti, patibulo condemnare. Tunc sacerdos mœstus valdè ad sepulcrum sancti properat, reseratis'que cum gemitu causis, apprænsis decem aureis per fideles amicos Becconi obtulit. Quod ille pro nihilo respuens, cum iuramento adseruit, nunquàm se puerum dimissurum, nisi exindè aureos triginta acciperet. Quod presbyter desuper sepulcro sancti accipiens, Becconi transmisit: quos acceptos satiata auri cupiditate, puerum restaurauit incolumem: sed Deus omnipotens qui permanet ante sõlem, secundùm bonitatis suæ diuitias, humiliauit calumniatorem: Nam ipsius anni transacto curriculo veniens ad sancti festiuitatem cum caterua satellitum, ingressus est limen sanctum. Procedente verò lectore qui beatæ passionis recenseret historiam, vt reuoluit librum, & in principio lectionis, sancti Iuliani protulit nomen, confestim Becco voce nescio qua teterrima, ad terram corruit, cruenteq; spumãs dare voces diuersas cœpit: indè inter suorum manus sublatus à basilica, domum reducitur. Nec fuit dubium pueris eius, hæc ob iniuriam basilicaris famuli euenisse: omnem quoquè ornatum quem super se tunc habuit, tam in auro quàm in vestimentis, basilicę cõtulit, & multa deincèps munera misit, sed vsq; ad diem obitũs sui sine sensu durauit.

Propter ministrũ basilicæ martyris iniuria affectum punitus comes.

10 ET capite decimoseptimo: Fuit etiam quidam Diaconus, qui relicta Ecclesia, fisco se publicè iunxit, acceptaq; à patronis potestate, tãta perpetrabat scelera, vt vix posset à vicinis circumpositis sustineri. Accidit aũt quadam vice, vt saltus montenses vbi ad æstiuãdum oues abierant, circumiret, atq; pascuaria quæ fisco debebãtur, ingreret. Cumq; diuersos spoliaret iniustè, cõspicit eminùs greges, q tũc sub nomine martyris tuebãtur: ad quos leui cursu euolãs, tãq; lupus rapax diripit arietes. Cõturbati atq; exerriti pastores ouiũ, dicunt ei, Nè quæsumus contingas hos arietes, quia beati martyris Iuliani dominio subiugati sunt. quibus ille hæc irridens respondisse fertur, Putas 'ne quia Iulianus comedit arietes? Dehinc ipsis verberibus affectis, quæ voluit abstulit, ignorans miser, quòd qui de domibus Sanctorum aliquid aufert, ipsis sanctis iniuriam facit, ipso sic Dño protestante, Qui vos spernit, me spernit: & q recipit iustũ, mercedẽ iusti accipiet. Contigit aũt vt post dies multos nõ religione, sed casu conferẽte, ad vicum Briuatensem pperaret, proiectus'que humo ante sepulcrum, mox à febre corripitur, & tanta vt

Qui de domibus Sanctorũ aliqd aufert, ipsis Sanctis iniuriã facit. Luc. 10. Matth. 10.

cã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

caloris opprimitur, vt neque consurgere, neque puerum euocare posset: famuli verò cùm videssent eum extra solitum plùs occumbere, accedentes: Quid tu, inquiunt, in tanta diuturnitate deprimeris? non enim tibi tam longus mos erat orandi, aut deuotio. Ferebant autem de eo, quòd quando quidem in Ecclesia suisset ingressus, parumpèr immurmurãs, nec capite inclinato, regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris, cùm responsum reddere non valeret, ablatus manibus è loco, in cellam quæ erat proxima, lectulo collocatur. Igitur inualescente febre proclamat se miserum incendi per martyrem, & quod primò siluerat, admotis animæ iudicij facibus, crimina confitetur, iactariq; super se aquam voce qua poterat deprecabatur. Delatis quoquè cum vasculo lymphis, & in eum sæpè deiectis, tanquàm de fornace ità fumus egrediebatur è corpore. Intereà miseri artus, ceu combusti in ingredinem conuertuntur. Vndè tantus procedebat fœtor, vt vix de adstantibus possent aliquid tolerare. Innuens enim dehinc manu, Indicat se esse leuiorem: mox illis recedentibus, hic spiritum exhalauit: de quo haud dubium est, qualem illic teneat locum, qui hinc cum tali discesserit iudicio.

Nota Dei vindictam in sacrilegum.

11 ET capite vigesimo: Aduenerat festiuitas sancti Iuliani, & eccè quidam è populo conspicatur ornamentis immensis beatam basilicam effulgere. Concupiscit iniqua mente, quod adipiscens non poterat occultare: Igitur discedente populo à basilica, post gratiam vespertinam, hic se in angulo basilicæ reprimens, latitauit: ac dato cunctis nocturnæ quietis silentio, operientiq; vmbrosa caligine mundum, consurgit ab angulo, & nihil dubitans, vtiquè qui à satellite Satana impellebatur, super cancellum beati sepulcri cursu prosilijt rapido, detractamq; à summo vnam gemmis coruscantibus crucem ad terram deiecit, collectisq; vellulis ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, vnum voluculum facit, imposuitq; humeris, ac eleuata cruce manu, ad locum vndè discesserat repetit, ac posita capiti sarcina, peccati sopore compressus, obdormiuit. Media verò nocte circumeuntes custodes sanctam basilicam, adspiciunt in angulo vnam gemmam crucis, tanquàm iubar cæleste refulgere: obstupefacti, accedunt cominùs cum timore, admotoq; cereo inueniunt personam cum rebus furatis, quas auferre non potuerat, inibi decubare. Deniquè sub custodia eum illa nocte detentum, manè facto, cuncta quæ fecerat patefecit, asserens se lassum obdormisse, eò quòd diutissimè

Crux coruscantibus gemmis.

Ornamenta Ecclesiæ furatus deprehenditur.

mè circumiẽs cum fasce basilicam, ostium vndè egrederetur, reperire non poterat.

12 THEODORETVS Ecclesiasticæ historiæ libro tertio, capite vndecimo: Verùm impij gentiles, quanquàm hæc ità accidisse pro certo cognoscebant, tamen contra DEVM vniuersarum rerum moderatorem, se armare cœperunt. Tyrannus item sacra vasa in ærarium regium inferri, & portas Ecclesiæ, quam Constantius ædificârat, obserari mandat, quò nullus aditus illis, qui in * eo conuentus agere solent, omninò pateret. Hanc Ecclesiam id temporis occupabant Arriani. In sacrosanctum autem templum ad vasa sacra auferẽda simul ingrediuntur, Iulianus præfectus Orientis, Felix regij thesauri quæstor, & Elpidius priuatæ pæcuniæ & facultatum Imperatoris procurator, quem Romani Comitem Priuatũ appellare consueuerunt. Felicem verò & Elpidiũ, cùm essent Christiani, quò impio Imperatori gratificarentur, à vera religione ac pietate desciuisse ferunt. Iulianus autem cùm esset in templo, adutrsùs sacram mensam minxisse fertur: atque Euzoio eum prohibere conanti colaphum infregisse, dixisseq; que res Christianorum diuina cura ac prouidentia prorsùs destitutas esse. Felix sacrorum vasorũ magnificentiam conspicatus, (Constantinus enim & Constantius splendidè & amplè ea conficienda curauerant) Eccè, inquit, quàm sumptuosis vasis filio Mariæ ministretur.

* ea

Sub Imperio Iuliani Apostatæ quomodò sacrilegia cómissa sunt.

Iulianus auersus sacrã mẽsam minxit.

Sumptuosa vasa sacra ridetur à Felice

13 ET capite duodecimo: Sed isti Tyranni pro his impijs & insanis facinoribus non diù pòst pœnas persoluerunt. Nam Iulianus confestim in grauem morbum delapsus, viscеribus putredine exesis interijt: atque stercus non ampliùs per partes illas corporis, per quas naturaliter egeri solet, emisit, sed scelerатum eius os, instrumentum blasphemiæ, partis illius ad stercus ejciendum natæ, locum obtinuit. Ferunt eius vxorem, mulierem ob fidei præstantiam egregiè nobilitatam, hæc ad maritum dixisse: Debes meritò mi vir Christum Seruatorem laude prædicare, quòd tibi hac castigatione suam potentiam ostenderit. Nam quem oppugnâsses, planè te præterijsset, nisi consueta sua lenitate vsus, has plagas diuinitùs tibi inflixisset. Miser igitur partìm coniugis oratione, partim cruciatu sibi impositio morbi causam perspiciens, orat Imperatorem, vt Ecclesiam his quibus erat ablata, redderet. Sed neque ei hoc persuasit, & ipse extemplò migrauit è vita. Felix autem derepentè flagello etiam cælitùs impacto oppressus, sanguinem diesq; noctesque ex ore fundit: quippe sanguis ex omnibus vndiquè

Sacrilegi Iuliani pœna diuinitùs inflicta.

Sacrilegi Felicis pœna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

corporis, vt ità dicam, vasis quibus continebatur, ad eam partem confluxit. Itaq; vniuerso eius sanguine ad hunc modum exhausto, statim extinctus est, & æternæ morti traditus. Has quidem pœnas isti pro sua impietate dederunt.

14 VICTOR Episcopus libro primo persecutionis Vuandalicæ: Accenditur propter hæc aduersùs DEI Ecclesiam Geisericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret ad tradendum ministeria diuina vel libros cunctos Domini sacerdotes, vt primò armis nudaret, & ità facilius inermes hostis callidus captiuâsset. Quibus se non posse tradere clamantibus, ipse rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de pallijs altaris (prô nefas) camisias sibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, frustatim sibi comedens linguam, in breui turpissima consumptus est morte.

Ex ornamẽtis altaris camisias & femoralia faciens punitur.

15 AVGVSTINVS in psalmum centesimum vigesimumnonum: Quandò portas infirmitatem fratris tui, non te onerent peccata ipsius. Planè si consentias, iam tua te premunt, non alterius. Quisquis enim consenserit peccatori, non alienis, sed suis grauatur. Consensio enim ad peccatum alterius, tuum fit peccatum, & non est quarè queraris, quòd peccata aliena te premant: dicitur enim tibi, Premunt te, sed tua. Vidisti forem, cucurristi cum eo. Quid est hoc? Pedibus ambulâsti ad furtum, immò mente coniunxisti te furto. Quod ipsius solum erat, factum est & tuum, quia placuit tibi.

Psal. 49. Furtũ alienũ cui cõsentis, fit tuum.

XI

Quomodò alienum peccatum nostra defensione committimus?

A Cùm aut malefactoribus patrocinamur, aut doctrinam alterius, quanuis peruersam & impiam, tuemur vel spargimus: quum nostra itidem cura vel opera, quod contra fas & æquum instituitur, promouere atque propugnare contendimus.

mus. Aduersùs hos diuinum intonat oraculum: [a] *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.* Ac rursùs: [b] *Non sequéris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt à vero deuies.*

a Esaiæ 5 c & 10 a

b Exo. 23. 4 a

B Hæc satis de peccatis, vt vocant, alienis, quæ nunc profectò longè lateq́ue patent, & summa quotidiè licentia, à magnatibus præsertim, perpetrantur. Adeoq́ue vulgò ea non cauentur, vt plerique peccata non esse putent ac floccipendant, etiam si suas & aliorum sæpè conscientias his criminum sordibus conspurcent, ac perpetuis pœnis obligent. Possunt autem dictæ species omnes in tria ferè genera conijci, breuiterq́;, vt Magnus Basilius [c] ostendit, compræhendi. Quod enim in alieni erroris vel peccati societatem incidimus, id fit aut re & opere, aut voluntate certóve animi proposito tantùm, aut supina negligentia, si quãdò admonendi & emendandi officio nostro alij defraudantur.

c Basil. li. 2. de baptis. cap. 9.

C Sed longè oñium deterrimum peccandi genus est, quo delinquitur in Spiritum sanctum.

SCRIPTVRAE.

ESAIAE quinto: Væ qui dicitis &c. vt in textu.

ET capite decimo: Væ qui condunt leges iniquas: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

scribentes, iniustitiam scripserunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

EXODI vigesimotertio: Non sequéris turbam, &cæt. vt in textu.

EX PATRIBVS.

BASILIVS libro secundo de baptismo, quæstione nona, vt suprà, quæstione prima de peccatis alienis. authorit. 4.

DE PECCATIS IN SPIRITVM SANCTVM.

I

Quid est peccatum in Spiritum sanctum?

Vide S. Thomam in 2. 2. quæst. 14.

EST, oblatam Dei munificentiam & gratiam, quæ Spiritui sancto, ceu fonti bonorum, tribui peculiariter solet, ex malitia contemptim abijcere. Atque hoc est peccare inexpiabiliter, vt iuxta CHRISTI verbum,[a] nec in hoc ipso, neque in futuro seculo talis tantique peccati remissio impetretur. Hac enim lege nobiscum agit DEVS, vt nec gratiam in terris, neque gloriam in cælis tribuat alijs, quàm qui peccatum detestantur agnitum, & præter id bonum sibi proponunt, rectumque eligunt vitæ institutum.

[a] Matth. 12. c Marc. 3. d Luc. 12. b

tum. Cæterùm in hisce peccatis abest tum peccati detestatio, tum boni quod sectandum erat, electio, & abijcitur prætereà id, quo Spiritus sanctus pro sua gratia hominem à peccando solet reuocare. Hinc fit, vt eiusmodi peccatis implicati, DEI gratiam aut nunquàm, aut rarò & ægrè admodùm consequantur. Peccatur enim non ex humana imbecillitate vel fragilitate: quod vocant peccare in Patrem Patrisque potentiam, vt in Petro[b] Apostolo CHRISTVM ipsum negante cernimus: neque rursùs ex ignorantia, quod est peccare, vt appellant, in Filium Filijque sapientiam, sicut[c] Saulo accidit Ecclesiam persequenti: sed quod longè grauius est, ex malignitate & peruicacia mentis peccatur: vt exemplum præbent peruersissimi & obstinatissimi illi Pharisæi.

[b] Matth. 26. g vide Gregor. lib. 25. Moral. cap. 16.

[c] 1. Tim. 1. c Act. 9. a

II

Quot sunt peccata in Spiritum sanctum?

Eiusmodi sex recensentur, vt vulgò quidem recepta sunt eorum hæc nomina: Præsumptio de misericordia Dei, vel De impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternæ charitatis inuidētia, Obstinatio, & Impœnitētia. Significantius autem erit, si quis ità numeret:

Universidad de Deusto
Biblioteca

I. Diuina misericordia confidenter abuti.
II. De gratia Dei vel salute sua prorsùs desperare.
III. Veritatem Religionis aduersùs suam ipsius conscientiam hostiliter oppugnare.
IIII. Pertinaci inuidia concitari grauiter ob alienæ salutis & virtutũ fraternarum successum.
V. Obfirmato animo in crimine scienter persistere.
VI. Absque pœnitentiæ proposito peruersæ vitæ finem nullum facere.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI duodecimo: Ideò dico vobis: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

MARCI tertio: Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filijs hominum peccata, & blasphemiæ quibus blasphemauerint: qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti: quoniã dicebant, Spiritum immundũ habet.

LVCAE duodecimo: Omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur.

MATTHAEI vigesimo sexto: Et post pusillum accesserũt qui stabant, & dicebant Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua te manifestum facit. Tunc cœpit detestari et iurare quia non nouisset hominem.

PRIO-

PRIORIS ad Timotheum primo: Qui priùs blasphemus fui & persecutor & contumeliosus: sed misericordiam DEI consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.

ACTORVM nono: Saulus adhuc spirans minarum et cædis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum, et petijt ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas: vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Icrusalem.

PATRES.

1 SANCTVS Thomas Aquinas in secunda parte secundæ partis summæ theologicæ, quæstione decimaquarta, Articulo primo: De peccato seu blasphemia in Spiritum sanctum tripliciter aliqui loquũtur. Antiqui enim Doctores, scilicet Athanasius, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus & Chrysostomus, dicunt esse peccatum in Spiritum sanctum, quandò ad literam aliquid blasphemum dicitur contra Spiritum sanctum, siue Spiritus sanctus accipiatur, secundùm quod est nomen essentiale conueniens toti trinitati: cuius quælibet persona & Spiritus, & sanctus est: siue prout est nomen personale vnius in Trinitate personæ. Et secundùm hoc distinguitur Matthæi duodecimo, blasphemia in Spiritum sanctum, contra blasphemiam in filium hominis. CHRISTVS enim operabatur quædam humanitùs, comedendo, bibendo & alia huiusmodi faciendo: & quædam diuinitùs, scilicet dæmones eijciendo, mortuos suscitando, & alia huiusmodi, quæ quidem agebat & per virtutem propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus sancti, quo secundùm humanitatem erat repletus. Iudæi autem primò quidem dixerant blasphemiam in filium hominis, cùm dicebant eum voracem, potatorem vini, & publicanorum amatorem, vt habetur Matthæi vndecimo: Postmodùm autem blasphemauerunt in Spiritum sanctum, dum opera, quæ ipse operabatur virtute propriæ diuinitatis, & per operationem Spiritus sancti, attribuebant principi dæmoniorum. Et propter hoc dicuntur in Spiritum sanctum blasphemâsse. Augustinus autem in libro de verbis Domini, * blasphemiam vel peccatum in Spiritum sanctum, dicit finalem esse impœnitentiam: quandò scilicet aliquis perseuerat in peccato mortali vsque ad mortem.

Triplex S. patrũ sententia de peccato in Spiritũ sanctum.

In caput. 12. Matthæi

Prima explicatio.

Secunda.

* Sermo. 11.

Quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quod quidem non solùm verbo oris fit, sed etiam verbo cordis & operis, non vno, sed multis. Hoc autem verbum sic acceptum, dicitur esse contra Spiritum sanctum, quia est contra remissionem peccatorũ, quæ fit per Spiritum sanctũ, qui est charitas & Patris & Filij. Nec hoc Dominus dicit Iudæis, quasi ipsi peccarent in Spiritum sanctum. Nondùm enim erant finaliter impœnitentes. Sed admonuit eos, nè taliter loquentes ad hoc peruenirent, quòd in Spiritum sanctum peccarent. Et sic intelligẽdum est quod dicitur Marci tertio, vbi postquàm dixerat, Qui autẽ blasphemauerit in Spiritum sanctum, subiungit Euangelista: Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet. Alij verò aliter accipiunt, dicẽtes peccatum vel blasphemiam in Spiritum sanctum esse, quandò aliquis peccat contra appropriatum bonum Spiritus sancti: Sic enim Spiritui sancto appropriatur bonitas, sicut & Patri appropriatur potentia, & Filio sapientia. Vndè peccatum in Patrem dicunt esse, quandò peccatur ex infirmitate: peccatum in filium, quandò peccatur ex ignorantia: peccatum in Spiritum sanctum, quandò peccatur ex certa malitia, id est, ex ipsa electione mali. Quod quidem contingit dupliciter: Vno modo ex inclinatione habitus vitiosi, qui malitia dicitur: & sic non est idem, peccare ex malitia: quod, peccare in Spiritum sanctum. Alio modo contingit ex eo, quòd per contemptum abijcitur & remouetur id, quod electionem peccati poterat impedire: sicut spes per desperationem, & timor per præsumptionem: & quædam alia huiusmodi, vt infrà * dicetur. Hæc autem omnia, quæ peccationem impediunt, sunt effectus Spiritus sancti in nobis. Et ideò sic ex malitia peccare, est peccare in Spiritum sanctum.

Tertia interpretatio.

* Art. sequent. & q. 20, & 21.

2 ET articulo secundo: Secundùm quod peccatum in Spiritum sanctum, tertio modo accipitur, conuenienter sex species ei assignantur: scilicet desperatio, præsumptio, impœnitentia, obstinatio, impugnatio veritatis agnitæ, & inuidentia fraternæ gratiæ: quæ distinguũtur secundùm remotionem vel contemptum eorũ, per quæ potest homo ab electione peccati impediri. Quæ quidem sunt vel ex parte diuini iudicij, vel ex parte donorum ipsius, vel ex parte ipsius peccati. Auertitur enim homo ab electione peccati ex consideratione diuini iudicij, quod habet iustitiam cum misericordia: & per spem, quæ consurgit ex considerntione misericordiæ remittentis peccata, & præmiantis bona. Et hæc tollitur per desperationem. Et iterùm per timorem, qui consurgit ex consideratione diuinæ iustitiæ punientis peccata. Et hic tollitur per præsumptionem, dum scilicet aliquis præsumit se gloriam posse adipisci sine meritis, vel veniam sine pœnitentia. Dona autem Dei, quibus retrahimur à peccato, sunt duo, quorum vnum est agnitio veritatis, contra quod ponitur impugnatio veritatis agnitæ, dum scilicet aliquis veritatem fidei agnitam impugnat, vt licentiùs peccet. Aliud est auxilium interioris gratiæ, contra quod ponitur inuidentia fraternæ gratiæ, dum scilicet aliquis non solùm inuidet personæ fratris, sed etiam inuidet gratiæ DEI crescenti in mundo. Ex parte verò peccati duæ sunt, quæ hominem à peccato retrahere possunt. Quorum vnũ est inordinatio & turpitudo actûs, cuius consideratio inducere solet in homine pœnitentiam de peccato commisso. Et contra hoc ponitur impœnitentia, non quidem eo modo, quo dicit permanentiam in peccato vsque ad mortem, sicut suprà impœnitentia accipiebatur: (sic enim non esset speciale peccatum, sed quædam peccati circunstantia) sed accipitur hic impœnitentia, secundùm quod importat propositum non pœnitendi. Aliud autem est paruitas & breuitas boni, quod quis in peccato quærit: secundùm illud Romanorum sexto: Quem ergò fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Cuius consideratio inducere solet hominem ad hoc, quòd eius voluntas in peccato non firmetur. Et hoc tollitur per obstinationem, quandò scilicet homo firmat suum propositum in hoc, quòd peccato inhæreat. Et de his duobus dicitur Hierem. 8. Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? quantùm ad primum. Omnes conuersi sunt ad cursum, quasi equus impetu vadens ad prælium, quantùm ad secundum.

Quomodò distinguũtur species peccati in spiritũ sanctum.

3 ITEM articulo tertio: Secundùm diuersas acceptiones peccati, peccatum in Spiritum sanctum, diuersimode irremissibile dicitur. Si enim dicatur peccatum in Spiritum sanctum, finalis impœnitentia: sic dicitur irremissibile, quia nullo modo remittitur. Peccatum enim mortale in quo homo perseuerat vsque ad mortem, quia in hac vita non remittitur per pœnitentiam, nec etiam in futuro dimittetur. Secundùm autẽ alias duas acceptiones dicitur irremissibile: non quòd nullo modo remittatur, sed quia quantùm est de se, habet meritum vt non remittatur. Et hoc dupliciter: Vno modo, quantùm ad pœnam. Qui enim ex ignorantia vel infirmitate peccat, minorem pœnam meretur. Qui autem ex certa malitia peccat, non habet aliquam excusationem, vndè eius pœna minuatur.

Quomodò peccatum in Spiritũ sanctum dicatur irremissibile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. Similiter etiam, qui blasphemabat in Filium hominis, eius diuinitate nondùm reuelata, poterat habere aliquam excusationem propter infirmitatem carnis, quam in eo adspiciebat : & sic minorem pœnam merebatur. Sed qui ipsam diuinitatem blasphemabat, opera Spiritus sancti diabolo attribuens, nullam excusationem habebat, vndè eius pœna diminueretur. Et ideò dicitur, secundùm expositionem * Chrysostomi, Hoc peccatum Iudæis non remitti, neque in hoc seculo, neque in futuro : quia pro eo passi sunt pœnam & in præsenti vita per Romanos, & in futura vita in pœna inferni. Sicut etiam Athanasius * inducit exemplum de eorum parentibus, qui primò quidem contra Moysen contenderunt propter defectum aquæ & panis : & hoc Dominus sustinuit patienter. Habebant enim excusationem ex infirmitate carnis. Sed postmodùm grauiùs peccauerunt, quasi blasphemantes in Spiritum sanctum, beneficia DEI, qui eos de Aegypto eduxerat, idolo attribuentes, cùm dixerunt : Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti. Et ideò Dominus & temporaliter fecit eos puniri : quia ceciderunt in die illa quasi triginta tria millia hominum, & in futuro eis pœnam comminatur, dicès : Ego autem in die vltiõis visitabo & hoc peccatum eorum. Alio modo potest intelligi quo ad culpam : sicut aliquis dicitur morbus incurabilis secundùm naturam morbi per quem tollitur id, per quod morbus potest curari, putà cùm morbus tollit virtutem naturæ, vel inducit fastidium cibi & medicinæ, licèt talem morbum DEVS possit curare : ità etiam peccatum in Spiritum sanctum dicitur irremissibile secundùm suam naturam, inquantùm excludit ea, per quæ fit remissio peccatorum. Per hoc tamen non præcluditur via remittendi & sanandi omnipotẽtiæ & misericordię Dei, per quam aliquandò tales quasi miraculosè spiritualiter sanantur.

4 GREGORIVS libro vigesimoquinto Moralium, capite decimosexto : Sciendum est quòd peccatum tribus modis committitur. Nam aut ignorantia, aut infirmitate, aut studio perpetratur. Et grauiùs quidem infirmitate quàm ignorantia, sed multo grauiùs studio quàm infirmitate peccatur. Ignorantia Paulus peccauerat, cùm dicebat : Qui priùs fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam consecutus, quia ignorans feci in incredulitate. Petrus verò infirmitate peccauit, quandò

* hom. 43. in Matth.

* in Tract. quê facit de hoc dicto Euang. Exo. 16. & 17.

Exod. 32.

Tribus modis peccatur.

Ignorantia. 1. Tim. 1.

Infirmitate.

dò in eo omne robur fidei quod Domino perhibuit, vna vox puellæ concussit, & DEVM quem corde tenuit, voce denegauit. Sed quia infirmitatis culpa vel ignorantiæ eò facilius tergitur, quòd non studio perpetratur, Paulus qui ignorauit, sciendo correxit : & Petrus motam & quasi arescentem iam radicem fidei lachrymis rigando solidauit. Ex industria verò peccauerunt ij, de quibus ipse per se magister dicebat : Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Et paulò pòst : Et viderunt & oderunt me & patrem meum. Aliud est enim, bona non facere : aliud, bonorum odisse doctorem : sicut aliud est præcipitatione, aliud deliberatione peccare. Sæpè enim peccatum præcipitatione committitur, quod tamen consilio & deliberatione damnatur. Ex infirmitate enim plerunquè solet accidere, amare bonum, sed implere non posse. Ex studio verò peccare est, bonum nec facere, nec amare. Sicut ergò nonnunquàm grauius est, peccatum diligere quàm perpetrare : ità nequius est odisse iustitiam, quàm non fecisse. Sunt ergò nonnulli in Ecclesia, qui non solùm bona non faciunt, sed etiam persequuntur : & quæ ipsi facere negligunt, etiam in alijs detestantur. Horum peccatum scilicet non ex infirmitate vel ignorantia, sed ex solo studio perpetratur, quia videlicet si vellent implere bona, nec tamen possent, ea quæ in se negligunt, saltem in alijs amarent. Si enim ea ipsi vel solo voto appeterent, facta ab alijs non odissent : sed quia bona eadem audiendo cognoscunt, viuendo despiciunt, animaduertendo persequuntur, rectè dicitur : qui ex industria recesserunt ab eo. Vndè & aptè subiungitur : Et omnes vias eius intelligere noluerunt. Non enim ait, Infirmitate non intelligunt : sed, intelligere noluerunt : quia sæpè quæ facere despiciunt, etiam scire contemnunt. Quia enim scriptum est, Seruus nesciens voluntatem Domini sui, & faciẽs digna plagis, vapulabit paucis : & seruus sciens voluntatẽ Domini sui, & non faciens iuxta eam, plagis vapulabit multis : impunitatem peccãdi, existimant remedium nesciendi. Qui nimirùm sola superbię caligine tenebrescunt, atque ideò non discernunt, quia aliud est, nescisse : aliud, scire noluisse. Nescire enim, ignorantia est : scire noluisse, superbia. Et tanto magis excusationem non possunt habere quia nesciant, quanto magis eis etiam nolentibus opponitur quòd cognoscant.

Ex industria. Ioan. 15.

Matth. 26.

Iob 34.

Luc. 12.

Aliud est nescire, aliud scire noluisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

III

Quænam præsumptio facit peccatum in Spiritum sanctum?

Gregor. in cap. 3 lib. 1. Regum, & li. 31. Moral. cap 15. Itē lib. 6 epist. 22. Aug. vel Fulgēt de fide ad Petrum cap. 3. Bern. ser 38. ex paruis sermonibus.

A Ea, quæ hominem sola DEI misericordia confidentem, & ad peccandum audacem facit, sepositа videlicet ac abiecta omni iustitiæ timorisq; diuini ratione.

B Et sic sanè peccant hodiè complures, qui sola fide in CHRISTVM sibi blandientes, vel in medijs peccatorum sordibus, [b] vt iumenta, computrescunt, nec sibi solùm, sed alijs itidèm polliceri audent [c] securitatem, modò meritis CHRISTI & Dei gratiæ per fidem apprehensæ fidant, quantunuis interìm pœnitentiæ [d] fructus negligantur. Horum verò singulis acclamat gentium DOCTOR in fide & veritate Paulus. [e] *An diuitias*, inquit, *bonitatis Dei & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Quamobrem idem Paulus alibì fidem solam [f] adeò iactari non vult, vt etiam credentes omnes iubeat cum metu [g] ac tremore salutem suam operari: Fidemque commendat, non mortuam & ociosam, vt [h] Iacobus vocat, sed viuam & efficacem

a Aug. de fide & operibus cap. 14. & 22 in Enchirid. cap. 67. & hæresi 54 Hieron. in cap. 4. Osee.

b Ioel. 1. d.

c 2. Pet 2. d Eccles 8. c. Cōci. Trident. sessi 6. capit 9. & can. 32. 33. & 24. Hiero. in c. 4 Danielis.

d Luc 3. b. 13. a. Matt. 3. b. Act. 26. e Eccl. 2. d

e Rom. 2. a Eccēt 8. b Eccl. 15. d. Augu. tract. 33. in Ioan. & hom. 50. ex 50. cap. 10 Isido. de summo bono libr. 2. cap. 13.

f 1. Cor 13. a.

g Philip. 2. b. Psal. 2. c. Prou. 28. c. Rom. 11. c. 1. Cor. 4. a 10. c.

h Iacob 2. c. d. 1. Galat 5. a.

cem, quæ per [a] charitatem legitimè operatur.

C Contra hoc enorme peccatum sic Ecclesiasticus clamat: [b] *De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adijcias peccatum super peccatum. Et nè dicas, Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores ira illius respicit.* Rectè igitur Propheta: [c] *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine.* Tum alibì: [d] *Honor Regis iudicium diligit.*

a Galat. 5.

b Eccl 5. a b Eccēs 9. a Vide Aug. de perfectiōe iustitiæ respōs. 19. Item de correp. & gratia c. 13. & hō. 41. ex 50 & serm. 3. de Innocē. tib. Gregor. lib 16. moral. cap. 31.

c Psal. 100 a Bern. ser. 52. ex paruis & ser. 6. in cāt. Au de vtil. pœnit. ca. vlt.

d Psalm. 98. a

SCRIPTVRAE.

IOELIS primo: Computruerunt iumēta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipatę sunt apothecę, quoniā consusum est triticum.

SECVNDAE Petri secundo: Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ, eos qui paululùm effugiunt, qui in errore conuersantur, libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis.

ECCLESIASTIS octauo: Sunt impij qui ità securi sunt, quasi iustorum facta habeant.

LVCAE tertio: Facite ergò fructus dignos pœnitentiæ. Et nè cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ET decimotertio capite: Nisì pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI tertio: Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ &c. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ACTORVM vigesimosexto: Sed his qui sunt Damasci primùm, & Hierosolymis, & in omnem regiõem Iudææ, & Gentibus annunciabam vt pœnitentiam agerent, et cõuerterentur ad Deum, digna opera pœnitentiæ facientes.

ECCLESIASTICI secundo: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.

AD Romanos secundo: An diuitias bonitatis eius, et patientiæ, et longanimitatis cõtemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam et impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, et reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuiq; secundùm opera eius, etc.

ECCLESIASTIS octauo: Etenim quia non profertur citò cõtra malos sententia, absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quòd centiès facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognoui quòd erit bonum timentibus Deum qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio, nec prolongentur dies eius, sed quasi vmbra transeant, qui non timent faciem Domini.

ECCLESIASTICI decimoquinto: Nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi. Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

PRIORIS ad Corinthios decimotertio: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et nouerim mysteria omnia, et omnem

omnem scientiam, et si habuero omnem fidem ità vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. et si distribuero etc.

AD Philippenses secundo: Itaq; charissimi mei (sicut semper obedistis) non vt in præsentia mei tantùm, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu & tremore vestram salutem operamini.

PSALMO secundo: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.

PROVERBIORVM vigesimooctauo: Beatus homo qui semper est pauidus: q verò mẽtis est durę, corruet in malum.

AD Romanos vndecimo: Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time. Si enim &c.

PRIORIS ad Corinthios quarto: Nihil mihi cõscius sum: sed non in hoc iustificatus sum.

ET capite decimo: Qui se existimat stare, videat nè cadat.

IACOBI secundo: Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Si autem frater aut soror nudi sint, & indigeãt victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit? Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicit qs, Tu fidẽ habes, et ego opera habeo. ostende mihi fidẽ tuã sine opibus, et ego ostendã tibi ex operibus fidẽ meã. tu credis quoniã vnus est Deus? Benè facis: et dęmones credunt, et contremiscunt. Vis aũt scire ô homo inanis, quoniã fides sine opibus ociosa est? Abrahã pater noster nónne ex opibus iustificatus est, offerẽs Isaac filiũ suũ super altare? Vides quoniã fides coopabatur opibus illius: et ex opibus fides cõsummata est? Et suppleta est scriptura, dicẽs: Credidit Abraham

Deo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

DEO, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus DEI appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm? Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iustificata est, suscipiens nuncios, & alia via eijciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ità & fides sine operibus mortua est.

AD Galatas quinto: Nam in Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium: sed fides quæ per charitatem operatur.

ECCLESIASTICI quinto: Nè dixeris, Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. De propiciato peccato noli esse sine metu, neque adijcias peccatum super peccatum. Et nè dicas, Miseratio Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim et ira ab illo citò proximant, et in peccatores respicit ira illius. Non tardes conuerti ad Dominum, et nè differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, et in tempore vindictæ disperdet te.

ECCLESIASTIS nono: Sunt iusti atque sapientes, et opera eorum in manu Dei: et tamen nescit homo vtrùm amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta, eò quòd vniuersa æquè eueniant iusto et impio, bono et malo, mundo et immundo, immolanti victimas, et sacrificia contemnenti: sicut bonus, sic et peccator: vt periurus, ità et ille qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt: vndè et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu in vita sua, et post hæc ad inferos deducentur.

PSALMO centesimo: Misericordiam et iudicium cantabo tibi Domine.

ET

ET nonagesimooctauo: Honor regis iudicium diligit. Tu parâsti directiones: iudicium et iustitiam in Iacob tu fecisti.

PATRES.

1 A GREGORIVS in caput tertium libri primi Regum, super ea verba: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. Qui simpliciùs quàm debet, istam Heli responsionem considerat, tam rectè hunc respondisse, quàm humiliter, putat. Sed profectò ista responsionis humilitas si subtiliter inspiciatur, vera humilitas non est. Verè esset humilis, si sese ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtulisset. O quanti adhuc sunt imitatores Heli, qui cùm minantem sibi omnipotentem DEVM quotidiè de sacro eloquio sentiant, & tamen hominibus displicere trepidant, & diuinæ indignationis minas incurrere non formidant: & dum inimicitias hominum velut implacabiles metuunt, de DEI misericordia etiam peccando confidunt. Sed inordinata fidutia apud Omnipotentem DEVM vindictæ locum habere potest, indulgentiam verò obtinere non potest. Incorrepto enim peccatori, & in culpæ suæ proposito perduranti, quid est de minanti sibi DEO dicere, Dominus est, quod bonum in oculis suis, faciat: nisi de ordinatissima DEI misericordia inordinatè confidere? De omnipotentis etenim DEI misericordia ordinatè confidit, qui hoc quod peccando delinquit, pœnitendo corrigit, flendo tergit. Peccare ergò, & de DEI creatoris clementia præsumere, pelago iustitiæ eius exponi est. Sic nimirùm peccata perpetrata non tergere pœnitudo, & de DEI misericordia præsumere, in iudicium districtionis eius offendere est. Dum ergò Heli vita in reproborum prædicatorũ forma describitur, non solùm culpę lapsus ostenditur, sed etiam culpę in pręcipitatione securitas. Nam qui timore pœnitentiæ, diuinæ indignationis magnitudinem placare potuit, dum neglexit quod audiuit, incurrit quod meruit. Omnipotens enim DEVS etsi æquitate iustus est, abundantiori tamen creditur miseratione pius. Vndè & per Prophetam dicitur: Miserationes eius super omnia opera eius. Hinc est quod per Ionam prophetam Niniuitis minas submersionis protulit, & tamen pœnam euertendæ ciuitatis pœnitentibus indulsit. Hinc est etiam quòd Ezechiæ regi per prophetæ oraculum mortis pœna promittitur: sed quia rex non metuens, coram Domino se pœnitentiæ lachrymis afflixit, mor-

1 Reg. 3.

Inordinata fidutia vindictæ locum habet. 1. Reg. 3.

Inordinatè cõfidentes de Dei misericordia.

Deus misericors. Psal. 144. Ionæ 3.

Esaiæ 38.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem qua moreretur, apud eum quem timuit, non inuenit. Et ſuprà quidem Dominum locutum fuiſſe aſſeruit, vt domus Heli & patris eius in conſpectu ſuo vſque in ſempiternum miniſtraret: ſed qui de bona agente, bona locutus fuerat, de domo reproba iam effecta, ſententiam permutauit, dicens: Nunc autem abſit hoc à me. Si ergò bona promiſſa reuocat Omnipotens Deus, quia ij quibus promiſerat, malè permutantur: quanto magis minarum effectus retrahit, cùm benè cõuerſos eos adſpicit, quibus pro admiſſis iniquitatibus pœnam animaduerſionis intimauit? Quid ergò ad hæc dicimus, qui quotidiè delinquimus, atque in reatus noſtri obligatione ſecuri ſumus? Hoc igitur ipſum quod diſtrictionem diuinæ iuſtitiæ non timeamus, nobis valdè timendum eſt: quia eccè, qui diuina indignatione proijcitur, pro culpa ppetratæ negligentiæ, nullo timore ſolicitus fuiſſe perhibetur.

Nec præſumendum, nec deſperãdum.

2 IDEM Gregorius libro trigeſimotertio Moralium, capite decimoquinto: Pius ac iuſtus eſt conditor noſter. Sed nemo dicat: quia pius eſt, venialiter pecco. Et nemo qui peccauerit, dicat: quia iuſtus eſt, de peccati remiſſione deſpero. Relaxat enim DEVS facinus quod defletur: ſed perpetrare quiſque timeat, quod ſi dignè deflere poſſit, ignorat. Ante culpam ergò iuſtitiam metuat, poſt culpam tamen de pietate præſumat: neque ità iuſtitiam timeat, vt nulla ſpei conſolatione conualeſcat: neque ità confidat de miſericordia, vt adhibere vulneribus ſuis dignæ pœnitentiæ negligat medicinam: ſed quem præſumit ſibi piè parcere, ſemper etiam cogitet & diſtrictè iudicare. Sub pietate itaque eius ſpes peccatoris gaudeat, ſed ſub diſtrictione illius pœnitentis correctio cõtremiſcat. Spes igitur præſumptionis noſtræ habeat etiam morſum timoris: vt ad corrigenda peccata iuſtitia iudicantis terreat, quem ad fiduciam veniæ gratia parcentis inuitat. Hinc enim per quendam ſapientem dicitur: Nè dixeris, miſerationes Domini multæ ſunt, peccatorum meorum non memorabitur. Pietatem namq; eius protinùs & iuſtitiam ſubdit, dicens: miſericordia enim & ira ab illo.

Eccl 5.

Reuelatiõem expectans de remiſſione peccatorũ, re præſenditur.

3 ITEM libro ſexto Epiſtolarum, epiſtola vigeſimaſecunda, ad Gregoriam cubiculariam Auguſtæ: Quod verò dulcedo tua in ſuis epiſtolis ſubiunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quoadusquè ſcribam mihi eſſe reuelatum quia peccata tua dimiſſa ſunt: rem & difficilem etiam & inutilem poſtulâſti. Difficilem quidem, quia ego indignus ſum, cui reuelatio fieri debeat. Inutilem

lem verò, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cùm iam in die vitæ tuæ vltimò plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quouſquè veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certè Paulus Apoſtolus iam ad tertium cælum aſcenderat: in paradiſum quoquè ductus fuerat, arcana verba audiuerat, quæ homini loqui non liceret: & tamen adhuc trepidans dicebat: Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubijcio, nè fortè alijs prædicans, ipſe reprobus efficiar. Adhuc timet qui iam ad cælum ducitur: & iam timere non vult qui adhuc in terra conuerſatur? Perpende dulciſſima filia, quia mater negligentiæ ſolet eſſe ſecuritas. Habere ergò in hac vita non debes ſecuritatem, per quam negligens reddaris. Scriptum eſt enim: Beatus vir qui ſemper eſt pauidus. Et rurſùs ſcriptum eſt: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergò huius vitæ tempore mentem veſtram neceſsè eſt vt tremor teneat: quatenùs per ſecuritatis gaudium ſine fine poſtmodùm exultet.

Cótra ſecuritatem de remiſſ peccatorum

2. Corint. 12.

1 Cor. 9.

Mater negligentiæ, ſecuritas.

Prou. 28.

Pſalm 2.

4 AVGVSTINVS, vel ſecundùm alios Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, de fide ad Petrum Diaconum, capite tertio: In quacunque homo ætate veram peccatorum ſuorum pœnitentiam egerit, & vitam ſuam DEO illuminante correxerit, non priuabitur indulgentiæ munere: quia DEVS, ſicut per Prophetam dicit, non vult mortem peccatoris ſiue morientis, ſed magis vt reuertatur à via ſua mala, & viuat anima eius, Veruntamen nullus hominum debet ſub ſpe miſericordiæ DEI in ſuis diutiùs remanere peccatis, cùm etiam in ipſo corpore nemo velit ſub ſpe futuræ ſalutis diutiùs ægrotare. Tales enim qui ab iniquitatibus ſuis recedere negligunt, & ſibi de DEO indulgentiam repromittunt, nonnunquàm ità præueniuntur repentino DEI furore, vt nec conuerſionis tempus, nec beneficium remiſſionis inueniant. Ideò vnumquenque noſtrûm ſacra ſcriptura benignè præmonet, dicens: Nè tardaueris conuerti ad DEVM, & nè differas de die in diem: ſubitò veniet ira eius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Dicit etiam beatus Dauid: Hodiè ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Cui beatus quoquè Paulus concordat his verbis: Videte, fratres, nè fortè ſit in aliquo veſtrûm cor malum incredulitatis diſcedendi à DEO viuo: ſed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donèc hodiè

Ezech. 33.

Sub ſpe miſericordiæ diuinæ nõ eſt in peccatis permanendum.

Eccl 5.

Pſal. 94.

Hebr. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

Obduratus quis viuat. Obduratus igitur viuit, siue qui non conuertitur, desperans de indulgentia peccatorum suorum : siue qui sic misericordiam DEI sperat, vt vsque in finem vitæ præsentis in suorum criminum perDiligẽda misericordia, & metuenda sæuitia. uersitate permaneat. Proindè diligentes misericordiam DEI, metuentes'que iustitiam, nec de remissione peccatorum desperemus, nec remaneamus in peccatis : scientes quia illa omnium hominum debita sit exactura æquitas iustissimi iudicis, quæ non dimiserit misericordia clementissimi redemptoris. Sicut enim misericordia suscipit absoluit'que conuersos, ità iustitia repellet puniet'que obduratos. Ij sunt qui peccantes in spiritum sanctum, neMarth 12. que in hoc seculo, neque in futuro remissionem accipient peccatorum.

5 BERNARDVS sermone trigesimooctauo ex paruis sermonibus : Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, posteà acceleraueruntPsalm 15. Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiam, & extrema de confessione præsumunt? Quomodò sub vnius horæ Quã periculosa dilatio cõuersionis. articulo reuocari posse æstimant omnia animæ membra, cuius cõcupiscentiæ & desideria per totum mundum sparsa sunt, & vbiquè terrarum, velut quodam visco tenentur? Non dico, ait Dominus,Ibidem. quin & talium saluem aliquos : potens sum enim in momento omnia reuocare : sed non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus, id est, qui in sanguine perseuerant, donèc multiplicatis infirmitatibus deserantur à peccatis antequàm deserant ea, non magna talium conuenticula congregabo. Si benè memini, inNota. toto canone scripturarum vnum latronem inuenies sic saluatum. Noli ergò huic tam periculosæ expectationi credere temetipsum.Ioann. 3. Et quidem spiritus non modò vbi vult, sed quandò vult, spirat : nec ei difficile est de subito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alij consequuntur : sed vndè scis quòd tunc tibi ità subuenire velit, quem tu interìm sic repellis ? BenisSapient. 1. gnus quidem est Spiritus sapientiæ, sed non liberabit maledictum à labijs suis. Audi quis ille sit : Maledictus qui peccat in spe.

1 B AVGVSTINVS in libro de fide & operibus, capite decimoquarto : Quarè iam illud videamus, quod excutiendumContra eos q ex sola fide sibi salutem pollicentur. est à cordibus religiosis, nè mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putauerint : benè autem viuere, & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Nam etiam temporibus Apostolorum non intellectis quibusdam subob-

obscuris sententijs Apostoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati sunt dicere, Faciamus mala, vt veniant bona : quia dixerat, Lex subin-Rom. 5. trauit, vt abundaret delictum : vbi autem abundauit delictum, superabundauit gratia. Quod ideò verum est, quia legem accipientes homines, qui de suis viribus superbissimè præsumebant, nec diuinum adiutorium vincendarum malarum concupiscentiarum recta fide impetrantes, pluribus grauioribus'que delictis etiam lege præuaricata onerati sunt. Ac sic magno reatu compellente confugerunt ad fidem, qua misericordiam indulgentiæ mere-Psal. 110. rentur, & auxilium à Domino qui fecit cælum & terram : vt diffu-Rom. 5. sa per Spiritum sanctum charitate in cordibus suis, cum dilectione agerent, quæ contra seculi huius concupiscentias iuberentur, secundùm id quod prædictum fuerat in Psalmo, Multiplicatæ Psal. 15. sunt infirmitates eorum, posteà acceleraverunt. Cùm ergò dicit Apostolus, arbitrari se, iustificari hominem per fidem sine operi-Rom. 3. bus legis : non hoc agit, vt præcepta ac professa fide opera iustitiæ Quomodò iustificemur p fidẽ sine operibus legis. contemnantur, sed vt sciat se quisque per fidem posse iustificari etiam si legis opera non præcesserint. Sequuntur enim iustificatum, non præcedunt iustificandum. Vndè in præsenti opere non opùs est latiùs disputare, præsertim quia modò de hac quæstione prolixum librum edidi, qui inscribitur, De litera & spiritu. Quo-Epistolæ catholicæ cõtra hæresim de sola fide, scriptæ sunt. niam ergò hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apostolicæ Epistolæ, Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionem, vt vehementer adstruant fidem sine operibus nihil prodesse : sicut etiam ipse Paulus, non qualemlibet fidem qua in De-De quali fide agat Paulus. um creditur, sed eam salubrem planè'que Euangelicam definiuit, Galat 5. cuius opera ex dilectione procedunt : Et fides, inquit, quæ per di-1. Cor. 13. lectionem operatur. Vndè illam fidem quæ sufficere ad salutem quibusdam videtur, ità nihil prodesse asseuerat, vt dicat, Si habeam omnem fidem ità vt montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Vbi autem hæc fidelis charitas operatur, fine dubio benè viuitur : plenitudo enim legis, charitas. Vndè eui-Rom. 13. denter in secunda epistola Petrus, cùm ad vitæ & morum sanctitatem hortaretur, mundumq; istum tranſiturum prænunciaret, cælos verò nouos & terram nouam expectari, quæ iustis inhabitandæ tradetur, vt ex hoc attenderent qualiter eos oporteret viuere, vt habitatione illa digni fierent, sciens de Apostoli Pauli quibusdam subobscuris sententijs nonnullos iniquos accepisse occasionem, vt tanquàm securi de salute, quæ in fide est, benè viuere non cura-

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.Petr.3. rent, commemorauit quædam ad intelligendum difficilima esse in epistola eius, quæ homines peruerterent, sicut & alias scripturas, ad proprium suum interitum : cùm tamen & ille Apostolus de salute æterna, quæ nisi benè viuentibus non daretur, eadem sentiret quæ cæteri Apostoli. Iacobus autem vehementer infestus est eis, qui sapiunt fidem sine operibus valere ad salutem, vt illos etiam dæmonibus comparet, dicens: Tu credis quoniam vnus est DEVS: benè facis, & dæmones credunt, & contremiscunt. Quid

Iacob 2.

Marc. 1. Matt 16. Iacob. 2. veriùs, breuiùs, vehementiùs dici potuit, cùm & in Euangelio legamus hoc dixisse dæmonia, cùm CHRISTVM filium DEI confiterentur, & ab illo corriperentur, quod in Petri confessione laudatum est? Quid proderit, ait Iacobus, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Dicit etiam, quia fides sine operibus mortua est. Quousquè igitur falluntur, qui fide mortua sibi vitam perpetuam pollicentur?

2 ET capite vigesimosecundo: Nequaquàm ergò mens incauta fallatur, vt se existimet DEVM cognouisse, si eum fide mortua, hoc est, sine bonis operibus cõfiteatur more dæmonum: & ideò se iam non dubitet ad vitam æternam esse venturam, quia Dominus dicit, Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te vnum verũ

Ioan 17. DEVM, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Venire quippe debet etiam illud in mentem, quod scriptum est, In hoc cognoscimus eum, si mandata eius obseruauerimus. Qui dicit, quia cognouit eum, & mandata eius non seruat: mendax est, & in hoc veritas non est. Et nè quisquam existimet mandata eius ad solam fidem

1.Ioan.2. pertinere: quanquàm dicere hoc nullus est ausus, præsertim quia mandata dixit, quæ nè multitudine cogitationes parerent, in illis duobus tota lex pendet & Prophetæ: licèt rectè dici posset ad solam fidem pertinere DEI mandata, si non mortua, sed viua illa

Matt 22. Galat 5. Fides viua saluat. intelligatur fides, quæ per dilectionem operatur: tamen posteà Ioannes ipse aperuit quid diceret, cùm ait, Hoc est mandatum eius,

1.Ioan.3. vt credamus nomini filij eius IESV CHRISTI, & diligamus inuicèm. Hoc itaque prodest in Deum recta fide credere, Deum colere, Deum nôsse, vt & benè viuendi ab illo nobis fit auxilium, & si peccauerimus, ab illo indulgentiam mereamur: non in factis quæ odit, securi perseuerantes, sed ab eis recedentes, eique dicentes,

Psal.40. Ego dixi, Domine miserere mei, sana animã meam, quoniam peccaui tibi: quod non habent cui dicant, qui non in eum credunt: & fruſtrà

fruſtrà dicunt, qui cùm tam longè ab illo sint, à gratia mediatoris alieni sunt. Hinc illa verba sunt in libro Sapientiæ, quę nescio quomodò intelligit perniciosa securitas, Et si peccauerimus, tui sumus: quoniam scilicet bonum & magnũ Deum habemus, qui velit atque possit pœnitentium peccata sanare, non qui minimè audeat permanentes in malignitate disperdere. Denique cùm dixisset, Tui sumus: addidit, scientes potentiam tuam: vtiquè potentiam cui se subtrahere nequeat, aut occultare peccator. Ideoq; secutus adiunxit, Non peccauimus autem, scientes quoniam tui sumus deputati. Quis enim dignè cogitans habitationem apud Deum, in qua oẽs prædestinatione sunt deputati, qui secundùm propositum vocati sunt, non enitetur ità viuere vt tali habitationi congruat? Quod ergò & Ioannes dicit, Hęc scripsi vobis, vt non peccetis: & si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est exoratio pro peccatis nostris: non id ait, vt cùm securitate peccemus, sed vt recedentes à peccato, si quod admissum est, propter illum aduocatum, quem non habent infideles, minimè de indulgentia desperemus.

Cõtra perniciosam securitatem. Sap. 15.

1.Ioan.2.

3 ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimoseptimo: Creduntur autem à quibusdam etiam ij qui nomen Christi non relinquunt, & eius lauacro in Ecclesia baptizantur, nec ab ea vllo schismate vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus viuant, quę nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis vsque ad huius vitæ vltimum diem pertinacissimè perseuerent, salui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorum'que, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici sunt, humana quadam benevolentia mihi falli videntur. Nam scriptura diuina aliud consulta respondet. Librum autem de hac quæstione scripsi, cuius titulus est, De fide & operibus. Vbi secundùm scripturas sanctas, quantùm DEO adiuuante potui, demonstraui eam fidem saluos facere, quam satis euidenter expressit Paulus Apostolus, dicens: In CHRISTO enim IESV neque circuncisio quicquam valet, neque præputium, sed fides quę benè per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubiò secundùm Apostolum Iacobum, mortua est in semetipsa. Qui rursùs ait, Si fidem dicat se quisquam habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides saluare eum? Porrò autem si homo sceleratus

Contra eos q̃ per purgatoriũ ignẽ saluandos putãt Christianos malos.

Sola fides saluat quæ per charitatem operatur. Galat.5.

Iacob. 2.

pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter fidem solam per ignem saluabitur, & sic est accipiendum quod ait beatus Paulus Apostolus, Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem: poterit ergò saluare sine operibus fides, & falsum erit quod dixit eius coapostolus Iacobus. Falsum erit & illud quod idem ipse Paulus dixit, Nolite, inquit, errare: neque fornicatores, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque ebriosi, neque rapaces regnum DEI possidebunt. Si enim etiam in istis perseuerantes criminibus, tamen propter fidem CHRISTI salui erunt, quomodò in regno DEI non erunt?

1.Cor.3.

1.Cor.6.

4 ET in libro de hæresibus ad Quoduultdeum, hæresi quinquagesimaquarta: Aëtiani ab Aëtio sunt vocati, ijdemque Eunomiani ab Eunomio Aërij discipulo, quo nomine magis innotuerunt. Eunomius quippe in Dialectica prævalens, acutiùs & celebriùs defendit hanc hæresim, dissimilem per omnia Patri asserens Filium, & Filio Spiritum sanctum. Fertur etiam vsqueadeò fuisse bonis moribus inimicus, vt asseueraret, quòd nihil cuiq; obesset quorũlibet perpetratio ac perseuerantia peccatorum, si huius quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset.

Eunomiana hæresis de sola fide.

5 HIERONYMVS in caput quartum Oseæ: De hæreticis facilis intelligentia est, quòd quanto plures fuerint, tanto magis delinquant Deo, & glorientur in populis: & idcircò decipiant infelices, vt peccata populi comedant, & per dulces sermones deuorent domus viduarum. Cùm enim viderint aliquos delinquentes, aiunt: nihil aliud quærit DEVS nisi fidei veritatem: quam si custodieritis, non curat quid agatis. Hæc enim dicentes, in iniquitatibus eorum subleuant animas eorum: vt non solùm non agant pœnitentiam, nec humilientur, sed gaudeant in sceleribus suis, & erecta ceruice gradiãtur. Vndè & populus & sacerdos, & hi qui docti sunt, & hi qui docuerunt, pari iudicio constringentur.

Hæreticorũ vox est, Deũ nihil nisi fidẽ requirere.

6 CONCILIVM Tridentinum sessione sexta, capite nono: Quanuis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa vnquàm fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse, dicendum est: cùm apud hæreticos & schismaticos possit esse, immò nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiam catholicã contentione prædicetur vana hæc & ab omni pieta-

Contra certitudinem iustificationis.

pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui verè iustificati sunt, absque vlla omninò dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminem'que à peccatis absolui ac iustificari, nisi eum, qui certò credat se absolutum & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici, quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, de'que mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de DEI misericordia, de Christi merito, de'que Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum seipsum, suam'que propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare & timere potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

De propria infirmitate & indispositiõe formidamus.

7 IN eadem sessione canone duodecimo: Si quis dixerit, fidem iustificantem nihil aliud esse, quàm fiduciam diuinæ misericordiæ, peccata remittentis propter Christum: vel eam fiduciam solam esse, qua iustificamur, anathema sit.

8 ET canone decimotertio: Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, vt credat certò, & absq; vlla hæsitatione propriæ infirmitatis & indispositionis, peccata sibi esse remissa, anathema sit.

9 ITEM canone decimoquarto: Si quis dixerit, hominem à peccatis absolui ac iustificari ex eo, quòd se absolui ac iustificari certò credat: aut neminem verè esse iustificatum, nisi qui credat se esse iustificatum: & hac sola fide absolutionem & iustificationem perfici, anathema sit.

10 HIERONYMVS in caput quartum Danielis super ea verba, Forsan ignoscet DEVS delictis tuis & cæt. Cùm beatus Daniel præscius futurorum de sententia DEI dubitet, rem temerariam faciunt, qui audacter peccatoribus indulgentiam pollicentur. Et tamen sciendum quòd si Nabuchodonosor bona opera facienti venia repromittitur: multo magis alijs promittitur, qui leuiora peccata commiserunt.

Dan.4.

Temerè qdã promittunt peccatoribus indulgentiã.

11 AVGVSTINVS tractatu trigesimotertio in Ioannem: Intendant qui amant in Domino mansuetudinem, & timeant veritatem: etenim dulcis & rectus Dominus. Amas quòd dulcis est? time quòd rectus est. Tanquàm mansuetus dixit, Tacui: sed tanquàm iustus, Nunquìd semper tacebo? Misericors & miserator Dominus. Ità planè. Adhuc adde, longanimis: adhuc adde, & mi-

Deus mãsuetus est: sed tamen etiam iustus est. Psal. 24. Esaiæ 42. Psal 102.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sericors: sed time quod est in nouissimo, & verax: quos enim modò sustinet peccantes, iudicaturus est contemnentes. An diuitias longanimitatis & mansuetudinis eius contemnis? Ignoras quia patientia DEI ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera sua. Mansuetus Dominus, longaminis Dominus, misericors Dominus: sed & iustus Dominus, & verax Dominus, largitur tibi spatium correctionis, sed tu plùs amas dilationem quàm emendationem. Malus fuisti herì, hodiè bonus esto: & hodiernum diem in malitia peregisti, vel cràs mutare: semper expectas, & de misericordia DEI tibi plurimùm polliceris, quasi ille qui tibi per patientiam promisit indulgentiam, promiserit tibi etiam prolixiorem vitam. Vndè scis quid pariat crastinus dies? Rectè dices in corde tuo, quandò me correxero, DEVS mihi omnia peccata mea dimittet. Negare non possumus, quòd correctis atque conuersis indulgentiam DEVS promisit: nam in quo Propheta mihi legis, quia promisit correcto indulgentiam, non mihi legis, quia promisit tibi DEVS longam vitam. Ex vtroque igitur homines periclitantur, & sperando, & desperando: contrarijs rebus, contrarijs affectionibus. Sperando qui decipitur? Qui dicit, Bonus est Deus, misericors est Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatibus meis, impleam desideria animæ meæ. Quarè hoc? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mansuetus est Deus: spe isti periclitantur. Desperatione autem, qui cùm inciderint in grauia peccata, putantes sibi non posse iam ignosci pœnitentibus, & statuentes se ad damnationem sine dubio destinatos, dicunt apud semetipsos, iam damnandi sumus, quarè non quod volumus, facimus, animo gladiatorum, ferro destinatorum? Ideò molesti sunt desperati. Iam enim quod timeant non habent, & vehementer timendi sunt. Istos desperatio necat, spes illos. Inter spem & desperationem fluctuat animus. Metuendum est nè te occidat spes, & cùm multùm speras de misericordia, incidas in iudicium. Metuendum est rursùs nè te occidat desperatio, & cùm putas iam tibi non ignosci quæ grauia commisisti, non agas pœnitentiam, & incurras in iudicem sapientiam, quæ dicit, Et ego vestræ perditioni superridebo. Quid ergò agit Dominus cum periclitantibus vtroque morbo? Illis qui spe periclitantur, hoc dicit, Nè tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in

Rom. 6.

Psal. 102.

Deus promisit pœnitétibus indulgẽtiã, sed nõ prolixiorẽ vitã. Prou. 23.

Sperãdo quidam decipiuntur.

Desperatione decipiuntur alij.

Prou. 1.

Eccles.

in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Illis qui desperatione periclitantur, quid dicit? In quacunque die iniquus conuersus fuerit, omnes iniquitates eius obliuiscar. Propter illos ergò qui desperatione periclitantur, proposuit indulgentiæ portum: propter illos quæ spe periclitantur, & dilationibus illuduntur, fecit diem mortis incertum, quandò veniat vltimus dies nescis.

Ezech. 18.

Nota.

12 IDEM Augustinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquagesima, cap. decimo: Illud quale est in quo sibi blandiuntur, qui sua se vanitate seducunt, perseuerantes in malitia atque luxurijs suis, cùm audiant Apostolum dicẽtem: Quoniam qui talia agunt, regnum DEI nõ possidebunt? Audent sibi præter regnũ DEI salutem quam desiderant, polliceri, atque ità inter se loquuntur, dum recusant agere pœnitentiam pro peccatis suis, & perditos mores aliquandò in melius commutare. Regnare nolo, sufficit mihi saluum esse. In quo primùm eos fallit, quia eorum nec salus vlla est, quorum iniquitas perseuerat. Quod enim ait Dominus, Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum: qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit, salutem vtiquè promisit perseuerantibus in charitate, non in iniquitate. Et nonnullis interiectis, Quapropter præsumere qui audeat de nomine Christiano, & non cum omni obedientia & timore audiat Apostolum dicentem, Hoc enim scitote, cognoscentes quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi & DEI. Nemo vos seducat inanibus verbis: Propter hoc enim venit ira DEI in filios diffidentiæ. Nolite itaque fieri participes eorum. Latiùs autem ad Corinthios hæc dicit, Nolite errare: neque fornicatores, neque idolis seruientes &cæt. regnum DEI possidebunt. Sed videte quemadmodùm timorem & desperationem salutis abstulerit eis, qui hæc in vita veteri commiserunt. Et hæc quidem, inquit, fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri IESV CHRISTI, & spiritu DEI nostri. Quisquis ergò post baptismum aliquorum pristinorum malorum opere obligatus tenetur, vsqueadeò sibi inimicus est, vt adhuc dubitet vitam mutare, dum tempus est, cùm ità peccat & viuit. Nam vtiquè quòd ità perseuerans peccat, thesaurizat sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Quòd autem adhuc viuit,

Illorum salus nulla est quorũ iniquitas perseuerat. Matt. 24. Mat. 10. & 24.

Non est satis esse Christianum. Ephes. 5.

1. Cor. 6.

Rom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cõfugiẽdum est Christiano peccatori ad claues Ecclesiæ.

patientia DEI ad pœnitentiam eum adducit. Implicatus ergò tam mortiferis vinculis peccatorum, detrectat aut differt, aut dubitat confugere ad ipsas claues Ecclesiæ, quibus soluatur in terra, vt sit solutus in cælo, & audet sibi post hanc vitam, quia tantùm Christianus dicitur, salutem alquam polliceri: nec veridicum illud Dominicæ vocis tonitruum contremiscit, Non omnis qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, & cæte.

Matth.16.

Matth.7.

Galat.5.

Quid ad Galatas idem Apostolus, Nónne talia enumerans, eodem fine concludit? Manifesta sunt, inquit, opera carnis, quæ sunt fornicationes, immunditię, contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, hæreses, inuidiæ, ebrietates, commessationes, & his similia, quæ prædico vobis sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.

Peccator si ad pœnitentiam conuertatur, potest veniã consequi.

13 ISIDORVS de summo bono libro secundo, capite decimotertio: Quanuis quisque & sit peccator & impius, si ad pœnitentiam conuertatur, consequi posse veniam creditur. Nullus enim de bonitate DEI dubitat, sed sola accipientium prauitas conferri sibi indulgentim abnegat. In hac vita tantùm pœnitenitæ patet libertas, post mortem verò nullam correctionis esse licentiam.

Ioann.9.

Vndè Dominus dicit, Me oportet operari opera eius qui me misit donèc dies est. Veniet autem nox quandò nemo potest operari.

Hierem.13.

Hinc & Propheta, Date, inquit, Domino Deo nostro gloriam antequàm contenebrescat, id est, antequàm mors æterna præueniat.

Contra procrastinantes cõuersionẽ suã.

In hac vita dum estis, DEVM per pœnitentiam glorificate. Adhuc in hoc seculo pœnitentiam operantibus Dei misericordia subuenit. In futuro autem iam non operamur, sed rationem nostrorum operum ponimus. Per id deteriorantur plerunquè iniqui, quòd per patientiam DEI spatium accipiunt emendandi: quia illi mora viuendi non vtuntur ad pœnitentiam, sed ad peccandi vsurpant audaciam. A malo autem in deterius vadit, qui tempus sibi ad pœnitendum indultum, ad libertatem praui operis vertit. Festinare debet ad DEVM pœnitendo vnusquisque dum potest, nè si dum potest noluerit, cùm tardè voluerit, omninò non possit.

Esaiæ 55.

Proindè Propheta ait: Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. Et vbi inueniri potest, nisi in hac vita, in qua etiam propè est omnibus inuocantibus se? Nam tunc iam longè erit quandò dixerit, Ite in ignem æternum. Modò autem non videtur, & propè est: tunc videbitur, & propè nõ erit: quia & yideri poterit, & non poterit inueniri. Si quandò quisque peccare

Psal.144.

Matth.25.

care potest, pœnitet, vitam que suam viuens ab omni crimine corrigit, non dubium quòd moriens ad æternam transeat requiem. Qui autem prauè viuendo pœnitentiam in mortis agit periculo, sicut eius damnatio incerta est, sic remissio dubia. Qui ergò cupit certus esse in morte de indulgentia, sanus pœniteat, sanus perpetrata facinora defleat. Sunt qui pœnitentibus securitatem citò pollicentur, quibus benè per Prophetam dicitur, Curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes, pax, & non erat pax. Cum ignominia igitur curat contritionem, qui peccanti, & non legitimè pœnitenti promittit securitatem. Vndè & sequitur, Confusi sunt quia abominationem fecerunt, id est, confusi sunt non pœnitendo, sed pœnas luendo. Aliter enim confunditur coram iudice reus, dum plectitur: atque aliter qui de malo opere erubescens corrigitur. Ille enim, qui repræhensus est, confunditur: iste, quia se malum fecisse memoratur. Quanuis per pœnitentiam propitiatio peccatorum fit, sine metu tamen homo esse non debet, quia pœnitentis satisfactio diuino tantùm pensatur iudicio, non humano. Proindè quia miseratio DEI occulta est, sine intermissione flere necesse est. Neque enim vnquàm oportet pœnitentem habere de peccatis securitatem. Nam securitas negligentiam parit: negligentia autem sæpè incautum ad vitia transacta reducit. Dum per pœnitentiam expulsa fuerint ab homine vitia, si fortè post hæc intercedente securitate quælibet culpa subrepserit, confestim delectationes pristinæ vitiorum mentem auidiùs irrepserunt: pulsantesq; hominem in consuetis operibus grauiùs pertrahunt: ità vt sint nouissima hominis illius peiora prioribus.

Pœnitẽtia ad mortem vsq; dilata, quàm periculosa sit.

Securitatem pœnitẽtibus promittẽtes, Hiere.6.

Eccl.5.

Seueritas de peccatis nunq; habenda.

1 CAVGVSTINVS de perfectione iustitiæ contra Cælestium, responsione decimanona: Nos autem huic respondentes, dicimus ideò secutum esse, Quis gloriabitur castum se habere cor: quoniam præcessit, Cùm rex iustus sederit in throno. Quantalibet enim iustitia sit præditus homo, cogitare debet nè aliquid in illo quod ipse non videt, inueniatur esse culpandum, cùm rex iustus sederit in throno, cuius cogitationem fugere delicta non possunt, nec illa de quibus dictum est: Delicta quis intelligit? Cùm ergò rex iustus sederit in throno, quis gloriabitur castum se habere cor? Aut quis gloriabitur mundum se esse à peccato? Nisi fortè isti qui volunt in sua iustitia, non in ipsius iudicis misericordia, gloriari.

Pro.20.

Homo quantumuis iustus timere debet.

psal.18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contra eos q̃ præsumunt se esse prædestinatos.

2 ET libro de correptione & gratia, capite decimotertio: Quis enim ex multitudine fideliū quandiù in hac mortalitate viuitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat, quia id occultari opùs est in hoc loco, vbi sic canenda est elatio, vt etiam per satanæ angelum, nè extolleretur, tantus colaphizaretur Apostolus. Hinc Apostolis dicebatur, Si manseritis in me: dicente illo, qui illos vtiquè sciebat esse mansuros. Et per Prophetam, Si voluëritis & audieritis me: cùm sciret ipse in qbus operaretur & velle. Et similia multa dicuntur propter huius vtilitatem secreti, nè fortè quis extollatur, sed oēs etiā qui benè currūt, timeant, dū occultū est quò pueniant.

1 Cor. 12.

Ioan. 15.

Esaiæ 1.

Prædestinatio quòd sit incerta, vtile est.

3 IDEM in libro quinquaginta homiliarum, homilia quadragesimaprima: Qui egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento quo erat obstrictus, & à CHRISTI corpore separatus, & benè post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam viuere debuit, post reconciliationem quandocunquè defunctus fuerit, ad DEVM vadit, ad requiem vadit, regno DEI non priuabitur, à populo diaboli separabitur. Si quis autem positus in vltima necessitate ægritudinis suæ, voluerit accipere pœnitentiam & accipit, & mox reconciliabitur, & hinc vadit, fateor vobis non illi negamus quod petit, sed non præsumimus quia benè hinc exit. Non præsumo, non vos fallo, non præsumo: Fidelis benè viuens, securus hinc exit. Baptizatus ad horam, securus hinc exit. Agens pœnitentiam, & reconciliatus cùm sanus est, & posteà benè viuens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Vndè securus sum, dico, & do securitatem: vndè non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Sed dicat aliquis bone sacerdos, tu nescire * & nullam securitatem nobis dare posse dicis, si ille saluatur & CHRISTVM adire meretur, cui morienti pœnitentia datur, qui dum vixit, dum sanus fuit, impœnitēs fuit: Instrue ergò nos, rogo, quomodò benè viuere post pœnitentiā debeamus. Dico, abstinete vos ab ebrietate, à concupiscētia, à furto & multiloquio, ab immoderato risu, à verbo otioso, vndè reddituri sunt homines rationē in die iudicij. Eccè quàm leuia dixi. Omnia tamē grauia & pestifera. Et aliud dico, Non solùm post pœnitentiam ab istis vitijs se homo seruare debet, sed & ante pœnitentiam dum sanus est: quia si ad vltimum vitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac DEO & Sacerdoti peccata sua confiteri poterit. Eccè quarè dixi, quia & ante pœnitentiam

Periculosa pœnitentia, quæ ad mortē vsq; differtur.

* te, &

Matt. 12.

Deo & Sacerdoti peccata confiteri.

am benè viuendum est, & post pœnitentiam meliùs. Quod dico, attendite: Debeo illud planiùs exponere, nè me aliquis malè intellexisse intelligat. Nunquìd dico, damnabitur? Nō dico. Sed dico etiam, liberabitur? Non. Et quid dicis mihi? Nescio: Non præsumo, non promitto, nescio. Vis te de dubio liberare? vis quod incertum est euadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Si enim agis veram pœnitentiam dum sanus es, & inuenerit te nouissimus dies. Curre vt reconcilieris, si sic agis, securus es. Quarè securus es? Quia egisti pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti. Si aūt vis agere pœnitentiam ipsam tunc, quandò peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa. Sed vndè scis, inquis, nè fortè Deus dimittat mihi? Verùm dicis. Vndè? Nescio. Illud scio, hoc nescio. Nam ideò tibi do pœnitentiam, quia nescio. Nam si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem. Item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res sunt: aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi futurum sit, nescio: ergò tene certum, dimitte incertum.

Currendum vt reconciliemur.

4 ITEM sermone tertio de Innocentibus, qui est sermo decimus de Sanctis: Si diem mortis suæ cogitare iugiter vellent, animum suum ab omni cupiditate vel malitia cohiberent. Sed quod modò nolunt salubriter cogitare, necessè habent posteà sine vllo remedio sustinere. Veniet enim illis dies nouissima, veniet dies iudicij, quandò eis nec pœnitentiam licebit agere, nec bonis operibus se ab æterna morte poterunt redimere: quia percutitur etiam hac animaduersiōe peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei.

Moriēs obliuiscitur sui, q̃ in vita oblitus est Dei.

5 GREGORIVS libro decimosexto Moraliū in Iob, capite trigesimoprimo super ea verba capitis vicesimiquarti, Et vsque ad inferos peccatū illius. Peccatū vsq; ad inferos ducitur, quod ante finē vitę prę̄sentis per correctionē ac pœnitentiā nō emendatur. De quo videlicet peccato per Ioānem dicitur: Est peccatum ad mortē: non pro illo dico vt roget quis. Peccatum nanque ad mortem, est peccatum vsq; ad mortē: quia scilicet peccatū quod hic nō corrigitur, eius venia frustrà postulatur. De quo adhuc subditur: Obliuiscatur eius misericordia. Omnipotentis Dei misericordia obliuisci eius dicitur, qui omnipotentis Dei iustitiæ fuerit oblitus: quia quisquis eum nunc iustum nō timet, posteà inuenire non valet misericordem. Quæ nimirùm sententia non solùm ei intenditur, qui veræ fidei prædicamenta deserit: sed etiam qui in fide recta positus, carna-

1. Ioan. 5. Peccatum ad mortem.

Iob 24. Dei misericordia obliuiscitur eius, qui iustitiam Dei obliuiscitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnaliter viuit, quia vltio æternæ animaduersionis non euaditur, vtrùm in fide, an in opere peccetur. Nam etsi damnatiõis dispar est qualitas, culpæ tamen quæ nequaquàm per pœnitentiam tergitur, nulla absolutionis suppetit facultas.

Vtrunq; pedẽ Domini, misericordiã & veritatẽ scilicet, osculari debemus.

6 BERNARDVS in paruis sermonibus, sermone quinquagesimo secundo: Tria sunt oscula: primum, pedum: secundum, manuum: tertium, oris. Cùm primò conuertimur, pedes Domini osculamur. Duo autem sunt pedes Domini: misericordia, & veritas. Hunc vtrunque pedem Deus conuertentium cordibus imprimit, & vtrunque pedem peccator quisque, si verè conuertitur, amplectitur. Si enim solam misericordiam sine veritate reciperet, per præsumptionem caderet. Rursùs si veritatem sine misericordia reciperet, nihilominùs per desperationem periret. Sed vt fiat saluus, ad vtrunque pedem humiliter prouoluitur, vt per veritatem peccata damnet, & per misericordiam veniam speret.

Timor iudicij cũ spe misericordiæ iungendus. Psal. 146.

7 ITEM sermone sexto in Cantica: Felix mens cui semèl Dominus Iesus vtrunque infixerit pedem. A duobus signis cognoscite eam quæ huiusmodi est, quæ secum necessè est referat diuinis impressa vestigijs. Ipsa sunt timor & spes: ille iudicij, ista misericordiæ repræsentans imaginem. Meritò beneplacitum est DEO super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius: cùm sapientiæ timor initium sit, spes profectus. Nam consummationem sibi charitas vendicat. Quæ cùm ità sint, non paruus fructus est in primo hoc osculo quod ad pedes accipitur. tantùm curato, vt neutro frauderis illorum. Porrò enim si iam dolore peccati & iudicij timore compungeris, veritatis iudicijq; vestigio labia impressisti. Quòd si timorem, dolorem que diuinæ intuitu bonitatis, & spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit, quia & recordatio solius iudicij in baratrum desperationis præcipitat, & misericordiæ fallax assentatio pessimam generat securitatem. Datum est & mihi misero nonnunquàm sedere secus pedes Domini IESV: & modò hunc, modò illum tota deuotione amplecti, inquantùm me sua benignitas dignabatur admittere. At si quandò miserationis oblitus stimulante conscientia, iudicio paulò diutiùs inhærerem: mox metu incredibili ac miserabili confusione deiectus, & tenebroso circunfusus horrore, hoc solùm palpitans de profundis clamabam: Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?

Psal. 89.

re? Quòd si eo relicto pedem misericordiæ plùs tenere contingeret, tanta econtrariò incuria & negligentia dissoluebar, vt confestim & oratio tepidior, & actio pigrior, & risus promptior, & sermo incautior, & omnis denique vtriusque hominis status inconstantior apparéret. Proindè magistra instructus experientia, non iudicium iam solum aut solam misericordiam, sed misericordiam pariter & iudicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliscar iustificationes istas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ: quousquè misericordia superexaltata iudicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi decæterò gloria mea, & non compungar.

Ps. 100. & 118.

Iacob. 2. Psal 29.

8 AVGVSTINVS in tractatu de vtilitate pœnitentiæ, capite vltimo: Quomodò reuerà auget peccata qui desperauerit, sic potest augere peccata & qui veniam sperauerit, vt dicat sibi, faciam quod volo: Deus bonus est: quandò me conuertero, ignoscet mihi. Ità planè dic tibi: quando me conuertero, ignoscet mihi, si crastinus dies certus est tibi. Nónne ad hoc te admonet scriptura, dicens: Nè tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem. subitò enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te? Eccè ad vtrunque vigilauit pro nobis prouidentia DEI: nè desperando augeamus peccata, propositus est pœnitentiæ portus: rursùs, nè sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.

Cõtra desperationẽ institutus pœnitẽtiæ portus: cõtra psumptionem, incerta mortis hora.

IIII

Quomodò peccatur in Spiritum sanctum Desperatione?

A Cùm præsumptioni, de qua dictum est, contrarium prorsùs vitium accesserit, vt oẽm spem abijciat homo vel impetrandæ apud Deum veniæ, vel salutis æternæ consequendæ.

Augu. serm. 52. de tempore, & homi. 21. ex 50. Gregor. lib. 8. moral. ca. 14. Isido. li. 2. de summo bono cap. 14. Chrysost. homil. 2. in psal. 10. Ber. ser. 5 de natali Dom.

B Hoc modo peccauit desperando Cain, vt sua ipse voce testatur, cùm inquit: [a] *Maior est*

Universidad de Deusto
Biblioteca

a Genes.4 b Bern. sermone 11. super Cantica. b Mat.27. a Act.1.c Ephe.4.d 2 Re.2.f e Eze 18.e f g 33.c d 1.Ioan.1.c d 2.a Hiere.3 a Esai.1.e Psa.144.b Eccl 7.d d Luc.23 f Au li.1. de retrac.ca.19. ité de correp.& gra.c.15. & ser 181 de tẽp..c 16 Leo epist 91.ad Theod. Concil. Trid.sess.14. ca.7.

iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Peccauit & [b] Iudas CHRISTI proditor, cùm salutis desperatione commotus, vitam laqueo sibi infelix abrupit. Atquì [c] nulla nimìs est sera hominì pœnitentia, vtì [d] Latronis exemplo demonstratur, qui in cruce extremisq; vitæ spatijs CHRISTI ingentem gratiam & cælestem gloriam est consecutus.

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Dixitque Dominus ad Cain: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram: quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram. Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Eccè eijcis me hodiè à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.

MATTHAEI vigesimoseptimo: Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quòd damnatus esset: pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argẽteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

ACTORVM primo: Oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui compræhenderunt Iesum: qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius.

us. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspẽsus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera eius, & notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem: ità vt appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldema, hoc est, ager sanguinis.

AD Ephesios quarto: Hoc igitur dico & testificor in Domino, vt iam non ambuletis sicut & gentes ambulant in vanitate sensûs sui, tenebris obscuratum habẽtes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam quæ est in illis, propter cęcitatem cordis ipsorum: qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam. Vos autem non ità didicistis Christum.

SECVNDI Regum secundo: Et exclamauit Abner ad Ioab, et ait: An ignoras quòd periculosa sit desperatio?

EZECHIELIS decimooctauo: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, et custodierit omnia pręcepta mea, et fecerit iudiciũ et iustitiam: vita viuet, et nõ morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor: in iustitia sua quam operatus est, viuet. Nunquìd voluntatis meę est mors impij, dicit Dñs Deus, et non vt conuertatur à vijs suis, et viuat? Cùm auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam viuificabit. Cõsiderans enim, et auertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita viuet, et non morietur. Conuertimini, et agite pœnitẽtiam ab omnibus iniquitatibus vestris: et nón erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras, in quibus pręuaricati estis, et facite vobis cor nouũ, et spiritũ nouum: et quarè moriemini domus Israel? Quia nolo mortẽ morientis, dicit Dominus Deus: reuertimini, et viuite.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ET trigesimotertio capite : Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Si dixero impio, Morte morieris : & egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritque iudicium et iustitiam, & pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quicquam iniustum : vita viuet, et non morietur. Omnia peccata eius quæ peccauit, non imputabuntur ei : iudicium & iustitiam fecit, vita viuet.

PRIMAE Ioannis secundo : Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum : et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

ET capite primo : Sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est et iustus, vt remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate.

HIEREMIAE tertio : Vulgò dicitur, Si dimiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum : nunquid reuertetur ad eam vltrà : nunquid non polluta et cõtaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

ESAIAE primo: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis : quiescite agere peruersè, discite benefacere : quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra vt coccinũ, quasi nix dealbabuntur: et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

PSALMO centesimo quadragesimoquarto : Miserator et misericors Dominus : patiens et multùm misericors.

cors. Suauis Dominus vniuersis, et miserationes eius super omnia opera eius.

ECCLESIASTICI decimoseptimo : Pœnitentibus dedit Deus viam iustitiæ, etcæt. Conuertere ad Dominum, et relinque peccata tua: precare ante faciem Domini, et minue offendicula. Reuertere ad Dominum, et auerte re ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem, etcæ. Non demoreris in errore impiorum : ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio. Confiteberis viuens, viuus et sanus confiteberis, et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quàm magna misericordia Domini, et propitiatio illius conuertentibus ad se?

LVCAE vigesimotertio : Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens : Si tu es Christus, saluum fac temetipsum et nos. Respondens autem alter increpabat eum, dicens : Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. Et nos quidem iustè, nam digna factis recipimus : Hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad IESVM: Domine, memento meî quandò veneris in regnum tuum. Et dixit illi Iesus: Amẽ dico tibi, hodiè mecum eris in Paradiso.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS sermone quinquagesimooctauo de tempore : Non qui peccauerit, sed qui in peccatis perseuerauerit, odibilis & abominabilis Deo erit. Nam vt de indulgẽtia diuina nemo diffidat, Dominus per Prophetam velut pater pijssimus consolatur, dicens: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Et illud: Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Sed ista tam magna misericordia tunc nobis prodest, si non tardamus conuerti ad Dominum, nec crimina criminibus superaddimus. Deniquè etiam in ipsis vulneribus vel fracturis corporum, infirmitates cognoscere possumus animarum. Si enim alicui pes frangatur aut manus, cum labore so-

De indulgentia diuina nemo diffidat. Ezec. 33. & 18.

Periculsi eorũ qui sæpiùs relabuntur

Universidad de Deusto
Biblioteca

let ad priſtinum officium reuocari. Si verò ſecundò & tertiò & adhuc frequentiùs in eodem loco membra ipſa frangantur, poteſt intelligere charitas veſtra, cum quantis doloribus vulnera ipſa curãda ſunt: & tamen poſt longas & multas tribulationes, vix erit antequàm ad priſtinum ſtatum membra ipſa valeant reuocari. Similis ratio in animarum fracturis ſeu vulneribus eſſe credenda eſt. Si ſemèl vel aliquis vel ſecundò peccauerit, & ſine aliqua diſſimulatione ad pœnitentię medicamenta confugerit, priſtinam incolumitatem ſine aliqua mora, & forſitã ſine aliqua fœditate recipiet. Si verò peccatis peccata cœperint addi, & animarum vulnera magis tegendo vel defendendo putreſcere, quàm confitendo & pœnitendo curari: timendum eſt, nè in illo impleatur illud quod Apoſtolus dixit, An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ & reuelatiõis iuſti iudicij Dei. Sed fortè cogitat aliquis tam grauia ſe admiſiſſe peccata, vt iam Dei miſericordiam promereri non poſsit. Abſit hoc à ſenſibus omnium peccatorum. O homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis, cur & omnipotentiam cæleſtis medici non attendis? Cùm enim Deus velit miſereri quia bonus eſt, & poſsit quia omnipotens eſt, ipſe cõtra ſe diuinæ pietatis ianuam claudit, qui Deum ſibi miſereri, aut non velle, aut nõ poſſe credit: eumq; aut bonũ aut omnipotẽtem eſſe diffidit. Nemo ergò nec poſt centum peccata, nec poſt mille crimina de miſericordia diuina deſperet. Sic tamen non deſperet, vt ſine vlla mora DEVM ſibi repropitiari feſtinet, nè fortè, ſi cõſuetudinem peccandi fecerit, etiam ſi velit, de diaboli laqueis liberari non poſsit.

Rom. 2.

Deſperãdum nõ eſt de Dei miſericordia cuiquam peccatori quãuis grauiſſimo.

2 ET homilia vigeſimaprima ex quinquaginta: Si aliquis iam lapſus hæc audit, & nimio ſceleris pondere preſſus deſperare iam cœpit: attendat quidem vulneris magnitudinem, ſed non deſperet medici poteſtatem. Peccatum cum deſperatiõe, certa mors. Nemo ergò dicat, Ego ſi iam aliquid mali feci, iam damnandus ſum. Deus malis talibus non ignoſcit, cur non addo peccata peccatis? Fruar ſeculo in voluptate laſciua, in cupiditate nefaria: iam perdita ſpe reparationis, vel hoc habeam quod video, ſi non poſſum habere quod credo. DEVS enim noſter ſicut cautos fecit qui non ceciderunt, ſic deſperatos eſſe non vult qui ceciderunt.

Non eſt deſperandum.

3 GREGORIVS libro octauo Moraliũ in Iob, capite decimoquarto: Poteſt etiã inferni nomine, peccatoris deſperatio deſignari, de qua per Pſalmiſtam dicitur: In inferno aũt quis cõfitebitur tibi? Vndè rursùm ſcriptũ eſt: Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. Quiſquis aũt impietati ſuccumbit, vitã profectò iuſtitię morièdo derelinquit. Qui verò etiã poſt peccatũ mole deſperatiõis obruitur, qd aliud quàm poſt mortẽ in inferni ſupplicio ſepelitur? Benè ergò dicitur: Sicut conſumitur nubes & pertrãſijt, ſic q deſcendit ad inferos, nõ aſcendet. Quia plerunq; cũ perpetratione nequitiæ, etiam deſperatio ſociatur, & via iam reuerſionis abſcinditur. Rectè autem corda deſperantium nubibus comparantur, quia & caligine erroris obſcura ſunt, & peccatorũ multiplicitate condenſa: ſed conſumpta pertranſeunt, quia claritate extremi iudicij irradiata, diſsipantur.

Deſperatio inferno comparatur. Pſal. 6. Prou. 18. Iob 7.

4 ISIDORVS libro ſecundo de ſummo bono, capite decimoquarto: Non per locorum ſpatia, ſed per affectum bonũ vel malum itur, receditur ve à Deo. Neq; enim greſſu pedum, ſed greſſu operũ vel morum elongamus vel propinquamus ad Deum. Perpetrare flagitium aliquod, mors animę eſt: contemnere pœnitẽtiam & permanere in culpa, deſcẽdere in infernum poſt mortem eſt. Ergò peccare, ad mortem pertinet: deſperare verò, in infernum deſcendere. Vndè & ſcriptura ait: Impius dum in profundum malorũ venerit, contemnit. Sæpè diabolus eos quos conuerti ad pœnitentiam adſpicit, immanitate ſcelerum percuſſos ad deſperationem deducit: vt ſubtracta ſpe veniæ, trahat in diffidentiam, quos non potuit retinere perſeuerantes in culpa. Sed pœnitens præuidere debet callidas contra ſe hoſtis inſidias, ſicq; Dei iuſtitiam metuat, vt tamen quãuis in magnis ſceleribus de miſericordia eius confidat. Amplius lætatur DEVS de anima deſperata, & aliquandò conuerſa, quàm de ea quæ nunquàm extitit perdita: ſicut de prodigo filio, qui mortuus fuerat & reuixit, perierat & inuentus eſt, de cuius regreſſu magnum fit gaudium patris. Non aliter coram DEO & angelis copioſius eſt gaudium de eo qui à periculo liberatur, quàm de eo qui nunquàm nouit peccati periculum. Quanto enim cõtriſtat res perdita, tanto magis ſi fuerit inuenta, lætificat: ſicut in Euangelio, paſtor ille exultat, qui perditam ouem inuẽtam humeris ſuis gaudens reportat. Nullus deſperare debet veniam, etiam ſi circa finem vitæ ad pœnitentiam conuertatur. Vnumquenque enim DEVS de ſuo fine, non de vita præterita, iudicat. Hoc quippe & legis teſtimonio edocetur, quòd homo de ſuo extremo iuſtificatur, quandò

Deſperare eſt ad infernum deſcendere. Prou. 18.

Pœnitens Dei iuſtitiam metuere, & nihilominùs de miſericordia eius confidere debet. Luc. 15.

In fine vitæ cõuerſus, deſperare non debet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exod.34. quandò DEVS pro asini primogenito ouem iussit offerri, hoc
Leuit 7. est, immunditiam vitæ prioris mutandam per innocentiam boni finis. Vndè & cauda iubetur offerri in hostiam, id est, vita extrema in pœnitentiam. Multi superna respersi gratia in extremis suis ad Deum reuertuntur per pœnitentiam, & quæcunq; mala gesserunt, quotidianis fletibus purgant, atque in bonis factis mala gesta commutant, quibus iustè totum quod deliquerant ignoscitur, quia ipsi quod malè gesserunt, pœnitendo cognoscunt. In vita hominis finis quærendus est: quoniam Deus non respicit quales anteà viximus, sed quales circa finem vitæ erimus.

5 CHRYSOSTOMVS homilia secunda in psalmum quinquagesimum: O grandis misericordia Domini. Cùm omnis mundus conclusus in peccatis esset, venit creator vniuersitatis, & principia peccantium euacuauit, vt nullus postmodùm desperaret de sua salute: Si impius es, cogita publicanum: si immundus es, attende meretricem: si homicida es, perspice latronem: si iniquus es, cogita blasphemum: Considera Paulum Apostolum priùs persecutorem, posteà annunciatorem: priùs peruasorem, posteà dispensatorem: ante hoc zizania, post hoc frumentum: anteà lupum, posteà pastorem: anteà plumbum, postmodùm aurum: anteà piratam, posteà gubernatorem: anteà dispersorem ouium, posteà dispensatorem Ecclesiæ: primò euellentem vineam, posteà plantantem: priùs dissipantem, & posteà ædificantem. Vidisti multimodam malitiam, sed perspice ineffabilem misericordiam. Vidisti superbiam seruuli: considera beneuolentiam Domini. Nolo mihi dicas, blasphemus sum: nolo dicas, persecutor sum, immundus sum. Habes omnium ostensiones: in quem voluèris portum confugito. Vis in nouo, vis in veteri? In veteri Dauid, in nouo Paulus. Nolo excusationes mihi afferas, nolo mihi ignauiam tuam prætendas. Peccâsti, pœnitere. Milliès peccâsti, milliès pœnitere. Hæc assiduè infundo medicamenta, & timorẽ intercipio. Noui enim multũ cõscientiæ cruciatũ, scio quanta est desperatio. Stat diabolus gladium acuens, & dicens in hęc verba: Omnem iuuentutem tuam confudisti: omnem vitam tuam perdidisti: Antè eras in theatro cum amicis, in circo cum sodalibus, in lupanari cum meretricibus: Deindè rapuisti, auaritiæ studuisti, periurâsti, blasphemâsti: quæ iam tibi salutis spes est? Peristi, peristi: fruere ergò iam vel præsentis vitæ voluptatibus, ducito in lætitia cor tuum. Hæc diaboli verba sunt, isti inimici consilia: sed mea contraria sunt verba: Si lapsus es, po-

Cõtra desperationẽ, deest meminisse exempla peccatorum qui in gratiam recepti sunt.
Lucæ 18 7.23.
1.Tim.1.
Actor 9.
1.Cor.4.

1.Reg 11.
Actor.9.

Diabolus desperationis author.

Cõtra despe-

poteris surgere: peristi, sed poteris saluari: fornicatus es, sed poteris contemnere: mœchatus es, sed poteris liberari: ad spectacula proruebas; sed poteris reuocare pedem: cum malis hominibus versabaris, poteris recedere, & cum bonis esse. In vtranuis partem liberum habes arbitrium, tantùm vel parua incipiat esse conuersio, paululùm pœnitere: Fundant oculi lachrymam, redi ad conscientiam tuam, considera temetipsum, propone ante oculos iudicij diem, & paradisi delicias, quæ præparantur sanctis. Occidisti, sed pœnitere: mœchatus es, sed confitere: cecidisti, sed resurge: vulneratus es, adhibe tibi curam, dum viuis, dum spiras, etiam in ipso lecto positus, etiam, si dici potest, animam efflans, vt iam de hoc mundo exeas, de hac compede libereris. Pœnitere, non impeditur temporis angustia misericordia Dei. Et paulò pòst: Quid enim est peccatum ad Domini misericordiam? Tela aranex, quæ vento flante nusquàm compáret. Si Deus voluerit, nullus impediet. Hæc dico, non vt negligentiores vos faciam charissimi, sed vt ad fidem vos salutaris expectationis adducam. Nunquàm desperetis de vobis, sed de Dei misericordia confidite. Desperate potiùs de illo, qui de se desperauerit, qui reuocare pedem non vult, qui Dei præcepta contemnit & despicit, & non se cogitat esse moriturum.

rationem iustitiæ.

Etiam animã efflans nè desperet.

Dei misericordia maior est quàm peccatum.

6 BERNARDVS sermone quinto in Natali Domini: Benè dicitur Deus pater misericordiarum, cui proprium est misereri semper & parcere. Sed fortè quis dicat: Quomodò illi proprium est misereri, cuius iudicia abyssus multa? Neque enim dicitur, omnes viæ eius sola misericordia, sed misericordia & veritas. Non minùs iustus quàm misericors est, cui misericordia & iudicium decantatur. Verum id quidem, cui vult misereatur, & quem vult indurat: sed quòd miseretur, proprium illi est. ex se enim sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi. Nam quòd iudicat & condemnat, nos eum quodammodò cogimus, vt longè aliter de corde ipsius miseratio quàm animaduersio procedere videatur. Ipsum audi dicentem: Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus, & non magis vt conuertatur & viuat? Rectè igitur non pater iudiciorum vel vltionum dicitur, sed pater misericordiarum: non modò quòd pater videatur misereri potiùs quàm indignari, & quemadmodùm pater filiorum misereatur timentium se, sed eò magis quòd miserendi causam & originem sumat ex proprio, iudicandi vel vleiscendi magis ex nostro.

2.Cor.1.
Psal 35.
Psal.24.
Psal.100.
Rom.9.
Deo cur magis proprium misereri quã iudicare & condemnare.
Ezech.18.
Nõ pater iudiciorum, sed misericordiarum Deus.
2.Cor.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Genes. 4. Maior est Dei pietas, quàm quæuis iniquitas. Prou. 18.

1 B IDEM Bernardus sermone vndecimo super Cantica: Hoc freno si infrenatus fuisset Cain, nequaquàm desperando dixisset: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Absit, absit. Maior enim est eius pietas, quàm quæuis iniquitas.

De nullo viuente desperandum.

2 AVGVSTINVS libro primo Retractationum, capite decimonono: De quocunque pessimo in hac vita constituto, non est vtiquè desperandum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.

Excõmunicationis pœna.

3 ITEM in libro de correptione & gratia, capite decimoquinto: Corripiantur itaque à præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus, pro culparum diuersitate diuersis, vel minoribus, vel amplioribus: quia & ipsa quæ damnatio nominatur, quam fecit episcopale iudicium, qua pœna in Ecclesia nulla maior est, potest, si Deus voluerit, in correptionem salubberrimam cedere atque proficere. Neque enim scimus quid contingat sequenti die, an ante finem vitæ huius de aliquo desperandum est, aut contradici DEO potest, nè recipiat & det pœnitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisq; contriti, à reatu quanuis iustæ damnationis absoluat, damnatumq; ipse non damnet?

Nõ desperandum ante finem vitæ de quoquam.

Veram pœnitentiam semper amplectitur Deus, quãuis breuẽ.

4 ET in sermone centesimo octogesimoprimo de tempore, capite decimosexto: Nunquàm Deus spernit pœnitentiam, si ei syncerè & simpliciter offeratur: suscipit, libenter accipit, amplectitur, facit omnia, quatenùs eum ad priorem statum reuocet: quodq; est adhuc præstantius & eminentius, etiam si quis non potuerit explere omnem satisfaciendi ordinem, quantulamcunque tamen & quamlibet breui gestam non respuit pœnitentiam, suscipit etiam ipsam, nec patitur quanuis exiguæ conuersionis perire mercedem.

Esaiæ 54.

Hoc enim mihi videtur indicare Esaias, vbi de populo Iudæorum quædam talia ait: Propter peccatum modicè contristaui te, & percussi te, & auerti faciem meam à te, & contristatus es, & ambulâsti tristis, & consolatus sum te. Hæc igitur habentes exempla pœnitentiæ, non perseueremus in malis, nec desperemus reconciliationem, sed dicamus, Etiam nos redeamus ad patrem, & approximemus Deo. Nunquàm, crede mihi, auersabitur ad se conuersum.

Esaiæ 59.

Ipse enim dicit, Deus appropians ego sum, & non Deus de longè. Et iterùm per eundem Prophetam: Peccata, inquit, separant inter me & vos. Si ergò peccata sunt quæ nos separant à Deo, auferamus medium istud obstaculum, & nihil est quod nos prohibeat coniun-

coniungi Deo. Propterea enim creauit nos Deus, & esse nos fecit qui non eramus, vt æterna in nos conferat bona, & præstet regna cælorum. Non enim nos ad hoc fecit, vt gehennæ nos tradat igniq; perpetuo. Regnum cælorum propter nos, gehenna propter diabolum facta est. Et hæc ità esse ex Euangelijs doceam. Ipse enim Dominus dicit his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mũdi. Illis aũt qui à sinistris eius erunt, dicet: Discedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est diabolo & angelis eius. Si ergò gehenna ignis propter diabolum, propter hominem autem regnum cælorum à cõstitutione mundi præparatum est: tantùm est, nè nosmetipsos ab ingressu bonorum, perstistendo in malis pertinaciter, excludamus. Donèc enim sumus in hac vita, quantacunque nobis acciderint peccata, possibile est omnia ablui per pœnitentiam. Cùm aute rabducti fuerimus ab hoc seculo, ibi iam etiam si pœnitebit no: valdè enim nos pœnitebit, sed nulla erit vtilitas pœnitentiæ: & licèt sit stridor dentium, licèt vlulatus & fletus, licèt fundamus preces & innumeris obsecrationibus proclamemus, nemo audiet, nemo subueniet, nec extremo quidem digito aquam quis infundet linguæ nostræ positæ in flammis: sed audiemus illud quod diues ille audiuit ab Abraham, quia chaos magnum firmatum est inter nos & vos, & neque hinc illuc transire quis potest, neque indè huc.

Matt. 25.

Donèc viuimus, ablui peccata per pœnitentiam possunt.

Lucæ 16.

5 LEO Magnus epistola nonagesimaprima ad Theodorum Foroiulienſem: Multùm vtile ac necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluatur. His autem, qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia, præsidium pœnitentiæ & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera cõuersio, dicente spiritu DEI per Prophetam: Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Et alibi: Dic tu iniquitates tuas prior, vt iustificeris. Et iterùm: Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio. In dispensandis itaque DEI donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrymas gemitus'que negligere, cùm ipsam pœnitentiam ex DEI credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: Nè fortè det illis Deus pœnitentiam, vt resipiscãt à diaboli laqueis, à quo capti tenẽtur ad ipsius voluntatẽ.

Ijs q̃ in periculo mortis cõstituti resipiscũt, nõ est denegãda reconciliatio.

Vera conuersio nullas moras patitur.

Exech. 33. Esaiæ 43. Psal. 129.

2. Tim. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 CONCILIVM Tridentinum seſsione decimaquarta, capite ſeptimo: Hanc delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tantùm in externa politia, ſed etiam coram Deo vim habere. veruntamen piè admodùm, nè hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia DEI cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſuis peccatis & cenſuris abſoluere poſſunt: extra quem articulum ſacerdotes cùm nihil poſsint in caſibus reſeruatis, id vnum pœnitentibus perſuadere nitantur, vt ad ſuperiores & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis accedant.

Quiuis ſacerdos quilibet pœnitentem poteſt abſoluere in articulo mortis, à quibuſuis peccatis & cenſuris.

V.

Quandò veritatem impugnans, peccat in Spiritum ſanctum?

Leo epi. 10. ad Flauianum ca. 1. Aug. de Gen. ad lit. lib. 7. ca 9. Et tract 18. in Ioann. Item de vtilitate cred. c. 1 Et lib. 18. de ciuit. Dei ca. 51. Et lib 21 cap. 25.

A Quum de fidei & religionis negocio veritas non ex ignorantia, ſed malitia ſtudioſè oppugnatur, vt hinc veritatis Catholicæ lædatur ſynceritas.

a Matth 12. b 15. a 21. d 22. b Iohann. 7. g 12. b

B Huic peccato Phariſæi [a] obnoxij erant, quibus vel præcipuè videmus curæ fuiſſe, tam malignè, quam falsò, blaſphemare CHRISTVM, inſectari doctrinam Euangelij, teſtimonium

b Actor. 4. d 5. d

[b] Apoſtolorum ſupprimere, idq; contra ſuam ipſorum conſcientiam. His non ſunt abſimiles, qui à Propheta dicuntur ſedentes

c Pſalm. 1. a

[c] in Cathedra peſtilentiæ: à Petro

d 2. Petr. 2. a

[d] autem, magiſtri mendaces, qui introducunt ſectas perditionis: à Paulo

e Tit. 3. e

[e] demùm vocantur hæretici, homines

f 2. Tim. 3. b
g 1. Tim. 4. a
h Tit 3. e

[f] corrupti mente, reprobi circa fidem, [g] attendentes ſpiritibus erroris, ſubuerſi, & ſuo ipſorum [h] iudicio condemnati. Quibus annumerari poteſt ſeductor Elymas, quem Paulus palàm obiurgans, mira cum vehementia dixit: [a] *O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas.*

a Act. 13. b

C Refertur ad hanc quoquè claſſem [b] blaſphemia Spiritus: quod peccatum Chriſtus in Iudæis magnoperè taxat, ac reliquis peccatis deterius facit. Atque vtinàm modò hîc non peccaretur. Nam blaſphemant Spiritum ſanctum & illi, vt ſcribit [c] Damaſus, qui contra ſanctos Patrum canones Spiritus ſancti inſtinctu dictatos, libenter aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis enim præſumptio manifeſtè vnum genus eſt blaſphemiarum in Spiritum ſanctum: Sic Damaſus.

b Matth. 12. a

c Apud Gratianum 25. q. 1. Violatores.

SCRIPTVRAE.

MATTHAEI duodecimo: Phariſæi audientes dixerunt: Hic non eijcit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

ET capite decimoquinto: Tunc acceſſerunt ad eum ab Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quarè diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cùm panẽ manducãt. Ipſe aũt reſpondẽs, ait illis: Quarè et vos tranſgredimini mandatum Dei &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et vigesimoprimo: Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. Agricolæ aũt videntes filium, dixerũt intrà se: Hic est hæres. venite, occidamus eum, & habebimus hęreditatẽ eius. Et apprẹhensum eum eiecerũt extra vineam, & occiderunt. Cùm ergò venerit Dominus vineę, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis &cæ. Et cùm audissent principes sacerdotum & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.

Item vigesimosecundo: Tunc abeuntes Pharisæi, cõsilium iniërunt, vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus qa verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, &cæt. Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostẽdite mihi numisma census? &c.

Ioannis septimo: Alij dicebant, Hic est Christus. Quidam autẽ dicebãt, Nunquid à Galilæa venit Christus? Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethleem castello vbi erat Dauid, venit Christus? Dissensio itaq; facta est in turba propter eum &c. Responderũt ergò ministris Pharisæi: Nunquid & vos seducti estis? nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipsis: Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi priùs audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Responderunt & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vide quia à Galilæa Propheta non surgit.

Et

Et capite duodecimo: Cogitauerunt autem principes sacerdotum, vt & Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum &c. Pharisæi ergò dixerunt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abijt.

Actorvm quarto: Quid faciemus hominibus istis? Quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus Ierusalem: manifestum est, & non possumus negare. Sed nè ampliùs diuulgetur in populum, cõminemur eis, ne vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum.

Et capite quinto: Iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

Psalmo primo: Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.

Posterioris Petri secundo: Fuerunt verò & pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erũt magistri mẽdaces, qui introducẽt sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dñm negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur. Et in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur. Quibus iudicium iam olim non cessat: & perditio eorum non dormitat.

Ad Titum tertio: Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit, cùm sit proprio iudicio condemnatus.

Posterioris ad Timotheum tertio: Quemadmodùm autem

tem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem Iannes & Mambres restiterũt Moysi, ità & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed vltrà non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit, &c. Mali autem homines et seductores proficient in peius, errantes, et in errorem mittentes.

PRIORIS ad Timotheum quarto: Spiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendẽtes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam &c.

ACTORVM decimotertio: O plene omni dolo, vt in textu.

MATTHAEI duodecimo: Dico vobis: omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autẽ blasphemia non remittetur.

PATRES.

Cõtra pertinaciam hæreticorum.

1 A LEO Magnus epistola decima ad Flauianum, capite primo de Eutychete loquens: Quid iniquius, quàm impia sapere, & sapientioribus doctioribusq; non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui quum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas literas, nec ad euangelicas authoritates, sed ad semetipsos recurrũt. Sed ideò magistri erroris existunt, qa veritatis discipuli non fuêre. Quam enim eruditionem de sacris noui & veteris testamenti paginis acquisiuit, qui nec ipsius quidem symboli initia compræhẽdit? Et quod per totum mundum omnium regeneratorũ voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

Cur hæretici fiũt homines.

2 AVGVSTINVS de Genesi ad literam, libro septimo, capite nono: Neque enim non omnes hæretici scripturas catholicas legunt, nec ob aliud sunt hæretici, nisi quòd eas non rectè intelligẽtes, suas falsas opiniones contra earum veritatem peruicaciter asserunt.

Pertinaciter tuentur scri-

3 ET tractatu decimooctauo in Euangelium Ioannis: Neque enim natæ sunt hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia animas, & in profundum præcipitantia, nisi dum scripturæ bonæ

bonæ, intelliguntur non benè: & quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter asseritur. Itaque, charissimi, valdè cautè hæc audire debemus, ad quæ capienda paruuli sumus, & corde pio & cum tremore, sicut scriptũ est, hanc tenentes regulam sanitatis, vt quod secundùm fidem, qua imbuti sumus, intelligere valuerimus, tanquàm de cibo gaudeamus: quod autem secundùm sanam fidei regulam intelligere non poterimus, dubitationem auferamus, intelligentiam differamus: hoc est, vt etiamsi quid nescimus, bonum tamen & verum esse minimè dubitemus.

Quid agendũ circa ea quæ nõ intelligimus aut capimus in rebus fidei.

4 ITEM de vtilitate credendi capite primo: Si mihi, Honorate, vnum atque idem videretur esse, hæreticus, & credens hæreticis homo, tam lingua quàm stylo in hac causa conquiescendum mihi esse arbitrarer. Nunc verò cùm inter duo plurimùm interfit: quandoquidèm hæreticus est, vt mea fert opinio, quis alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ principatusq; sui gratia, falsas ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur: ille autem qui huiusmodi hominibus credit, homo est, imaginatione quadam veritatis ac pietatis illusus.

Hæreticus, & credens hæreticis, differunt.

Hæreticus quis.

5 IDEM Augustinus libro decimooctauo de ciuitate Dei, capite quinquagesimoprimo: Qui ergò in Ecclesia Christi morbidum aliquid, prauum que sapiunt, si correpti sanum rectum que sapiant, resistunt contumaciter, sua que pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici fiunt, & foràs exeuntes, habẽtur in exercentibus, inimicis etiam: sic quippe veris illis catholicis membris Christi malo suo prosunt, dum Deus vtitur & malis benè, & diligentibus eum oĩa cooperantur in bonũ.

Pertinax defensio erroris facit hæreticum.

6 ET libro vigesimoprimo de ciuitate Dei, capite vigesimoquinto: Debent attendere, quàm sit intolerabile atque à sana doctrina nimis deuium, vt multi ac penè omnes, qui hæreses impias condiderunt, exeuntes de Catholica Ecclesia, & facti sunt hæresiarchæ, meliores habent causas, quàm hi qui nunquàm fuerunt catholici, cùm in eorum laqueos incidissent, si illos hæresiarchas hoc facit liberari à supplicio sempiterno, quòd in Catholica Ecclesia baptizati sunt, & sacramentum corporis Christi in vero Christi corpore primitùs acceperunt. Cùm peior vtiq; sit desertor fidei, & ex desertore oppugnator eius effectus, quàm ille qui non deseruit, quam nunquàm tenuit.

C DAMASVS apud Gratianum causa vigesimaquinta, quæstione prima, capite Violatores: Violatores canonum voluntariè,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Contemnentes canones.

grauiter à sanctis Patribus iudicantur : & à sancto Spiritu, cuius instinctu ac dono dictati sunt, damnantur : Quoniam blasphemare in Spiritũ sanctum non incongruè videntur, qui contra eosdem sacros canones, non necessitate compulsi, sed libenter aliquid &c. vt in textu.

VI

Quomodò Inuidentia fraternæ gratiæ, peccatum est in Spiritum sanctum?

Aug. lib. 1. de serm. Domini in monte ca. 43. & 44. & 1. retract c. 19.

A Quandò dolemus ac tristamur grauiter de splẽdore augmentóve virtutum donorumq; Dei, quibus frater est conspicuus.

B Quod crimen non tam hominis videtur esse proprium, quàm Satanæ,[a] qui Dei gratiam in homine tum augeri, tum conseruari fert impatientissimè : & idcircò non modò fratrum [b] accusator, verumetiam Dei & bonorum omnium implacabilis est [c] aduersarius, qui tanquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Satanæ filij ex Iudæis fuére, qui nascentem Euangelij gratiam omninò gẽtibus inuidebãt, vt in actis [d] Apostolicis legimus.

[a] Sap 2. d

[b] Apo 12. c

[c] 1 Pet 5. c

[d] Act. 11. a 13 g Gen. 4.

SCRIPTVRAE.

SAPIENTIAE secundo : Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum : imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.

APOCALYPSIS duodecimo: Proiectus est accusator fratrum

trum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

PRIORIS Petri quinto: Sobrij estote & vigilate: quia aduersarius vester diabolus tãquàm leo rugiens circuit, quærens quem deuoret.

ACTORVM vndecimo: Cùm autem ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant aduersùs illum qui erant ex circuncisione, dicentes. Quarè introisti ad viros præputium habentes, & manducâsti cum illis?

ET capite decimotertio : Sequenti verò Sabbato penè vniuersa ciuitas conuenit audire verbum DEI. Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes. Tunc cõstanter &c.

GENESIS quarto : Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem & munera illius non respexit : iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius.

PATRES.

1 AVGVSTINVS libro primo de sermone Domini in monte, capite quadragesimotertio : Peccatum ergò, fratres, ad mortem puto esse, cùm post agnitionem Dei per gratiam Domini nostri Iesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, inuidentiæ facibus agitatur. Peccatum autem non ad mortem est, si quisquam non amorem à fratre alienauerit, sed officia fraternitati debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter & Dominus in cruce ait : Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt : nondùm enim gratiæ Spiritus sancti participes facti, societatem sanctæ fraternitatis iniérant : & beatus Stephanus in Actibus Apostolorum orat pro eis à quibus lapidatur, quia nondùm Christo crediderant, neque aduersùs illam communem gratiam dimicabant. Et Apostolus Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia iam frater erat, & ad mortem, id est, inuidentiæ facibus fraterni-

Peccatum ad mortem.

Inuidẽtia fraternæ gratiæ.

Luc. 23.

Act. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatem oppugnando peccauerat. Pro his autem qui non abruperant amorem ad mortem, sed timori succubuerant, orat, vt eis ignoscatur. Sic enim dicit: Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundùm opera eius: quem & tu deuita: valdè enim restitit nostris sermonibus. Deindè subiungit, pro quibus orat, ità dicens: In prima defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt. non illis imputetur.

2. Tim. 4.

Inuidentia fraternæ charitatis.

2 ET capite quadragesimoquarto: Hoc fortasse peccare in Spiritum sanctum, id est, per malitiam & inuidiam, fraternam oppugnare charitatem post acceptam gratiam Spiritus sancti: quod peccatum Dominus neque hic, neque in futuro seculo dimitti dicit. Vndè quæri potest, vtrùm in Spiritum sanctum Iudæi peccauerint, quandò dixerunt, quòd in Beelzebub principe dæmoniorum dæmonia Dominus expelleret: vtrùm hoc in ipsum Dominum dictum accipiamus, quia de se dicit alio loco: Si enim patremfamiliàs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? An quoniam de magna inuidentia dixerunt, ingrati tam præsentibus beneficijs, quanuis nondùm Christiani fuerint, tamen propter ipsam inuidētiæ magnitudinem in Spiritum sanctum peccâsse credendi sunt? Non enim hoc colligitur de verbis Domini. Quanuis enim in eodem loco dixerit, Quicunque enim dixerit verbum nequam in Filium hominis, remittetur ei: Qui autem dixerit verbum aduersùs Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro: tamen videri potest ad hoc eos monuisse, vt accedant ad gratiam, & post acceptam gratiam non ità peccent vt tunc peccauerunt. Nunc enim in filium hominis dixerunt verbum nequam, & potest eis dimitti, si conuersi fuerint & ei crediderint, & Spiritum sanctum acceperint: quo accepto, si fraternitati inuidere, & gratiam quam acceperant, oppugnare voluērint, non eis dimitti neque in hoc seculo, neque in futuro. Nam si eos sic haberet condemnatos, vt nullam spem eis reliquisset, non adhuc monendos iudicaret cùm addidit, dicens: Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Sic itaque accipiatur, diligēdos inimicos esse, & benefaciendum his qui nos oderunt, & orandum pro his qui nos persequuntur, vt pro quibusdam etiam fratrum peccatis intelligatur non præceptum esse vt oremus: nè per imperitiam nostram diuina scriptura, quod fieri non potest, à se dissentire videatur.

Matth. 10.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 5.

3 IDEM libro primo Retractationum capite decimonono: Loco

Loco alio (nimirùm libro primo de sermone Domini in monte, capite quadragesimotertio) Peccatum fratris ad mortem, de quo dicit Ioannes Apostolus: Non pro illo dico vt roget quis, ità definiui vt dicerem: Peccatum ergò fratris ad mortem puto esse, cùm post agnitionem D E I per gratiam Domini nostri Iesu Christi quisque oppugnat fraternitatem, & aduersùs ipsam gratiam, qua reconciliatus est D E O, inuidentiæ facibus agitatur. Quod quidem non confirmaui, quoniam hoc putare me dixi, sed tamen addendum fuit, si in hac tam scelerata mentis peruersitate finierit hanc vitam: quoniam de quocunq; pessimo in hac vita constituto, non est vtiq; desperādum: nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.

1. Ioan. 5.

Peccati ad mortē, inuidentia fraternæ charitatis.

De nullo desperādum in hac vita.

VII

Quæ obstinatio facit peccatum in Spiritum sanctum?

A Ea nimirùm, quæ obfirmatum planè animum adfert aduersùs benè monentem, vt nullis quidem rationibus ab instituto damnabili se deflecti quis patiatur.

Aug. in enchiridio ca. 83. & in psalm. 58. concione 1. Greg. hom. 11. super Eze. Bernard. lib. 1. de cōsiderat. & in ser. de conuersione ad Clericos, cap. 4.

B Fuit hoc peccato insigniter obstrictus rex [a] Pharao, qui etsi totiès moneretur à Moyse, & subindè flagellis Dei grauissimis affligeretur: tamen in proposito tyrannico perstitit, & [b] perijt obstinatus. Nota est & Iudæorum inuicta [c] pertinacia, quos suis velutì coloribus depingens Stephanus, [d] *Dura ceruice*, inquit, *& incircumcisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis.* Nec sunt dissimiles hodiè,

a Exod. 7 & deinceps. Au. quæst 18. & 24 super Exodum, & serm 83. de tempore. Greg 31. moral. cap. 11. & lib. 11. cap. 5.

b Exod. 14 g

c Hier 5 a g b Esa. 48. a Zacha. 7. c Genes 49. a

d Actor. 7. f

qui nouis addicti Sectis, ne audire quidem aut legere sustinent Catholicè docentem, quasi [e] aspidum instàr occlusis illi contra dulcem melodiam, id est, sanam Ecclesiæ doctrinam auribus, dicere videantur: [f] *Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.* Quod nihil aliud est, quàm vt Paulus [g] loquitur, secundùm duritiam & impœnitens cor thesaurizare sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. Nam vt Salomon [h] quoquè docet, Viro qui corripientem dura ceruice cõtemnit, repẽtinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.

e Psal. 57. a

f Iob 21. b

g Rom 2. a

h Prouer 29. a Berna ser. 42. in Cantica.

SCRIPTVRAE.

EXODI septimo hæc summatim continentur: Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpẽtem, & aquam virga percussam in sanguinem, quæ etiam faciunt Magi Pharaonis suis incantationibus: quam ob causam Pharao magis induratur.

OCTAVI capitis summa hæc est: Secunda Aegypti plaga est ranarum, pro quarum ablatione promittit Pharao populũ dimittere, nec facit: quarè additur tertia ciniphum, et quarta muscarum, propter quas rursùm promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit.

NONI verò capitis hæc est: Quinta plaga est pestis in iumentis, sexta vlcerum, septima grandinis, ad quã promittit Pharao se dimissurũ populum, si cesset: verùm nec id complet: nullus autem filiorum Israel in his malis vllum patitur damnum.

ET

ET decimi capitis: Octauum signum est locustarum, quibus ablatis, obduratus Pharao, ne sic quidem iuxta dictum dimittit populum. quapropter nonũ additur, nempe tenebrarum densissimarum, propter quas dimittit Pharao, vt exeant, sed protinùs idem denegat, Moysiq; minatur.

DVODECIMI summa est. Paschalis agni ritu declarato ac celebrato, eiusq; sanguine domorum superliminaribus illito, cæsis omnibus Aegypti primogenitis, Israelitæ cum diuitijs Aegypti egrediuntur: de ritu Phase ac esu azymorum, et tempore habitationis Israel in Aegypto.

DECIMIquarti verò: Pharao Israelem persequẽs, & mare per siccum post illum ingrediens, cum vniuerso equitatu ac curribus submergitur.

IEREMIAE quinto: Quòd si etiam, viuit Dominus, dixerint: & hoc falsò iurabunt. Domine, oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, & non doluerunt: attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. Ego autem dixi, Forsitan pauperes sunt & stulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei sui. Et eccè, magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula.

ET capite octauo: Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus, Nunquid qui cadit, nõ resurget? & qui auersus, non reuertetur? Quarè ergò auersus est populus iste in Ierusalẽ auersione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti. Attendi et auscultaui: nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitẽtiam super peccato suo, dicens, Quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.

ESAIAE quadragesimooctauo: Sciui enim quia durus es,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.

ZACHARIAE septimo: Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Iudicium verum iudicate: & misericordiam et miserationes facite vnusquisque cum fratre suo. Et viduam et pupillum, et aduenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere, et auerterunt scapulam recedentes: et aures suas aggrauauerunt, nè audirent. Et cor suum posuerunt vt adamantem, nè audirent legem, et verba quæ misit DEVS exercituum in Spiritu suo per manum prophetarum priorum: et facta est indignatio magna à Domino exercituum.

GENESIS quadragesimonono: Simeon et Leui fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, et in cœtu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax: et indignatio eorum, quia dura: diuidam eos in Iacob, et dispergam eos in Israel.

ACTORVM septimo: Dura ceruice, vt in textu.

PSALMO quinquagesimoseptimo: Furor illis secundùm similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ et obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, et venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.

IOB vigesimoprimo: Quarè ergò impij viuunt, subleuati sunt, confortatique diuitijs? Tenent tympanum et citharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo, recede à nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus.

lumus. Quis est omnipotens, vt seruiamus ei? & quid nobis prodest, si orauerimus illum?

AD Romanos secundo: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitēs cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundùm opera eius.

PROVERBIORVM vigesimonono: Viro qui corripientem &c. vt in textu.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite octogesimotertio: Qui in Ecclesia remitti peccata non credens, contemnit tantam diuini muneris largitatem, & in hac obstinatione mentis diem claudit extremum, reus est illo irremissibili peccato in Spiritum sanctum, in quo Christus peccata dimittit. *Contemnens remissionem peccatorum.*

2 ET in psalmum quinquagesimumoctauum: Ergò non miserearis omnium qui operantur iniquitatem: Hoc duobus modis intelligi potest: siue quia omninò nulla peccata impunita relinquit Deus, siue quod est quædam iniquitas, quam qui operantur, omninò eorum Deus non miseretur. Secundùm istos duos modos breuiter, quantum temporis sufficit, aliquid loquamur charitati vestræ. Iniquitas omnis, parua magna ve sit, puniatur necesse est, aut ab ipso homine pœnitente, aut à DEO iudicante. Nam & quem pœnitet, punit seipsum: Ergò fratres puniamus nostra peccata, si quærimus misericordiam Dei. Non potest DEVS misereri omnium operantium iniquitatem, quasi blandiens peccatis, aut non eradicans peccata. Prorsùs aut punis, aut punit. Vis non puniat? Puni tu. Nam & illud fecisti quod impunitum esse non possit, sed à te puniatur potiùs, vt facias quod in illo psalmo scriptum est, Præueniamus faciem eius in confessione. Quid est, Præueniamus faciem eius in confessione? Antequàm ipse attendat vt puniat, tu præueni confitendo, & puni. Non ille inueniat quod puniat, quia cùm tu punis iniquitatem, facis æquitatem. Et ideò tui miserebitur Deus, quia iam te operantem æquitatem inuenit DEVS. Quid est, operantem æquitatem? Quia hoc in te odisti, quod & *Nulla iniquitas impunita manet.* *Psal. 94.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

odit ille, vt incipias placere DEO, dum hoc in te punis quod displicet DEO. Nam non potest impunitum relinqui peccatum, quia verum est: Non miserearis omnium qui operantur iniquitatem. Sed videamus iam alium modum, quo hæc sententia possit intelligi. Est quædam iniquitas, quam qui operatur, non potest fieri vt misereatur ei Deus. Quæritis fortè quænam illa sit? Ipsa est defensio peccatorum. Quandò quisque defendit peccata sua, magnam iniquitatem operatur. Hoc defendit quod Deus odit. Et videte quàm peruersè, quàm iniquè: Si quid boni fecerit, sibi vult imputari: si quid mali, Deo. Nam hoc modo defendunt homines peccata sua ex DEI persona, quod peius est. Quid est hoc? Nemo est qui audeat dicere, bonum est adulterium, bonum est homicidium, bona fraus, bonum periurium: nullus prorsùs hominum. Nam qui illa etiam faciunt, clamant mala hæc esse quandò patiuntur. Omninò ergò non inuenies animam tam peruersam, tam extorrem à societate generis humani, & à participatione communis sanguinis ex Adam, cui videatur bonũ esse adulteriũ, sicut dixi, fraus, rapina, periurium. Sed quomodò ea defendunt? Si Deus noluisset, non id fecissem. Quid vis faciam fato meo?

Defendere peccata, quæ sit iniquitas.

3 GREGORIVS homilia vndecima super Ezechielem: Districta sunt omnipotentis DEI iudicia. Et qui peccatorem diù expectat vt redeat, non redeunti atque contemnenti ponit adhuc vbi grauiùs impingat. Peccatum quippe quod per pœnitentiam citiùs non deletur, aut peccatum est, aut causa peccati, simul & pœna peccati. Omne enim quod priùs committitur, peccatum est. Sed si citiùs pœnitendo non tergitur, iusto iudicio omnipotens DEVS obligatam peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit cadere, vt qui fiendo & corrigendo noluit mundare quod fecit, peccatum incipiat peccato cumulare. Peccatum ergò quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum simul est & causa peccati: quia ex illo oritur, vndè adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. Peccatum verò quod ex peccato sequitur, peccatum simul est & pœna peccati: quia excrescente cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur: vt quasi iam quædam sint in peccatore supplicia ipsa incrementa vitiorum. Fit verò nonnunquàm, vt vnum idemq; peccatum & peccatum sit, & pœna peccati, simul & causa peccati. Et paulo pòst: Hoc autem nobis cum tremore considerandum est, quomodò iustus & omnipotens Deus cùm præcedentibus peccatis irascitur, permittit vt cæcata mens etiam in alijs labatur. Vndè Moyses ait: Nondùm completa sunt peccata Amorrhæorum. Dauid quoquè ait: Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum, vt non intrent in iustitia tua. Propheta etiam alius dicit: Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Sanguis enim sanguinem tangit, quandò peccato peccatum additur, vt ante DEI oculos adiunctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus Apostolus ait: Vt impleant peccata sua semper. Ioanni quoquè per angelum dicitur: Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Vndè nunc etiam Dominus dicit: Si conuersus iustus à iustitia sua, fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo. Ac si apertè dicat: Quia videre pœnitendo noluit vbi iam impingit, iusto eum iudicio deserens, ponam ei vt & alibi impingat. Quod tamen Domini ponere, est nequaquàm ad peccandum premere, sed nolle à peccato liberare: sicut de Pharaone dicitur: Ego indurabo cor eius. Non enim cor peccantis Dominus obdurat: sed obdurare dicitur, cùm ab obduratione non liberat. Misericors enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat, sed cùm eius gratiæ patientiam nos ad augmentum vertimus culpæ, hoc ipsum tempus quod ad parcendum piè dispositum fuit, districtius ad feriendum vertit, vt quia reuerti quis etiam spatio temporis accepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat, per quod ea diluere potuit, si conuerti voluisset. Vndè scriptum est: Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? secundùm duritiam autem tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. De benignitate ergò omnipotentis DEI iram sibi in die iræ reprobus thesaurizat: quia dum ad pœnitentiam tempus accipitur, & ad peccandum exhibetur, ipsum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Vndè & omnipotens DEVS qui collata remedia conspicit ad culpæ augmentum trahi, ipsam benignitatem quam contulit, in iudicij districtionem vertit, vt indè pòst ampliùs feriat, vndè modò ampliùs expectat. Et quia homo deserere malum non vult vt viuat, auget vndè moriatur.

Quàm pernicioſum ſit, in peccatis perſeuerare.

4 BERNARDVS libro primo de Consideratione ad Eugenium Pontificem maximum: Solum est cor durum quod semetipsum non exhorret, quia nec sentit. Quid me interrogas? Interroga Pharaonem. Nemo duri cordis salutem vnquàm adeptus est, nisi quem fortè miserans DEVS, abstulit ab eo, iuxta Prophe-

Gen. 15. Pſal. 68. Oſeæ 5. 1. Tim. 5. Apoc. vlt. Ezech 3. Quomodò Deus dicatur offendiculũ ponere. Exod. 4. & 7. Quomodò Deus obdurare corda dicitur. Rom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ezech.36. Cordis duri egregia descriptio.

tam, cor lapideum, & dedit cor carneum. Quid ergò cor durum? Ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad iudicia sæuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, præteritorum obliuiscens, præsentium negligens, futura non prouidens. Ipsum est cui præteritorum, præter solas iniurias, nihil omninò non præterit, præsentium nihil non perit, futurorum nulla nisi fortè ad vlciscendum prospectio seu præparatio est. Et vt in breui cuncta horribilis mali mala complectar, ipsum est quod nec DEVM timet, nec hominem reueretur.

Psal.10.

5 IDEM in sermone de conuersione ad clericos, capite: quarto: At fortè aliquem moueat illud de psalmo: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ego autem dico, odit & carnem. An non odit, cui gehennæ cumulos mercatur in dies, & cui secundùm duritiam suam & cor impœnitens thesaurizat iram in die iræ? Cæterùm hoc odium tam carnis, quàm animæ, non in affectu, sed in effectu potiùs inuenitur. Sic nimirùm odit & phreneticus carnem suam, cùm sibijpsi manus inferre laborat, rationis deliberatione sopita. An verò grauior vlla phrenesis iudicatur, quàm impœnitentia cordis, & peccandi obstinata voluntas? Siquidem manus nefarias injcit sibijpsi, nec carnem, sed mentem lacerat & corrodit.

Rom.2.

Obstinata peccandi voluntas, grauissima phrenesis.

1 B AVGVSTINVS quæstione decimaoctaua super Exodum: Vt ergò tale cor haberet Pharao, quod patientia DEI non moueretur ad pietatem, sed potiùs ad impietatem, vitij proprij fuit: Quòd verò facta sunt ea, quibus cor suo vitio tam malignum resisteret iussionibus Dei: hoc est enim quod dicitur, Induratum, quia non flexibiliter consentiebat, sed inflexibiliter resistebat: dispensationis fuit diuinæ, qua tali cordi non solùm iusta, sed euidenter iusta pœna parabatur, qua timentes Deum corrigerentur. Proposito quippe lucro, verbi gratia, propter quod homicidium committatur, aliter auarus, aliter pecuniæ contemptor mouentur: ille scilicet ad facinus perpetrandum, ille ad cauendum: ipsius tamen lucri propositio in alicuius illorum non fuit potestate. Ità causæ veniunt hominibus malis, quæ non sunt quidem in eorũ potestate, sed hoc de illis faciũt, quales eos inuenerint iam factos proprijs vitijs ex præterita voluntate. Videndum sanè est, vtrùm etiã sic accipi possit, Ego indurabo: tanq̃ diceret, quàm durum sit demonstrabo.

Quomodò cor Pharaonis induratũ dicitur.

Altera expositio.

2 ET

Exod 9.

2 ET quæstione vigesimaquarta: Et vidit Pharao quoniam facta est refrigeratio, & ingrauatum est cor eius, & non exaudiuit eos, sicut dixerat Dominus. Hîc appáret, non illas tantùm fuisse causas obdurationis cordis Pharaonis, quòd incantatores eius similia faciebant, verumetiam ipsam Dei patientiam qua parcebat. Patientia DEI secundùm corda hominum, quibusdam vtilis ad pœnitendum, quibusdam inutilis ad resistendum DEO, & in malo perseuerandum: non tamen per seipsam inutilis est, sed secundùm cor maluni, sicut iam diximus. Hoc & Apostolus dicit, Ignoras quia patientia DEI ad pœnitentiam te adducit? Secundùm autem duritiam cordis tui & impœnités cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis insti iudicij DEI, qui reddet vnicuique secundùm opera eius. Nam & alibì cùm diceret, Christi bonus odor sumus in omni loco: etiam illud adiunxit, & in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt. Non dixit, Christi bonum se odorem esse ijs qui salui fiunt, malum autem ijs qui pereunt, sed tantùm bonum odorem se dixit. Illi verò tales sunt, vt & bono odore pereant secundùm sui cordis, vt sæpè dictum est, qualitatem, quæ mundanda est bona voluntate in Dei gratia, vt incipiant ei prodesse iudicia DEI, quæ malis cordibus nocent.

Causæ obdurationis Pharaonicæ.

Dei pœnitentia abutentes.

Rom.2.

2 Cor.2.

3 ITEM sermone octogesimooctauo de tempore: Primò hoc fideliter & firmiter credat dilectio vestra, quia nunquàm priùs Deus deserit hominem, nisì priùs ab homine deseratur. Cùm enim & semèl & secundò & tertiò vnusquisque grauia peccata commiserit: expectat tamen illum DEVS, sicut per Prophetam dicit, Vt conuertatur & viuat. Cùm verò in peccatis suis cœperit permanere, de multitudine peccatorum nascitur desperatio, ex desperatione obduratio generatur. Dum homines negligentes in primis despiciunt peccata sua quia parua sunt, crescentibus minutis peccatis adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt & demergunt. Quod cùm factum fuerit, impletur hoc quod scriptum est. Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit. De talibus & Apostolus dicit, Ignoras quòd patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundùm duritiam cordis tui & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ. Et de tali obduratione etiam alibì legimus, Equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadit præceps. Et iterùm de corrigendo filio scriptura loquitur. Vndè ait, Tunde latera filij tui dum infans est, nè induret & non consentiat tibi. Ista enim testimonia scripturarum ideò cha-

Deus nunq̃ deserit hominem prior.

Ezech.33.

Prou.18.

Rom.2.

Eccl.30.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ritati vestræ insinuare volui, vt intelligatis, quia & obduratio non Dei potentia compellente perficitur, sed Dei remissione vel indulgentia generatur: ac sic Pharaonem non diuina potentia, sed diuina patientia credenda est obdurâsse. Deniquè quotiès eum Dei plaga percussit, afflictus pœnituit. At vbi ei remissio diuina indulgentiam dedit, iterùm se in superbiam elatus erexit. Hoc ergò definitissimè credite fratres, & hoc intelligite, quia quotiès Dominus dixit, Ego indurabo cor Pharaonis: non aliud intelligi voluit, nisi ego, inquit, suspendo plagas meas & flagella, Vndè eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto. Sed fortè aliquis dicat, Quarè illum DEVS parcendo indurari fecerit, & quarè flagella remouerit? Hoc loco securus ego respondeo: Ideò Deus totiès flagella remouit, quia Pharao pro ingenti cumulo peccatorum suorum, non tanquàm filius ad emendationem meruit corripi, sed tanquàm hostis permissus est indurari. Tantæ enim illius iniquitates præcesserunt, & DEVM totiès sacrilego ausu contempserunt, vt in illo impleretur quod de talibus Spiritus sanctus dixit, In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua: Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum. Eccè qualiter obduratur, qui ad correctionem castigari à Domino non meretur. De illis autem quos indurari Dei misericordia non permittit, scriptum est; Flagellat Deus omnem filium quem recipit. Et iterùm, Ego quos amo, arguo & castigo. Et iterùm, Quem enim diligit Dominus, corripit. De hac obduratione etiam Propheta ex persona populi ad Dominum clamat, dicens: Indurâsti cor nostrum nè timeremus te. Quod vtiquè non est aliud, nisi deseruisti cor nostrum, nè conuerteremur ad te. Quam rem multis præcedentibus sacrilegijs in populo Iudæorum impletam esse cognouimus. Nemo ergò cum paganis aut Manichæis DEI iustitiam reprehendere aut culpare præsumat: sed certissimè credat, quòd Pharaonem non Dei violentia, sed propria iniquitas & indomabilis superbia contra DEI præcepta totiès fecerit obdurari. Quid est autem quod dixit, Ego indurabo cor eius, nisi cùm abfuerit gratia mea, obduret illum nequitia sua? Et vt hoc euidentiùs possit agnosci, aliquam similitudinem de rebus visibilibus charitati vestræ proponimus. Sicut enim quotiès nimio frigore aqua constringitur, solis calore superueniente resoluitur, & discedente eodem sole iterùm obduratur: ità nimirùm peccatorum frigore refrigescit charitas mul-

Pharaonis obduratio vndè.

Exod. 4. & 7.

Iustè permissus est obdurari.

Psal. 72.

Heb 12. Apoc. 3. Prouc. 5. Esaiæ 63.

Exod. 4. & 7.

Similitudo qua Pharaonis obduratio explicatur.

Matth. 24.

multorum, & velut glacies obdurantur, & cùm eis iterùm calor diuinæ misericordiæ superuenerit, resoluuntur. Ille vtiquè calor de quo scriptum est, Non est qui se abscondat à calore eius. Quod etiam erga Pharaonem impletum esse cognoscimus, à quo quotiès flagella remota sunt, contra DEVM se obduratus erexit: quotiès verò afflictus est, humiliter supplicauit.

Psal. 18.

4 GREGORIVS libro trigesimoprimo Moralium, capite vndecimo: Pharaonis cor Dominus obdurâsse describitur, non quòd ipse duritiam contulit, sed quòd exigentibus eius meritis, nulla illud desuper infusi timoris sensibilitate molliuit.

ET libro vndecimo, capite quinto: Ad Moysen dicitur de Pharaone, Ego obdurabo cor eius. Obdurare quippe per iustitiam dicitur Deus, quandò cor reprobum per gratiam non emollit.

Exod. 4.

5 BERNARDVS sermone quadragesimosecundo super Cantica: Quòd si arguero & fecero quod meum est, illa autem increpatio procedens minimè quod suum est faciat, neque id ad quod missi illam, sed reuertatur ad me vacua tanquàm iaculum feriens & resiliens, quid me animi tunc habere putatis fratres? Nónne angor? nónne torqueor? Et vt mihi vsurpem aliquid ex verbis magistri, (quia de sapientia non possum) prorsùs coarctor è duobus, & quid eligam nescio, placeré ne mihi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui, feci: an pœnitentiam agere super verbo meo, quia quod volui, non recepi? Volui nimirùm perimere hostem, & eripere fratrem: & non feci sic, magis autem contrarium accidit. Nam læsi animam, & culpam auxi. Siquidem accessit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt audire me. Vides quæ maiestas contemnitur? Non te putes me solum spreuisse, Dominus locutus est. Et quod dixit Prophetæ, dixit & Apostolis: Qui vos spernit, ait, me spernit. Non sum Propheta, non sum Apostolus, & Prophetæ tamen & Apostoli (audeo dicere) vice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis. Etsi ad meam multam confusionem, & si ad grande periculum mihi, super Cathedram Moysi sedeo, cuius tamen non vendico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? Num ideò cathedræ non deferetur, quoniam occupata est ab indigno? Etiam si Scribæ & Pharisæi in ea sedeant, inquit, quæ dicunt facite. Plerunquè etiam impatientia contemptui iungitur, ità vt aliquis non solùm non curet corrigi obiurgatus, sed

Correptionis contemptor quibus gradibus in malitis promoueatur. Philip. 1.

Ezech 3.

Luc. 10.

Matth. 23.

Contemptui impatientia iungitur quã. doquè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.10. sed insuper obiurganti indignetur more phrenetici, manum medici repellentis. Mira peruersitas, Medicanti irascitur, qui non irascitur sagittanti. Est enim qui sagittat in obscuro rectos corde, qui & teipsum nunc sagittauit ad mortem, & in illum non commoueris? Mihi indignaris qui sanum te fieri cupio? Irascimini, inquit, & nolite peccare. Si peccato irasceris, non solùm minimè peccas, sed & quòd peccâras, exterminas. Nunc verò & peccatum retines medicamentum respuendo, & peccare apponis irrationabiliter irascendo, & est supra modum peccans peccatum. Aliquotiès additur & impudentia, vt non modò impatienter ferat quòd corripitur, sed etiam id vndè reprehenditur, impudenter defendat. Hoc planè desperatio. Frons, inquit, mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et ait: Recessit zelus meus à te, vltrà non irascar tibi. Solo auditu contremisco. Sentisne, quanti periculi quantiq; horroris & tremoris res sit peccati defensio? Dicit iterùm: Ego quos amo, arguo & castigo. Si ergò te zelus deseruit, & amor. Nec eris amore dignus, qui indignus castigatione censeris. Vides quia tunc magis irascitur Deus cùm non irascitur? Misereamur impio, inquit, & non discet facere iustitiam. Misericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miseratio ista, sapiens mihi vias iustitiæ. Satiùs profectò mihi, iuxta Prophetæ consilium, apprehendere disciplinam, nè quandò irascatur Dominus, & pereant de via iusta. Volo irascaris mihi pater misericordiarum, sed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduersio parit, hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non enim cùm nescio, sed cùm sentio te iratum, tunc maximè confido propitium: Etenim cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Deus, inquit, tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuentiones eorum. Moysen loquitur & Aaron atque Samuelẽ, quos modò p̃miserat, & hoc vocat propitiatiõem, quòd eorũ Deus non pepercit excessibus. I nunc tu ergò, atq; hanc tibi excludito in æternũ, defendẽdo errorẽ & accusando correptionẽ. An non istud est malũ dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odiosa impudẽtia pullulabit mox impœnitẽtia, mater desperationis? Quem enim pœniteat super bono quod putat? Væ illis, inquit. Væ illud æternum est. Aliud est, quenq; tentari à propria concupiscentia abstractum & illectum: & aliud, spontè appetere malum tanquàm bonum: ad mortem quasi ad vitam, malè securum properare.

Impudentia impatientiæ quandoquè iungitur.

Iere.3. Ezech.16. defensio peccati quàm execrabilis.

Apoc.3.

Tunc Deus magis irascitur, cùm non irascitur.

Esa.26. Psalm.2.

Psal.98.

Esaiæ 5. Ex impudentia oritur impœnitentia mater desperationis.

Eccl.31. Iacob 1.

VIII

Quandò peccatum impœnitentiæ committitur?

A Cùm homo peccatorum suorum, quæ salutari pœnitẽtia expianda forent, finem modumq; nullũ facit, ac proponit insupèr se nolle vnquàm pœnitentiam agere.

Augu. de verbis Domini ser.11. & epistol.50. ad Bonifa. Gelas. in tomo de anathematis vinculo.

B Talium certè qui deploratè peccatores sunt, ac manere volunt, vita iuxtà & mors [a] pessima est, quum illi si non verbis, at re ipsa dicere videantur: [b] *Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Ac de his etiã dictum accipi potest, quod Ioannes testatur, [c] *Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis.*

a Psal.33.d

b Esa.28.d 3 b Psalm.51.a Prou.2.e

c 1 Ioann.5.d Augu. de correp & gratia ca.12 & 1. Retrac. cap.19.

C Hæc dicta sint hactenùs de peccatis in Spiritum sanctum, grauissimis illis quidem, & quæ aut nunquàm, aut ægrè admodùm à Deo homini remittuntur. Quapropter aduersùs ea sæpè nosipsos munire, & alios confirmare debemus, vt obseruetur illud: [d] *Nolite contristare, nolite extinguere Spiritum Dei:* [e] *Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Non* [f] *obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Cor* [g] *enim durum habebit malè in nouissimo.* Nunc porrò ad peccata, quæ & ipsa non parùm enormia sunt, & in cælum clamantia dici solent, accedamus.

d Ephes.4 g 1.Thessal.5.e

e Psal.94.b

f Hebr.3 c

g Eccl.3.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigesimotertio: Mors peccatorum pessima.

ESAIAE vigesimooctauo: Propter hoc audite verbum Domini viri illusores, qui dominamini super populum meum qui est in Ierusalem. Dixistis enim, Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm transierit, non veniet super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus.

ET capite tertio: Ruit Ierusalem, & Iudas concidit: quia lingua eorum & adinuentiones eorum contra Dominum, vt prouocarent oculos maiestatis eius. Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. Væ animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala.

PSALMO quinquagesimoprimo: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Propterea Deus destruet te in finem: euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium.

PROVERBIORVM secundo: Consilium custodiet te, & prudentia seruabit te, vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruersa loquitur: qui relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas: qui lætantur cùm mala fecerint, & exultant in rebus pessimis: quorum viæ peruersæ sunt, & infames gressus eorum.

PRIMAE Ioannis quinto: Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat: & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis.

AD Ephesios quarto: Et nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.

PRIO-

PRIORIS ad Thessalonicenses quinto: Spiritum nolite extinguere.

PSALMO nonagesimoquarto: Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra: sicut in iritatione secundùm diem tentationis in deserto.

AD Hebræos tertio: Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus, Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundùm diem tentationis in deserto, Vbi tentauerunt me patres vestri: probauerunt & viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde. Ipsi autem non cognouerunt vias meas: quibus iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, nè fortè sit in aliquo vestrûm cor malum, incredulitatis, discedendi à Deo viuo. sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies donèc hodiè cognominatur, vt nõ obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmum retineamus.

ECCLESIASTICI tertio: Cor durum habebit malè in nouissimo: & qui amat periculum, in illo peribit. Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & prauus corde in illis scãdalizabitur. Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adijciet ad peccandum.

PATRES.

1 AVGVSTINVS sermone vndecimo de verbis Domini: Contra hoc donum gratuitum (remissionem scilicet peccatorum) contra istam Dei gratiam loquitur cor impœnitens. Ipsa ergò impœnitentia est Spiritus blasphemia, quæ non remittetur neque in hoc seculo, neque in futuro. Contra Spiritum enim sanctum quo baptizantur, quorum peccata omnia dimittuntur, & quem accepit Ecclesia, vt cui dimiserit peccata, dimittantur ei: Ioan. 20.

Impœnitentia est peccatum in Spiritum sanctum

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbum valdè malum & nimis impium, siue cogitatione, siue etiam lingua sua dicit, quem patientia Dei cùm ad pœnitentiam adducat, ipse secundùm duritiam cordis sui & cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij D E I, qui reddet vnicuique iuxta opera eius. Hæc ergò impœnitentia : sic enim vno aliquo nomine possumus vtcũque appellare & blasphemiam & verbum contra Spiritum sanctum, quod remissioné non habet in æternum : hæc, inquam, impœnitentia contra quam clamabat & præco, & iudex, dicentes: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum . contra quam Dominus os Euangelicæ prædicationis aperuit, & contra quam ipsum Euangelium in toto orbe prædicandum esse prædixit : vbi posteaquàm resurrexit à mortuis, ait discipulis: Oportebat pati Christum, & resurgere à mortuis tertio die, & prędicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Hæc omninò impœnitentia non habet remissionem, neque in hoc seculo neque in futuro : quia pœnitentia impetrat remissionem in hoc seculo, quæ valeat in futuro. Sed ista impœnitentia vel cor impœnitens, quandiù quisque in hac carne viuit, non potest iudicari. De nullo enim desperandum est, quandiù patientia D E I ad pœnitentiam adducit, nec de hac vita rapit impium, qui non mortem vult impij, quantùm vt reuertatur & viuat. Paganus est hodiè : vndè scis, vtrùm sit futurus crastino Christianus ? Iudæus infidelis est hodiè: quid si cràs credit in Christo ? Hæreticus est hodiè: quid si cràs sequatur catholicam veritatem? Schismaticus est hodiè, quid si cràs amplectatur catholicam pacem ? Quid si ìsti quos in quocunque genere erroris notas, & tanquàm desperatissimos damnas, antequàm finiant istam vitam, agant pœnitentiam, & inueniant veram vitam in futuro ? Proindè fratres etiam ad hoc vos admoneat quod ait Apostolus, Nolite ante tempus quicquam iudicare. Hæc enim blasphemia Spiritus cui nunquàm est vlla remissio, (quoniam non omnem, sed quandam intellexerimus, eam 'que perseuerantem duritiam cordis impœnitentis vel diximus vel inuenimus, vel etiam quantùm existimauimus, ostendimus) non potest in quoquam, vt diximus, dum in hac adhuc vita est, deprehendi. Et paulò pòst : Non ergò propterea quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, quia in Trinitate maior est Filio Spiritus sanctus, quod nullus vnquàm vel

Rom. 2.

Matth. 3. & 4.

Luc. 24.

Impœnitentiæ peccatũ non remittitur.

De nullo, quandiù viuit, desperandum.

Ezech. 18.

1. Cor 4.

Occurrit dubitationi.

vel hæretieus dixit : sed quoniam quisque restiterit veritati, & blasphemauerit veritatem, quod est Christus, etiam post tantam sui prædicationem apud homines, vt verbum caro fieret, & habitaret in nobis : quod est filius hominis, id est, ipse Christus, si non dixerit verbum illud cordis impœnitentis contra Spiritum sanctum, de quo dictum est, Qui non renatus fuerit ex aqua & Spiritu : & de quo item dictum est, Accipite Spiritum sanctum : si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei : id est, si pœnituerit eum, accipiet per hoc donum remissionem omnium peccatorum : simul & huius, quod verbum dixit contra Filium hominis : quia peccato ignorantiæ siue contumaciæ vel cuiuscunque blasphemiæ, non addidit peccatum impœnitentiæ contra donum D E I & gratiam regenerationis vel reconciliationis, quæ fit in Ecclesia Spiritu sancto.

Cur blasphemia in Spiritum sanctum grauior iudicatur quàm in Patrem aut filium.

Ioann. 1.
Ioann. 3.
Ioan. 20.

Impœnitẽtia repugnat veritiæ baptismi & sacramenti pœnitentiæ.

2 I D E M in epistola quinquagesima ad Bonifacium Comitem : Intelligant ergò non omne, sed aliquod significatum esse peccatum in Spiritum sanctum, quod omninò non remittetur. Sicut enim cùm dixisset: si non venissem, peccatum non haberent: vtiquè non omne peccatum intelligi voluit, quandoquidem pleni erant multis magnisq; peccatis, sed aliquod proprium peccatum, quod si non haberent, possint illis omnia dimitti quæ habebant : id est, si non venientem non crediderunt : Hoc enim non haberent peccatum, si non venisset. Sic etiam cùm dixit, Qui peccauerit in Spiritum sanctum, vel qui verbum dixerit aduersùs Spiritum sanctum, non vtiquè omne quod in Spiritum sanctum peccatur facto siue dicto, sed aliquod certum & proprium intelligi voluit. Hoc est autem duritia cordis vsque ad finem huius vitæ, qua homo recusat in vnitate corporis Christi, quod viuificat Spiritus sanctus, remissionem accipere peccatorum. Cùm enim dixisset discipulis, Accipite Spiritum sanctum : continuò subiecit, Si cui dimiseritis peccata, dimittentur ei : si cui tenueritis, tenebuntur. Huic ergò dono gratiæ Dei quicunque restiterit & repugnauerit, vel quoquo modo fuerit ab eo alienus vsque in finem huius temporalis vitæ, non remittetur ei, neque in hoc seculo neque in futuro : Hoc scilicet tam grande peccatum, vt eo teneantur cuncta peccata, quod nõ probatur ab aliquo esse commissum, nisi cùm de corpore exierit : Quandiù verò hic viuit, eum sicut dicit Apostolus, patientia D E I ad pœnitentiam adducit. Sed si ipse perseuerantissima iniquitate, sicut consequenter adiungit Apostolus, secundùm duritiam cordis

Ioan. 15.

Matth 12.
Marc. 3.
Luc. 12.

Certa quædã blasphemia in Spiritum sanctum, non remittetur vnquàm.

Ioan. 20.

Rom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dis sui, & cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Isti autē cum quibus agimus, vel de quibus agimus, non sunt desperandi. Adhuc enim sunt in corpore: sed non quærant Spiritum sanctum, nisi in Christi corpore.

Matth. 12. Marc. 3.

3 GELASIVS primus in tomo de Anathematis vinculo: Dixit Dominus, quòd in Spiritum sanctum peccantibus nec hîc esset, nec in futuro seculo remittendum. Quantos autem cognoscimus in Spiritum sanctum delinquentes sicut hæreticos diuersos, Arrianos, Eunomianos, Macedonianos, ad fidem catholicam reuertentes, & hîc remissionem suæ percepisse blasphemiæ, & in futurum spem sumpsisse indulgentiæ consequendæ? Nec ideò non vera est Domini sententia, aut putabitur esse vllatenùs resoluta: cùm circa tales, si hoc esse permaneant, nunquàm omninò soluenda persistat, effectis autem non talibus, non irrogata. Sicut etiam est consequenter & illud B. Iohannis Apostoli: Est peccatum ad mortem: non dico, vt oretur pro eo. Et est peccatum non ad mortem: dico, vt orētur pro eo: Est peccatum ad mortem, in eodem peccato manentibus: est peccatum non ad mortem, ab eodem peccato recedentibus. Nullum est quippe peccatum, pro quo aut non oret Ecclesia remittendo: aut quod, data sibi diuinitùs potestate, desistentibus ab eodem, non possit absoluere, vel pœnitentibus relaxare, cui dicitur: Quæcunque dimiseritis super terram, dimissa erunt & in cælis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. In quibuscunque, omnia sunt, quantacunque sint, & qualiacunque sint: veraci nihilominùs eorum manente sententia, quæ nunquàm soluenda esse denunciatur: in eorum tenore consistens, non etiam ab hoc eodem pòst recedens. Et paulò pòst: Notandum quòd quolibet genere blasphemantibus in Spiritum sanctum, si resipiscant & corrigant, & hîc eis & in futuro seculo remittatur: nec indè possit Domini nutare sententia, quæ circa tales, vtiquè permanentes, permanere dicta est, non circa non tales effectos. Quandiù autem in hoc manent, tales sunt, qualibus non remittendum esse præfixum est. Cùm autem ab hoc recesserint, non tales efficiuntur, qualibus non remittendum esse prædictum est. Et ideò non talibus effectis potest & hic & in futuro seculo iam remitti. Alioquin (quod absit) frustrà videretur Ecclesia huiusmodi sua reconciliatione suscipere. Quia autem frustrari non potest, hoc

Quibus remitti possit Spiritus blasphemia, quibus non possit. 1. Ioan. 5.

Ecclesia quæ uis peccata remittere potest pœnitentibus. Matt 16 & 18. Ioan. 20.

Blasphemantibus in Spiritum sanctū quandò peccatum remittatur.

hoc intellectu modis omnibus, salua Domini sententia, prædicandum est, quantùm ad nos pertinet, omninò posse.

1 B AVGVSTINVS in libro de Correptione & gratia capite duodecimo: Est peccatum ad mortem: non pro illo dico vt roget quis. De quo peccato quoniam non expressum est, possunt multa & diuersa sentiri: ego autem dico id esse peccatum, fidem quæ per dilectionem operatur, deserere vsque ad mortem.

1. Ioan. 5. Peccatum ad mortē est fidē viuam vsque ad mortem deserere.

2 IDEM libro primo Retractationum, capite decimonono, vt suprà quæstione sexta, authoritate tertia.

DE PECCATIS
IN CAELVM CLAMANTIBVS.

I

Quæ dicuntur peccata in cælum clamantia?

EA, quæ præ cæteris insignem & manifestam improbitatem habere noscuntur, diuinamq; iram & vltionem insigniter accersunt ijs, à quibus committuntur.

Au. in Enchi. cap. 80. & lib. annot in Iob ca 30. & lib 1. locutionis de Gen. ca 60. & quæst 5 super Exo Greg 3. par. curæpast. admo. 32 & in 2. psalm pœnitentialem.

B Eiuscemodi quatuor è Scriptura numerantur, [a] Homicidium voluntarium, Peccatum [b] Sodomiticum, Oppressio [c] pauperum, & Merces [d] operariorum defraudata.

a Gene 4. b
b Gene. 18. c
c Exod 22. d
d Deut 24. e
Iacob. 5. a

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Et ait Dominus ad Cain, Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit, Nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum, Quid fecisti? Vox san-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.

GENESIS decimooctauo: Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis. Descendam, & videbo vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerint: an non est ità, vt sciam.

EXODI vigesimosecundo: Aduenam non contristabis, neque affliges eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli. Si pecuniam mutuam dederitis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum, quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

DEVTERONOMII vigesimoquarto: Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius vt pignus auferas: sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum: vt dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas iustitiam coram Domino Deo tuo. Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui, siue aduenæ qui tecum moratur in terra, & intrà portas tuas est: sed eadem die reddes ei precium laboris sui ante solis occasum, quia

quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: nè clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

IACOBI quinto: Agite nunc diuites &c. Eccè merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit.

PATRES.

1 A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite octogesimo: Peccata, quanuis magna & horrenda cùm in consuetudinem venerint, aut parua, aut nulla esse creduntur: vsque adeò vt non solùm non occultanda, verùm etiam iam prædicanda ac diffamanda videantur, quandò sicut scriptum est, Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur. Talis in diuinis libris iniquitas & clamor vocatur. Sicut habes apud Esaiam Prophetam de vinea malæ: Expectaui, inquit vt faceret iudicium, fecit autem iniquitatem, & non iustitiam, sed clamorem. Vndè est illud in Genesi, Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est. Quia non solùm iam apud eos non puniebantur illa flagitia, verùm etiam publicè velut lege frequentabantur. Sic nostris temporibus ità multa mala, etsi non talia in apertam consuetudinem iam venerunt, vt pro his non solùm excommunicare aliquem laicum non laudeamus, sed nec Clericum degradare. Vndè cùm exponerem ante aliquot annos Epistolam ad Galatas, in eo ipso loco vbi ait Apostolus, Timeo nè fortè sine causa laborauerim in vobis: exclamare compulsus sum, Væ peccatis hominum quæ sola inusitata exhorrescimus, vsitata verò pro quibus abluendis filij DEI sanguis effusus est, quanuis tam magna sint, vt omninò claudi contra sese faciant regnum Dei, sæpè videndo omnia tolerare, sæpè tolerando, nonnulla etiã facere cogimur. Atque vtinàm, ô Domine, nõ omnia quæ non poterimus prohibere, faciamus. Sed videro, vtrùm me immoderatus dolor incautè aliquid compulerit dicere.

Clamor in Scripturis qd dicatur. Psalm 9.
Esaiæ 5.
Gene. 18.
Galat 4.
Nota.

2 IDEM in libro Annotationum in Iob, super caput trigesimum: Qui insurrexerunt super me fures. Qui ad honores indebitos, qui iustorum sunt proprij, per tenebrosas fallacias peruenerunt. Quorum domus erant cauernæ petrarum, qui concupiscentias suas defendebant, & tegebant quibusdam obscuritatibus diuinorum li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

borum, & inter arbores clamabant. Manifesta erant peccata eorum, quanuis ea scripturarũ obscuritate quasi vmbris arborum tegere conarentur. Hinc est, Clamor Sodomorum ascendit ad me: Et plerisque locis, pro manifestis peccatis clamorem ponit scriptura, vt verbum sit, quicquid corde cõcipitur: clamor, cùm procedit in factum.

Genes. 18.

3 ET libro primo locutionis de Genesi, capite sexagesimo: Dixit autem Dominus, Clamor Sodomorũ & Gomorrhæ implectus est, & delicta eorum magna valdè. Clamorem scriptura solet ponere pro tanta impudẽtia & libertate iniquitatis, vt nec verecundia, nec timore abscondatur.

Genes. 18. Clamor in Scripturis.

4 ITEM quæstione quinta super Exodum: Et nunc eccè clamor filiorum Israel venit ad me, non sicut clamor Sodomorum, quo iniquitas sine timore & sine verecundia significatur.

Exod. 3. Genes. 18.

5 GREGORIVS in tertia parte curæ pastoralis, admonitione trigesima secunda: Cùm prauus quisque impudenter innotescit, quo liberiùs omne facinus perpetrat, eo etiam licitum putat: & quod licitum suspicatur, in hoc proculdubiò multiplicius mergitur. Vndè scriptum est: Peccatum suum sicut Sodoma prædicauerunt: nec absconderunt. Peccatum enim suum absconderet Sodoma, si adhuc sub timore peccaret. Sed funditùs firma timoris amiserat, quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vndè & rursùm scriptum est: Clamor Sodomorum & Gomorrhę multiplicatus est. Peccatum quippe cum voce, est culpa cum actione: peccatũ verò etiam cum clamore, est culpa cum libertate.

Esaiæ 3.

Genes. 18. Culpa est libertate, clamor dicitur.

6 IDEM in psalmum secundum pœnitentialem: Quòd peccatum clamor sit, testatur scriptura quæ dicit: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum ascendit ad me. Et iterùm: Descendam videre, vtrùm clamorem qui venit ad me, opere compleuerunt: Peccatum quippe cum voce, culpa est in actione: peccatum cum clamore, est culpa cum libertate.

Genes. 18.

II

Quomodò scriptura vindicari docet Homicidium voluntarium?

Gra-

Graviter sanè, quemadmodùm hisce verbis DEVS ostendit, quibus Cain primum increpat homicidam: [a] *Quid fecisti?* inquit, *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram.* Et alibì vox Diuina testatur: [b] *Quicunque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Concinit [c] Psaltes Regius: *Viri sanguinum non dimidiabunt dies suos.* Summum enim hoc scelus est, & atrocissimam proximo iniuriam adfert, qui vitam ei adimit absque legitima [d] authoritate. Vndè à CHRISTO etiam dictum est: [e] *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

Vide Concil. Ancyr. ca. 22. Epaunẽse cã. 31. Triburiẽse can. 54. & seq.

a Genes. 4. b Amb. lib. 2. de Cain & Abel cap. 9.

b Gene. 9. a Exod. 21. b c Leuit. 24. c Num. 35. b c d Deut. 19. a b e 1 Ioan. 3. c

c Psal. 54. d

d Aug. lib. 22 contra Faustum cap. 70.

e Matt. 26. e & Apoc. 13. c

SCRIPTVRAE.

GENESIS quarto: Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foràs. Cumque essent in agro, consurrexit Cain aduersùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain, Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit, Nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum, Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram. Dixitq; Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Eccè eijcis me hodiè à facie terræ, et à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: Omnis igitur q inuenerit me, occidet me. Dixitque ei Dominus: Nequaquàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

ità fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplùm punietur. Poſuitque Dominus in Cain ſignum, vt non interficeret eum omnis qui inueniſſet eum. Egreſſusque Cain à facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

ET capite nono: Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri, & de manu fratris eius requiram animam hominis. Quicunque effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius: ad imaginem quippe DEI factus eſt homo.

EXODI vigeſimoprimo: Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur. Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus eius, conſtituam tibi locum in quẽ fugere debeat. Si quis per induſtriam occiderit proximũ ſuum & per inſidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur. Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem, morte moriatur.

LEVITICI vigeſimoquarto: Qui percuſſerit & occiderit hominem, morte moriatur.

NVMERORVM trigeſimoquinto: Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt: reus erit homicidij, & ipſe morietur. Si lapidem iecerit, & ictus occubuerit, ſimiliter punietur. Si ligno percuſſus interierit, percuſſoris ſanguine vindicabitur. Propinquus occiſi, homicidam interficiet: ſtatim vt apprehenderit eum, interficiatur. Si per odium quis hominem impulerit, vel iecerit quippiam in eum per inſidias: aut cùm eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidij reus erit. Cognatus occiſi ſtatim vt inuenerit eum, iugulabit. Quòd ſi fortuitù, & abſque odio & inimicitijs quicquam

quam horum fecerit, & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem et propinquum ſanguinis quæſtio ventilata: liberabitur innocens de vltoris manu, & reducetur per ſententiam in vrbem ad quam confugerat, manebitque ibi, donèc ſacerdos magnus, qui oleo ſancto vnctus eſt, moriatur. Si interfector extra fines vrbium quæ exulibus deputatæ ſunt, fuerit inuentus, & percuſſus ab eo qui vltor eſt ſanguinis: abſque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vſque ad mortem occiderit. Debuerat enim profugus vſque ad mortem pontificis in vrbe reſidere. Poſtquàm autem ille obierit, homicida reuertetur in terram ſuam. Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitatiõibus veſtris. Homicida ſub teſtibus punietur: ad vnius teſtimonium nullus cõdemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus eſt ſanguinis: ſtatim et ipſe morietur. Exules et profugi ante mortem Pontificis nullo modo in vrbes ſuas reuerti poterunt: nè polluatis terram habitationis veſtrę, quę inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per eius ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit. Atq; ità emundabitur veſtra poſſeſſio me commorante vobiſcum. Ego enim ſum Dominus qui habito inter filios Iſrael.

DEVTERONOMII decimonono: Hæc erit lex homicidæ fugientis, cuius vita ſeruanda eſt: Qui percuſſerit proximũ ſuum neſciẽs, & qui heri et nudiuſtertiùs nullum contra eum odium habuiſſe comprobatur: ſed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſyluam ad ligna cædenda, et in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manum, ferrumque lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, et occiderit: hic ad vnam ſupradictarum vrbium confugiet, et viuet: nè forſitan proximus eius, cuius effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, et apprehẽdat eum, ſi longior via fuerit, et per-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cutiet animam eius qui non est reus mortis : quia nullum contra eum qui occisus est, odium priùs habuisse monstratur. Idcircò præcipio tibi, vt tres ciuitates æqualis inter se spatij diuidas. Cùm autem dilatauerit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut iurauit patribus tuis, & dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, (si tamen custodieris mandata eius, & feceris quæ hodiè præcipio tibi, vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius omni tempore) addes tibi tres alias ciuitates, & supradictarum trium vrbium numerum duplicabis : vt non effundatur sanguis innoxius in medio terræ, quam Dominus DEVS tuus dabit tibi possidendam, nè sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit eum, & mortuus fuerit, fugeritque ad vnam de supradictis vrbibus, mittent seniores ciuitatis illius, & arripient eum de loco effugij, tradentque in manu proximi, cuius sanguis effusus est, & morietur. Non misereberis eius, & auferes noxium sanguinem de Israel, vt benè sit tibi.

PRIMAE Ioannis tertio : Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.

PSALMO quinquagesimoquarto: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.

MATTHAEI vigesimosexto: Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladium tuũ in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

APOCALYPSIS decimotertio: Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadet: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi.

PA-

PATRES.

1 CONCILIVM Ancyranum capite vigesimosecundo : Qui voluntariè homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem iugiter se submittant. Circa exitum autem vitæ, communione digni habeantur. Eos verò, qui non voluntate, sed casu homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam, communioni sociauit secundùm gradus constitutos: Hæc verò humanior definitio, quinquennij tempus tribuit.

Pœna veteris Ecclesiæ in homicidas constituta.

2 CONCILIVM Epaunense tempore Gelasij primi celebratum, canone trigesimoprimo : De pœnitentia homicidarum, qui seculi leges euaserunt, hoc summa reuerentia de eis inter eos placuit obseruari, quod Ancyritani Canones decreuerunt.

3 CONCILIVM Triburiense canone quinquagesimoquarto : De his qui voluntariè homicidium fecerint, Ancyrano sancto concilio capite * vigesimoprimo legitur : Vt pœnitentiæ quidem iugiter se submittant : perfectionem verò, id est, communionis CHRISTI gratiam, circa exitum consequantur. Instituta canonica & sanctorum Patrum decreta, nostro & omnium orthodoxorum iudicio, inuiolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui pastores CHRISTI ouium sumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & vtile videtur, vt his qui voluntariè homicidium fecerint, authoritate synodali & iudicio generali & modum castigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonstremus: nè prolixum tempus pœnitentiæ, generet fastidium negligentibus : sed cursùm exercitatis, accrescat opus salutis.

* secundùm edit. veterẽ.

Relaxatio pœnæ homicidarum.

4 ET canone quinquagesimoquinto : Si quis sponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingressu Ecclesiæ arceatur. Et nihil manducet illis quadraginta diebus, præter solum panem & salem, neque bibat nisi puram aquam. Nudis pedibus incedat. Lineis non induatur vestibus, nisi tantùm femoralibus. Secularia arma nõ portet. Nullo vehiculo vtatur. Ad nullam fœminam, nec ad propriam vxorem, his diebus misceatur. Nullam communionem illis quadraginta diebus cum alijs Christianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo vel potu aut vllis rebus. Si verò sint aliqui vitæ suæ insidiatores, vt præ illis non possit dignè pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donèc ab Episcopo proprio pax ei ab illis sit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus sit, vt non possit ritè ieiunare, adhibeatur ei misericordia, quo-

Pœnitentia eorum qui voluntariè perpetrarunt homicidium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quousq; conualescat, & tunc demùm pœniteat. Si verò longo tempore eadem sit occupatus infirmitate, ad Episcopum pertinebit, vt prudenter pertractet, quomodò infirmum peccatorem curare disponat: quia, vt Gregorius pastorali commemorat libro, Occultiora sunt vulnera mentium, quàm corporum: & * ars est artium, regimen animarum.

* parte 1. cap. 1.

Abstinentia homicidæ annua qualis.

5 ET canone quinquagesimosexto: Post illos quadraginta dies, vnum annum integrum ab introitu Ecclesiæ suspendatur. Et abstineat se à carne & caseo, à vino & medone ac mellita ceruisia, nisi Dominicis diebus & festis, qui per illum Episcopatum publicè celebrantur apud cunctum populum: & nisi vel in hoste, aut in aliquo magno sit itinere, vel longè aut diù ad Dominicam curtem, vel si infirmitate detentus sit: tunc licitum sit ei, tertiam feriam & quintam atque Sabbatum redimere vno denario, vel precio denarij, siue tres pauperes pro nomine Domini pascendo: ità duntaxàt, vt vel carne, vel vino, vel medone, id est, de tribus vna re vtatur, non omnibus vescatur. Postquàm autem de itinere domum reuertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, sed statuto modo pœniteat. Completo verò vnius eiusdemq; anni curriculo, ità castigatus ritè & ordinabiliter more pœnitentium, introducatur in Ecclesiam.

6 ITEM canone quinquagesimoseptimo: Secundum verò & tertium annum simili modo pœniteat: excepto, quòd prædictas tres ferias redimere ius habeat, vbicunquè est, siue in domo, siue in itinere. Cætera per omnia obseruet, vt in primo anno faciebat.

7 ET canone quinquagesimooctauo: Quartum enim annum & quintum, sextum & septimum, isto modo obseruet: Ieiunet autem his singulis tres quadragesimas: Vnam ante Paschа Domini, à caseo & pinguibus piscibus, à vino & medone & mellita ceruisia. Alteram ante natiuitatem S. Ioannis Baptistæ. Si verò desunt quadraginta dies ante natiuitatem, impleantur post natiuitatem. Tertiam quadragesimam ante natiuitatem Domini Saluatoris ieiunet, & abstineat se à carne & cæteris rebus prædictis: & in his quatuor annis, tertia feria & quinta ac sabbato, manducet & bibat quodcunque libeat. Et secundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarij precio redimere ius habeat. Sextam verò feriam cautè obseruet. His septem annis ritè expletis, reconcilietur, & more pœnitentium sacris altaribus & sanctæ communioni

Post septennem pœnitentiam homicida ad communionem admittitur.

nioni restituatur, atque perfectionem consequatur.

8 AMBROSIVS libro secundo de Cain & Abel, capite nono: Et benè ait, Vox sanguinis fratris tui clamat: non, frater clamat. Hoc innocentia & gratia germanitatis, etiam in ipsa morte seruat. Non accusat frater, nè videatur parricida. Non accusat vox ipsius, non anima eius: sed vox sanguinis accusat, quem ipse fudisti. Tuum te ergò facinus, non frater, accusat. Simul querela criminosa admitur. Non potest de alieno testimonio queri, qui crimen proprio facinore confitetur. Minor est sermo quàm factum: est tamen etiam terra testis, quæ cepit sanguinem. Et benè ait, Vox sanguinis fratris tui clamat de terra: non dixit, de fratris clamat corpore, sed de terra clamat. Etsi frater parcit, terra non parcit. Si frater tacet, terra cõdemnat. Ipsa est in te & testis, & iudex. Testis acrior, quæ adhuc parricidij tui sanguine madet. Iudex asperior, quæ tanto scelere coinquinata est, vt aperiret os suum, & reciperet sanguinem fratris tui de manu tua.

Gene. 4. Quomodò vox sanguinis clamare dicitur.

De terra clamare.

9 AVGVSTINVS libro vigesimosecundo contra Faustum Manichæum, capite septuagesimo: Hinc erat etiam illud Petri, cùm euaginato gladio volens defendere Dominum, aurem persecutoris abscidit, quod factum Dominus satis minaciter cohibuit, dicens: Reconde gladium: qui enim gladio vsus fuerit, gladio cadet. Ille autem vtitur gladio, qui nulla superiori ac legitima potestate vel iubente vel concedente, in sanguinem alicuius armatur. Nam vtiquè Dominus iusserat, vt ferrum discipuli eius ferrent: sed non iusserat, vt ferirent.

Matth. 26.

Quid sit accipere gladiũ.

III

Quid verò de Sodomitico peccato, eiusq; punitione scriptum extat?

A *Homines Sodomitæ*, inquit [a] Scriptura, *pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis.* Nefandum hoc & flagitiosum peccatum [b] Petrus & [c] Paulus coarguunt: tum natura ipsa execratur: Scriptura verò tanti flagitij magnitudinem his etiam ver-

[a] Gen 13 e
[b] 2 Petr 2 h. e
[c] Rom. 1 d
1. Tim. 1 h
Ephe. 5 b e
Iudic. 19 e
f 20 g

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis declarat: [d] *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis.* Vndè ad Loth iustum, & ab infandis [e] Sodomitarum stupris maiorem in modum abhorrentem, sic angeli loquuntur: [f] *Delebimus locum istum, eò quòd increuerit clamor eorum coram Domino, qui misit nos, vt perdamus illos.* [g] *Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cælo, & subuertit ciuitates has, & omnem circà regionem.* Neque tacet Scriptura causas, quæ ad hoc pergraue peccatum Sodomitas impulerunt, & alios itidèm permouere possunt. Sic enim legimus apud [h] Ezechielem: *Eccè hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & ocium ipsius & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant.*

d Genes. 18. c

e 2. Petr. 2. c

f Genes. 19. c

g Ibidèm d & Sapien. 10. b Deut. 29. d Iudæ b Genes. 13. b Vide Greg. 14. moral. c. 10 Aug. l. 16 de ciuit. Dei ca. 30. Tertul. in Apologetico aduersùs gentes ca. 39.

h Ezech. 16. f

B Huic autem flagitio nunquàm satìs execrando sunt obnoxij, qui diuinam, immò & naturalem legem in Leuitico scriptam, violare non verentur. Ea sic habet: [a] *Cum masculo non commiscearis coitu fœmineo, quia abominatio est. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo.* Quod si fiat, terram ipsam tam tetris ac nefandis libidinibus pollui, ac iram diuinam aduersùs populum maiorem in modum concitari, tum crimen [b] mortis supplicio expiandum esse, eodem [c] loco monemur.

a Leuit 18. c Deut. 27. d Vide Chrys. hó. 4 in epist. ad Rom. Tertul. in lib. de pudicitia Aug. lib. 3. Confess. c. 8. & ep. 109.

b l. Cùm vir nubit. Cod ad legem Iul. de adul..

Vndè

Vndè Paulus non semèl etiam arguit masculorum [d] concubitores: damnat prætereà immundos atque molles. E quibus vnus erat Onan [e] Iudæ filius, qui præsentem Dei vltionem effugere non potuit, quòd in terram semen funderet, peiorque bestijs, naturæ honestatem ac ordinem vellet perrumpere.

c Leui. 20. b & Exod. 22. c Ioel. 3. a

d 1. Cor. 6. b Rom. 1. d 1. Tim. 1. b Galat. 5. d

e Genes. 38. b Hieron. in cap. 5. epist. ad Ephes.

SCRIPTVRAE.

GENESIS decimotertio: Homines autem Sodomitæ &c. vt in textu.

POSTERIORIS Petri secundo: Et ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, euersione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt, ponens: & iustum Loth oppressum à nefandorum iniuria ac luxuriosa conuersatione eripuit. adspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij reseruare cruciandos &c.

AD Romanos primo: Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis) qui commutauerunt veritatem DEI in mendacium: et coluerunt et seruiérunt creaturæ potiùs quàm creatori, qui est benedictus in secula. Amen. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vsum, in eum vsum qui est contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali vsu fœminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicèm, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem (quam oportuit) erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt DEVM habere in notitia, tradidit illos DEVS in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt: repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c.

PRIORIS ad Timotheum primo: Lex iusto non est posita, sed iniustis, et non subditis, impijs et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, etcæt. fornicarijs, masculorum concubitoribus etcæt. Et si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur.

AD Ephesios quinto: Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi et DEI. Nemo vos seducat inanibus verbis. propter hæc enim venit ira DEI in filios diffidentię. Quę in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere.

IVDICVM decimonono: Illis epulantibus, & post laborem itineris cibo et potu reficientibus corpora, venerunt viri ciuitatis illius filij Belial, id est, absque iugo, et circundantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domûs, atque dicentes, Educ virum qui ingressus est domum tuam, vt abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia: habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam: educam eas ad vos, vt humilietis eas, et vestram libidinem compleatis: tantùm, obsecro, nè scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquiescere sermonibus illius &c.

ET

ET capite vigesimo: Et sic factum est vt omnes qui ceciderant de Beniamin in diuersis locis, essent vigintiquinq; millia, pugnatores ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero Beniamin, qui euadere potuerunt & fugere in solitudinem, sexcenti viri: sederuntque in petra Remmon mensibus quatuor. Regressi autè filij Israel, omnes reliquias ciuitatis à viris vsque ad iumenta gladio percusserunt, cunctasque vrbes & viculos Beniamin vorax flamma consumpsit.

GENESIS decimooctauo: Clamor Sodomorum &c. vt in textu.

POSTERIORIS Petri secundo, vt suprà.

GENESIS decimonono: Delebimus locum istum &c. vt in textu.

SAPIENTIAE decimo: Sapientia iustum à pereuntibus impijs liberauit fugientem, descendente igne in Pentapolim: quibus in testimonium nequitiæ fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim prætereuntes, nõ tantùm in hoc lapsi sunt vt ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, vt in his quæ peccauerunt, nec latére potuissent.

DEVTERONOMII vigesimonono: Dicetque sequens generatio, & filij qui nascentur deincèps, & peregrini qui de longè venerint, videntes plagas terræ illius, & infirmitates quibus eam afflixerit Dominus, sulphure et solis ardore comburens, ità vt vltrà non seratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum subuersionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ et Seboim, quas subuertit Dominus in ira et in furore suo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In epistola Catholica Iudæ Apostoli: Sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinêtes. Similiter et hi carnem quidem maculant &c.

Genesis decimotertio: Eleuatis itaque Loth oculis vidit omnem circà regionem Iordanis, quæ vniuersa irrigabatur antequàm subuerteret Dominus Sodomã & Gomorrham, sicut paradisus Domini, et sicut Aegyptus venientibus in Segor.

Ezechielis decimosexto: Eccè hæc fuit etc. vt in textu.

Levitici decimooctauo: Cum masculo etc. vt in textu. Mulier non succumbet iumento, nec miscebitur ei: quia scelus est. Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt vniuersæ gentes, quas ego eijciam ante conspectum vestrum, et quibus polluta est terra: cuius ego scelera visitabo, vt euomat habitatores suos.

Deuteronomii vigesimoseptimo: Maledictus qui dormit cum omni iumento. Et dicet omnis populus, Amen.

Levitici vigesimo: Qui dormierit cum masculo coitu fœmineo, vterque operatus est nefas: morte moriantur: sit sanguis eorum super eos. Qui cum iumento et pecore coierit, morte moriatur: pecus quoquè occidite. Mulier quæ succubuerit cuilibet iumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos. Et paulò pòst: Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt: et abominatus sum eas.

Ex-

Exodi vigesimosecundo: Qui coierit cum iumento, morte moriatur.

Ioelis tertio: Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat: & disceptabo cum eis ibi super populo meo, & hæreditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, & terram meam diuiserunt. Et super populum meum miserunt sortem: & posuerunt puerum in prostibulum, & puellam vendiderunt pro vino vt biberent.

Prioris ad Corinthios sexto: An nescitis quia iniqui regnum DEI non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, &c. regnum Dei possidebunt.

Ad Romanos, & prioris ad Timotheum primo, vt suprà.

Ad Galatas quinto: Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &cæt. Et his similia: quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum DEI non consequentur.

Genesis trigesimooctauo: Dixit Iudas ad Onan filium suum: Ingredere ad vxorem fratris tui, & sociare illi, vt suscites semen fratri tuo. Ille sciens non nasci sibi filios, introiens ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram: nè liberi, fratris nomine nascerentur. Et idcircò percussit eum Dominus, eô quòd rem detestabilem faceret.

PATRES.

1 A GREGORIVS libro decimoquarto Moralium in Iob, capite decimo: Quia per sulphur fœtor carnis accipitur, ipsa sacri eloquij historia testatur, quæ contra Sodomam ignem & sulphur pluisse Dominum narrat. Qui cùm carnis eius scelera punire decre- Gene. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pœna Sodomorum accommodata fuit peccato eorũ.

decreuisset, in ipsa qualitate vltionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe fœtorem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad peruersa desideria ex carnis fœtore arserant, dignum fuit vt simul igne & sulphure perirent : quatenùs ex iusta pœna discerent, ex iniusto desiderio quid fecissent.

Gene. 19.

2 AVGVSTINVS libro decimosexto de ciuitate DEI, capite trigesimo : Post hanc promissionem liberato de Sodomis Lot, & veniente igneo imbre de cælo, tota illa regio impiæ ciuitatis in cinerem versa est, vbi stupra in masculos, in tantam consuetudinem conualuerant, quantam leges solent aliorum factorum præbere licentiam. Verùm & hoc eorum supplicium, specimen futuri iudicij diuini fuit. Nam ad quid pertinet, quòd prohibiti sunt qui liberabantur ab angelis, retrò respicere, nisi quia non est animo redeũdum ad veterem vitam, qua per gratiam regenerationis exuimur, si vltimum iudiciũ euadere cogitamus? Deniq; vxor Lot, vbi respexit, remansit: & in salem conuersa, hominibus fidelibus quoddam præstitit condimentum, quò sapiant aliquid, vndè illud caueatur exemplum.

Suppliciũ Sodomorũ, specimen diuini iudicij fuit

3 TERTVLLIANVS in apologetico aduersùs Gentes, capite trigesimonono: Nondùm Iudæum ab Aegypto examen Palæstina susceperat, nec iam illic Christianæ sectæ origo consederat, cùm regiones ac fines eius Sodoma & Gomorrha igneus imber exusit. Olet adhuc incendio terra, & si qua illic arborum poma oriantur oculis tenus, cæterùm contacta cinerescunt.

Tertulliani tempore quæ fuerit facies terræ Sodomorum.

4 B CHRYSOSTOMVS homilia quarta in epistolam ad Romanos, de masculorum concubitoribus loquens: Hos equidem ijs etiam, qui sibjpsi mortem consciscunt, deteriores esse affirmo : præstiterit enim mori, quàm tanta contumelia accepta viuere. nam qui se ipse interimit, is animam à corpore dissociat : at hic animam vnà cum corpore perdit. Quodcunque porrò delictum nominaueris, nullum huic peccato par dixeris : quia si facta sua sentirent qui patiuntur, sexcentas vtiquè mortes obiërint, vt nè hoc paterentur : neque enim est, neque inquam est hac iniuria alia vlla nec grauior, nec rationis minùs habens. Nam si de scortatione Paulus differens dixit, peccatum omne, quodcunque commiserit homo, extra corpus esse, qui autem scortatur, eum in proprium corpus delinquere: quid de insania hac dixerimus, quæ ipsa tanto est scortatione deterior, quantum ne verbis quidem exprimere licet ? Neque enim hoc solùm dico, quòd fœmina effectus

Masculorum concubitores sunt deteriores homicidis

Peccatũ grauissimum.

1. Cor. 6.

Insania.

sis, sed quòd perdideris ipsum hoc, nimirùm virum esse, & quòd neque in hanc transieris naturam, neque quam haberes assueueraueris, sed communis vtriusque effectus sis proditor, dignus quem tum viri, tum fœminæ lapidibus à se exigant, tanquàm qui vtrunque genus iniuria affeceris. Et paulò pòst : Quisquis scortum se facit, hoc nihil esse queat inutilius. neque enim anima solùm, verùm & corpus eius, qui hæc patrat, infame est, ac certè dignum quod vndequaquè exterminetur : quot tandèm, obsecro, gehennæ his plectendis, sufficerint? Quòd si audito gehennæ nomine, irrides, ac fidem non habes : illum ignem recordare Sodomorum. Vidimus enim, vidimus & in præsenti quoquè vita, gehennæ effigiem : quandoquidem enim multi futuri erant, qui ijs fidem minimè habituri essent, quæ post resurrectionem futura sunt, nunc quum ijdem audiant, esse ignem inextinguibilem, à rebus præsentibus illos Deus erudiuit : tale est igitur Sodomorum incendium, & vastatio illa : id quod sciunt ij, qui ad ea loca profecti, plagam illam diuinam, ac cælestium fulminum opus oculis subiecêre. Cogitato quàm graue illud sit peccatum, vt quod ipsam gehennam etiam ante tempus existere coëgerit. Nam posteaquàm permulti verba despicerent, illis DEVS per ipsa demùm opera, gehennæ effigiem ostendit, noua quadam ratione : erat enim præter omnium opinionem pluuia illa, quoniam quidem & præter naturam ipsa coitio : atque ea quidem pluuia terram exusit, quoniam & illorum animos desiderium, ob quod pluuia eadem ferebatur contrà quàm solita ista ac quotidiana ferri soleat : Neque enim non excitabat modò terræ vterum ad fructuum generationem, sed & ad seminum susceptionem, inutilem efficiebat. Talis enim erat ipsa Sodomorum coitio, eiuscemodi corpus inutilius reddens. Quid enim viro corpus suum meretricio more prostituente abominabilius? quid autem scelestius? O insaniam, ô stupiditatem. Vndè, malùm, hæc debacchata est concupiscentia, humanam naturam hostium incommodis, atque adeò tanto grauioribus afficiens, quanto anima corpore præstantior est? O vos & brutis insipientiores, & canibus impudentiores : nusquàm enim huiusmodi congressus apud illos, sed agnoscit proprios terminos natura. Vos autem genus vestrum infamius brutorũ genere effecistis, & in his, quæ dico, iniurij, & per vos inuicèm iniurij. Vndè igitur mala hæc enata sunt? à delicijs, à DEI ignoratione. Quum enim excesserit quis Dei timorem, protinùs bona omnia pessùm eunt.

Ignis Sodomorum, effigies gehẽnæ.

Canibus impudentiores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 TERTVLLIANVS in libro de pudicitia: Reliquas autem libidinum furias impias in corpora & in sexus vltra iura naturæ, non modò limine, verùm omni Ecclesiæ tecto submouemus, quia non sunt delicta, sed monstra.

Non sunt delicta, sed monstra.

3 AVGVSTINVS libro tertio Confessionum, capite octauo: Itaque flagitia quæ sunt contra naturam, vbiquè ac semper detestanda atque punienda sunt, qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ si omnes gentes facerẽt, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur, quæ non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cũ Deo nobis esse debet, cùm eadem natura, cuius ille author est, libidinis peruersitate polluitur.

Vitia contra naturã, semper detestanda ac punienda.

4 IDEM in epistola centesimanona ad monachas: Non carnalis, sed spiritalis inter vos debet esse dilectio. Nam quæ faciunt pudoris immemores, etiam fœminis fœminæ iocando turpiter & ludendo, non solùm à viduis & intactis ancillis Christi in sancto proposito constitutis, sed omninò nec à mulieribus nuptis, nec à virginibus sunt facienda nupturis.

5 IN Codice Iustiniani, libro nono, titulo nono: Ad legem Iuliam de adulterijs & stupro, lege trigesimaprima Constantij & Constantis Imperatorum: Cùm vir nubit, in fœmina viros paritura quid cupiatur, vbi sexus perdidit locum? vbi scelus est id, quod non proficit scire? vbi Venus mutatur in alteram formam? vbi amor quæritur, nec videtur? Iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquisitis pœnis subdantur infames, qui sunt, vel qui futuri sunt rei.

Supplicio afficiendi.

6 HIERONYMVS in caput quintum epistolæ D. Pauli ad Ephesios: Nisi philosophorum quidam Cynicus extitisset, qui doceret omnem titillationem carnis, & fluxum seminis ex qualicunque attritu tactu'que venientem, in tempore non vitandum: & nonnulli sapientes seculi in hanc turpem & erubescendam hæresim consensissent, nunquàm sanctus Apostolus scribens ad Ephesios, ad fornicationẽ, etiam oẽm immũditiam copulâsset, & ad immunditiam iunxisset auaritiam: nõ hanc, qua pecuniã cupimus congregare: sed illã de qua suprà diximus, nè supergrediatur & auarus fraudet in negocio fratrem suum: quòd scilicet insatiabilis & inexpletus, per omnia turpitudinum genera lasciuiæq; discurrat.

De peccato mollitiei.

Quid scriptura de pauperum oppressione proponit?

Aduenam non contristabis, dicit Dominus, [a] *neque affliges eum: aduenæ enim & ipsi fuistis in terra Aegypti. Viduæ & pupillo non nocebitis: si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamq; vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli.* Quapropter Agyptij tot plagis [b] attriti, & cum suo Rege crudelissimoque tyranno Pharaone, qui ne à paruulis [c] quidem Hebræorum occidendis sibi temperauit, submersi [d] demùm fuêre, videlicet ob suam in Israëlitas plusquàm barbaricam immanitatem. *Vidi*, inquit [e] Dominus, *afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui, propter duritiam eorum qui præsunt operibus: & sciens dolorem eius descendi, vt liberem eum de manibus Aegyptiorum.* Hinc apud Esaiam quoq; interminatur Dominus: [f] *Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes, iniustitiam scripserunt: vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei: vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.* Et apud eundem Prophetam de inhumanis & iniquis Magistratibus extat hæc querimonia: *Principes tui infideles, socij furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad*

a Exod 22.d Deu.15 b 24.e Eccl 35.c Ierem 22.d & 22.a Malach. 3 22.Re.12.a b

b Exod.7.& deinceps.

c Exod.1.a

d Exod.14 f g

e Exod.3.b

f Esa.10.a Deut 27.e Iob.24.a Matth.23.b

g Esa.1.e Ierem.5.g Zach.7.c Psal.93.a Amos 5.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

h Esa. 3. c illos. Item *Populum*[h] *meum exactores sui spoliauerunt.* Nec dubium quin ciuitates & prouinciæ hoc execrando peccato, quod à tyrannicis Magistratibus perpetratur, in summum sæpè discrimen adducantur.

SCRIPTVRAE.

EXODI vigesimosecundo: Aduenam &c. vt in textu. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non vrgebis eum quasi exactor, nec vsuris opprimes. Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum quo operitur indumentum carnis eius, nec habet aliud in quo dormiat: si clamauerit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

DEVTERONOMII decimoquinto: Si vnus de fratribus tuis, qui moratur intrà portas ciuitatis tuæ in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem deuenerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Caue nè fortè subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo, Appropinquat septimus annus remissionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod postulat, mutuum commodare: nè clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè in eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, et in cunctis ad quæ manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, vt aperias manum tuam fratri tuo egeno, & pauperi qui tecum versatur in terra.

ET

ET capite vigesimoquarto: Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius vt pignus auferas, sed stabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum: vt dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, et habeas iustitiam coram Domino Deo tuo. Non peruertes iudicium aduenæ et pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum.

ECCLESIASTICI trigesimoquinto: Non accipiet Dominus personam in pauperem, et deprecationem læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitûs. Nónne lachrymæ viduæ ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? à maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor delectabitur in illis.

IEREMIAE vigesimoprimo: Domus Dauid, hæc dicit Dominus, iudicate manè iudicium, et eruite vi oppressum de manu calumniantis: nè fortè egrediatur vt ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.

ET capite vigesimosecûndo: Hæc dicit Dominus, facite iudicium et iustitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & aduenam, et pupillum, et viduã nolite contristare, neq; opprimatis iniquè, et sanguinem innocentem nè effundatis in loco isto. Si enim facientes feceritis verbum istud, ingredientur per portas domus huius reges sedentes de genere Dauid super thronũ eius, et ascendentes currus et equos, ipsi et serui, et populus eorum. Quòd si non audieritis verba hæc, in memetipso iuraui, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus hæc.

MALACHIAE tertio capite: Accedam ad vos in iudicio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ero testis velox maleficis et adulteris et periuris, et qui calumniantur mercedé mercenarij, et humiliant viduas et pupillos, et opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

SECVNDI Regum duodecimo: Misit ergò Dominus Nathan ad Dauid: qui cùm venisset ad eũ, dixit ei: Duo viri erãt in ciuitate vna, vnus diues, et alter pauper. Dives habebat oues et boues plurimos valdè, pauper autem nihil habebat omninò prẽter ouem vnam paruulam, quam emerat et nutriuerat, et quæ creuerat apud eum cum filijs eius simul, de pane illius comedens, et de calice eius bibens, et in sinu illius dormiens: eratq́ue illi sicut filia. Cùm autem peregrinus quidam venisset ad diuitem, parcens ille sumere de ouibus et de bobus suis, vt exhiberet conuiuium peregrino illi qui venerat ad se, tulit ouem viri pauperis, et præparauit cibos homini qui venerat ad se. Iratus autem indignatione Dauid aduersùs hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Viuit Dominus, quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum, eô quòd fecerit verbum istud, & nõ pepercerit.

Exodi septimo, & sequentibus, vt suprà de Obstinatione.

EXODI primo: Surrexit intereà rex nouus super Aegyptum qui ignorabat Ioseph, & ait ad populum suum: Eccè populus filiorum Israel multus, et fortior nobis est. Venite, sapienter opprimamus eum, nè fortè multiplicetur: et si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisq́ue nobis, egrediatur de terra. Præposuit itaque eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntq́ue vrbes tabernaculorum Pharaoni Phiton et Rameses. Quantoq́ue opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur & crescebant: oderantq́ue filios Israel Aegyptij, & af-

& affligebant, illudentes eis: Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorũ operibus duris luti et lateris, omniq́ue famulatu, quo in terræ operibus premebantur. Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum, quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis: Quandò obstetricabitis Hebræas, et partus tempus aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si fœmina, reseruate. Et post pauca: Præcepit ergò Pharao omni populo suo, dicens: Quicquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proijcite: quicquid fœminini, reseruate.

ET capite decimoquarto: Cùm extendisset Moyses manum contra mare, reuersum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusq́; Aegyptijs occurrerũt aquæ, et inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Reuersęq́; sunt aquę, et operuërunt currus et eqtes cuncti exercitus Pharaonis, q̃ sequentes, ingressi fuerant mare: nec vnus qdem supfuit ex eis.

ET capite tertio: Vidi afflictionem &c. vt in textu.

ESAIAE decimo: Væ qui condunt &cæ. vt in textu. Quid facietis in die visitationis, et calamitatis de longè venientis? Ad cuius confugietis auxilium? et vbi derelinquetis gloriam vestram, nè incuruemini sub vinculo, et cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta.

DEVTERONOMII vigesimoseptimo: Maledictus qui peruertit iudicium aduenę, pupilli, & viduę. Et dicet omnis populus, Amen.

IOB vigesimoquarto: Ab omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem nouerunt eum, ignorant dies illius. Alij terminos transtulerunt, diripuerunt greges, et pauerunt eos. Asinum pupillorum abegerunt, et abstulerunt pro pignore bouem viduæ. Subuerterunt pauperũ viam, & oppresse-

Universidad de Deusto
Biblioteca

oppreſſerunt pariter manſuetos terræ. Vim fecerunt deprędantes pupillos, & vulgum pauperem ſpoliauerunt. Nudis & incedentibus abſque veſtitu, et eſurientibus tulerunt ſpicas. Inter aceruos eorũ meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt. De ciuitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamauit, et Deus inultum abire non patitur.

Matthaei vigeſimotertio: Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarũ, orationes longas orantes. Propter hoc ampliùs accipietis iudiciũ.

Esaiae primo: Principes tui &c. vt in textu.

Ieremiae quinto: Incraſſati ſunt et impinguati: et prætĕriĕrunt ſermones meos peſſimè. Cauſam viduæ non iudicauerunt, cauſam pupilli non direxerunt, et iudicium pauperum non iudicauerunt. Nunquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem huiuſcemodi non vlciſcetur anima mea?

Zachariae ſeptimo: Et factum eſt verbum Domini ad Zachariam, dicẽs: Iudicium verum iudicate, et miſericordiã et miſerationes facite vnuſquiſq; cum fratre ſuo. Et viduam et pupillum, et aduenam, et pauperem nolite calumniari: et malum vir fratri ſuo non cogitet in corde ſuo. Et noluerunt attendere, et auerterunt ſcapulam recedentes: et aures ſuas aggrauauerunt, nè audirent.

Psalmo nonageſimotertio: Vſquequò peccatores Domine, vſquequò peccatores gloriabuntur? Populum tuum Domine humiliauerunt, et hæreditatem tuam vexauerunt. Viduam et aduenam interfecerunt, et pupillos occiderunt. Et dixerunt, Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Intelligite inſipientes in populo, et ſtulti aliquandò ſapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculũ, non conſiderat?

Amos quinto: Idcircò, pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiſſimas, & non bibetis vinum earum. Quia cognoui multa ſcelera veſtra, & fortia peccata veſtra: hoſtes iuſti accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta.

Esaiae tertio: Populum meum exactores ſui ſpoliauerunt. Dominus ad iudiciũ veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus eius: vos enim depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in domo veſtra. Quarè atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

V

Quid poſtremò ſcriptura docet de mercede operarijs retenta vel imminuta?

A Apvd Iacobum Apoſtolũ legimus, quàm is grauiter diuitibus exprobret crudelem tenacitatem, ſummamque in defraudandis operarijs iniquitatem. [a] *Eccè merces*, inquit, *operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorũ in aures Domini Sabaoth introiuit.* Eccleſiaſticus [b] verò in hunc modum: *Panis egentium*, ait, *vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt. Qui auſert in ſudore panẽ, quaſi qui occidit proximũ ſuum. Qui effundit ſanguinẽ, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt.* [a] Iacob. 5. a [b] Eccl 34. d 7. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

B Itaque lege diuina sancitum est, [c] *Nō negabis mercedem indigētis & pauperis fratris tui, siue aduenæ, qui tecum moratur in terra, & intrà portas tuas est: sed eadem die reddes ei preciū laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: nè clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatū.*

c Deut. 24.c
Leu. 19.c
Tob. 4.c
Mala. 3.a

SCRIPTVRAE.

IACOBI quinto: Eccè merces &c. vt in textu.

ECCLESIASTICI trigesimoquarto: Panis egentium etc. vt in textu.

ET capite septimo: Non lædas seruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam suam. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

DEVTERONOMII vigesimoquarto: Nō negabis etc. vt in textu.

LEVITICI decimonono: Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsq; manè.

TOBIAE quarto: Quicunq; tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, & merces mercenarij tui apud te omninò non remaneat.

MALACHIAE tertio: Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficis & adulteris, & periuris, & qui calumniantur mercedem mercenarij, & humiliant viduas & pupillos, & opprimunt peregrinum, nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.

VI.

VI

Quò referenda est omnis hæc de peccatis tractatio, & quis illius vsus?

A HAEC tractatio ad priorem spectat Christianæ Iustitiæ partem, quæ in malis cognoscēdis & fugiendis est posita. Vsus autem ac fructus tractationis est, ea quæ verè mala, Deo contraria, hominibus pernicioſa sunt, ritè discernere, discreta, prsùs cauere, & si quid horum admissum sit, sedulò expiare.

B HINC etiàm discimus, quo modo sapiens à stulto, iustus ab impio differat. [a] *Sapiēs* enim *timet, & declinat à malo: Stultus verò trāsilit, & cōfidit.* [b] Nō enim *recipit stultus verba prudētiæ, nisi ea dixeris quæ versantur in corde eius*, teste Salomone, qui hoc etiā scriptū reliquit: [c] *Iustorum semita quasi lux splendēs, procedit & crescit vsque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa: nesciūt vbi corruant.* Pleriq; certè peccata quæ indicauimus, pnicioſas illas animorum pestes, turpiter [d] ignorant: alij vt nôrint maximè, non fugiunt tamen, neque detestantur. Pessimi verò illi sunt, qui peccati consuetudine [e] obduruerunt: de quorum genere dictum est illud: [f] *Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium*: Ea verò in-

a Pro. 14.b
b Pro. 18.a
c Pro. 4.c
d Auguſt. de gratia & lib. arb. ca. 3. & li. 3. de libe. arb. cap. 22. Bernar. epiſt. 77. ad Hugonem. Chryſo. homil. 26. in epiſ. ad Rom.
e Vide ſup. de obſtinatione & Augu. in Enchirid. cap. 80.
f Prou. 18. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

primis contemnit, quæ Christiana iustitia non solùm ad vitiorum obseruationem seu differentiam cognoscendam, sed etiàm ad eorum deuitationem & expiationem adhibendam postulat.

SCRIPTVRAE.

PROVERBIORVM decimoquarto, decimooctauo, & quarto capite, vt in textu.

PATRES.

Ignorãtia legis, diuinæ nõ excusat. Rom. 2.

1. B. AVGVSTINVS de gratia & libero arbitrio, capite tertio: Nec ipsi sine pœna erunt qui legem Dei nesciunt. Qui enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: qui autem in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Quod mihi non videtur Apostolus ita dixisse, tanquàm peius aliquid significauerit esse passuros qui legem nesciunt in peccatis suis, quàm illos qui sciunt. Peius enim videtur esse perire, quàm iudicari. Sed cùm hoc de gẽtibus & de Iudæis loqueretur, quia illi sine lege sunt, isti autem legem acceperunt: quis audeat dicere, Iudæos qui in lege peccant, nõ esse perituros, cùm in Christum non crediderunt, quandoquidem de illis dictum est, per legem iudicabuntur? Sine fide enim Christi nemo liberari potest, ac per hoc ità iudicabuntur vt pereant. Nam si peior est conditio nescientium, quàm scientium legem Dei, quomodo verum erit, quod dominus in Euangelio ait, Seruus qui nescit voluntatem domini sui, & facit digna plagis, vapulabit pauca: seruus autem qui scit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit multa. Eccè vbi ostendit grauiùs peccare hominẽ scientem quàm nescientem: nec tamen ideò confugiendum est ad ignorantiæ tenebras, vt in eis quisque requirat excusationẽ. Aliud est enim, nescisse: aliud, scire noluisse. Voluntas quippe in eo arguitur, de quo dicitur, Noluit intelligere vt benè ageret. Sed & illa ignorantia quæ non est eorum, qui scire nolunt, sed eorum qui tãquàm simpliciter nesciunt, neminem sic excusat, vt sempiterno igne non ardeat: si propterea non credidit, quia nõ audiuit omninõ quod crederet, sed fortasis vt mitiùs ardeat: nõ enim sine causa

Luc. 12.

Aliud est nescisse, aliud scire noluisse. Psal. 35.

dictum, Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt. Et illud quod ait Apostolus, Cùm venerit in flamma ignis dare vindictam in eos, qui ignorant Deum. Veruntamen vt habeamus & ipsam scientiam, nè dicat vnusquisque, nesciui, non audiui, nõ intellexi, volũtas conuertitur humana vbi dicitur, Nolite esse sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: quanuis peior appareat de quo dictum est, Verbis non emendabitur seruus durus: si enim & intellexerit, non obaudiet. Quandò autem dicit homo, Non possum facere quod præcipitur, quoniam concupiscentia mea vincor: iam quidem de ignorãtia non habet excusatiõem, nec Deum causatur in corde suo, sed malum suum in se cognoscit & dolet: cui tamen dicit Apostolus, Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Et vtiq; cui dicitur, Noli vinci, arbitrium sine dubio voluntatis eius cõuenitur: velle enim & nolle, *propriæ voluntatis est.

Psal. 78. 2. Thess. 1.

Psal. 31.

Prouer. 29.

Rom. 2.

*proprie

2 IDEM libro tertio de libero arbitrio, capite vigesimosecundo: Non enim quod naturaliter nescit, & naturaliter non potest, hoc animæ deputatur in reatũ: sed quod scire nõ studuit, & quòd dignam facilitati comparandæ ad rectè faciendũ operã non dedit.

3 BERNARDVS epistola septuagesimaseptima ad Hugonem de sancto Victore: Is forsitan qui asserit non posse peccari p ignorantiam, nunquàm pro suis ignorantijs deprecatur, sed potius pphetam irrideat deprecantem & dicentem: Delicta iuuẽtutis meæ & ignorantias meas nè memineris. Forsitan & reprehendet Deum exigentem pro peccato ignorantiæ satisfactionem. Loquitur enim in Leuitico ad Moysen, dicẽs: Anima si peccauerit per ignorantiam, feceritq; vnum ex his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationemq; peccati. Et rursùm: Qui orabit pro eo quod nesciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit in Domino. Si ignorantia nunquàm peccatum est, cur dictum est in epistola ad Hebræos, quia in secundo tabernaculo semèl in anno solus pontifex intraret non sine sanguine, quem offerret pro sua & populi ignorantia? Si peccatum ignorantiæ nullũ est, non ergò peccauit Saulus quod persecutus est Ecclesiam Dei, quoniam quidem ignorans hoc fecit, manẽs in incredulitate. Benè itaq; faciebat quòd erat blasphemus & persecutor, & contumeliosus, quòd erat spirans minarum & cædis in discipulos Domini, in hoc ipso quippe abũdanter emu-

Per ignorantiam etiã peccari. Psal. 24.

Leuit 4.

Ibidem

Heb. 9.

1. Tim 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gal.1. 1.Tim.1. lator existens paternarum suarum traditionum. Non ergò debuit dicere, misericordiam consequutus sum: sed, mercedē recepi, qppe quem ignorantia à peccato reddebat immunē, insupèr & æmulatio remunerabilem iudicabat. Si cum, inquam, ignorantia nunq̄ peccatur, quid ergò causamur aduersùs occisores Apostolorum, quoniam quidem non solùm malum esse nesciērunt interficere illos, sed insupèr quoq; id faciendo arbitrati sunt obsequium se prę-

Ioann.16. Luc.23. stare Deo? Sed & frustrà in cruce Saluator pro suis orabat crucifixoribus, quippe nescientibus (ipso teste) quid facerent, & ità nequaquàm peccantibns. Neq; enim fas est, vllatenùs suspicari mentitum fuisse Dominum IESVM, apertè perhibentem eos ignorare quid facerent: & si fortè de Apostolo dubitet quis, quòd carnō

2.Cor.2: suam æmulans, sicut homo mentiri potuit, vbi ait: Si enim cognouissent, nunq̄ Dominum gloriæ crucifixissent. Nunquid non ex his satis appáret, in quantis iaceat ignorantiæ tenebris, q ignorat peccari posse interdùm per ignorantiam?

CHRYSOSTOMVS homilia vigesimasexta in epistolā ad Romanos: Stadiū, præsens hæc vita est, & innumeros oculos, quos circunquaquè dirigamus, habere oportet: neq; putandum, ad Apologiam sufficere ignorantiā: erit enim, erit inquam, quādò & ignorantiæ pœnas dabimus, quandò scilicet & ipsa ignorantia veniam non habebit. Nam & Iudæi ignorârunt, sed ea ignorârunt quorum ignorantia veniam non meretur: & Græci ignorârunt, sed excusationem non habent. Quòd si ea ignoraueris q̄ sciri non possunt, prꝛter culpam eris: si verò q̄ scitu & possibilia sunt & facilia, extremas pœnas meritò dabis. Nisi enim vehementer pigri negligentesq; fuerimus, sed quæcunq; ad nos pertinent, simul attulerimus, & in his quæ ignoramus, manum porriget Deus, id quod & Philippensibus scribit Paulus: Et si quid aliter, inquit, sentitis, hoc quoq; vobis Deus reuelabit. Si verò nihil eorum quæ nostræ sunt potestatis, expedire voluērimus, neque illius potiemur auxilio.

Quæ ignorātia excusationem non habeat.

Deus adiuuat ignorantes, cum faciunt quod possunt. Philip.3.

DE PECCATORVM EXPIATIONE.

I

Quibus verò modis peccata expiantur?

A HIC

A Hîc inprimis est extra controuersiam, Christum nobis esse [a] propitiatorem, & illum Dei [b] agnum, qui tollit peccata mundi, quique solus remissiōem peccatorum nobis potuerit promereri, & purgationem eorum facere.

Concil. Trident. sess 5. can. 3. & sess. 6. cap 2. & 7.
a Rom. 3. d 1. Ioan. 2. a 4. b 1. e
b Ioann. 1. d Matt. 1. d 1. Co. 1. d 1. Tim 2. a Heb. 1. a 9. c Act 4. b

B DEINDE certum est, Deum fide purificare corda, vt Petrus [c] inqt, quòd citra fidē (humanæ salutis ostium ac fundamentum) nullus peccatorum remissionem aut expiatiōem cōsequi aut sperare possit. Fide vero [d] destituuntur, qui cum Ecclesiæ fide non consentientes, vana quadam [e] fiducia peccati remissionem & iustificationis gratiam propter Christum sibi alijsq; pollicentur

c Act. 15. b Heb. 11. a b Gal. 2. c 3. a Rom. 3. d Luc. 7. g Ephes. 2. b Tridē. sess. 6. ca. 8.
d Augu. tract. 67. in Ioann. Leo ser. 4 de Natiu. Dom.
e Vide sup. de præsumptione.

C QVI verò in ecclesiæ fide & eius vnitate persistentes, à peccatis cupiūt liberari, multos illi modos [f] ad peccatorum suorum expiationem in Scriptura propositos habēt, inter quos principem tenet locū Pœnitentiæ Sacramentum, quo neglecto, [g] frustrà de reliquis lethalium peccatorum remedijs adhibendis agitur. Hoc enim vt prę-sens, ità necessariū pharmacū Christus animarum medicus instituit, contra omnem peccati lepram valiturum, idq; commendans dixit sacerdotibus: [h] *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

f Cyrill. lib 2. in Leuit. Augu lib 2. cont Cresc. ca. 12. Chrysost. concione 4. de Lazaro in fin. & hō. 6. in Ioā. I.
g Vide sup. de Sacram pœnitent.
h Ioan. 20. a

D Se-

Universidad de Deusto
Biblioteca

II. D SECVNDÒ purgantur & expiantur eleemosyna: quia scriptum est, [a] *Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Monet igitur Propheta: [b] *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.*

a Tob. 4.b 12.b Eccl 3. b d Prou.15. b 25.d 16 a Luc. 11.f b Dan 4.e Esa. 1.c Heb 13. c Vide inferiùs de eleemosyna.

III. E TERTIÒ remittûtur peccata, dum quantunuis læsi, fratri offensam cõdonamus, dicẽte Domino: [c] *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater cælestis delicta vestra.*

c Matt.6.b Luc.6.c Marc. 11.c Eccl 28.a

IIII. F. QVARTÒ idem fit, cùm peccãtem fratrem corripiendo emendamus ac lucrifacimus, sicutì scriptum est: [d] *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.*

d Iaco.5.d

V. G QVINTÒ huc pertinet abundantia syncerę charitatis, ad impetranda & conficienda bona omnia præpotentis: ob quam de Magdalena dicitur: [e] *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm.* [f] *Charitas* enim *operit multitudinẽ peccatorũ.*

e Luc.7.g

f Pro. 10.b & 1.Pet. 4.b

H SEXTÒ ad idem valet [g] contriti cordis sacrificium, quod nunquàm despicit Deus, & humilis cognitio suî, confessioq; peccatorum. [h] Respicit enim Dominus in orationem humilium, & non despicit preces eorum. Vt hinc etiã Dauid de seipso testetur: [a] *Dixi, confitebor aduersùm me iniustitiã me-*

g Psal. 50 d Luc. 18 c Matt. 18 d Eccl 21. a

h Psal. 101. c

a Psalm. 31.b

meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Ac Ioannes generatìm omnibus verè confitentibus hanc gratiam pollicetur: [a] *Si confiteamur*, inquit, *peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Igitur [b] Niniuitæ cùm humilitatis & pœnitentiæ operibus sedulò insisterent, præsentem Dei iram placauerunt, & iamiam imminens vrbi ac patriæ exitium auerterunt. Quarè de illis sic scriptum legimus [c] *Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitia quã locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit.*

a 1.Ioan. 1.d

b Ionæ 3.b e Matt. 12.d Luc. 11. d 3.Reg. 21.g Sap 11.d Cyp.li.1. epi. 8.& li. 4. epi. 4.& lib 5. epist.5.

c Ionæ 3. d Num.25. c d Psal.105.e

I. SIC demùm Scriptura teste discimus, his [d] alijsq; modis & officijs, veræ pietatis Christi gratia editis, hoc effici, vt credẽtium & pœnitẽtium in Ecclesia, sicut diximus, peccata expientur. Eoque spectãs Apostolus, monet: [e] *Has habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamẽto carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Nec minùs grauiter Iacobus: *Emundate*, [f] inquit, *manus peccatores, & purificate corda, duplices animo. Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem. Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.* Etenim nõ sufficit mores in melius cõmutare & à factis malis recedere, vt Augustini verbis [g] iterùm vtamur, nisi

d Prou. 10 a Actu. 8 d 2.Cor. 7.e

e 2.Cor. 7.a 2.Tim. 2.d

f Isc. 4.e Ezech. 18.f

g Hom. 50. ex 50. cap. 15. Et in Enchir.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca 7. & Cyprian de lapsis in fine. & alij vt suprà de satisfact.

nisi etiã de ijs q̃ facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorẽ, per humilitatis gemitũ, per cõtriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis.

a Serm 41. de Sanctis.

KALIOQVIN quisquis de peccatis lethalib⁹ in se aliqua dominari cognouerit, vt idem a Augustinus est author, nisi dignè se emẽdauerit, & si habuerit spatiũ, lõgo tẽpore pœnitentiã egerit, et largas eleemosynas erogauerit, & à peccatis ipsis abstinuerit, illo trãsitorio igne, de quo dixit b Apostolus, purgari non poterit, sed æterna illũ flãma sine vllo remedio cruciabit. Nõ em̃ capitalia post hãc vitã, sed minuta peccata purgãtur expiãturq̃;

b 1. Cor 3. c Idem Augu hom 16 ex. 50 In enchir. c. 67 Item de fide & operibus. cap. 16. & quæst. 1. ad Dulcitiũ.

SCRIPTVRAE.

AD Romanos tertio: Iustificati gratis p̃ gratiã ipsius, p̃ redemptionem q̃ est in Christo IESV, quẽ p̃posuit Deus p̃pitiatorem, per fidẽ in sanguine ipsius, ad ostensionẽ iustitiæ suæ, p̃pter remissionẽ p̃cedentium delictorum in sustentatione Dei, ad ostensionẽ iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide IESV Christi. Vbi est ergò gloriatio tua? Exclusa est. Per quã legem? factorũ? Nõ, sed per legẽ fidei. Arbitramur enim iustificari hominẽ per fidẽ sine operibus legis.

PRIMAE Ioannis secundo: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christũ iustũ: & ipse est p̃pitiatio pro peccatis nostris: nõ pro nostris autem tãtùm, sed etiàm pro totius mundi.

ET capite quarto: In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos, & misit filiITEM

ITEM capite primo eiusdẽ epistolæ: Si aũt in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatẽ habem⁹ ad inuicẽ, & sanguis IESV Christi filij ei⁹ emũdat nos ab oñi peccato.

IOANNIS primo: Altera die vidit Ioãnes IESVM venientẽ ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce q̃ tollit peccata mundi.

MATTHAEI primo: Pariet aũt filiũ, & vocabis nomẽ eius IESVM. Ipse enim saluũ faciet populũ suũ à peccatis eorum.

PRIORIS ad Corinthios primo: Ex ipso autẽ vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à DEO & iustitia & sanctificatio & redemptio, vt quemadmodùm scriptũ est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

PRIORIS ad Timotheum secundo: Vnus enim DEVS, vnus & mediator Dei & hominum homo Christus IESVS: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus: cuius testimonium temporibus suis confirmatum est.

AD Hebræos primo: Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansq̃; omnia verbo virtutis suæ, purgationnm peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.

ET capite nono: Christus autem assistens pontifex futurorum bonorũ, p amplius & pfectius tabernaculum non manufactũ, id est, nõ huius creationis: neq; p sanguinẽ hircorum aut vitulorũ, sed p p̃prium sanguinẽ introiuit semèl in sancta, æterna redemptiõe inuenta. Si enim sanguis hircorũ & taurorũ & cinis vitulæ adspersus, inquinatos sanctificat ad emundationẽ carnis: quãto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctũ semetipsum obtulit immaculatum DEO, emundauit conscientiã nostrã ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?

ACTORVM quarto: Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli: & non

Universidad de Deusto
Biblioteca

est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

B Et capite decimoquinto: Cùm autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere. Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

Ad Hebræos vndecimo: Est autē fides sperandarū substantia rerum, argumentum non apparentiū. Sine fide autē impossibile est placere Deo.

Ad Galatas secundo: Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem IESV Christi: & nos in Christo IESV credimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.

Et capite tertio: Prouidens autem scriptura, quia ex fide iustificat gentes DEVS, prænunciauit Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes gentes.

Ad Romanos tertio, vt suprà.

Lvcae septimo: Dixit autem ad mulierem: Fides tua te saluam fecit, vade in pace.

Ad Ephesios secundo: Gratia enim estis saluati per fidem, (& hoc non ex vobis, DEI enim donum est) non ex operibus, vt nè quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

C Ioannis vigesimo: Hoc cùm dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctū: Quorū remiseritis etc.

D Tobiae quarto: Si multū tibi fuerit, abūdanter tribue:

bue: si exiguū tibi fuerit, etiā exiguū libēter impartiri stude: Prēmiū enim bonū tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniā eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animā ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna omnibus facientibus eam.

Et capite duodecimo: Bona est oratio cum ieiunio: & eleemosyna magis q̄ thesauros auri recondere, quoniā eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam & vitam æternam.

Ecclesiastici tertio: Fili, suscipe senectam patris tui, & nō cōtristes eū in vita illius: & si defecerit sensu, veniā da, & nè spernas eū in virtute tua. Eleemosyna enim patris nō erit in obliuiōe. Nam ꝓ peccato matris restituetur tibi bonū, & in iustitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis cōmemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, soluētur peccata tua. Ignē ardentē extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: & Deus ꝓspector est eius q̄ reddit gratiam.

Proverbiorvm decimotertio: Redēptio animæ viri, diuitiæ suæ.

Et capite decimoquinto: Per misericordiam & fidem purgantur peccata.

Item capite decimosexto: Misericordia & veritate redimitur iniquitas.

Lvcae vndecimo: Veruntamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

Danielis quarto: Quāobrē, rex, consiliū meū placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperū: forsitan ignoscet delictis tuis.

Esaiae primo: Discite benefacere: q̄rite iudiciū, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduā. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

AD Hebræos decimotertio: Beneficentiæ autem & cõmunionis nolite obliuiſci: talibus enim hoſtijs ꝓmeretur Deus.

E MATTHAEI ſexto: Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra. Si autem nõ dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

LVCAE ſexto: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite cõdemnare, & nõ condẽnabimini. Dimittite, & dimittemini. Date, & dabitur vobis. Menſurã bonã & conſertã & coagitatã & ſupereffluentẽ dabunt in ſinum veſtrum.

MARCI vndecimo: Et cùm ſtabitis ad orandũ, dimittite ſi qd habetis aduerſus aliquẽ: vt & pater veſter qui in cęlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. quòd ſi vos nõ dimiſeritis, nec pater veſter q in cęlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

ECCLESIASTICI vigeſimooctauo: Relinque ꝓximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur.

F IACOBI quinto: Fratres mei, ſi quis ex vobis errauerit à veritate, & conuerterit quis eum: ſcire debet, quoniã qui conuerti fecerit &c. vt in tex.

G LVCAE ſeptimo: Et cõuerſus ad mulierẽ, dixit Simoni: Vides hãc mulierẽ? Intraui in domũ tuã: aquam pedibus meis nõ dediſti: hęc aũt lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculũ mihi nõ dediſti: hæc aũt ex quo intraui, nõ ceſſauit oſculari pedes meos. Oleo caput meũ non vnxiſti: hęc aũt vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittũtur ei peccata multa, quoniã dilexit multùm. Cui autem minùs dimittitur, minùs diligit. Dixit autẽ ad illam: Remittuntur tibi peccata.

PROVERBIORVM decimo: Odiũ ſuſcitat rixas, & vniuerſa delicta operit charitas.

PRIO-

um ſuum propitiationem pro peccatis noſtris.

PRIORIS Petri quarto: Ante omnia autẽ mutuã in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum.

H PSALMO quinquageſimo: Sacrificiũ Deo, ꝑſiritus cõtribulatus: cor contritũ & humiliatũ, Deus, non deſpicies.

LVCAE decimooctauo: Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.

MATTHAEI decimooctauo: Tũc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me.

ECCLESIASTICI vigeſimoprimo: Fili, peccaſti? nõ adijcias iterũ: ſed & de priſtinis deprecare vt tibi dimittantur.

PSALMO centeſimoprimo: Reſpexit in orationem humilium, & non ſpreuit precem eorum.

PSALMO trigeſimoprimo: Dixi, &c. vt in tex.

PRIMAE Ioannis primo: Si confiteamur, &c. vt in text.

IONAE tertio: Et crediderunt viri Niniuitę in Deum, & ꝑdicauerunt ieiuniũ, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbũ ad regẽ Niniuæ: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentũ ſuũ à ſe, & indutus eſt ſacco, et ſedit in cinere. Et clamauit, et dixit in Niniue ex ore regis et principũ eius, dicẽs: Homines, et iumenta, et boues, et pecora nõ guſtent quicquam, nec paſcãtur, et aquam nõ bibant. Et operiantur ſaccis homines et iumenta, et clamẽt ad Dominum in fortitudine: et cõuertatur vir à via ſua mala, et ab iniquitate quæ eſt in manibus eorum. Quis ſcit ſi conuertatur, et ignoſcat Deus, et reuertatur à furore iræ ſuæ, et non peribimus?

MAT-

Universidad de Deusto
Biblioteca

MATTHAEI duodecimo: Viri Niniuitæ surgẽt in iudicio cũ gñatione ista, & condẽnabunt eã: qa pœnitentiã egérunt in prædicatione Ionæ. Et eccè plus quàm Ionas hic.

LVCAE vndecimo: Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ gñatione hac, & condẽnabunt illã, quia pœnitentiã egérũt ad prædicationem Ionæ. Et eccè plus quàm Ionas hic.

TERTII Regũ vigesimoprimo: Igit nõ fuit alter talis sicut Achab, q venũdatus est vt faceret malũ in cõspectu dñi: concitauit enim eũ Iezabel vxor sua, & abominabilis factus est, intantũ vt sequeretur idola q̃ fecerãt Amorrhæi, quos cõsumpsit dñs à facie filiorũ Israel. Itaq; cũ audisset Achab sermones istos, scidit vestimẽta sua, & operuit cilicio carnẽ suã, ieiunauitq; & dormiuit in sacco, & ambulauit dimisso capite. ET factus est sermo dñi ad Eliã Thesbitẽ, dicẽs: Nónne vidisti humiliatũ Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, nõ inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij sui inferam malum domui eius.

SAPIENTIAE vndecimo: Misereris oĩm, quia oĩa potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

IONAE tertio: Vidit &c. vt in textu.

NVMERORVM vigesimoquinto: Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, auertit iram meã à filijs Israel: quia zelo meo cõmotus est contra eos, vt non ipse delerẽ filios Israel in zelo meo. Idcircò loquere ad eũ: Eccè do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi q̃ semini eius pactum sacerdotij sempiternũ: quia zelatus est pro DEO suo, & expiauit scelus filiorum Israel.

PSALMO centesimoquinto: Et stetit Phinees, & placauit: & cessauit quassatio. Et reputatum est ei in iustitiam, in generatione & generationem, vsq; in sempiternum.

I PROVERBIORVM decimo: Nil proderunt thesauri impietatis: iustitia verò liberabit à morte.

ACTO-

ACTORVM octauo: Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse: ait S. Petrus ad Simonem magum.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur.

POSTERIORIS ad Corinthios septimo: Has habentes &c. vt in textu.

IACOBI quarto: Emundate &c. vt in textu.

EZECHIELIS decimooctauo: Et cùm auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit.

K PRIORIS ad Corinthios tertio: Si quis superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus mãserit, quod superædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

PATRES.

1 A CONCILIVM Tridentinum sessione quinta, canone tertio: Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est & propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest vnicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium afferit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo reconciliauit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio & redemptio: aut negat ipsum Christi Iesu meritum, per Baptismi sacramentum in forma Ecclesiæ ritè collatum, tam adultis, quàm paruulis applicari: anathema sit, quia non est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Vndè vox, Eccè agnus DEI, Eccè qui tollit peccata mundi.

Peccata tolluntur merito Christi mediatoris per Sacramenta applicato. 1. Tim. 2. Rom. 5. 1. Cor. 1. Act. 4. Ioan 1. Galat 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et illa: Quicunque baptizati estis, CHRISTVM induistis.

2 ET sessione sexta, capite secundo: Quo factum est, vt cælestis pater, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, Christum Iesum, filium suum, & ante legem, & legis tempore multis sanctis Patribus declaratum ac promissum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit: vt & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret: & gentes, quæ non sectabantur iustitiam, iustitiam apprænderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solùm autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

2. Cor. 1.
Galat. 4.
Rom. 9. Galat. 4.
Rom. 3.
1. Ioan. 2.

3 ET capite septimo eiusdem sessionis: Meritoria causa iustificationis, est dilectissimus vnigenitus suus, Dñs noster, Iesus Christus: qui cùm essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit.

Christus meruit nobis iustificationem.

1 B IDEM Tridentinum sessione sexta, capite octauo: Cùm verò Apostolus dicit, iustificari hominem per fidem, & gratis: ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ consensus tenuit & expressit: vt scilicet per fidem ideò iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis: sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire: gratis autem iustificari ideò dicamur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur: si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

Rom. 3.
Quomodò p fidem iustificari dicamur.
Rom. 11. Ephes 2.

2 AVGVSTINVS tractatu sexagesimoseptimo in Euangelium Ioannis: Proindè respuendi sunt à corde Christiano, qui putant ideò dictum multas esse mansiones, quia extra regnum cælorum erit aliquid, vbi maneant beati innocentes, qui sine baptismo ex hac vita emigrárunt, quia sine illo in regnum cælorum intrare non potuerunt: hæc fides non est fides; quoniam non est vera & Catholica fides.

Sola Catholica fides est fides.

3 LEO Magnus sermone quarto de natiuitate Domini: Magnum præsidium est fides integra, fides vera, in qua nec augeri ab vllo quicquam, nec minui potest: quia nisi vna est, fides non est, dicente Apostolo, Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma, vnus Deus & Pater omnium, qui super omnes & per omnia, & in omnibus

Fides nisi integra & vna sit, fides non est.
Ephes. 4.

bus nobis. Huic vnitati (dilectissimi) inconcussis mentibus inhærete, & in hac omnem sectamini sanctitatem, & in hac præceptis Domini deseruite: quia sine fide impossibile est placere Deo, & nihil sine illa sanctum, nihil castum est, nihil viuum. Iustus enim ex fide viuit. Quam qui diabolo decipiente perdiderit, viuens mortuus est. Quia sicut per fidem iustitia, ità etiam per fidem vera vita obtinetur æterna, dicente Domino Saluatore: Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum verum DEVM, & quem misisti Iesum Christum.

Hebr. 11.
Abac. 2.
Ioan. 17.

1 C CYRILLVS Alexandrinus libro secundo in Leuiticum: Audisti quanta sint in lege sacrificia pro peccatis: audi nunc quantæ sint remissiones peccatorum. In Euangelio est ista prima, qua baptizamur in remissionem peccatorum: secunda remissio est in passione martyrij: tertia est, quæ per eleemosynam datur. Dicit enim Saluator: Veruntamen date quæ habetis, & ecce omnia munda sunt vobis. Quarta nobis fit remissio peccatorum, quandò & nos remittimus peccata fratribus nostris. Sic enim dicit ipse Dominus & Saluator: Quia si remiseritis fratribus vestris ex corde peccata, & vobis remittet peccata vestra pater vester: quòd si non remiseritis fratribus vestris ex corde, nec vobis remittet pater vester. Et ipse in oratione nos dicere docuit: Remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Quinta peccatorum remissio, quum conuerterit quis peccatorem ab errore viæ suæ. Ità enim dicit scriptura diuina: Quia qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluat animam eius à morte, & cooperit multitudinem peccatorum. Sexta quoquè fit remissio per abundantiam charitatis, sicut & ipse Dominus dicit: Amen dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Et Apostolus dicit: Quoniam charitas operit multitudinem peccatorum. Est adhuc & septima, licèt dura & laboriosa, per pœnitentiam remissio peccatorum, quum lauat peccator lachrymis stratum suum, & fiunt ei lachrymæ suæ panes die ac nocte: quum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam, secundùm eum qui ait: Dixi, Pronunciabo aduersùm me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem cordis mei. In quo impletur & illud, quod Iacobus Apostolus dicit: Si quis autem infirmatur, vocet presbyteros Ecclesiæ, & imponant ei manus, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum: et si in peccatis fuerit, remittentur ei. Et tu ergò quum ve-

Varijs modis in noua lege peccata remittuntur.
Baptismo, martyrio, eleemosyna.
Luc. 12.
Cõdonando offensam.
Matth. 6.
Marc. 11.
Matth. 6.
Cõuertendo proximum.
Iacob. 5.
Charitatis abundantia.
Luc. 7.
1. Petr. 4.
Pœnitentia & cõfessione Sacramentali.
Psal. 9 40. & 31.
Extrema vnctione.
Iacob. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prædicti modi comparantur cũ sacrificijs & oblatiõibus veteris testaméti, quorum mẽtio fit in Leuitico.

nis ad gratiam Baptismi, vitulum offers, quia in morte Christi baptizaris : cùm verò ad martyrium duceris, hircum obtulisti, quia authorem peccati diabolum iugulâsti. Quum autẽ eleemosynam feceris, & erga indigentes affectum misericordiæ solicita pietate impenderis, altare sacrum hœdis pinguibus onerâsti. Quòd si ex corde peccatum remiseris fratri tuo, & iracundia, & timore depositò, mitem intrà te & simplicem recollegeris animum, immolâsse te arietem, vel agnum in sacrificium obtulisse confide. Porrò autem si diuinis lectionibus instructus, meditando sicut columba, & in lege Domini vigilando die ac nocte, ab errore suo conuerteris peccatorem, & abiecta nequitia ad simplicitatem eum columbæ reuocaueris, atque etiam adhærendo sanctis, feceris eum societatem turturis imitari, par turturum aut duos pullos columbarum Domino obtulisti. Quòd si illa (quæ & spe & fide maior est) charitas abundauerit in corde tuo, ità vt diligas proximum tuum, non solùm sicut teipsum, sed sicut ostendit ille qui dicebat, maiorem hac charitatem nemo habet, quàm vt animã suam ponat pro amicis suis : panes similagineos in charitatis oleo subactos, sine vllo fermento malitiæ & nequitiæ in azymis synceritatis & veritatis te obtulisse cognosce. Si autem in amaritudine fletus fueris, luctu, lachrymis & lamentatione confectus, si carnem tuam macerâueris, & ieiunijs ac multa abstinentia aridam feceris : & dixeris, quia sicut in frixorio confrixa sunt ossa mea : tunc sacrificium similæ à sartagine vel craticula obtulisti. Et hoc modo inuenieris tu veriùs & perfectiùs secundùm Euangelium offerre sacrificia, quę secundùm legem offerre non potest Israel.

1.Cor.13.

Ioann. 15.

1.Cor 5.

Psal.103.

2 AVGVSTINVS libro secundo contra Cresconium Grammaticum, capite duodecimo : Ideò vobis non videntur mundari, cùm ad nos à vobis transeunt, quia non denuò baptizantur, quasi solo baptismo quem repeti non oportet, cùm idem atque vnus est, homines ab errore mundentur. Mundantur & verbo veritatis ab illo qui ait, Iam vos mundi estis, propter verbum, quod locutus sum vobis. Mundantur & sacrificio contriti cordis ab illo de quo dictum est : Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Mundantur & eleemosynis ab illo qui ait : Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Mundantur ipsa, quæ supereminet omnibus, charitate ab illo, qui per Apostolum Petrum dixit, Charitas cooperit multitudinem

Nũ solùm baptismo à peccatis mundamur.
Ioan. 15.
Verbo.
Corde contrito.
Psal. 50.
Eleemosynis.
Lucæ 11.
Charitate.
1.Petr 4.

dinem peccatorum : quæ vna si adsit, omnia illa rectè fiunt : si autem desit illa, omnia frustrà fiunt.

3 CHRYSOSTOMVS concione quarta de Lazaro, in fine : Vt igitur neque puniamur, neque pœnas demus, in suam quisque conscientiam ingrediatur, vitamque explicet : cunctisq; commissis diligenter excussis, cõdemnet animam quæ hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat, crucietq; suam ipsius mentem, supplicium à seipso exigat pro peccatis, per condemnationem, per diligenter actam pœnitentiam, per lachrymas, per confessionem, per ieiunium, per eleemosynam, per continentiam ac charitatem, vt possimus omnes omni modo hîc depositis peccatis, multa cum fiducia illuc proficisci.

Quibus modis expiamus peccata.

4 IDEM Chrysostomus homilia sexta in Ioannem : Hac igitur pernicioſa inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperàm & iniquè egimus, compũgamur : & summa cum diligentia, quicquid superiori tempore ausi sumus, quicquid malignè commisimus, animo repetamus atque abijciamus. Ad quod multas nobis DEVS vias aperuit. Dic enim tu primus iniquitates tuas, vt iustificeris. Et iterùm : Dixi, Pronunciabo aduersùm me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Neque enim parùm nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequẽs eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit, succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mandemus. Vis & tertiam ? audi Danielem : Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad Deum cum puritate perseuerantia, quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit. Ieiunium ad hęc cum proximi charitate, maiorem in modum diuinam in nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguet aqua, & eleemosynis purgantur peccata. Decursis igitur his vijs omnibus & repetitis, in ijsdem assiduè perseueremus : Hoc pacto non modò pręterita abluemus peccata, sed in posterum maximũ consequemur emolumentum : quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitę desidiam vel in exitialem aliquem affectum pelliciat.

Confessione delentur peccata.
Esa. 43.
Psal 31.
Condonãdo offensam.
Eleemosynis.
Dan 4
Oratione assidua.
Ieiunio & charitate.
Eccl 3.

1 H CYPRIANVS libro primo, epistola octaua ad plebem de quinque presbyteris schismaticis : Nunc se ad lapsorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

perniciem venenata sua deceptione verterunt, vt ægros, & saucios, & ad capienda fortiora consilia per calamitatem ruinæ suæ minùs idoneos, & minùs solidos, à medela vulneris sui auocent, & intermissis precibus & orationibus, quibus Dominus longa & continua satisfactione placandus est, ad exitiosam temeritatem mendacio captiosæ pacis inuitent. Et paulò pòst: Eadem nunc ratio, eadem rursùs euersio, per quinque presbyteros Felicissimo copulatos, ad ruinam salutis inducitur, vt non rogetur DEVS, nec qui negauit Christum, eundem Christum quem negauerat, deprecetur: post culpâ criminis tollatur & pœnitẽtia, nec per Episcopos & sacerdotes Dñi satisfiat, sed relictis Dñi sacerdotibus cõtra Euangelicã disciplinã noua traditio sacrilegę institutionis exurgat.

Precibus longa satisfactione Dominus placãdus est.

Per Episcopos & Sacerdotes Domino satisfaciendum.

2 ET libro quarto, epistola quarta ad clerum & plebem: Quanquàm sciam, fratres charissimi, pro timore, quem singuli debemus DEO, vos quoquè illic assiduis orationibus & enixis precibus instanter incumbere, admoneo tamen etiam ipse religiosam solicitudinem vestram, vt ad placandum atque exorandum Dominum non voce sola, sed & ieiunijs & lachrymis, & omni genere deprecationis ingemiscamus. Et paulò pòst: Virgas igitur & flagella sentimus, q Deo nec bonis factis placemus, nec ꝓ peccatis satisfacimus. Rogemus de intimo corde & tota mẽte misericordiã Dei.

Bonis factis Deo placendum, & pro peccatis satisfaciẽdum.

3 ITEM libro quinto, epistola duodecima, quæ est Moysis & Maximi presbyterorum & aliorum ad Cyprianum: Vbi diuinus metus relinquitur, si tam facilè peccantibus venia præstetur? fouendi sunt sanè ipsorum animi, & ad maturitatis suæ tempus nutriendi: & de scripturis sanctis, quàm ingens & supra omnia peccatum cõmiserint, instruendi. Nec hoc animentur, quia multi sunt: sed hoc ipsõ magis reprimantur, quia non pauci sunt. Nihil ad extenuationẽm delicti numerus impudens valere consuevit, sed pudor, sed modestia, sed patientia, sed disciplina, sed humilitas atque subiectio: sed alienum de se expectásse iudicium, sed alienam de suo actu sustinuisse sententiam: Hoc est quod pœnitentiam probat, hoc est quod impresso vulneri inducit cicatricẽ: hoc est quod deiectę mentis ruinas erigit & attollit: quod ardentem delictorum æstuantium vaporem restinguit & finit. Non ea, quæ sanorum sunt corporum, medicus ęgris dabit: nè importunis cibis tempestatem valetudinis sæuientis nõ reprimat, sed accendat: scilicet, nè quod potuisset maturiùs ieiunio attenuante sanari, videatur per impatientiam longiùs pasta cruditate ꝓduci. Eluendæ sunt igitur, impio sacrificio manus inquinatæ, operibus bonis: & nefario cibo ora misera polluta,

Delicta expiantur & restinguuntur operibus bonis.

pœnitentiæ sunt verę sermonibus expianda, & in secretis cordis fidelis, nouellandus & consecrandus est animus: crebri pœnitentium gemitus audiãtur, & iterùm fideles ex oculis lachrymæ profundãtur: vt illi ipsi oculi, qui malè simulacra conspexerunt, qui illicita commiserant, satisfacientibus Deo fletibus deleant.

1 I AVGVSTINVS in libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquagesima, capite decimoquinto: siue in libro de pœnitentiæ medicina, capite quinto: Non sufficit mores &c. vt in textu.

2 ET in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimo: Sanè cauendum est, nè quisquam existimet infanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidiè perpetranda, & eleemosynis quotidiè redimenda. In melius quippe est vita mutanda, & per eleemosynas de peccatis præteritis est propitiandus DEVS, non ad hoc emendus quodam modo, vt ea semper liceat impunè cõmittere. Nemini enim dedit laxamentũ peccandi, quanuis misẽrando deleat iã facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur.

1. Cor. 6.

Per eleemosynas propitiãdus Deus de peccatis.

3 CYPRIAN. de lapsis: Orare oportet impẽsiùs & rogare, diẽ luctu trãsigere, vigilijs noctes ac fletibus ducere, tẽpus omne lachrymosis lamẽtationib⁹ occupare, stratos solo adhærere cineri, in cilicio & fordibus volutari: post indumẽtũ Christi perditũ nullũ hic iã velle vestitũ, post djaboli cibũ mãlle ieiunũ: iustis operibus incũbere, q̃bus peccata purgãtur: eleemosynis frequẽter insistere, q̃bus à morte animę liberãtur. Quod aduersarius auferebat, Christus accipiat, nec tenéri iã nec amari patrimoniũ debet, quo qs & deceptus & victus est. Pro hoste vitãda res, ꝓ latrone fugiẽda, ꝓ gladio metuẽda possidẽtibus & vẽdenda. Ad hoc tantũ ꝓfuerit q̃d remansit, vt indè crimẽ & culpa redimatur. Incũctãter & largiter fiat operatio: cẽsus oĩs in medelã vulneris erogetur: opibus & facultatibus nostris q de nobis iudicatur⁹ est Dñs, fœnoretur. Sic sub Apostolis fides viguit, sic primus credentiũ populus Christi mãdata seruauit, ꝓmpti erãt, largi erãt, distribuendũ ꝓ Apostolos totũ dabãt, & non talia delicta redimebãt. Si precẽ toto corde q̃s faciat, si veris pœnitẽtiæ lamẽtationibus & lachrymis ingemiscat, si ad veniã delicti sui Dñm iustis & cõtinuis opibus inflectat, misereri taliũ potest, q & misericordiã suã ꝓtulit, dicẽs: Cùm cõuersus ingemueris, tũc saluaberis, & scies vbi fueris. Et iterùm: Nolo mortẽ moriẽtis, dicit Dñs, quantũ vt reuertatur & viuat Et Iohel prophęta pietatem Dñi, Dño ipso iubente, declarat: Reuertimini, inquit, ad Dñm Deum vestrũ, quoniã misericors & pius est, & patiens, & multæ miserationis, & q̃ sententiã flectat

Act. 2. & 4.

Peccata quibus operibus purgentur, & redimantur.

Quorum misereatur Deus, & quibus ignoscat.

Ezec 18. & 33.

Iohel. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

flectat aduersùs malitias irrogatas. Potest ille indulgentiam dare, sententiam suam potest ille deflectere: Pœnitenti, operanti, roganti potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre quicquid pro talibus & petierint martyres, & fecerint Sacerdotes: vel si quis plùs eum satisfactionibus mouerit, si eius iram, si indignantis offensam iusta deprecatione placauerit, dat ille & arma rursùm, quibus victus armetur: reparat & corroborat vires, quibus fides instaurata vegetetur. Repetet certamen suum miles, iterabit aciem, prouocabit hostem, & quidem factus ad prælium fortior per dolorem. Qui sic Deo satisfecerit, qui pœnitentia facti sui, qui pudore delicti, plus & virtutis & fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus & adiutus à Domino: quam contristauerat nuper, lætam faciet Ecclesiam, nec iam solam DEI veniam merebitur, sed coronam.

Satisfactionibus mouetur & placatur Deus.

1 K AVGVSTINVS sermone quadragesimoprimo de Sanctis, qui est sermo quartus de animabus fidelium defunctorum: Quicunque aliqua de capitalibus peccatis in se dominari cognouerit, nisi dignè &c. vt in textu. Latiùs vide suprà de Sacramento pœnitentiæ, quæstione nona, C 3.

2 IDEM Augustinus in libro quinquaginta homiliarum, homilia decimasexta, vt suprà de Sacramento Pœnitentiæ, quæstione 9. C 2.

3 ITEM in Enchiridio ad Laurentium, capite sexagesimoseptimo: Creduntur autem à quibusdam etiam qui nomen Christi non relinquunt, & eius lauacro in Ecclesia baptizantur, nec ab ea vllo schismate vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus viuant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis vsque ad huius vitæ vltimum diem pertinacissimè perseuerent, salui futuri per ignem: licèt pro magnitudine facinorum flagitiorum'que, diuturno, non tamen æterno, igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen Catholici sunt, humana quadam beneuolentia mihi falli videntur. Nam scriptura diuina aliud consulta respondet. Librum autem de hac quæstione scripsi, cuius titulus est, De fide & operibus. Vbi secundùm scripturas sanctas, quantùm DEO adiuuante potui, demonstraui, eam fidem saluos facere, quam satis euidenter expressit Paulus Apostolus, dicens: In Christo enim Iesu neque circuncisio quicquam valet, nec præputium, sed fides quæ (benè) per dilectionem operatur. Si autem malè & non benè operatur, proculdubiò secundùm Apostolum Iacobum mortua

Mali catholici non saluabuntur per ignem Purgatorij.

1.Cor.3.

Sola fides viua saluat. Galat.5.

mortua est in semetipsa. Qui rursùs ait: Si fidem dicat se quisquam habere, opera autem non habeat, nunquìd poterit fides saluare eũ? Porrò autem si homo sceleratus propter fidem solam per ignẽ saluabitur, & sic est accipiendum quod ait B. Paulus Apostolus: Ipse enim saluus erit, sic tamen quasi per ignem: poterit ergò saluare sine operibus fides, & falsum erit quod dixit eius coapostolus Iacobus. Falsum erit & illud, quod idem ipse Paulus dixit: Nolite, inqt, errare. Neq; fornicatores, neq; idolis seruientes, neq; adulteri, neq; molles, neq; masculorum cõcubitores, neq; fures, neq; auari, neq; maledici, neq; ebriosi, neq; rapaces, regnũ Dei possidebũt. Si enim etiàm in istis perseuerantes criminibus, tamen propter fidẽ Christi salui erunt, quomodò in regno Dei non erunt? 1.Cor.5. 1.Cor.6.

4 ET in libro de fide & operibus, capite decimosexto, vt suprà de Sacramento pœnitentiæ, quæstione nona, B. 5.

5 ITEM in libro de octo quæstionibus Dulcitij, quæstione prima, vt ibidem.

II

Quid verò de minutis peccatis est sentiendum?

A ID scilicet, quòd eiusmodi leuiora, vtì mentis euagatio, verbum ociosum, risus immoderatus, & consimilia, quæ quotidiana seu venialia peccata dicuntur, & sine quibus hæc vita non ducitur, [a] *In multis enim offendimus omnes*, vt anteà quoq; monuimus, etsi lethalia non sunt, & in speciem minuta videntur, tamen haud quaquam sunt [b] contemnenda. Siquidem Deo displicent, seu vt Paulus loquitur, [c] contristant Spiritum sanctum, obfuscãt conscientiam, Charitatis feruorem imminuunt, virtutumque profectum remorantur, & ad

Aug. in Enchirid. cap. 78. 79. & lib. 21. de ciu. Dei cap. 27. Isidor. lib 2. de summo bono, cap. 18.

a Iac.3 a 1.Ioã.1.d Eccles.7 c Pro.24 b Psal.31.b

b Augu. de decem chordis ca.11. & in psal. 129. Serm. 244 de temp. Itẽ tract. 12. in Ioann.

c Ephe.4.g Chrys. homi 8. in 1.Cori. & in ser. de leuiũ peccator. piculis. Ber. ser. 1 de cõuer. Pauli, & in tract. de præcepto & dispensat.

ad grauiora sæpè vitia periculaq; pertrahunt. Vndè scriptum est: [d] *Qui spernit modica, paulatim decidet.* [e] *Qui amat periculum, peribit in illo.* [f] *Qui in vno peccauerit, multa bona perdet.*

d Eccl 19.a

e Ibidem. 3.c Eccls 9.d

B CAVENDAE sunt igitur, quantùm licet, hæ labes & sordes animæ: quoniam vt legimus, [g] *non intrabit in cælestem Hierusalem aliquid coinquinatum.* Ac nisi in hac vita illæ diluãtur, etiàm [h] post mortem hominem grauant, nec sine pœnis quidem acerbis Purgatorij ignis expiantur. Qui quidem ignis, etsi perpetuus non sit, tamen, si Augustino [a] credimus, grauior est, quàm quicquid homo in hac vita potest perpeti.

f Apoc.21.g Psal.14 a 23 a

h Vide sup. de satisfactione.

a In Psal. 37. & serm. 41. de sanctis Greg. in 3 Psal. Pœnitentialem.

SCRIPTVRAE.

IACOBI tertio: In multis offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.

PRIMAE Ioannis primo: Si dixerimus quòniam peccatũ nõ habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est.

ECCLESIASTIS septimo: Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum & non peccet.

PROVERBIORVM vigesimoquarto: Septiès in die cadet iustus, & resurget. Impij autem corruent in malum.

PSALMO trigesimoprimo: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi, confitebor aduersùm me iniustitiam meam Domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno.

AD Ephesios quarto: Nolite contristare Spiritum sanctum

ctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis.

ECCLESIASTICI decimonono, & tertio, & ECCLESIASTIS nono, vt in textu.

APOCALYPSIS vigesimoprimo: Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationẽ faciens & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ agni.

PSALMO decimoquarto: Dñe, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam: qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua.

PSALMO vigesimotertio: Quis ascendet in montẽ Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animã suam, nec iurauit in dolo proximo suo.

PATRES.

1. A AVGVSTINVS in Enchiridio ad Laurentium, capite septuagesimooctauo: Quæ sint autem leuia, & quæ grauia peccata, non humano, sed diuino sunt pensanda iudicio. Videmus enim q̃dam ab ipsis quoq; Apostolis ignoscendo fuisse concessa, quale illud est quod venerabilis Paulus coniugibus ait: Nolite fraudare inuicèm, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterũ ad ipsum reuertimini, nè vos tentet satanas, propter incontinentiam vestram. quod putari posset non esse peccatum, miscerí scilicet coniugi non filiorum procreandorum causa, quod bonum est nuptiale, sed carnalis etiã voluptatis: vt fornicationis, siue adulterij, siue cuiusquã alterius immunditiæ mortiferum malum, quod turpe est etiã dicere, quò potest, tentante satana, libido pertrahere, incontinentium deuitet infirmitas. Posset ergò (vt dixi) hoc putari non esse peccatum, nisi addidisset: Hoc autem dico secundùm veniam, non secundùm imperium. Quis iam esse peccatum neget, cùm dari veniam facientibus, Apostolica authoritas fateatur? Tale quiddam est vbi dicit: Audet quisquam vestrùm aduersùs al-

Grauium & leuium peccatorũ discrimen subindè difficile.

1.Cor.7.

1.Cor.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

alterum negocium habens, iudicari apud iniquos, & nō apud sanctos? Et paulò pòst: Secularia igitur iudicia si habueritis, inquit, eos qui contemptibiles sunt in Ecclesia, hos collocate ad iudicandum. Ad reuerentiam vobis dico. Sic non est inter vos quisquam sapiens, qui possit inter fratrem & fratrem iudicare: sed frater cū fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles? Nam & hic posset putari, iudiciū habere aduersùs alterum, non esse peccatum, sed tantummodò id extra Ecclesiam velle iudicari, nisi secutus, adiungeret: Iam quidem omninò delictum est inter vos, quia iudicia habetis vobiscum: Et nè quisquam hoc ità excusaret, vt diceret, iustū se habere negocium, sed iniquitatem se pati, quam vellet à se iudicum sententia remoueri: continuò talibus cogitatiōibus vel excusationibus occurrit, atq; ait: Quarè non magis iniquitatem patimini? Quarè nō potiùs fraudamini? Vt ad illud redeatur quod Dominus ait: Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & iudicio tecum contendere, dimitte illi & pallium. Et alio loco: Qui abstulerit, inquit, tua, noli repetere. Prohibuit itaq; suos de secularibus rebus cum alijs hominibus habere iudicium. Ex qua doctrina dicit Apostolus esse delictum. Tamen cùm finit in Ecclesia talia iudicia finiri inter fratres, fratribus iudicantibus, extra ecclesiam verò terribiliter vetat, manifestum est etiā hìc, quid secundùm veniam cōcedatur infirmis. Propter hæc atq; huiusmodi peccata & alia, licèt his minora, quæ fiunt verborum & cogitationum offensionibus, Apostolo Iacobo confitente ac dicente, In multis enim offendimus omnes: oportet vt quotidiè crebroq; oremus Dominum, atq; dicamus: Dimitte nobis debita nostra: nec in eo quod sequitur, mētiamur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Matt. 5. Luc. 6.

Iaco. 3.

Matt. 6.

2. ET capite septuagesimonono: Sunt autem quædam, quæ leuissima putarentur, nisi in scripturis demonstrarentur opinione grauiora. Quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret? Cui tamen vulneri subiecit cōtinuò medicinam, præceptum fraternæ reconciliationis adiungens. Mox quippe ait: Si ergò offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersùm te. &c. Aut qs æstimaret, quàm magnum peccatum sit, dies obseruare & menses & annos & tempora, sicut obseruant, qui certis diebus siue mensibus siue annis volunt vel nolunt aliquid inchoare, eò quòd secūdùm vanas doctrinas hominum, fausta vel infausta existimēt tempora, nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pensaremus,

Ex Scriptura quorum peccatorum grauitatem cognoscamus.

Matt. 5.

Gal. 4.

Ibidem.

mus, qui talibus ait, Timeo nè fortè sine causa laborauerim in vobis?

3 IDEM Augustinus libro vigesimoprimo de ciuitate Dei, capite vigesimo septimo: Sed quis iste sit modus, & quæ sint ipsa peccata, quæ ità impediunt peruentionem ad regnum Dei, vt tamen sanctorum amicorum meritis impetrent indulgentiam, difficillimum est inuenire, difficilimum definire. Ego certè vsque ad hoc tempus cùm indè satagerem, ad eorum indaginem peruenire non potui. Et fortasìs propterea latent, nè studium proficiendi ad oia peccata cauenda pigrescat: Quoniam si scirentur quæ vel qualia sint delicta, pro quibus etiàm permanentibus, nec profectu vitæ melioris assumptis intercessio sit inquirenda & speranda iustorū, eis secura se obnolueret humana segnities, nec euolui talibus implicamentis vllius virtutis expeditione curaret, sed tantummodo quæreret aliorum meritis liberari, quos amicos sibi de mammona iniquitatis eleemosynarum largitione fecisset. Nunc verò dum venialis iniquitatis etiam si perseueret, ignoratur modus, profectò & studium in meliora proficiendi, orationi instādo vigilantiùs adhibetur, & faciendi de mammona iniquitatis sanctos amicos cura non spernitur.

Difficultas in distinguēdis peccatis grauibus à leuioribus.

Aliorum meritis liberamur à quibusdam peccatis. Luc. 16.

4 ISIDORVS libro secundo de summo bono, capite decimo octauo: Multi vitam sine crimine habere possunt, sine peccato nō possunt. Nam quanuis in hoc seculo magna iustitiæ quisque claritate resplendeat, nunquàm tamen ad purum peccatorum sordibus caret, Ioanne Apostolo testante, qui ait: Si dixerimus quia peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nō est. Quædam sunt facta similia peccatis: sed si bono animo fiant, non sunt peccata, vtpotè potestas, si non se vlciscendi cupiditate, sed magis corrigendi studio, vlciscatur in reum qui delinquit. Item sunt peccata leuia, quæ ab incipientibus quotidiana satisfactione purgantur: quæ tamen à perfectis viris velut magna crimina euitantur. Quid autem homines peccatores de magnis sceleribus agere debent, quandò etiàm perfecti leuia quoq; delicta quasi grauissima lugent? Non solùm grauia, sed & leuia sunt cauenda peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt: sicut solent ex paruissimis guttis immensa flumina crescere. Numerositas enim in vnum coacta, exundantem efficit copiam. Peccata quæ incipientibus leuia sunt, perfectis viris grauia reputantur. Tanto enim maius cognoscitur esse peccatū, quāto maior qui peccat, habetur. Crescit enim

Sine crimine, non tamen sine peccato viuitur. 1. Ioann. 1.

Leuia peccata cur vitanda etiàm sint.

Universidad de Deusto
Biblioteca

delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. & sępè quod minoribus ignoscitur, maioribus imputatur.

Quibus operibus purgãtur quotidiana peccata.

5. AVGVSTINVS de decẽ chordis, capite vndecimo: Si quę delectationes seculi subrepunt in anima, exercete vos in misericordia: exercete vos in eleemosynis, in ieiunijs, in oratiõibus. His enim purgantur quotidiana peccata, quę non possunt nisi surrepere in animam, propter fragilitatem humanam. Noli illa contẽnere, quia minora sunt: sed time, quia plura sunt. Attendite fratres mei, minuta sunt, non sunt magna. Non est bestia quasi leo, vt vno morsu guttur frangat: sed bestiæ plerunq; minutæ multæ necant. Si proijciatur quisq; in locum pulicibus plenum, nunquid nõ moritur ibi? Non sunt quidem maiores: sed infirma est natura humana, quæ etiàm minutissimis bestijs interimi potest. Sic & modica peccata attẽdite, quia modica sunt: & cauete, quia plura sunt. Quã minutissima sunt grana arenæ? si arenæ amplius in nauim mittatur, mergit illam vt pereat. Quàm minutæ sunt guttæ pluuiæ? nónne flumina implent, & domos deijciunt? Ergò ista nolite contẽnere. Sed dicturi estis: Et quis potest sinè istis? Nè hoc diceres quę habere nemo potest, Deus misericors videns nostram fragilitatem, posuit contrà remedia. Quæ sunt remedia? Eleemosynarum, ieiuniorum & orationum, ipsa sunt tria. Vt autẽ verum dicas in oratione, perfectæ implendæ sunt eleemosynę. Quæ sunt pfectæ eleemosynæ? Vt ex quo tibi abundet, des ei qui non habet: & cùm te lędit aliquis, ignoscas illi. Et paulò pòst: Illa dico quotidiana peccata, quæ aut per linguam facilè committuntur, vt est verbum durũ, aut cùm labitur aliquis in risum immoderatum, aut in huiusmodi nugas quotidianas. In ipsis cõcessis peccata sunt: Cum ipsa vxore si exceditur concumbendi modus procreandis liberis debitus, etiã peccatum est. Ad hoc enim ducitur vxor: nam id etiàm tabulæ indicant, vbi scribitur liberorum procreandorum causa quandò tu vti vxore ampliùs quàm necessitas procreandorum liberorum cogit, voluẽris, iam peccatum est: & ipsa talia peccata quotidianæ eleemosynæ mundant. In ipsis alimentis, quæ vtiquè concessa sunt, si fortè excedis modum, & ampliùs accipis quàm necessè est, peccas. Quotidiana sunt ista quæ dico, sed tamen peccata sunt, & non leuia, quia plura. Quia verò quotidiana & plurima, timenda est ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. Talia peccata dicimus, fratres, quotidianis eleemosynis posse mũdari. Sed facite eleemosynas, & nolite cessare. Attẽdite vitam vestrã quotidianam

Leuia peccata cur non spernenda. Vide Thomã 1.2 q 88. & 89.

Tria potissima remedia contra leuia peccata.

Quotidiana peccata quæ sunt.

ipsis peccatis scaturientem, minutis ipsis dico.

Minuta peccata vitanda.

6. IDEM in psalmũ centesimũ vigesimũnonũ: Si contemnebas minus peccatũ, vel pœnæ magnitudine deterrere: sed dicis, Minora sunt, minuta sunt, sine quibus non potest esse ista vita. Congere minuta, & faciunt ingentem aceruum. Nam & grana minuta sunt, & tamen massam faciunt: & guttæ minutæ sunt, & flumina implẽt, & moles trahunt.

Venialia peccata ieiunijs vel eleemosynis redimẽda sunt, & nõ paruipendenda.

7. ET sermõe ducentesimo quadragesimoquarto de tempore: Sed dicis, peccatum quidem est, sed tamen paruum est. Nec nos dicimus quia capitale peccatum est: sed tamen si frequentiùs exerceatur, & ieiunijs vel eleemosynis non redimatur, nimis immundam animam facit. Noli despicere peccata tua quia parua sunt. Nã & pluuiarum guttæ sunt, sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis quia paruum peccatum est, velim scire quotiès tale peccatum admittis, si tot paruulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cùm ergò in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras, vel maculas fieri acquiescis, qua conscientia hoc facere in anima tua non metuis?

Minuta peccata quõ occidant etiam animã. Vide S. Thomã in 1.2.q.88 arti. 4.

8. ITEM tractatu duodecimo in Ioannem. Quomodò minuta plura peccata si negligantur, occidunt? Minutæ sunt guttæ quæ flumina implent, minuta sunt grana arenæ: sed si multa arena imponatur, premit atq; opprimit. Hoc facit sentina neglecta, quod facit fluctus irruens: paulatim per sentinam intrat, sed dijù intrando & non exhauriẽdo, mergit nauem. Quid est aũt exhaurire, nisi bonis operibus agere, vt nõ obruant peccata, gemẽdo, ieiunando, tribuendo, ignoscendo?

Remedia aduersùs minuta peccata.

Principijs peccatorum obstandũ.

9. CHRYSOSTOMVS homilia octogesima septima in Matthæum: Repellenda igitur malorũ initia sunt. Nam etiã si ad maiora prima nõ pgrederentur peccata, nõ esset tamẽ negligendũ: nunc verò p istã incuriã gradatim semp ascendũt: quapropter omni studio atq; opa funditùs principia peccatorũ sunt euertẽda. Nõ enim vim delicti solã cõsideres, nec quia paruũ sit cogites: sed illud pcipuè tene, qa si radicẽ nõ euulseris, magnũ indè peccatũ succrescet. Mirabile quiddã atq; inauditũ dicere audeo. Solet mihi nonnunq;, nõ tãto studio magna videri peccata esse euitãda, quãto parua & vilia: illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura efficit: hæc autẽ hac ipsa re, quia parua sunt, defides reddũt: & dũ contemnũtur, nõ potest ad expulsionẽ eorũ animus generosè insurgere. Vndè citò ex

Peccata parua non paruipendenda, & quam ob causam.

par-

Universidad de Deusto
Biblioteca

paruis maxima fiũt negligẽtia noſtra. Nemo enim repentè ad extremã improbitatẽ inſilijt. Habet qppe inſitũ quendã aſa pudorem atq; innatũ, quem ſubito calcare atq; ,pijcere nõ poteſt: ſed ſensim atq; paulatim ex negligẽtia perit. Cõſideremus aũt, ſi nimiũ quidã ac importunè riſit, repræhẽſus à quopiam eſt: reſpõdet alius, nihil eſſe id mali. Quid enim eſt riſus, aut quid vnquàm ex riſu mali ſequetur? Orta tamẽ ex immoderato riſu pauliſper ſcurrilitas, à ſcurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta eſt.

Riſus importunus, quæ peccata pariat.

Non negligenda mino. ra peccata.

10. IDEM in priorem epiſtolam ad Corinthios, homilia octaua: Etenim corpus ſi parùm ab enſe diuidatur, corrumpitur: & ædificium ſi parùm fatiſcat, diſſoluitur: etſi vel minimùm palmes à radice abſcindatur, inutilis redditur. Itaq; id parùm non eſt, ſed ferè totum exiſtimandum. Cùm igitur parùm peccauerimus, vel deſidia torpuerimus, nolimus vt exiguum deſpicere. Siquidem id neglectum quãprimùm in immenſum euadet: ſic & veſtis q̃ ſcindi cœperit, neglecta tota diſcinditur: & tectum paucarum tegularũ caſu contempto, totam domum diruit. Hæc nos reputantes, nunquàm paruum contemnamus, nè procidamus in maiora.

Eccl 19.

11. ET in ſermone de leuium peccatorum periculis: Neque enim leue dicendum eſt, quod hominem contemnendo occidit, aut cõtemptorem tranſgrediendo decepit, cùm ſcriptum ſit: Qui modica ſpernit, paulatim decidit.

1. Tim. 1.

12. BERNARDVS ſermone primo de conuerſione S. Pauli: Ideò Paulus conſecutus eſt miſericordiam quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Diſcite ex hoc fratres, iuſtum iudicem Deum, non modò quid fiat, ſed & quo animo fiat, conſiderare: & cauete deincèps nè quis parua reputet, quamlibèt parua, ſcienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde ſuo, leuia ſunt iſta, non curo corrigere: non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus minimisq; peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſsimi, impœnitẽtia: Hæc blaſphemia in ſpiritum ſanctum, blaſphemia irremiſsibilis.

Contemnere peccata venialia, eſt peccatum in ſpiritum ſanctum.

13 ITEM in tractatu de præcepto & diſpenſatione: Eſto: ſit crimen, cui pœnalis illa gehẽna vel gehennalis pœna aſsignatur: quale quæſo illud definiemus eſſe crimen, quod veritate iudice reum tantùm facit iudicio? Nec tamẽ diffitebimur eſſe reatum, quod vel hactenùs reum ſtatuit. Quòd ſi reatum, & peccatum. Porrò omne peccatum, contra Dei mandatum præſumitur. Quod autem contra mandatum præſumitur, inobedientia dicitur. Hinc colligitur quòd iraſci fratri, & inobedientia ſit, & crimen non ſit. En vnũ inuen-

Matt. 5.

uentum eſt monacho leue ac veniale peccatum, quódq; non humani, ſed diuini mandati ſtatuat trãſgreſſorem. In hoc genere ſunt tranſgreſſionis nonnulla ſtultiloquia ſeu vaniloquia, & quæq; ociosè dicta, facta, & cogitata. Huiuſmodi enim nunquàm niſi contra mandatum, & Dei mandatum vſurpantur. Peccata quippe ſunt, & Deus prohibet omne peccatum, & tamen venialia non criminalia reputantur, excepto cùm per contemptum vertuntur in vſum & conſuetudinem: & tunc non peccati ſpecies, ſed peccãtis intentio penſatur. Elatio quippe contemnentis, aut impœnitentis obſtinatio, in minimis quoq; mandatis culpã facit nõ minimã, & cõuertit in crimẽ grauis rebelliõis, neuũ ſatis leuẽ ſimplicis tranſgreſsiõis.

Venialia peccata tranſeũt per contemptum & conſuetudinem in criminalia.

1 B AVGVSTINVS in Pſalmum trigeſimumſeptimum, vt ſuprà in Sacramento pœnitentiæ, quæſt. 9. B 3.

2 ITEM ſermone quadrageſimoprimo de ſanctis, ibid. C 3.

3 GREGORIVS in tertium Pſalmũ Pœnitentialem, ibid. F 8.

III

Quibus autẽ remedijs peccata leuiora purgantur?

Vt eiuſmodi animæ ſordes in hac vita diluãtur, Eccleſia vetus remedia iſthæc [a] agnouit & in vſu habuit, humilem ſuî accuſationem, dominicam precationem, pectoris tũſionem, & alias id genus pias in Deum ac etiam erga proximum exercitationes, corporisq; afflictiões ſpontè ac religiosè ſuſceptas. Quæ quidẽ remedia tanto lubentiùs ac ſtudioſiùs amplectũtur ſapientes, quo rectiùs nôrunt & diligentiùs expendunt diuinæ iuſtitiæ in vindicandis [b] peccatis ſeueritatem. Quod vel ex illa metuẽda Chriſti ſententia planum fieri poteſt: [c] *Dico vobis, quoniam omne verbum ocioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.*

a Aug epiſt. 108. In enchir. cap. 71. 72. In Ioã. trac. 12. ſer. 41. de ſanctis. lib. 21. de ciuit. ca. 27. & homil 50. ex 50 cap. 8. concil. Tolet. 4 can 9.

b Iob 14. b Proſper in ſententijs. Aug. cap. 210 & Aug. in Pſal. 38.

c Matt. 12. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item q; ex illo dicto Petri, [d] *Iustus vix saluabitur*: Vt hinc Iob vir alioquin iustus & innocens, dixerit: [e] *Verebar omnia opera mea, sciens quia non parceres delinquenti.* Et Apostolus Paulus: [f] *Horrendũ est incidere in manus Dei viuẽtis.* [g] *Quòd si nosipsos diiudicaremus*, vt idem admonet, *non vtiquè iudicaremur. Beatus* [h] igitur *homo qui semper est pauidus: q. verò mentis est duræ, corruet in malum.*

d 1. Pet. 4. d
e Iob 9. e
f Heb. 10 f
g 1. Cor. 11 g
h Pro. 28. b

SCRIPTVRAE.

Iob vigesimoquarto: De ciuitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamauit, & Deus inultũ abire non patitur.

Matthaei duodecimo, prioris Petri quarto, Iob nono, Hebræorum decimo, prioris ad Corint. vndecimo, & Prouerbiorum vigesimooctauo, vt in textu.

PATRES.

Pectoris tunsio, & oratio Dominica ad impetranda remissione venialium. Matt. 6.

1 AVGVSTINVS epistola centesimaoctaua ad Seleucianã: Est etiam pœnitentia bonorum & humilium fidelium pœna quotidiana, in qua pectora tundimus, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Neq; enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimissa non dubitamus in baptismo, sed illa vtiquè, quæ humanæ fragilitati, quanuis parua, tamen crebra subrepunt. Quæ si collecta contra nos fuerint, ità nos grauabunt & opprimẽt, sicut vnum aliquod grãde peccatũ. Quid enim interest ad naufragium, vtrũm vno grandi fluctu nauis operiatur & obruatur, an paulatim subrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta atque cõtempta, impleat nauem atque submergat? Propter hæc, ieiunia & eleemosynæ & orationes inuigilant, in quibus cùm dicimus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, manifestamus habere nos quod nobis dimittatur, atq; in ijs verbis, humiliantes animas nostras, quotidianam quodammodò agere pœnitentiam non cessamus.

Remedia quibus purgitur quotidiana peccata. Matt. 6.

Oratio Dominica satisfacit de leuibus peccatis. Matt. 6.

2 ITEM in Enchiridio ad Laurẽtium, capite septuagesimoprimo

mo: De quotidianis autẽ, breuibus, leuibusq; peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorũ est enim dicere, Pater noster qui es in cælis: qui iam patri tali regenerati sunt ex aqua & spiritu sancto. Delet omninò hæc oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa, à quibus vita fidelium scelerate etiam gesta, sed pœnitendo in melius mutata, discedit: si quemadmodùm veraciter dicitur, Dimitte nobis debita nostra: quoniam non desunt quæ dimittantur: ità veraciter dicatur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: id est, si fiat quod dicitur, quia & ipsa eleemosyna est, veniam petenti homini ignoscere.

Oratio Dominica delet peccata.

3 ET capite septuagesimosecundo: Multa sunt gña eleemosynarum, q̃ cùm facimus, adiuuamur vt dimittãtur nobis nra peccata.

Eleemosynis dimittuntur peccata.

4 IDEM in tractatu duodecimo in Ioannem, vt suprà quæstione præcedenti, A 8.

5 SERMONE quadragesimoprimo de Sanctis, vt suprà de sacramento pœnitentiæ, quæstione nona, C 3.

6 IDEM Augustinus libro vigesimoprimo de Ciuitate Dei, capite vigesimoseptimo, vt suprà quæstione præcedenti, A. 3.

7 ITEM libro quinquaginta homiliarum, homilia quinquagesima, capite octauo, & libro de pœnitentiæ medicina, capite secũdo: Piget cuncta colligere, quæ quisq; in seipso certus comprehendit atq; reprehendit, si diuinarum scripturarum speculum nõ negligenter attendat. Quæ quanuis singula non lethali vulnere ferire sentiantur, sicuti homicidium & adulterium, vel cætera huiusmodi, tamen omnia simul cõgregata velut scabies, quo plura sunt necant, & nostrum decus ità exterminant, vt ab illius sponsi speciosi forma præ filijs hominum castissimis amplexibus seperent, nisi medicamento quotidianæ pœnitentiæ dissecentur. Quod si falsum est, vndè quotidiè tundimus pectora? Quod nos quoq; antistites ad altare assistentes cum omnibus facimus, vndè etiam orãtes dicimus, quod in tota ista vita oportet dicamus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Nõ enim ea dimitti precamur, q̃ iam in baptismo dimissa sunt, & nisi dimissa credimus, de ipsa fide dubitamus: sed vtiq; de quotidianis peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam sacrificia eleemosynarũ, ieiuniorum, & ipsarum orationum ac supplicationum quisq; pro suis viribus offerre non cessat.

Lethali vulnere singula non feriunt. Psalm. 44.

Peccata venialia contaminant etiam. Vide S. Thomam in 1. 2. q. 89. art. 1.

Quibus modis expiẽtur. Vide etiã D. Thom. in 3 p. q. 87. Matt 6.

8 CONCILIVM Toletanum quartum Canone 9. Sanctus Augustinus dicit: De q̃tidianis aũt, &c. vt sup. ex enchiridio eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Peccata siue minuta, siue magna, impunita esse non possunt. 1. Cor. 11.

9 PROSPER in sententijs Augustini, sententia vel capite ducentesimo decimo: Peccata siue parua, siue magna, impunita esse non possunt: quia aut homine pœnitente, aut Deo iudicante plectuntur. Cessat autem vindicta diuina, si conuersio præcurrat humana. Amat enim Deus confitentibus parcere, & eos qui semetipsos iudicant, non iudicare.

10 AVGVSTINVS in psalmum octogesimumoctauum, vt suprà de peccatis in Spiritum sanctum quæstione 7. A 2.

IIII

An' ne satis est à peccatis abstinere?

Ber. ser. 34. ex paruis sermõibus. Chrysost in Psalm. 4. & homi. 16. in Epist ad Ephes. Augu. ser 59. de tẽp.

A IVSTITIA quidem Christiana, de qua hucusquè diximus, duas partes ꝓponit, & velut æquè necessarias nobis commendat hisce verbis: [a] *DECLINA A MALO, ET FAC BONVM.* sicut & Paul[b] docet: [b] *ODIENTES MALVM, ET ADHAERENTES BONO.* Non sufficit igitur, quod [c] Augustinus ꝓspicuè dixit, abstinere à malo, nisi fiat quod bonũ est: & parũ est nemini nocere, nisi [d] studeas multis ꝓdesse.

a Psal. 36 e & 33. e & ibid. August.
b Rom. 12. c 1 Pet. 3. b Tob. 4. d Esa. 1. c Eccl. 3. d Colos. 3. d Ephe. 4. e f g Iac. 4. d Mat. 3. c 7. c
c In sententijs Prosp. c 86. Aug. lib. 19 de ciuit. Dei cap. 14.

B QVAPROPTER absoluta vtcunquè Iustitię priore parte, quæ mala prohibet, consequẽs est, vt fauente Christo, de altera porrò, quæ in bonis consectandis est posita, dicere pergamus.

SCRIPTVRAE.

PSALMO trigesimosexto & trigesimotertio, item ad Romanos duodecimo, prioris Petri tertio, Tobiæ quarto, Esaiæ primo, Ecclesiastici tertio, ad Colossenses tertio, & ad Ephesios quarto, vt suprà quæstione 1 de peccatis.

IACOBI quarto: Scienti igitur bonum facere, & nõ facienti, peccatum est illi.

MAT-

MATTHAEI tertio: Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergò arbor quæ non facit fructũ bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

ET Matthæi septimo: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur.

PATRES.

Perfecta moralitas in duobus est posita.

1 A BERNARDVS sermone trigesimoquarto ex paruis sermonibus: Integra & perfecta moralitas in duobus præcipuè consistit, in euitandis vitijs, & appetendis virtutibus, quoniam non sufficit à malo abstinere, si non & bonum faciamus. Indè Psalmista: Declina à malo, & fac bonum. Fugiamus ergò vitia, amplectamur virtutes. Psal. 36.

2 CHRYSOSTOMVS in psalmũ quartum, & homilia decimasexta in epistolam ad Ephesios: Augustinus item sermone qnqgesimonono de tẽpore, vt suprà de peccatis quęst. prima, A 1. & 3.

Non sufficit à malo abstinere. Psal. 36.

3 AVGVSTINVS in psalmum trigesimumsextum super illum versum: Declina à malo, & fac bonum: Noli tibi putare sufficere, si non expoliâsti vestitum: non expoliando enim vestitum, declinâsti à malo: sed noli arescere & sterilis esse, sic noli spoliare vestitum, vt vestias nudum. Hoc est enim declinare à malo, & facere bonum. Et quid indè habebo, dicturus es? Iam tibi commẽdauit ille quem fœneras, quid tibi dabit? Vitam æternam dabit tibi, da illi securus. Audi & id quod sequitur: Declina à malo, & fac bonum: Et inhabita in seculum seculorum.

Parùm est à malo abstinere.

4 ET in psalmum trigesimumtertium super versum, Declina à malo: Parùm est, nulli noceas, nullum occidas, non fureris, nõ adulteres, non fraudem facias, non falsum testimonium dicas, declina à malo. Cùm declinaueris, dicis, securus sum, perfeci omnia, habebo vitam, videbo dies bonos. Non solùm declina à malo: sed & fac bonum. Parũ est vt non expolies vestitum, vesti nudum: Si nõ expoliaueris, declinâsti à malo: sed non facies bonũ, nisi cùm pegrinum susceperis in domum tuã. Ergò sic declina à malo, vt facias bonum.

Nulli noceas, & prosis cui potes.

5 PROSPER sententia octogesimasexta ex sententijs decerptis ex Augustino: Non sufficit &c. vt in textu.

6 AVGVSTINVS libro decimonono de ciuitate Dei, capite decimoquarto: Ordinatæ concordiæ hic ordo est: primũ, vt nulli noceat: deindè, vt euàm prosit cui poterit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX SVCCINCTVS RERVM AC VERBORVM, IN PRAECEDENTEM III. PARTEM SEV TOMVM AVTHORITATVM SACRARVM, QVAS D. PETRVS Canisius è sacris literis Patribusq;, suo in Catechismo vel passim allegat, vel obitèr allegãdas innuit: opella Bartholomæi Pelt diligenter congestus, iuxtaq; Literarum, Casuúmve, numerorum etiam alicubi ordinem, summa eiusdem cura, commodoq; lectoris non leui, digestus.

LECTORI.

Nôrit studiosus, hoc loco repetèda sibi vniuersim ea, quæ anteriorũ Tomorũ Indicibus prefixa sunt: hoc solùm excepto, quòd vt quæ de restituendis aliquot paginarũ numeris illic habẽtur, hos tantũ sex numeros, suis in hac III parte restituendos locis, 195. 205. 230. 231. 342. 369. subdi hic oporteat.

A Dei excidere gratia, quantę sit miseriæ 29.a
à malo quantoperè declinandũ aut diuertendum 4.a
à nimio vino cur abstinendum 107.a
aaronis à populo ad tabernaculum fuga, quid exitus habuerit 28.b
Abire, quorum vel sit, vel ad quos pertineat 161.a
abironis & Dathanis superbia quali supplicio plexa 187.b 188.a
ablui per pœnitentiam peccata, dum viuimus, posse 315.a
abominatio Domino via quæ 20.b
abreptitijs quõ aut cur iracundi similes 139.a
abscõsio q̃ q̃ ostentatione melior 57.b
absq; peccato hominem nõ esse 12.b
absq; crimine viui posse, absq; peccato non posse 397.a
abstinentia quæ quò maximè conducat aut valeat 117.b
abstinere à malo aut peccatis, ad salutem satis nõ esse 5.b 6.a 404.a 405.
abusum vini, non ipsum vinum, damnandum 106.b
Accusatorem qualem quæ sibi circumferat conscientia 30.a
achab quãtoperè ab vxore sua deprauatus 173.a
acedia qd, quásve habeat, ples 147.b
acediæ species aut filiæ quę 55.b
acediæ obnoxij qui 148.a
achimelech sacerdos vndè quàm impiè occisus 180.a
achior Ammonita quõ Iudæos apud Holophernẽ commendauerit 25.
achioris alienigenæ de Israelitis apud Holophernem oratio 25.
achitophelis consilia qualia 171.b
acies mentis quibus potissimùm vitijs obtundatur 117.a
actiua seu actualia peccata baptismo perindè ac originalia tolli 14.b
archytæ Tarentini apophthegma de ira 143.b
Adã, Eua, & serpẽs, quibus tribus peccãdi gradibus aptè cõferantur. 34.
adæ & Euæ & serpentis inter se qualis conuentio & collusio 36.b
aduersùs hæreticos, seculi potestatẽ concitari 250.b
adulando quí peccatis alienis inquinemur 195.b
adulatione ali delicta 208.b
adulator quis, qualis aut quantus sit hostis 210.a
Aegyptij cur qualibus vbi legantur affecti pœnis 27.
ænea cur quibus minùs sit terra 21.b
æquales quí quandóve sint omnes homines 119.b
ærugini cur aut q̃ similis inuidia 93.a
Agendum circa id quod non intelligimus, quid sit 321.a
agnitam iustitiæ viã dereliquisse, quãto grauius quàm non agnôsse 18.a
agricolæ ocioſi descriptio, & merces eius quæ 6.b
Alienum quí participando contrahatur peccatum 255.b 256
alieni peccati defensor, quo se reatu implicet 274.b
alienum auaros panem edere 71.a
aliena bona, nostra q̃ sint aut fiãt 92.b
aliena peccata quæ & quot 162.a 166.a
alienis peccatis quí aut quomodò cõmunicetur 164.b
alienis meritis quí à nostris liberemur peccatis 397.a
altare hœdis pinguibus onerare, mysticè quid 388.a
Amanis consilium quod quò sibi cesserit 174.b 175.
amanis in Iudæos scelus 180.b 181.
amasiæ regis idololatria qualis aut quanta 173.b
ambitio cur ventis tempestuosis conferatur 47.b
ambrosij de libidine & ebrietate sententia 78. de febre & libidine 80.a de iracũdia seu ira 143.a de iusta & iniusta misericordia 242. de clamãte sanguinis voce 353.a
ambrosij in diuites auaros inuectio. 70. 71. in libidinẽ carnalem 80.b in ebrietatem 119.a
ambrosiana peccati definitio 11.a
ambulandum quí sit 41.b
amẽtia sobrios irridentiũ quãta 113.a
amicorum delectus quis quibus habendus 167.b
amissio q̃ quo supplicio grauior 29.
Ancyrani concilij de homicidis sententia quæ 351.a
angelus cuiq; proprius custos, quí vndè profligetur 31.a
angelis peccantibus quas Deus intulerit pœnas 21.a
anima, alioquí immortalis, quí moriatur 18.b
animæ virtutes quibus destruãtur potissimùm vitijs 117.b
animæ mors, mysticè quid 311.a
animam qui suam quis occidat 18.b
anna Samuelis mater, vndè cur aut q̃ afflicta 191.b 192
ἀπάτια quid 11.a
antiochus quibus calamitatibus Iudæos afflixerit 182.b 183. 184
antiochi dux vbi à quibus sacerdotibus interceptus 177.a
Apothecæ in futurum certissimæ quę 63.a
apperitũ gulæ quadruplicẽ esse 118.a
applausus qs qualis, aut vndè quí excipiendus 44.a
Arbitrij liberi & Dei gratiæ conuentio & cooperatio 7.b
arbitrij liberi ex scripturis assertio & ostẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

oſtenſio 7.b 8.a
armatura quæ cur ſeu ad quid nobis vtenda 42.b 43.a
arenæ & minutorum peccatorum cõparatio efficax 398. 399
arguendi quæ quibus impoſita ſit neceſſitas 221.a
armis qualibus aut quibus, quò aut qua in re ſit opùs 160.a
arrius qualis vbi ſcintilla fuerit 252.b
Aſcendere (ſeu aſſcẽdere) ex aduerſo, quid ſit. 218.a
aſinos ebrioſo hoĩ longè pſtare 107.a
Auaritia qd, quásve habeat filias 58.a
quĩ ab Apoſtolo dãnata 58.b qualis ſit ſeruitus 60.b
auaritiæ ſpecies aut filiæ quæ 55.b 58.a 72. a
auaritiæ nomen quale 69.a
auaritiã eſſe peccato omni peiorẽ 68.a
auarus quis ſit 69.b
auari ſeu auaritiæ pernicies q̃ 58.b
auari quõ à Baſilio increpati 63.b 64.
auari etiam ditiſsimi, quõ aut cur ſint vel ſummè pauperes 65.a
auarorum vox peculiaris quæ 63.b
auarorũ in pauperes technæ ſeu ſtrophæ quæ quales 65.b
auarorum liberis carentium increpatio 66.
auaros ſemper egere 68.b
auaros, quãto plus habent, eo plus appetere 70.b
auditoribus etiàm inuitis aut negligẽtibus prædicandum 224. b
auditu iucunda non ſemper audiri ſeu dici expedire 226.b
auguſtinus viperæ & ærugini quĩ conferat inuidiam 93.a
auguſtinus quam ſuam ſententiã quĩ emendârit 246.a
auguſtini de iuſtitia ſententiæ 5.b de fidei dotibus 6. de bono faciendo, maloq; cauẽdo 7.b de auaritiæ vocabulo 67.a de fornicatione ſimplici 79.a de inuidia 91. de mutua ſuperbiæ & inuidiæ ſocietate 98.b de ebrietate ſeu ebrioſis 110. 111. de iraſcendo & non peccando 144.b de ira non ità graui publicè exiſtimata 147.a de peccatis alienis vitãdis 165. b de laudatoribus malitiæ 209.b de peccatoribus deferẽdis 219.a de clericorum omniũ piculo 219.b 220. de mala aut inutili miſericordia 244. de ſchiſmaticis cogendis 245.a de trahendis ad ſalutẽ hæreticis 250.a de regẽda ſua cuiq; familia 252.b 253. a de miſericordia Dei & ſpe miſericordię 291.b de ſolã fidem iactantibus 292.b de manſuetudine ſimul & iuſtitia Dei 297.b de timoris neceſſitate 301.b de nõ deſperando 309.b 314.a de oppugnatione fraternitatis 323.b de ſpernente remiſsionẽ peccatorum 329.a de Pharaonis obduratione 332.b de impœnitentiæ peccato 339.b de peccatis in conſuetudinem ductis 345.a de euaginato Petri gladio 353.a de Sodomorũ euerſione 360.a de vitijs innaturalibus 362. a de ignorãtia legis diuinæ 372.a de vi catholicæ fidei 386.b de mundatione peccatorũ 388.b de peccatis eleemoſyna redimendis 391.a de peccatis expiandis 392.a de leuium & grauiſsimorum peccatorum diſcrimine 395.b de quotidianorum peccatorum purgatione 398.a de ordinatæ concordiæ ordine 405.b

au-

auguſtiniana de libero arbitrio & gratia Dei, ſententia 7.b 8.a
auguſtiniana peccati definitio 9.b 10. 11.a
authoritate ſeu poteſtate ſua nõ vtentium increpatio 244.b 245.

BAptiſmi munus cur aut quò nobis donatum 14.b
baptiſta qui ab Herode cæſus 184.b
baptiſtæ caput vndè qua techna qui petitũ. 178.b 179.a
baſilij Magni contra auarõs ſeu auaritiam diſſertatio 62.b 63 eiuſdem de inuidia diſputatio 85. in inuidiam inuectio 87.a in luxum & ebrietatem 109.b 110.a in irã ſeu iracundiam 128. 129. 130 131. 132. de operibus ſequentibus & præcedentib⁹ 162.b 163. de vitijs virtutũ nomine palliatis 209.b
Beatitudo hominis & ſalus perfecta in quo conſiſtat 18.b
bedæ de peccati & iniquitatis conuerſione aut conuentione ſententia 11.a
beluina potandi conſuetudo quæ 118.b
benedictio quæ qui paranda. 44.b
beneuolentiæ ſeu benè fauentium alijs lucrum quod quantum 88.b
bernardus quot aut quos ſtatuat ſuperbiæ gradus 50.a
bernardi de vitando malo, bonoq; faciendo ſententia 7.a de pondere aut grauitate peccati apophthegma 29.a de quadruplici ſpecie ſuperbiæ 57.a de ira ſeu iraſcentia 142.b de voluntate & intellectu hominum 156 b de impiorũ conſilijs 160. de conuerſionis dilatiõe 292.a de myſtico ac triplici oſculo 304.a de p̃prietate illa Dei, quæ eſt miſereri 313.b de cordis duritie 331.b de correptionis contemptu 333.a de ignorantiæ peccato 373.b de minutis peccatis 400.b eiuſdem in detractionem aut detractorẽ inuectio 93.b 95.a de perfecta moralitate ſententia 405. a
beſtiæ qua in re hominibus rationabiliores 107.a
beſtias frugalitate hominem ſuperare 99.a
Bibaciũ qui nõ inebriant, increpatio 118.b
bibendum quĩ aut quantum 45.a 115.b
bibendi abuſus quĩ ſenſim tollendus 112.b
bibere vinum, quale quid, & quĩ diſtinguẽdum 105.b
bibere vinũ in dulcedine, quid ſit aut præ ſe ferat 118
bibonum inebriari haud potentium increpatio 118.b
Blaſphemia aut blaſphematores ſpiritus ſancti, quę aut qui 317
blaſphemia quæ qua grauior 341.a
blaſphemia remiſſibilis aut irremiſſibilis q̃ 342
blaſphemi alicuius pueri exemplum terribile 253.b
Boni faciẽdi q̃ta neceſſitas & vtilitas 5.b 6.a
boni omnis author quis 52.b
bonum non facere, eſſe, malum facere 6.b
bona quĩ multa, Tobiæ cõſilio, habẽda 4.a
bona omnia corrumpi ſuperbiã 54.a
brachium ſeculare cur olim ab eccleſia non inuocaretur. 245.b 248.a
bruta quæ cur quibus præferantur hominibus 111.b
brutis peiores eſſe ebrioſos 109.b
Burchardus epiſcopus quid de pœnitentia potoribus ſeu ebrijs iniungenda ſcriptũ reliquerit 122.a

CAecitas quæ quanta 81.a
cædes quanta cur vbi per Moſen laudabiliter facta 131 b
cælebs quid ſonet aut ſit 211 b
cain quas fratricidij pœnas dederit 26 b
cain vndè in fratrem inſurrexerit 85.b
cainis in Abelem ſcelus, ex inuidia ortũ fuiſſe 82.a 83 a
cainis maledictionem qui potiſſimùm incurrant 310.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

cainem sibi plùs q̃ Abeli nocuisse 97.a
caiphę consilium quod, quale 166.b
calceari qui debeant pedes 43.a
calumnia qui ferenda 131.a
canis qui aut qua in re homine præstantior 107.a
canibus impudentiores qui 361.b
cãtici Canticorum libellus cur quibus iam olim legi prohibitus 76.a
capitalia peccata quot, quæ, aut vndè sic dicta 44.a 43.b
capitalia peccata omnia ex superbia oriri 55.a
capitaliũ vitiorũ differẽtia seu diuisio quæ qualis. 55.b
cardui & cedri lepida inter se collatio 174.a
carere solam inuidiã miseriam 90.b
caro quid sit 81.a
carnis opera quæ 14.a
carnis & vermis seu putredinis collatio 81.a
carnem edere, quale quid sit 105.b
carnes quæ qui aut cur secandæ 252.b
carnifex suipsius quis 90.b
catena peccatorũ quæ qualis 32.b 38.b 39.a
cathedra pestilentiæ quid, eiusque pedes quot aut qui 161.a
cathedræ pars eminens, quid 161.b
catholica de malo aut peccato fides aut sententia quæ 10.b
catholicam fidem solam, fidem esse 386.b
catholicos ab hæreticis irrisoriè Romanos dici 268.b
Cenodoxia quid cur dicatur 48.b
Christianæ iustitiæ partes duæ præcipuæ quæ 3.a
christianum esse, aut eo de nomine præsumere, satis non esse 299.b
christiani qui cur & quõ grauiores quàm ethnici, pœnas daturi 18.a
christus quale exemplum quibus reliquerit 23.
christus à quibus qui iterùm crucifigatur 17.b 18.a
christus cur & qui nos à peccatis nostris lauerit 17.b
christo peccata nostra quid aut quę intulerint 17.b
christũ meruisse nobis iustificationẽ 386.a
chrysostomi de abstinendo à malo, sententia 5.b de gehenna & amissione gloriæ æternę 29. de ventis seuis & ambitione 47.b de inuidiæ execratione 96.a de vino modicè vtendo 115.b de seruanda in concionando discretione 226.b de meritoriè educandis liberis 254.a de potestatem habẽtibus, & vbi opùs est, nõ vtẽtibus 244.b de misericordia Dei contra desperationem 312.b de Sodomorũ peccato 360.b de ignorantia 374. de peccatorum expiandorum modis 389.a de repellendis malorum initijs 399.b
chrysostomi in libidinem carnalẽ inuectio 78.b in ebrietatem 105.b 106.a in luxum & crapulam 114.115. in iracundiã aut iracundos 133.a
Cibus qui sumendus 107.b
ciborum non tam qualitas, q̃ cupiditas cauenda 118.a
Clamantia in cælum peccata, quæ 343.b
clamare de terra, quid 353.a
clamor in scripturis, quid 345.a, 346.a
claues quę quibus quale sit confugiũ 300.a
cleri Romani (tempore Cypriani) de in peccata aliena consensu sententia 190.b 191.a
clerici qui quanto sint periculo obnoxij 219.b 220.
Coactionem ecclesiæ actiuam, salutarem & piam esse 250.a
cogere ad bibendum, quale quid sit 111.b
cogitanda nobis ex Pauli consilio aut iussu, quæ 42.b
cogitationes quæ quibus ad quid conducant 49.b
cohibitio quæ quibus necessaria 145
coluctatio q̃ nobis cũ quibus habẽda 42.b
colubri instar fugiendum quid sit 19.b
com-

combibonum quale certamen 120.b
comedere domos viduarum 47.a
communicare, quid sit 166.a
compotorũ inter se graphica per Ambrosium depictio 120.
compunctio vndè in nobis fiat 7.a
concionatores qui cur aut suspecti, aut fugiendi 196.a 138.b
concordiam ira rumpi 138.b
concupiscere, & videre vt cõcupiscas, qui differant 33.b
cõfidentiã de misericordia Dei aliquã esse inordinatam 289.b
cõfitẽda & Deo & sacerdoti peccata 302.b
cõfortari quomodò aut in quo nos oporteat 42.b
confugiendum quibus quò sit 300.a
conniuentia quę quõ alienis peccatis implicetur 228.b 229.
conscientia quę qualem in se hãbeat accusatorem 30.a
conscij qui quantis sint sibimet suspicionibus obnoxij 29.b 30.a
consensum viro conferri 34.a
consensu quẽ alieni peccati reũ fieri 186.b 187.&c.
consilium impiorum quid aut quod 160.a
consilium quibuscum aut habendum, aut non habendum 167.b
consilio qui peccatum alienum committatur 167.b
consilia quæ per sacram scripturã expedita 169 170
consiliarij qui quales 168
consuetudo quę quàm sit mala 38.b
consuetudo potandi quæ cur & quomodò tollenda 112.b
consuetudo quę qũ non maculet 165.b
constantię martyrum, & apostatarum pertinaciæ, collatio & discrimen 252.a
contumelia quæ qui perferenda 130.a
conuersio an vlla sera 311.b
conuersionem veram nil moræ pati 315.b
conuertit nos Deus, vtq; cõuertamur monet 7.b 8.t
cor sapiens cur vndè se abstineat 4.b
corban quid aut quale 186.a
core cum suis complicibus cur q̃ horrenda sit pœna affectus 27.b 28.
corpora nra qualis debeãt esse hostia 40.b
correctio aut correptio quę cur fiat 223.a
correptor quis quã gratiã mereatur 196.b
corrigendi aut corripiendi dissimulatio q̃ quàm sit periculosa 222.a
corripiendi publicè qui 223.b
Crapula & ebrietas q̃ quibus cauenda 105.
crapulę aut gulæ in homines dominiũ seu tyrannis quæ 99.b
crapulam quid generet 118.a
crãs seu crastinum polliceri aut sperare diem, quale 63.a
creatos nos esse ad salutem, non pœnã 315.a
creaturæ abusum, non creaturam, damnandum 106.a
crimen omne, peccatum: nõ verò peccatum omne, crimen esse 15.a
cruciatus animę qs quo alio cruciatu grauior aut leuior 29.a
cruciat⁹ inferni differre, nõ ęq̃les esse 15.b
Culparum gradus qui quales 13.a
cupiditas quę qui restringatur 47.b
cupiditatis imperium quale 67.a
cupiditas quę qualis 68.b
cura qui quàm laborent præpostera 254.b
curnam hic illéve sit pauper aut diues 64.a
Cypriani de cauendo aut fugiendo malo sententia 83.b de expiandi peccati modis 389.b 390
cyrilli Alexandrini de varijs remittẽdi peccati modis sententia 387.a

Dæmon sequissimus mystice quis 137.b
dæmonẽ voluntariũ esse peccatũ 31.a
dęmõem hominibus nõ tam nocere, quàm peccatum 31.a
dæmone miserabilior quis 134.a
dæmones quibus vitijs aut vitiosis maxi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mè familiares 77.a
dæmones qñ & vbi seu apud quos agant choreas 106.a
dæmonibus vbi potissimùm sit chorearũ locus 106.a
dæmoniacis assimilari iracundos 134.b
dãni pœnã, grauiorẽ esse sensûs pœna 29.
daniel quorũ consilijs quò redactus 175.b
daniel quas vndè calumnias ppessus 182.a
dare viro edendum cibum vetitum, mysticè quid 35.
dathan & Abiron cur & quomodò à terra deuorati 28.a
dauid qui Vriam prodiderit 73.b
Debitor quibus qui fiat Deus 72.a
declinare à malo, & facere bonũ, quò spectet, aut cuius potissimùm intersit 3.
declinare à malo, ad quid & quantoperè sit necessum 3.
defensio q̃ quanta sit iniquitas 330.a 336.a
defensione qui sua quis alieno se peccato obnoxium reddat 274.b
delectationi illicitæ consentire, magnũ esse peccatum 34.b
delectationem, mulieri comparari 34.a
deleudus de libro Domini, quis 25.b
deliciæ & ebrietas quorum vitiorum fons & origo 106.a
delicta qui expianda 390.b
denarij numeri laus 11.a
deo aut eius misericordiæ tempus præscribere, quale peccatum sit 188.b
deponenda Pauli consilio q̃ quibus 4.b 5.a
desiderij carnalis vincendi modus optimus quis 81.a
desperando qui decipiamur 298.b
desperandum de nemine dum viuit 340.b
desperandum nec vlli, nec de vllo 314.a
desperandum nulli, quãuis magno, peccatori 310 b
desperandum nec animam efflanti 313.a
desperantium exempla quæ qualia 306. 307
desperare mysticè quid sit 311.
desperationis remedium quod 304
desperationis author quis 312.b
desperationi quò potissimùm aut medeatur, aut obuictur 312.b
desperatione qui peccetur in spiritum sanctum 305.b
detractio qui à diuo Bernardo exibilata 93.b 94.
detractionis species quæ quales 94.a
deum & nos cõuertere, & vt conuertamur, monere 7.b 8.a
deum, vt faciamus, facere 81.b
deum qui nobis debitorem reddamus 72.a
deum nil nisi fidem requirere, hæreticam vocem esse 296 b
deum homines nunq̃ deserere priorẽ 333.b
deum, cũ nõ irascitur, irasci maximè 336.b
Diabolus quibus potissimũ p̃sit vitijs 98 b
diaboli, seu ex diabolo, quis sit 4.a
diaboli ꝓpriũ aut peculiare vitiũ q̃d 87.a
diaboli in hæreticorũ corda potestas quãta 262.a
diabolo qua superbiæ specie homo fiat similis 52.a
diabolum esse peccati authorem, nec tamẽ peccantes omnes, esse diaboli filios, 15.a
diabolũ esse ebriosorũ legis authorẽ 110.a
differẽtiæ peccati quor, & quæ quales 34.b
dilatio benè merendi in mortis aut vltimũ vitæ tẽpus, quàm sit periculosa 66 b 67.a
dilecti aut diligibiles Deo qui 20.b
diligenti vitam, quid necessarium 4.a
discendum, Esaiæ iussu aut consilio, qd 3.a
discessus quis quibus à Deo minatus 24.b
disciplinam & correctionem charitati mistam oportere 227.b
discretio quæ vbi aut cui quantoperè necessaria 226 a
discretione qua quibus vbi sit opùs 221.b
dissimulatione qua quò peccetur 229.b
diues beatus quis 61.b
diuitis erga Lazarũ immisericordia, qui tãdèm punita 26.a
diuitum bona qui pauperum sint, aut non sint 64.a
diuitum nullos habentium liberos increpatio 66.b
diuitibus cur opes datæ 66.a
diuitiæ quibus q̃ nihil ꝓdesse queant 71.b
Doctores qui cur vitandi 196.a
dogmata quæ cur & hodiè maximè plausibilia 210.b 211.a
dominari vitijs omnibus cupienti, quid ante omnia agendum 117.b
Durities quæ qualis 332.

EBrietas & crapula quantoperè vitandæ 105. vndè generentur 118.a

ebrietas qualis, aut quid insaniæ sit 107.a
quibus aut qualibus è potibus fiat 109.a
quid dæmonis sit. 109.b vndè fiat, quãtorũmve malorum sit radix 116 a
ebrietatis vituperium 45.b
ebrietatis ꝓnicies quãta aut q̃tuplex 110.a
ebrietatis fructus 111.a 118.a
ebrietatis vitium vsu parari 112.b
ebrietatis detestatio & nocumentum quãtum 123 a
ebrietatem esse libidinis fomitem 78.a
ebrietatem esse vitiorum oĩm fontẽ 106.a
ebrietatem, nõ potum, damnandam 316.a
ebrietate statum mentis euerti 108.b
ebrioſi quomodò per Basiliũ Magnum & S. Augustinum suis depicti sint coloribus 110.
ebriosorum de ebrietate excusationes quæ quales 111.a 113.
ebriosorum lex qualis aut vndè 110.a
ebriosos regnum Dei non possessuros 99.b 112.a
ebrius quid creaturæ sit 116.a 121.a
ebrius de somno excitatus, quid aut qualis 109 b
ebrij nullam esse vtilitatem 116.b
ebrij graphica per Chrysostomum descriptio 116.a
ebrium nunquàm esse castum 121.a
ebriorũ lepida ꝓ Ambrosiũ depictio 119 a
ebrior esse idolorum cẽtilium instar 110.a
Ecclesiæ tempora duo qui per Euangelicã parabolam designata 250.b
ecclesiam perditos, vt redeant, rectè cogere 249.a
ecclesiam, quos cogit, ad bonum, nõ malum, cogere 250.a
Edendum qui sit 45.a
Elationis quanta pernicies 49.a
eleemosyna an differenda in crastinum 63.a
eleemosynæ faciẽdæ quãta aut vtilitas, aut necessitas 6.a
eleemosynæ quæ quid mundent 398.b
eleemosynarum vis & vsus 391.a
eleemosynis dimitti peccata 403.b
Episcopus quis cur ab Hieronymo ob toleratum Vigilantium increpitus 243 b
epistolæ Apostolorum Catholicæ, contra quid propriè scriptæ 293.b
Erroris ptinaci defensione hæreticos fieri 321.b
Esaias quid discendum, & vndè quiescendum moneat 3.a
esse qui inuicèm debeamus 42.a
Eunomij de sola fide hæresis iam olim quæ aut qualis 296.a
euthymij de his qui obnoxij sunt peccatis alienis, sententia 364.a
Exactor qualis quantúsve sit venter 118.a
excidere à gratia Dei, quanta sit æruna 29.a
excommunicationis pœna qualis aut quãta 314.a
excusatio diuitum auarorum propter liberos multos, qualis 66.a
excusatio vacantium ebrietati 113
exemplũ qualenobis à Christo relictũ 23.
exemplum pueri blasphemi mirum & horrendum 253.b
exhaurire, mysticè quid 399.b
exire in sepes & vias, quid sibi clàm velit 250 b
expiatio peccatorum qui fiat, aut facienda sit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit 374.b 375.
expiadi peccata modi qui quales aut quot 375.376.377.&c.
Ezechiel ppheta cur quibus legi iam olim vetitus 76.a
Facere bonũ, quò, seu ad quid spectet 3.
facere nos quidẽ cùm facimus, sed Deũ vt faciamus, facere 8.b
facere vt faciamus, quid sit 8.b
Febris & libidinis collatio 80.a
felicitatem aut infelicitatem æternam, ad viuum exprimi non posse 29.a
feruor & tepor quis quorum sit 158.
Ficus aut ficulnea quæ cur eradicãda 153.a
fides ipsissima, de qua hodiè agitur, q̃ 386.b
fidẽ solã iactantiũ vanitas quãta 292.b 294
fidem qualem existimârit Paulus cùm de illa ad Galatas scriberet 293.b
fidei viuæ vis quanta 392.b
filiæ peccatorum omnium capitalium quæ quales 55.
filiarũ cura quibus potissimũ mãdata 255.a
filij qua cura educandi 255.a
filij quales aut quibus debeant esse moribus 255.b
Flammæ quæ quibus timendæ 221.b
flammarum infernaliũ cruciatus quo alio cruciatu tolerabilior 29.a
Fœdissimum homini quid 99.a
fœminæ temulentæ suis aptè coloribus depictæ 121.b
formidine qua cur semp laborandũ 297.a
fornicatio cur quantoperè fugiẽda, & qui vincenda 72.b 73.a
fornicatio simplex quale quârúmve sit peccatum 79.a
fornicationis scelus quantum 77.b
fornicationibus qui medendum aut obuiandum 77.a
fortitudine qbus aut quò maximè sit opũs 160.b
fugam peccati quantoperè aut doceat, aut iubeat scriptura 19.b
fulmina quot feras faciliùs, quàm iratũ Dei vultum videas 29.b
funeralium pomparũ adspectio quibus ad quid conducat 49.b
furi aut furato, qd pœnitẽdo agendũ 42.a
furor quis quid dæmonis sit 137.b
furtum alienum qui fiat tuum 274.b

Galea qualis assumenda 43.a
Galeni de gulosis sententia 108.b
gaudendũ qui aut in quo potissimũ sit 155.a
Gehenna cur quibus à Christo comminata 227.a
gehennæ pœnam, amissione gloriæ leuiorẽ esse 29.a
gehennæ cogitatio quò maximè conducat 49.b
gehẽnæ effigié esse ignẽ Sodomorũ 361.b
gelatij de blasphemia, eiusq; remissione sententia 342.a
geneseos liber cur quibus antiquitùs legi vetitus 76.a
Gladius quis cui vtendus 43.a
gladium accipere, quid 353.b
gladio hæreticos arceri aut cogi, expedire 251.b
gloria hominum quàm sit vilis 48.b
gloriæ amissiõem, ipsa gehennæ pœna duriorem esse 29.
glorię vanę appetit⁹ qui restringẽdus 47.b
gloriæ inanis filiæ quæ 55.a
Gradatio peccati quæ qualis 32.a
gradus peccati aut culpæ (ex Euangelio) q̃ quales 13.a
gradus superbiæ qui aut quot 50.a
gradus irę & pœnarum eius qui quales 15.b
gradus peccandi aut peccatorum, quot, qui aut quales 16.a 32. 34.b 38.a
gradibus quot & quibus ad peccatum perueniatur 31.b & in profundum descendatur 36.b
grauis & leuis peccati lepida comparatio 398.a 399.a
gratia Dei quò nobis promissa & necessaria 3.b 9.a
gratia Dei nostræ quid præstet volũtati 8.a
gratiæ Dei & arbitrij liberi concursum, ex scripturis ostendi 7.b
gratiæ præuenientis & subsequẽtis ostẽsio 9.a
gratiæ Dei voluntatem bonam acceptò ferendam 8.a
gratiam Dei libero cooperari arbitrio 7.b
Grauatio ex crapula & ebrietate, quãtoperè cauenda 105.a
grauitas peccati quanta 31.a
grauitas peccatorum quò ex scripturis notatur 396.b
grauitatem peccati ex remedij difficultate colligi 29.a
gregorij de ira sine voce, in voce, in voce & sermone, sententia 13.a de tribus tentãdi modis 36.a de superbia & Leuiathan 50.a de voluptate aut libidine carnali 80.b de filiabus inuidiæ 91.b de inuidiæ ac inuidentiæ cæcitate &c. 92.b de inuido & inuidioso 97.a de tentatione gulæ quintuplici 103.b de filiabus iræ 128.a de refrenatiõe iræ 138.a in irá inuectio 138 139 de pigritia aut pigris 158.b de refrenanda ira 145.b 146. 147. de silentio discreto 217.b 218 de requirendo pereũtium sanguine 225.226 de vitanda vnius aut paucorũ scabie 252.b de claudendo paruulis regno cælorum 253.a de tribus peccãdi modis 282.b de responsiõe Helipia & humili 289. de media inter desperationem & præsumptionem via 290. de peccato ad inferos & ad mortẽ 303.b de permanendo in peccatis 330.b de obdurationePharaõis 333.a de peccatis in cęlum clamantibus 346. de Sodomorum excidio & scelere 359.b
gregorij Nysseni graphica inuidiæ descriptio 91.b
gregorij Turonen̄ mira de imperatoris filia &c. narratio 264.b 265.266.
gregorio q̃ vñ nascantur vitia 78.a
Gula quid, eiusq; filię quæ aut quot 55.b 99.a 106.b
gulæ tentationes quotuplices 103.b
gulæ pernicies quę 106.a
gulæ deditos nil cęleste cogitare posse 108.
gulam ad libidinem prouocare 117.a
gulosos ad nihil vtiles 114.b
guttę aut stillę aquarum ad peccata leuia collatio 398. 399

Habitationum duarum æternarũ quæ qualis 15.b
hæresiarchæ qui cur potissimùm tot habeant discipulos 210.b
hæresiarcharum mortuorum pœnæ q̃ cur quotidiè augeantur 163.a
hęreses vndè sint natæ 320.b
hęresum seu hęresẽon principijs qui obsistendum 252.a
hęreticus cur quis sit aut fiat 320.b 321
hęreticum, & deceptum ab hęretico, differre 321.a
hęreticis an Hieronymi iudicio conniuendum 243.b 244.a
hęreticos legibus Imperatorijs piè ac iustè coërceri 246
heli sacerdos propter iniquitatem filiorum damnatus 223.a
heli sacerdotis exemplum quos cur meritò teneat 254.a
herodes qua in re cui Pharaõi similis 179.b
herodiadis peccatum quod quale 167.a
hesler (aut Hesteris) ad Deũ p Iudæis oratio qualis 188.b 189.a
Hieremias quid quibus de prophetis prænunciârit 199. 200
hieronymi de fornicatiõe & ebrietate sententia 78.a
hieronymi in mollitiem inuectio 80.a
hieronymi de inuidia & zelo sentẽtia 92.a
hieronymi in saturitatem & ebrietatẽ inuectio 107.b
hieronymi in vinolentum episcopum inuectio 123.a

hie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hieronymi de blanditijs hæreticorum sententia 209.b
hieronymi de reticendo Dei verbo sententia 223.b 224.a
hieronymi de misericordia inutili sententia 243.b
hieronymi de obsistendo hæresum principijs authoritas 252.a
hieronymi de gloria & iactatione hæreticorum sententia 296.b
hieronymi de temerè promittentibus remissionem peccatorum, sententia 297.b
hieronymi de mollium aut mollitiei vitio sententia 362.b
hippocratis de obesis aut crassis iudicium 108.a
Homicidarum pœna aut reconciliatio quę qualis 351. 352
homicidij voluntarij vindicta seu pœna q̃ 346.b 347 348
homo quis quò vel exuendus, vel induendus 4 b 5.a 41.b
homo quī bestia aut brutū fiat animal 78.a
hominem superbiā dæmonem fieri 49.a
hominem frugalitate à bestia vinci, quale quid 99.a
homines quibus potissimùm vitijs tententur aut vincantur 77 a
homines quī fiant sues 306
honore dignis, sed eo destitutis, quò aut cur gaudendum 48.b
humanitatem irā amitti 138.b
humilitas quàm sit cuiuis & vbiuis necessaria 56.b
humilitas quotuplex 57.b

IAcob quib⁹ qua in re quò imitādus 143.a
Ierusalem (seu Hierusalem) muri mysticè quid 105.a
Ignem Sodomorum, esse gehennę effigiem 361.b
ignorantia quī sit aut fiat ebrietatis causa 113.b
ignorantia diuinæ legis an quenquā excusset 371.a
ignorantia excusatiõem habens aut nõ habens, quæ 374.b
ignorantiā quī peccetur, aut non peccetur 282.b 371.a 374
Illecebræ q̃ cur velut Eua existimādæ 35.a
Immunditia quę qualis 80 a
impietas quę cui non nocitura 25.a
impius verba Dei non audiens, cur moriatur 225.a
impij qui, & quod eorum caput 160.a
impatientia vndè oriatur 335.b 336 b
impœnitentia quibus potissimùm sacramẽtis repugnet 341.a
impœnitentiæ peccatum quandò committatur 337 a
impœnitentiam esse peccatum in spiritum sanctum 339.b 340.a
impugnatione qua quī peccetur in spiritū sanctum 316
incitantium aut cogẽtium alios ad potum, repræhensio 20. b
incõmoda corporis & animi ex gula, qualia aut quanta 115.a
incommoda quæ quī patienda 1:1
induenda quæ cur nobis armatura 42.b
indulgentię aut remissionis peccatorū p̃missores temerarij qui 297.b
indulgentiam seu misericordiā latroni exhibitam, esse crudelem 243. a
industriā seu spontè quõ peccetur 283.a
inebriantibus se aut alios pœnitentia qualis iniungenda 120
inebriatum, mortuū ac sepulrum esse 123.b
infernalium pœnarum inęqualitas aut differentia 15.b
inferni vocabulo desperationem aliquandò intelligi 311
infirmitate quomodò peccetur 282.b
ingurgitatores qui quales 111.a
inimicus quī tractandus 41.b
iniquitas Latinè quid 11.b
iniquitatis & peccati conuersio seu identitas 11 a
iniquitatis operatores quales 17.a 20.a
iniquitatem Deo odibilem esse 25.b nullam impunitam abire 319.b
initiorum quorum quāta vbi habenda cura 399.b
iniustitia quę cui & cur non obfutura 25.a
innocẽtia falsa, Augustino qualis aut q̃ 253.a
inobedientibus quibus quæ vndè minata sint mala 21.b
inquietudo hęretica quę quomodò piè coercenda 246.b
insanię ebrietatis q̃ aut quantę 123.a
insanire illos, qui id, quod malũ est, laudāt 209.b
intolerabili gehenna quidnam aliud intolerabilius 29.b
inuidentia gratię fraternę, quale sit in spiritumsanctum peccatum 312
inuidentia q̃ qualis aut qd 323.b 324.a 325.a
inuidia qd, quásve habeat filias 81 a 85.a 91.
inuidia quàm sit, Cypriani iudicio, fugienda 83.b 84.
inuidia quātam malorum iliadem secũ aduehat 88 b
inuidia cui vermi cur meritò cõparet 89.a
inuidię species aut filię quæ 55.a 91.b
inuidię malum quę scripturę qui exaggerent 82. 83
inuidię fructus qui 83.b 84
inuidię vituperatio 86. a
inuidię lepida per Augustinum depictio 91.
inuidię & zeli discrimen 92.a
inuidię non studendum 82.b
inuidiæ qui medendum 86.b
inuidiam nocere inuidenti potiùs q̃ inuiso 85.a 86.a
inuidiā omi carere venia & excusatiõe 87.b
inuidiam fornicatiõe & adulterio peiorem esse 88.a
inuidiam ex superbia oriri 89.b
inuidiā vertere homines in dęmones 96. b
inuidiam, diabolicum esse vitium 87.a 97.b
inuidiā hominem, diabolo similé fieri. 82.a
vrbesq; excindi 88.b
inuidiā repleri aut laborare, qualis sit pœna 82.b
inuidiā Siculos nõ inuenisse tyrannos maius tormentum 84. 85.
inuidiosi & inuidi discrimen 89.b 92. b
inuidus quid de inuidioso prę se ferat 97.a
inuidi familiaritas cur teste Basilio fugienda 85.b
inuidi exterior species quę 98.a
inuidum, esse suijpsius carnificem 90.b
inuidorū ingenij graphica descriptio 86.a 89.b 90.
inuidorum miseria 93.a
inuidos feris bestijs esse deteriores 87.b
inuidos membra diaboli esse 98.b
Iouinianus qualis, aut qualibus vsus hæreseos suę assecłis 210.a 211.a
iouinianicæ conciones aut doctrinæ propemodùm quales 211.b 212.a
iouinianistarum grex qualis 212.a
Ira quę qualis aut quotuplex 13.a
ira iudicio, concilio, aut gehennę obnoxia quæ 13.a
ira quas habeat filias 124.a
ira quid sit 123.b 124.a
ira laudabilis quę 131.b
ira quī aliquandò bonarum sit actionū ministra 132.a
ira, quis qualisve sit Chrysostomo ignis 134.a 135.b
ira vndenam suas habeat vires 134.b
ira quid aut qualis sit bestia 134.b 137.a
ira quò subindè prosiliat 139.b
ira per vitium quę 141.a
ira bona quę 141.a
ira per zelum, siue ex zelo, quali egeat moderatione 142.a
irę species aut filię quę 55.a
irę fructus qui 118.b
iræ cuius pœna quę 124 b
iræ incommoda quī ferenda 131

Universidad de Deusto
Biblioteca

iræ filij aut filiæ quæ 132.b
iræ in nobis origo aut occasio quę 132.b
iræ descriptio egregia 132.b 133.a
iræ seu iracundiæ miseria quanta 134.a
iræ pnicios quãta 135.a 138. 139.140.& deiñ.
iræ intrinsecæ non erumpentis foràs, descriptio 139.b
iræ comprimendę modi quot & qui 140.b
iræ cur dandus sit locus 41.b
iræ qui medendum 129.b
iram in corde reseruare, quale quid sit 135.a
iram bestiæ instàr mitigandam & mansuefaciendam 137.a
iram corpori animoq; nocere 137.a
iram comprimi bifariàm 140.b
iram rationis pedissequam, non dominam, esse debere 141.b
iram perseuerantem cor corrumpere 145.a
iram inueterascentem odium fieri 145.b
iram mansuetudine temperandam 148.b
irâ hominem fieri ferum aut beluam 128.a
irâ nihil esse stultius 131.a
irâ pro armis quomodò sancti sint laudabiliter vsi 131.b
irâ & corpus & animam lędi 133.a
irâ (seu ab irâ) vinci, quàm sit dedecorosum 145.a
irarum diuisio quæ qualis 141.a
iracundia quid quantúmve morbi sit 133.b
iracundiæ pestis quanta 133.b
iracundiæ pernicies quanta 136.b
iracundię culpa quãta 138.b
iracundus q̃ cui ebrio comparandus 136.a
iracundi hominis per Chrysostomum descriptio 133.a
iracũdi cur porcis meritò cõferantur 136.b
iracundo nullam esse iracundiæ excusationem 135.b
iracundi cur intempesto mari & dæmonibus comparentur 134.a
iracundos ęgrorum instàr tractandos 137.b
iracundos esse insanis miserabiliores 137.b
irascendum quibus qui sit, aut non sit 42.a 132.a 142.b
irascentium genera quot aut q̃ 140.a
irasci Deũ maximè, cùm non irascitur 336.b
irasci fratri, quò & inobedientia sit, & crimen non sit 400.b
irasci nulli, melius esse q̃ iustè irasci 145.b
irascimini & nolite peccare, qui intelligendum 144
iratis hominibus quò resistendũ 129.b
iratos, à dæmonibus nihil aut parùm differre 129.a
irenęi de vitandis aut fugiendis peccatoribus sententia 190.b
iritatione qui nobis aliena peccata conflemus, aut affricemus 191.a
irremissibile peccatum quod qui sit aut dicatur, aut intelligatur 281.b 282.
Isidori de superbia & superbis dictum aut sententia 54. in libidinem carnalem inuectio 76.b 77. de luxuria &c. iudicium 116.b de temporibus docendi aut tacẽdi 221.b de pœnitentia & venię consecutione 300.a de modo recedẽdi à Deo 311.a de peccati & criminis differentia 397.a
israelitarum in deserto murmurantium punitio 26.a
israelitarum aliquot reproborum consilia suos in fratres qualia 176
israelitis cur quæ pœnæ à Deo per Moysen minatę 27.b
Iudæorum apud Holophernem commendatio quæ qualis 25.
iudices qui quorum sint ant fiant scelerum rei 245.a
iudicium diuinum qui quibus medeatur vitijs 77.b
iuliani cuiusdam sacrilegi, qui fuit apostatę Iuliani auunculos, scelus ac pœna 273.
iuo quid vbi de potoribus aut ebrijs tractet 110.b 121.a
iussio qui sit aut fiat alienum peccatũ 179.a
iustificari p fidem qui dicamur 386.b

iustificatio per fidõ sine operibus legis qui fiat 293.a
iustitia qd sit, aut in q̃ cõsistat 5.a 5.b 160.b
iustitiæ nomen quid sit aut signet 6.b
iustitiæ ratio in quo consistat 7.a
iustitiæ Christianæ quæ aut quot potissimùm attineant 3.
iustitiam ira derelinqui 138.b
iustitia quibus potissimùm sit opùs 160.b
iustitiæ quæ cui aut quibus frustrà sint factæ 24.b
iustitiæ quę cur obliuiscendæ 25.a
iustus quis sit 4.a
iuuentus ferè cuiusmodi sit fera 254.a

Labor quis quibus quò periturus 21.b
laborandum qui aut quid sit 5.a 42.a
latronis misereri, siue parcere, quid secum perniciei ferat 242.b 243.a
laudandi aut non laudandi qui 208.
laudibus aut vituperijs falsis quò affici debeamus 130.b
laudatores qui quomodò se peccatis alienis inquinent 195.b
lectiones sacræ scripturæ quæ cur quibus iam olim prohibitæ 76.a
legum aduersùs hæreticos latarum vtilitas quanta 246.a
legum Cæsarearum de Sodomitico vitio sententia 362.b
lenitatis quæ vbi cura habenda 223.b
leonis Magni de resipiscentibus in articulo mortis, sententia 315.b de pertinacia hæreticorum 320.b de vera & integra fide 386.b
leuiathan quò aut cur sublime videre describatur 50.a
leuia peccata cur potissimùm vitanda, aut non spernenda 397.b 398.a
leuium peccatorum remedia potissima q̃ & quot 398.b 399.b
leuibus etiàm peccatis qui occidatur anima 399.b
leuitatem operis, ex gula sequi 104.b
lex æterna quid 10.b
lex peccati quid 39.a
liberi arbitrij assertio 9.a
liberũ arbitriũ diuinæ cooperari gratię 7.b
libido carnis quò demũ adegerit Salomonem 74.b
libidinis mala quæ aut qualia 78.a
libidinis fomes aut seminarium quod 78.a 107.b
libidinem esse febre ardentiorem 80.a
libidinem vsu crescere 77.b
libidinem pasci conuiuijs 123.b
libidine hominẽ seruituti miserrimæ subijci 78.b
libidinosorũ cæcitas quanta 81.a
libri scripturæ authenticæ aut sacrę, cur quibus legi vetiti 76.a
lingua cui aut cur vndè coërcenda 4.a
lingua quæ qualis sit gladius 95.b
lingua vndè cohibenda 143.b
linitio aut litura quę qualis 197.b 198.a
Loquacitas q̃ cuis sit vitij capitalis filia 104
loquendum quì sit 5.a
lorica qualis induenda 43.a
loth vndè per Deum ereptus 21.
Lucem veritatis, ira amitti 139.a
luciferi casus & peccatum, qui à quo descripta 20.b
luxuria quid, q̃ve ex se gignat vitia 72.b
luxuria seu actus libidinosus cur quantoperè fugi debeat 73.a
luxuria gulam qui sequatur 104.b
luxuria vndè gignatur 119.a
luxuriæ species aut filiæ q̃ aut q̃t 55.b 78.
luxuriæ qui medendum 77.b
luxuriã fuga potiùs q̃ pugna vincendã 72.b
luxuriam semper ebrietati iungi 108.a
luxuria fieri ex hoie bestiã seu brutũ 78.a
luxuriosorum quanta ęcitas 81.a
Lysimachi sacrilegia, ciuęq; ob ea interitus 177.b 178.a

Magistratus qui quò fiãt peccatis alienis obnoxij 229.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

magistri q cur tacēdo sanguinis rei fiāt 224.a
maledictio quę quibus timenda aut infligenda 22.b 23.a
malitia quid sit 161.a
malitiam laudare, quid aut quale 209.b
malum pro malo qui aut reddatur, aut nō reddatur 246.b
malorū cōsuetudo q̄ q̄ñ non maculet 165.b
mandata Dei, si volumus, seruari posse 8.b
manducare de ligno vetito, quid 35.
manibus qui vtendum 42.a
mansuetudo falsa & crudelis quæ 247.a
materiā criminum oīm esse cupiditatē 68.a
media inter præsumptionem & desperationem via incedendum 290
medici quāuis molesti, laus & vtilitas quāta 247.a
medici qui quales 209.a
medicis qua in re non vtendum misericordia 242.b 243.a
membra qui inuicēm alter alterius esse debeamus 41.a
membra Christi qui faciant membra meretricis 73.b
mēdicus quis aut quandò contemnat locupletem 119.b
mendici quibus qua in re quō imitādi 57.b
menelai alicuius apostatici Iudæi facinora 177.178.
mercedis operariorum detentio, quantum sit peccatum 369.b
metendum qui sit 44.b
metrias martyr qui suum de sacrilego templum vltus 266
metus quis cuius vitij remedium 77.b
metus quis vbi aut inutilis, aut pernicios 222.a
Mille gehennis quod supplicium intolerabilius 29.a
miluis cur aut quō conferantur inuidi 92.a
minuta peccata qui & quantoperē cauenda 393 394.&c.
misereri cur Deo magis proprium, quàm iudicare aut damnare 313.b
miseria quid præ rebus omnibus priuilegij habeat 90.b
misericordia & iustitia Dei, qui aut diligēda, aut metuenda 292.a
misericordiæ quibus in rebus qua cautiōe studendum 243.b
misericordiam aliam esse iustam, aliam iniustam 242
misericordiam Dei, peccatis nostris maiorē esse 313.a
misericordiam qui suam quibus impendat Deus 391.b
misericordiarum pater Deus, non iudiciorum 313.b
modi peccandi quot aut qui 282.b
modi remittendorum peccatorum quales & quàm varij 387.
modestiæ qui studendum 42.a
molles aut mollities, cuiusmodi scelus aut scelerati 362.b
mollitici peccatum à quibus philosophis approbatum 80.a
moloch (aut Molochi) dare de semine suo, quantum sit peccati 187.a
momentaneam insaniam esse iram 128.b
moralitas perfecta in quibus aut quot posita 405.a
morientem obliuiscī suī, oblītum, dum ad huc viueret, Dei 305.b
mors cuius sit rei stipendium 12.a
mors secūda qd, aut quibus obuēturа 14.a
mors cuius aut quorum sit stipendium 24.a
mors quæ aut quorum, qualis 24.a
morti secundæ obnozij qui 14.a
mortem sempiternam inferre hæreticos, & ob id temporalem pati, conqueri 251.b
mortes quæ & quot, quibus peccandi differentijs aptè conferantur 34.b
mortale peccatum quid 12.a
mortuis peccato, qui aut viuendū, aut amb ulandum 17.b
mortuis peccato quid agendum 23.b
ad

mortuorum genera tria à Christo resuscitata, mysticè quid 34.b
mortuorum ad sepulturam elatio quibus ad quid proficiat 49.b
moses (aut Moyses) probra quæ qui pertulerit 138.a
moyses alioquì mansuetissimus, quàm vbi cur meritò excanduerit 131.b
moysis & Aaronis erga se affligentes affectus aut zelus quis 28
Mulieres quæ quomodò suos in scripturis legantur afflixisse viros 191.
mulierum amor quò tandem adegerit Salomonem 74.b
muri hierusalē seu Ierusalē mysticè qd 105.a
murmurantium quorum pœna quæ 26.a
NAbuchodonosor qui aut cur qua pœna affectus 26.b
nabuchodonosoris statua qui aut quibus instrumentis honorata 181.b
nabuchodonosor quō & persecutoris & protectoris ecclesiæ typū gesserit 245.b
nabuchodonosor qui trium puerorum exemplo quodammodò conuersus 251.a
naneæ sacerdotes vbi quō Antiochum eiúsve ducem exceperint 177.a
naui cui quis venter cur meritò conferat. 114.a
Necessitas quæ quibus incumbat 221.a
negligentiæ mater quid aut quæ 291.a
nemini non, quantunuis iusto, timendum 301.b
neq; parcentem quenuis, amicum: neq; nō parcentem, inimicum esse 247.a
nescire, & scire noluisse, multùm differre 283.b 372.b
Nicanor qui se erga Machabæum gesserit 192.a
nihil boni facere, quid 6.b
Noe vndè qui custoditus 21.a
νόμος quid 11.a
non esse qui non peccet 14.a
non habeo, non dabo, quorum sit vox propria 63.b
nouem esse peccata aliena, & quæ 166.a
nuditas q sua cuiq; assiduè reuoluēda 130.b
Nyssenus Gregorius inuidiam qui depinxerit 91.b
OBdurare qui corda dicatur Deus 331.b
obdurationis Pharaonis causæ 333.a
obduratus quis sit aut viuat 292.a
obduratum qui dicatur cor Pharaōis 332.b
obseruatiōe præceptorum quo duplici genere contineatur 5.b
obstinata peccandi volūtas, qualis sit phrenesis 332.b
obstinatione qua qui peccetur in spiritum sanctum 325.a
Occulta longè aliter àc publica, vel arguēnda, vel corrigenda 227.b 228.b
ochosias vndè quò adactus 173.a
ociositatis fructus qui 149.a
ociosus quis, vndè qui aut flagellandus aut castigandus 6.b
ociosorum increpatio 148.a
Odiosi aut odibiles Deo qui 17.a 20.a
Offendiculum vndè quì poni dicatur 131.a
Oniæ viri boni & innocētis miserabilis interitus 177.a
onerarijs nauibus cur qui ventres comparentur 114.a
operanda seu agenda quæ, quo studio exequenda 154.
operarijs quibus quis discessus à Deo minatus 24.b
opariosiniquitatis Deo odiosos 17.a 20.a
operarios sua fraudari mercede, quale sit peccatum 369.b
opatio vini immoderatè sumpti q̄lis 108.b
operum bonorum vis & vsus 390.b
oppressio quæ, quale quantúmve sit peccatum 363.364.365.366.367.368.369.
Orationis Dominicæ vis & vsus 402.403.
origenis de misericordia inutili sententia 243.a
originale peccatum qui sit aut ostendatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

voluntarium 10.a
originale peccatum quid 11.b
originalis peccati ex scripturis assertio seu ostensio 13.b
originali peccato baptismum præcipuè donatum, alia etiam peccata tollere 14.b
origines peccati quot 164.a
Ossa mystice quid 98.b
ostentare sua bona opera cupienti quid cogitandum 48.a
PAlmes quis cur tollendus 153.a
palpones qui quô se peccatis inficiant alienis 195.b 196
paludibus cur vndè comparati sint ebriosi 110.b
parêtes q̃ q̃ præpostera laborêt cura 254.b
parentum conniuentia & indulgentiâ quæ quàm periculosa 229.b 244.b
participando qui alienum tibi peccatũ cõtrahas 255.b 256.
participatio aut communicatio cum malis, quotuplex 164.b 163.
paruulis quibusdam etsi baptizatis, cur regnum cælorum præcludatur 253.b
pascha cum amaritudinibus comedere, qd sibi velit 210.a
pastorem reticentia sua pereuntium mortis reum fieri 225.a
pastores qui quales, & quanto piculo obnoxij 218.a 219.b 220.
pastorum aut prælatorum pericula quanta 225. 226.
pastores multos pro iniquitate populi damnari 222.b
patientia q̃ & cur quibus necessaria 45.b
patientia minimè laudabilis quæ 249.b
patrum de faciendo bono, maloq; cauêdo sententiæ 5.b 6.7.8. &c.
patribus quid in filios à Paulo vetitũ 192.b
paulum Apostolum quodammodò ad fidẽ cõpulsum esse 249.a eundemq; ethnici Imperatoris auxilium implorasse aut poposcisse 249.b
pauor cur quib⁹ & vñ vtiliter injiciat 105.b
pauperes qui cur quandò non cedant etiã summè diuiti 119.b
pax cui & cur inquirenda 4.a
pax quibus quantoperè curanda 41.
pax Dei qualis, & quò nobis petenda 42.b
peccandi voluntate sola damnari quẽ posse 35.b
peccandi consuetudinem, peccato ipso peiorem esse 38.b
peccans, quantillo aut quali precio animã suam vendat 31.b
peccantium consuetudo quę qualis 29.b
peccantium in hac vita prosperitas aut impunitas quid portendat 30.b
peccãtes laude prosequi, qui plus sit quàm delinquere 208.b
peccare etiàm Dei filios 15.a
peccatum quid sit 9.b 10. 11.a 30.a 31.a
peccatum quantoperè Deo odiosum 17.a
peccatum qui aut cur dæmone sit peius 31.a
peccatum per quæ tria impleatur 33.b
peccatum ad inferos, & ad mortem quid 303.b 323.b 325.a 343.a
peccati definitio 9.a 10. 11.a
peccati & iniquitatis conuentio seu identitas 11.a
peccati diuisio 11.b
peccati differentia quæ qualis 12.b
peccati & criminis differentia 15.a
peccati author quis 15.a
peccati fugiendi causæ 17.a
peccati execrandi causa potissima q̃ 17.a
peccati natura & malignitas qualis aut qd 18.b
peccati seruus quis 19.a
peccati fuga & execratio quibus scripturæ verbis innuatur 19.b
peccati grauitas vñ potissimũ colligat⁹ 29.a
peccati lex quid 39.a
peccati genus omne ex superbia nasci 49.a
peccati in spiritumsanctũ descriptio seu definitio 276.b

pec-

peccati in spiritumsanctum irremissibilitas qui intelligenda 281.b 282.
peccatum omne contra legem Dei esse aut fieri 11.a
peccatum aliud alio grauius esse 12.b
peccatum tribus impleri modis 37.b
peccatum, peccatum tradere 39.a
peccato qui generetur mors 24.a
peccato insipientiam fieri 30.a
peccato nil esse immundius 30.a
peccato etiàm corpora infici 30.a
peccato etiam non perpetrato, qui quis fiat gehennæ obnoxius 32.a
peccata quibus & qui Deus dimittat 14.a
peccata qui facilè deuitentur 39.b
peccata quę quos quô aut p̃cedant, aut sequantur 163.a
peccata in spiritũsanctũ q̃ & q̃t 277.b 278.
peccata in spiritumsanctum qui distinguãtur 280.b
peccata in cælum clamantia, quę 343.b
peccata qui merito Christi per sacramenta applicato tollantur 385.b
peccata q̃ quibus modis expianda 388.389.
q̃ quibus ampliùs euitanda 399.b
peccata quibus modis, operibus aut remedijs purgent seu redimant 387.391.b 401.
peccatorum inæqualitatem ex Euangelio ostendi 13.a
peccatorum gradus qui quales 32.b
peccatorum inter se discrimen q̃ sit difficile 395.b 396. 397.
peccati resistendi modi quot & qui 39.b
peccata nulla qualiacunq;, impunita manere 404.a
peccata modis fieri tribus 282.b
peccatorem omnem, superbum esse 54.a
peccatores aliquot singulares quas Deo pœnas dederint 19.a
peccatores qui quali à Deo cruciatui addicti 21.a
peccatores qui qua pœna affecti seu afficiendi 26.
peccatoribus quibus q̃ minatæ aut infligẽdæ prædictæ 21.b 22.
peccatores aut peccatrices deferre apud superiores, quale quid sit 219.a
pectoris tunsio qd aut quantũ valeat 402.a
pectore & vẽtre repere, mystice quid 105.a
perfidiæ matrem, ebrietatem esse 119.a
persecutionem patientes non omnes, beatos esse futuros 247.b
persequẽtibus quid officij aut beneficij exhibendum 41.a
pertinacia q̃, quale aut qd peccati sit 320.b
petitiones qui nostræ apud Deum innotescere debeant 42.b
Pharao cum suo exercitu quas cur pœnas dederit 26.b
pharao & herodes qua in re cõparãdi 179.b
pharaonis obduratio vndè 334.a
philargyria quid 69.a
phinees quantã qua ira consecutus laudem 131.b 132.a
Pietatem aut zelum pro Deo, crudelitatem non esse 244.a
pietatem Dei, quauis impietate aut iniquitate maiorem esse 314.a
pigri, qua de re admonendi 158.b 159.a
placatio Domini q̃ qui facienda 390.a
plumbo cur peccatum comparetur 31.a
pluuia quali peccatores plagandi seu afficiendi 26.a
Pœna q̃ quibus sit salutaris 243.b
pœnæ secundùm animarum merita, an dici seu exprimi possint 16.b
pœnæ quę qui euadendę 19.b
pœnæ animarum quę quibus duriores 29.
pœnitens quis quandonàm à quouis absolui queat sacerdote 316.a
pœnitenti quô & timendum, & confidendum 311.b
pœnitentibus quid Deus promittat, aut nõ promittat 298.a
pœnitentia ad mortem vsque dilata, quàm sit periculosa 301.a 302

pœ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pœnitentiæ cur tantoperè insudandum 285.286.
pœnitentiam nullam esse seram 306.a
pœnitentiam veram semper amplecti seu acceptare Deum 314.b
porta qua qui intrandum 156.a
possessio certissima quæ 68.a
possidendi auido, quid vt possideat, potissimùm optandum 67.b
potare multùm, nec tamen inebriari, quale quid 118.b
potandi nimietas qui sensim aut minuēda, aut tollenda 112.b
potentium multùm bibere, nec tamen inebriari, increpatio 118.b
potores quibus aut qualibus velitētur seu initio vtantur poculis 120.a
Prœconis officio mysticè qui funganť 218 b
prædestinationem incertam esse, cur & q̄ sit vtile 302.a
prædestinatos se præsumentium increpatio 302.a
prædicandum aut dicendum, etiàm si auditor non obtemperet 224.b
prædicatores qui cur suspecti aut fugiendi 196.a
præpositi qui cur constituti 220 b
præpositorum Ecclesiasticorū status quid præter vitam bonam exigat 221.a
præsulum quorum libertas quæ 222.b
præsumptione qui peccetur in spiritūsanctum 284 285.
princeps cocorum (seu coquorum) mysticè quis aut quid 105.a
principes rationem reddituros, si non cōtra Ecclesiæ hostes moueantur 250.b
principum quid potissimùm interfit 248.b
principijs quibus qui obstandum 252.a
procrastinatio q̄ quàm sit piculosa 300.b
prohibendi à malo, & cogendi ad bonum, vtilitas quæ 250.a
prophetæ qui cur maledicti 197
propitiatio p̄ peccatis nostris quis sit 17.b
propitiator noster quis 375.a
prosperi de iustitiæ ratione sententia 7.a
de superbia 52.b 53. de peccati omnis initio 56.a
prosperi de ferreo cupiditatis imperio axiomata 67.a
prosperi in gulam & ebrietatem inuectio 75.b 76.a
prosperi de inuidia seu inuido sententia 89.b de ꝓpositorum Ecclesiæ statu 220.
prudentia quid 160.b
Pseudoprophetæ qualia ferè doceant seu prædicent 211.b
Pueris delinquentibus an septuagiès septiès ignoscendum 227.b
puluilli qui quales aut sint, aut vndè consuantur 198
puluinar quid aut quale 161.b
purgatorio quinam se vanè saluandos sperent 295.b
purgatorio igne non saluandi qui 392.b
QVæ duo iustitiæ Christianæ inprimis attineant 5.
quæ tria operetur in nobis spiritus. sanctus ad declinādum à malo 7.a
qualis ex peccato oriatur metus 30.a
quali aut quanto vtendum sit cibo 107.b 108.a
quàm tenax sit carnalis voluptas 80.b
quanta inter præsumptionem & desperationem cura incedendum 290.
quatuor modis & corde & opere peccatum perpetrari 36.a
quatuor irascentium genera, quæ 140.a
quatuor modis ad impiorum consilium iri 160.a
quibus aut quot de causis verba Dei periculosè reticeantur 224.a
quid quibuscum tractandum 168 a
quiescendum vndè sit 3.a
quiescere agere peruersè, quò maximè spectet. 5.
quintuplicè esse gulæ tentationē 105.b 106
quis

quis quomodò & captiuus, & liber sit 38.a
quo vitio fiant ex hominibus fues 106.a
quotidiana peccata quæ, aut qualia 393.b 398 b
quotidiana peccata quàm vitanda 94. 395. 396. & deiñ.
quotidiana quæ, quibus quotidianis curāda 398.b
quotidianorū peccatorum remedia 402.b
quotuplex appetitūs gulæ distinctio 118.a
RAcha quid 15.b 16.a
radix malorum omnium, quid aut quæ 38.b
raphaëlis cēsura, hostes animæ suæ qui sint 18.b
rapina seu præda quī ferenda 131.a
raram esse virtutem, nulla affici inuidia 94.
Reatus qui quos habeant gradus 16.b
reatus hæresiarcharum quanti 163.b
rebeccæ consilium mysticè quid 143.a
recedere à malo, nec facere bonum, Augustino quid sit 5.b
recedere à Deo quis quī dicatur aut intelligatur 311.a
recidiuantium seu in idem peccatum relabentium pericula quanta 18.a 24.a 309.b
recidiuatio in peccatum, quanto quàm ipsum peccatum, periculosior 30.b
reconciliatio qui q̄renda 303.a
reconciliationem nulli, ne in fine quidem, negandam 315.b
recta seu vera timuisse dicere, pastori quid sit 218.a
redarguere, quid sit 166.a
reges qui seruiant Dño in timore 248.a
reges qui quō se alienis obligent peccatis 229.a
regina vitiorum omnium quæ 55.a
regnum Dei non possessuri, iuxta Paulū qui 13.b 14.a
regnū Dei quibus potissimùm vitijs amittatur 75.a
relabi in peccatum, quanto sit periculo obnoxium 30.b
remedia aduersùs inuidiā quæ qualia 86.b 98.
remedia aduersùs quotidiana peccata, quot aut qualia 398.a 401.
remedia contra superbiam quot & quę 57.
remedia luxuriæ quæ 77.b
remissionem quis in nobis operetur 7.a
remissione peccatorum stare ecclesiā 14.b
reorum iudicio, concilio, & gehennæ, differentia quæ 16.a
resistendi peccatis modi qui quales aut q̄t 39.b 40.a
reticentia quæ quibus quàm sit pernicioſa 213.
reticentiæ cuius causæ quę 210.a
reuelationem de remissione peccatorū ambire, curiosum aut reprehensibile esse 290.b
reum esse iudicio, cōcilio, aut gehennæ, qd sit 13.a
Rhomphææ quali cur iniquitatem scriptura comparet 26 a
Risus quis quæ pariat peccata 400.a
Roboam quod consilium quo periculo deseruērit 172.b
romana vrbs q ab Hieronymo laudata 212.b
Ruina quorum sit grauissima 52.b
ruina virtutum omnium vndè 54.b
SAcerdos qs quot pasim occidat 215.b
sacerdotis summi simperio inobediens, quas dare solitus aut iussus pœnas 46.b
sacerdotum quorum libertas quæ 222.b
sacrificare sacrificium iustitiæ, quid sit 6.a
sacrilegi prædia aut vasa ecclesiæ tollentis pœna 266.b 267.
sacrilegorum aliquot mira horribilisq̄ue pœna 265.b 266.a
salomon qui, tandēm dementatus 74.b
saltu aut saltatione quali etiam terra polluatur 122.a
salus quorumnam sit nulla 299.a
sanguinis vocabulo quid aliquandò signe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur 225.b
sapientes quo vitio vel amentes fiãt, vel pecudes 72. b
sapientia quæ quibus & quàm paucis manifesta 153.b
sapientiæ studium quibus maximè rebus impediatur 107.b
sapientiam ira perdi 138.b
satisfactio quæ qui aut p quos faciẽda 390.a
satisfactionibus moueri & placari Deum 392.a
satis ad salutem non esse, abstinere à malis aut peccatis 6.a 229.a
saul qui parcendo regi Agag, peccârit 229.a
saulis in Dauidem inuidia qualis aut vñ 83.a
Scabellum quid 161.b
scripturæ de declinando à malo, bonoq; faciendo testimonia 4.5.
scripturæ contra auaritiam allegatæ seu allegandæ quæ 59. 60. 61. 62.
scripturæ in crapulam, gulam & ebrietatem inuehentes, quæ 99 b 100. 101. 102. 103.
scripturarum de peccati grauitate, peccatiq; vinculis sententiæ 33.a
scripturarum in luxuriam inuehentium allegationes 73. 74 75.
scripturarum contra acediam testimonia q̃ qualia 149. 150. 151. 152.
scripturarum aduersùs iram aut iracundiam testimonia quæ 124.b 125. 126. 127.
scripturis arbitrij liberi & gratiæ Dei concursum probari 7.b
scurrarum quid sit 123.b
scurrilia loquentes aut tractantes, quàm diabolo rem faciant gratam 106.a
scutum quale qui & vbi vtendum 43.a
Securitas perniciosa aut non habenda, quæ aut qualis 295.a 301.b
securitatis promissores qui quales 301.a
securitatem de remissione peccatorum affectare, cur sit periculosum 291.a
seminandum qui sit 44.b
sentinæ neglectæ & fluctûs irruentis collatio 399.b
septiès in die cadere iustũ & resurgere 21.b
sepulcra dealbata 47.a
sermo quis nobis aut vitandus, aut vtendus 5.a 42.a
sermonem malum nullum ex ore nostro processurum 5.a
serpens quandò & qui mysticè alloquatur fœminam 35.a
seruari à nobis mãdata Dei, si volumus, posse 8.b
seruitus libidinis quanta 78.b
seruus quis cur mittendus in tenebras exteriores 153.b
seruus peccati quis 19.a
seueritas quæ vbi sit maximè opportuna aut vtilis 227.a
sex Deo odibilia quæ 47.a
Sicera quid sonet 109.a
sicera & vino gigni luxuriam 119.a
Sobrietatis laus 45.a
sobrios qui irrident, eos amentes esse 113.a
sodoma cur quorum quale sit exemplum 21.a
sodomorum pœna qui ipsorum peccatis accommodata 360.a
sodomitarum peccata aut supplicia q̃ 27.a
sodomitarum descriptio 353.b
sodomiticum peccatum esse homicidio grauius 360.b
sodomitici sceleris rei qui 354. 355.
sodomitica scelera, nõ esse delicta, sed monstra 362.a
solem non occasurum super iram aut iracũdiam nostram 5.a
soliciti quomodò esse debeamus aut nõ debeamus 41.b 42.b
Spatium peccandi datum à Deo nemini 17.a
speculator quis qualis 221.a
sperando qui decipiamur 298.b
speculatori quæ duo prædicanda 226.a
spiritussanctus quid in nobis ad faciendum bonũ, malumq; vitandum operetur 7.a

spiritussanctus quibus & qualibus peccatis singulatim offendi dicatur 276. 277. 278.
spiritussancti splendorem ira excludi 139.a
spiritũsanctum à nobis nõ contristandũ 5.a
Stantibus quibus quid videndum aut cauẽdum 24.a
stipendium peccati quid 12.a
stulti propriè aut verè qui 63.a
stultiloquium quid 80.a
Sua cupidè seruantem, etiamsi aliena nõ appetat, auarum esse 69.b 70.a
suadentes, vt peccent, alijs, peccatum alienũ admittere 164.a
sues qui fiant ex hominibus 106.a
sufficere nulli ad salutem, si à malis tantùm abstineat 5.b
suggestionẽ serpenti aptè conferri 34.a
suggestiõe qua aut cuius qui peccemus 31.b
sulphur super quos cur aliquando à Domino de cælo missum 27.a
superbia quàm sit vitanda, odibilis aut pernicios̃a 46.a
superbia quid, & quas gignat filias 45.b
superbia vndè nascatur aut deprimatur 49.b
superbia quibus potissimùm insidietur 53.a
superbia quotuplex, & quę qualis 57.a
superbię filię quæ 46.a
superbiæ pernicies quanta 49.a 50.b
superbię species singulares quot aut q̃ 51.b 52.a
superbiæ initium quod 53.a
superbiæ quibus aut quot remedijs obuiatur aut medeatur 57.b
superbiam quæ scripturæ loca potissimùm taxent 46.b 47.a
superbiam bona omnia corrumpere 54.a
superbi inter se quales 47.a
superborum gestus ac mores externi quales 51.a
supplicationem quis in nobis operetur 7.a
supplicium quod quot gehennis intolerabilius 29.a
supplicio æterno qui cur potissimũ dati 6.b
Symporôn aut sympotarum lepida & artificiosa descriptio 120.
TAciturnitas qui alienis se fœdet peccatis 213.
talionis reddẽdæ modus optimus quis 130.a
tabis & carnis collatio 81.a
Tela ignea qui extinguenda 43.a
temperãtia quo aut quib⁹ maximè sit opùs 160.b
temulentorum seu ebriosorum qualia sint corpora 121.a
tentati qui quomodò aut vicerint, aut succubuerint 37.a
tentationi cui quomodò aut quàm facilè resistatur 77.a
tentationem tribus modis peragi 36.a
tepidorum excitatio 158.b
tepiditas quę qualis & vndè 157.a 158.b
terræ hiatu quali qui cur aliquandò absumpti 28.a
tepor quis qui profligandus 157.b
tertulliani de Sodomorum excidio & scelere sententia 360.b 362.a
testamenti veteris libri qui cur quibus legi vetiti 76.a
Theodoreti de sacrilegijs sub Iuliano apostata admissis, sententia 273.a
thesauri à tineis, carie, prædonibus aut furibus liberi, qui 63.b
thomæ Aquinatis de peccatis in spiritumsanctum explicatio 279. 289.
Timor quis quam seu quantam vim habeat 77.b quomodò cum qua spe iungẽdus 304.a
timore quo qui vndè non impediendi 222.
timotheo permissum aut iussum modico vti vino, quid prę se ferat 106.b
titus ac Timotheus quàm disparis fuerint animi 216.b
Tobias quid potissimùm filio suo præceperit aut iniunxerit 4.a
tobiæ consilio, qui bona multa habenda 4.a
tollenda seu proijcienda à nobis quæ 42.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

tormentum gehẽnæ pœna durius quod 29. 29.b
tormenta inferni vel minima, quanto mũdanis etiam maximis maiora 15. b
torturam inferni,inæqualẽ,non æqualem, esse 15.b
Tractatio de peccatis,quò referenda, & qs illius vsus 371.
tragœdi & potores qua in re similes aut cõparandi 120.a
tres peccati gradus qui 31.b
tres reatús gradus qui 36.b
tres peragendæ tentationis modi 36.b
tria,quibus peccatum impletur, quæ 13.b
tribus peccari modis 282.b
triburien concilij de homicidis, eorumque pœnitentia aut pœnis,sententia 351.
tridentini concilij de fidutia & certitudine remissiõis peccatorũ, sententia 296.b 297.
tridentini Concilij de tollendis peccatis sententiæ seu decreta 385.b 386.
triplex esse peccatum 11.b

VAe quibus cur instet 197.
Venerea res fugienda, non contrapugnando,vincenda 37.
veniæ facilitas quid,quantúmve mali adferat 242.b
veniale peccatum quid 12.b
veniali absque peccato vitam non agi 14.b
venialia peccata qui expianda, & quàm nõ spernenda 399.
venialia spernere peccata,quale quantumq; sit peccatum 400.b
venialia qui tandèm euadant aut fiant criminalia 401.a 403.b
venti sæui cur ambitioni & auaritiæ comparentur 47.b
ventre quibusnam sit quasi Deus 105.b
venter qualis quantúsve sit exactor 118.a
ventris vbinàm aut quandò vis quãta 105.a
ventri debitos,sæpenumerò inuitos peccare 114.a
ventrem pro Deo qui habeant 105b.
verberúmne an verborum correptio magis commoda 227.b
veritas inter quos cur quibus vtenda 5.a 42.a
veritatis prædicatores quales 211.b
veritatis impugnatione qui aut quãdò peccetur in spiritumsanctum 316
veritatem ira amitti 139.a
vestigia Christi quomodò à quibus sequẽda 23.
Via peccatorum quid 361.a
victimæ quæ aut quorũ abominabiles 20.a
victor episcopus Afer,quid de sacrilegis aliquot narret 274.a
viduæ quæ quales 47.b
vigilandum qui aut cur sit 155.
vindex peccati seu peccatorũ quis aut qualis 19.b
vindictæ seu vltionis Diuinæ in sacrilegos aliquot exempla 265. 266. 267. 268. & 269. 270. 271. 272. 273. 274.
vinum qui sumendum 45.a 119.b 120.a
vinum cur creatum 107.a
vinum qui à Salomone descriptum 108.a
vinum quod,quomodò aut quid operetur 108.b
vinum qui Apostolicè bibendum 119.a
vinum qui faciat homines omnes æquales 119.b
vini abusum,non vsum, damnandum esse 106.b
vini & ignis collatio 119.b
vino inesse luxuriam 99.b
vinum in Christi sanguinem verti 109.a
vino cur nimio abstinendum 107.a
vino & ficera quid gignatur 119.a
vinolentia quorum sit 123.b
vinolentiæ fructus qui 115.b
viperæ cur meritò assimiletur inuidia 93.a
viri qui quid aut quomodò ab vxoribus suis passi 190.

virtus inuidiã nulla caret suâ 90.b
viscera quæ quibus induenda 44.b
virtute prædita, qui de bona fama gaudendum 44.a
virtutes septem, septem capitalibus vitijs contrariæ,quæ 44.a
virtutum insidiatrix potissima quæ 53.a
virtutibus omnibus aduersam esse superbiam 50.b
vitam diligere, quid vndè requirat 4.a
vitij alieni probator, cui se periculo ingerat 209.a
vitia inter nos ne nominanda quidem,quæ aut qualia 73.a
vitia dæmonibus maximè familiaria q̃ 77.a
vitia gulæ quæ qualia 104.b
vitia quę quarum virtutum nomine pallientur aut laudentur 209.a
vitiorum omnium mater, princeps, regina aut causa quæ 46.a 50.b 55.a 56.a
vitiorum capitaliũ mutua inter & ex se generatio qualis 55.b 56.a
vitiorum omnium perniciosissimum quod 89.a
vitiorum omnium fons & origo quę 106.a
vitijs seu vitiosis quibusnam quàm dæmones congaudeant 106.a
Vnitas quæ qui curanda 41.b
vnum pro salute multorum condemnari, præstare 252.b
Voluntas vt bona sit,vndenàm aut qui fiat 8.a
voluntas quanti sit momenti 35.b
voluntatem à Domino præparari 8.b
voluntatem retinendi aut consequendi q̃d iustitia vetat,peccatum esse 9.b 10,a
voluntatem semper liberam esse, bonam non semper 8.a
voluntariam in cogitatiõe illicita oblectationem,peccatum esse 35.b
voluntariè post baptismum peccare, quale aut quàm periculosum 17.b
voluntariè peccantibus nobis quid tandèm expectandum 18.a
voluptas quæ quàm sit tenax 80.b
vomentium ex ebrietate pœnitentia qualis aut quæ 120.b
vota Domino placita aut placabilia quæ 20.b
vox sanguinis qui clamare dicatur 353.a
Vrbis Romanæ laus 212.b
vrias qua techna per Dauidem interfectus 73.b 179.a 184.b
Vsus rerum legitimus, quid,qualis aut quis 10.b
Vulnera qui tractanda 209.a
vulnera quæ cui haud negligenda 228.a
vulneratus propter nostra peccata,quis aut quantus 17.b
Vxore ampliùs vti,quàm debitus vsus exigat, Augustino quid 398.b

ZAmbri flagitium impudens vndè qui punitum 132.a
zelare cuinam minimè liceat 84.b
zelus quẽ potissimùm minimè deceat 84.b
zeli & inuidiæ quanta sit differentia 92.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

MEMINERIT Lector, repetenda sibi & hoc loco ea quæ superiorum Tomorum correctorijs sunt monitionis vice præfixa, videlicet

ERRATA TEXTVS &c.

10, 3. cap. decimoquinto 15, 1. motibus Ibid. 30. quidam 16, 14. commemorarentur Ibid. 15. irascatur 17, 19. quotquot 40, 3. appetitus eius: 48, vlt. Qui 49, 17. periurum 52, 2. egeo 53, 29. mouit 62, 6. fuerit 66, 24. Huic 68, 2. ei 80, 29. tribulos 86, 7. officit 87, 7. affligit 92, 30. diligerent 107, 22 non apud 110, 31. earum 124, 29. Aug. 139, 17. vt quo 156, 15, vir 164, 15. grauius est Ibid. 35 recipias 173, 30. discedensq; 174, 10. mutuos sibi 180. vlt. & dedit 208, 8. & æmul. 213. 4. quas 226 7. tu annunc. 228, 8. Habeamus 232, 14. pulchra erãt 253, 25. mone Domini 258, 14. tundelatera 246, 31. ei molestissimus 247, 27. miam in 251, vlt. tantur 258, 25. rat in 266, 24. Fauebant 270, 6. positoq; 273, 7. Constãtinus Ibid. vlt. fudit. 280, 25. electionem 281, 10. duo 289. vlt. rex mori me. 301, 25. irrepunt 302, 4. cauenda 313, 2. continere 346, 23. frena 361, 2. alleruaue. 383, 1. dele, & pone pag 378. versu vlt. 404, 7. quinquagesimo octa.

ERRATA ANNOTATIONVM MARGInalium.

48, 1. Mat. 6. 58, 23. Abacuc 2. b Iac. 81. 22. Eccles 105, 4. Luc. 21. 246, 9. Reg. 10. 12. 267, 3. furto 273, 14. dentur. 276, 3. 23. 2 284, vlt. deleatur 301, 19. Securitas 306, 9. Eccl 17. 321, 1. pturam malè intellectam Hæretici 334, 11. Prouer. 3. 377, 10. epist. 12. 393, 18. 87. in Matt. & 8. in

IN tomo primo pag. 168. hæc verba addantur: & inuocetur super eos nomẽ meũ, nomina quoquẽ patrum meorum Abraham & Isaac. Item in Catalogo Pontif. & c quaternione *C 2, pag. 2. nonnihil eleuanda sunt nomina Imperatorum & Scriptorum Ecclesiast. col 3. 4. & 5. vt Carolus 2. Basilius Macedo, & Remigius locentur è regiõe Adriani 2, & subsequentium nomina eodem modo eleuẽtur eãdem proportiõe seruata. *C. 3, pag. 2. col. 3. vers. 6. à fine, lege Henricus 7.
Et *E. 3. pag. 1. inter versum 11. & 12. scribe, TOMVS QVARTVS. Item *B. 1. pag. 2. in marg. vers. 16. lege Vuirtemb. & vers. 22. lege sect. 3. & 12. Et *B. 3. pag. 1. ver. 16. lege Hentenio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca